

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 904
Παρασκευή
28 Σεπτεμβρίου 2007
Τιμή: 4 ευρώ

Το ΠΑΣΟΚ δεν είναι εδώ

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ
ΟΜΟΛΟΓΩΝ

N 1108-9822

4 0

1108 98 000

25.9.07

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΙΔΡΥΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

• ΑΘΗΝΑ: ΜΑΝΗΣ 5, 106 81, ΤΗΛ. 210 3849020, FAX. 210 3301583 • ΗΡΑΚΛΕΙΟ: Τ.Θ. 1527, 711 10, ΤΗΛ. 2810 391097, FAX. 2810 391085

✓ έ έ ς ε κ ό σ ε ι ς

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ - ΘΕΑΤΡΟ - ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ - ΙΣΤΟΡΙΑ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΕΦΗ
ΒΑΦΕΙΑΔΗ (επιμ.)

**Ζητήματα ιστορίας του
Νεοελληνικού Θεάτρου**
Μελέτες αφιερωμένες
στον Δημήτρη Σπάθη

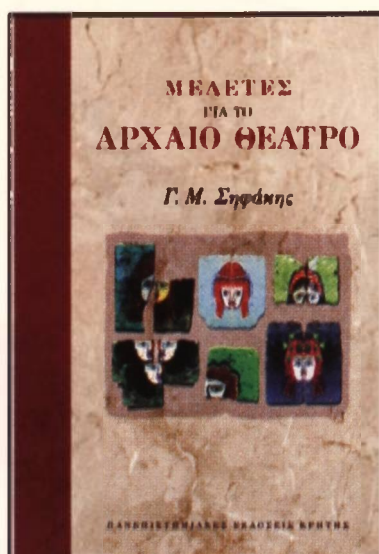

Σημαίνουσα μορφή της ελληνικής θεατρολογίας, ο Δημήτρης Σπάθης, με το πλούσιο ερευνητικό έργο του και τον ανήσυχο επιστημονικό στοχασμό του υπήρξε δάσκαλος για πολλούς νεότερους θεατρολόγους. Τα μελετήματα που συγκεντρώθηκαν στον τόμο αυτό σχετίζονται με περιοχές που καλλιέργησε ο ίδιος ο τιμώμενος: επτανησιακό θέατρο, φαναριώτικη σάτιρα, ελληνικός διαφωτισμός, συγγραφείς και κείμενα του 19ου αιώνα, σκηνική δραστηριότητα στον 20ό αιώνα, τύχες της ξένης δραματουργίας στην ελληνική σκηνή, ζητήματα θεατρικής σκηνοθεσίας.

17 X 24 εκ. | σελ. 402
ISBN 978-960-524-239-8 | 32,00 €

Γ. Μ. ΣΗΦΑΚΗΣ

**Μελέτες
για το αρχαίο θέατρο**

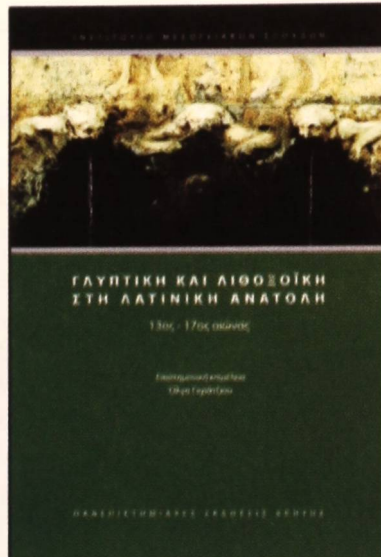

Η παρούσα επιλογή άρθρων του Γρηγόρη Σηφάκη περιέχει εννέα κείμενα για το αρχαίο θέατρο και την από σκηνης διδασκαλία του στην αρχαιότητα, τα οποία πρωτοδημοσιεύθηκαν σε ξένα επιστημονικά περιοδικά ή σε δυσεύρετους συλλογικούς τόμους. Η επανέκδοση αυτή έδωσε την ευκαιρία αναθεώρησης και διόρθωσης των κειμένων, ενώ η έκδοση έχει εμπλουτισθεί με έγχρωμη εικονογράφηση.

16 X 24 εκ., σκληρόδετο | σελ. 270
ISBN 978-960-524-233-6 | 25,00 €

ΟΛΓΑ ΓΚΡΑΤΖΙΟΥ (επιμ.)

**Γλυπτική και λιθοξοϊκή
στη Λατινική Ανατολή**
(13ος-17ος αιώνας)

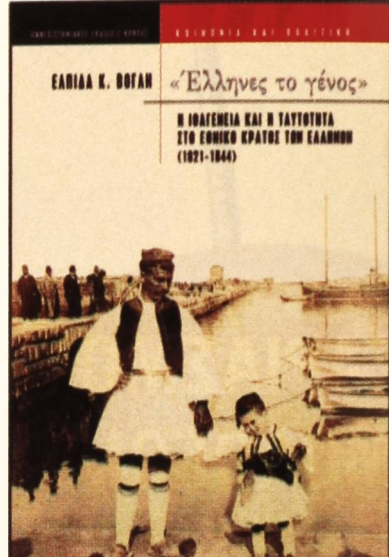

Μετά την Δ' Σταυροφορία, στην ευρύτερη περιοχή του Αιγαίου εγκαταστάθηκαν Φράγκοι, Ιωαννίτες ιππότες, Γενουάτες, Βενετοί κ.ά. οι οποίοι προσδιόρισαν σε μεγάλο βαθμό την οικοδομική και αρχιτεκτονική δραστηριότητα. Μέσα από τα άρθρα του τόμου γίνεται προσπάθεια να εντοπιστούν και να αξιολογηθούν τέτοια έργα, να προσδιοριστεί η προέλευσή τους, να μελετηθεί η σχέση τους με την τοπική αρχιτεκτονική, να εξηγηθούν οι τοπικές ιδιομορφίες στην καλλιτεχνική παράδοση της Ρόδου, της Χίου ή της Κρήτης, να αναδειχθεί η προηγμένη λιθοξοϊκή των τοπικών συνεργείων κ.λπ.

21 X 29 εκ. | σελ. 264 |
ISBN 978-960-524-242-8 | 30,00 €

ΕΛΠΙΔΑ ΒΟΓΛΗ

«Έλληνες το γένος»
Η ιθαγένεια και η ταυτότητα
στο εθνικό κράτος των
Ελλήνων (1821-1844)

Στο βιβλίο εξετάζεται η εμφάνιση και τα πρώτα κρίσιμα στάδια της εξέλιξης της εθνικής ιθαγένειας στο ελληνικό κράτος. Αν και τα κριτήρια που προσδιορίζουν τους Έλληνες το γένος σήμερα θεωρούνται αυτονόητα, ήδη από τα χρόνια της Επανάστασης ήταν κριτήρια που αναπόφευκτα ακολουθούσαν τον διαχωρισμό του έθνους σε δύο ή, ακριβέστερα, τρεις διακριτούς κόσμους: στους αυτόχθονες της επαναστατικής επικράτειας, στους Έλληνες που παρέμεναν διεσπαρμένοι στη λοιπή Οθωμανική Αυτοκρατορία αλλά και σε εκείνους που είχαν μεταναστεύσει πριν από το 1821 στην Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο.

17 X 24 εκ. | σελ. 404
ISBN 978-960-524-238-1 | 25,00 €

www.cup.gr

Περίοδος Β' • Έτος 34ο • Τεύχος 904

Παρασκευή 28 Σεπτεμβρίου 2007

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210-7232713 - 210-7232819

Fax: 210-7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chraprou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ-ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Ελευθερία Παπουτσάκη

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Άννα Χριστάκη

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 100 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 200 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: «Ας φρόντιζαν»	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Περί Χριστόδουλου και Στυλιανίδη	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• Ρεπόρτερ: Ας μιλήσουμε για λογαριασμούς	13
• Ρεπόρτερ: Η κυβέρνηση ξορκίζει τον Ζορμπά και τις πολιτικές ευθύνες	14
• Τρ. Αθανασόπουλος: Η επομένη των πυρκαγιών - Αναγέννηση	16
• ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	18
• Τ.Μ.: Το νέο πολιτικό σκηνικό και οι ευθύνες της Αριστεράς	19
• Β. Ζήσης: Η κρίση του ΠΑΣΟΚ είναι κρίση όλου του συστήματος	20
• Μ. Καρέλλης: Αναποφάσιτων εγκώμιων	22
• Τ. Διαμαντής: Τώρα αρχίζουν τα δύσκολα για την Αριστερά	24
• Χ.Ν.: Οι εκλογές ανέδειξαν κυβέρνηση και πολλά άλλα...	26
• Γ. Κουρταλιώτης: Πόσα ΠΑΣΟΚ θα φτάσουν στις 11 Νοέμβρη;	27
• Τζίνα Πολίτη: Το είναι και φαίνεσθαι της κρίσης του ΠΑΣΟΚ	28
• Ακ. Κοσώνας: Για αρχηγός κάνει αυτός που νικάει	30
• Πολ. Πράσινος: Το χρονικό του ευτελισμού του ΠΑΣΟΚ	33
• -: Απάνθισμα αυριανικού λόγου	36
• E-mail	38
• Απ. Διαμαντής: Η ηθική αγωνία του ΠΑΣΟΚ	39
• Γ. Ανδρουλιδάκης: Το τελευταίο σπαγγάτο της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας	40
• Γ. Ανδρουλιδάκης: Οι 10 μικροί Μήτσοι της ελληνικής Βουλής	43
• ΕΚΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ	44
• ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ	45
• Τ. Διαμαντής: Το ατόπημα των Σκοπίων και οι παλινδρομήσεις της Αθήνας	46
• Γ. Αρκουλή: Είναι τεκμήρια σοβαρότητας το γκρίζο μαλλί και η γραβάτα;	48
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	49
• Δημήτρης Φιλιππίδης: Φαντασμαγορία των logo	50
• Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν: Ντίκος Βυζάντιος, αναδρομική έκθεση στο Μπενάκη	51
• Χαρίλαος Τρουβάς: Το θέατρο Βαφείο δίνει την ύστατη μάχη	52
• Ι.Ν. Μαρκόπουλος: Πολιτική αρετή, αριστοτελική φρόνηση και πραγματισμός	53
• Κατερίνα Συνοδινού: Περί Ηλέκτρας στην <i>Ηλέκτρα</i> του Σοφοκλή	55
• Α. Παναγόπουλος: Περισσότερο «κοινή» παρά «γνώμη»	58
• Αικατερίνη Χριστοφιλοπούλου: Ένα βιβλίο για τη Θεσσαλονίκη	60
• ΒΙΒΛΙΟ	63

Σκίτσο Εξωφύλλου Δημήτρης Γεωργοπάλης

ΑΣ ΦΡΟΝΤΙΖΑΝ

Κατήντησα σχεδὸν ἀνέστιος καὶ πένης.
Αὐτὴ ἡ μοιραία πόλις, ἡ Ἀντιόχεια,
ὅλα τὰ χρήματά μου τὰ ῥαγε:
αὐτὴ ἡ μοιραία μὲ τὸν δαπανηρὸ της βίο.

Ἀλλὰ εἶμαι νέος καὶ μὲ Ξγείαν ἀρίστην.
Κάτοχος τῆς ἐλληνικῆς θαυμάσιος
(ξέρω καὶ παραξέρω Ἀριστοτέλη, Πλάτωνα·
τί ρήτορας, τί ποιητάς, τί ὅ,τι κι' ἄν πῆς).
Ἀπὸ στρατιωτικὰ ἔχω μιὰν ἰδέα,
κι' ἔχω φιλίες μὲ ἀρχηγοὺς τῶν μισθοφόρων.
Εἶμαι μπασμένος κάμποσο καὶ στὰ διοικητικά.
Στὴν Ἀλεξάνδρεια ἔμεινα ἕξι μῆνες, πέρσι·
κάπως γνωρίζω (κι' εἶναι τοῦτο χρήσιμον) τὰ ἐκεῖ:
τοῦ Κακεγέρτη βλέψεις καὶ παλιανθρωπιές, καὶ τὰ λοιπά.

Ὅθεν φρονῶ πὼς εἶμαι στὰ γεμάτα
ἐνδεδειγμένος γιὰ νὰ Ὑπηρετήσω αὐτὴν τὴν χώρα,
τὴν προσφιλεῖ πατρίδα μου Συρία.

Σ' ὅ,τι δουλειὰ μὲ βάλουν, θὰ πασχίσω
νὰ εἶμαι στὴν χώρα ὠφέλιμος. Αὐτὴ εἶν' ἡ πρόθεσίς μου.
Ἄν πάλι μ' ἐμποδίσουνε μὲ τὰ συστήματά τους —
τοὺς ξέρουμε τοὺς προκομμένους: νὰ τὰ λέμε τώρα;
ἂν μ' ἐμποδίσουνε, τί φταίω ἐγώ.

Θ' ἀπευθυνθῶ πρὸς τὸν Ζαβίνα πρῶτα,
κι' ἂν ὁ μωρὸς αὐτὸς δὲν μ' ἐκτιμήσῃ,
θὰ πάγω στὸν ἀντίπαλό του, τὸν Γρυπό.
Κι' ἂν ὁ ἡλίθιος κι' αὐτὸς δὲν μὲ προσλάβῃ,
πηγαίνω παρευθὺς στὸν Ὑρκανό.

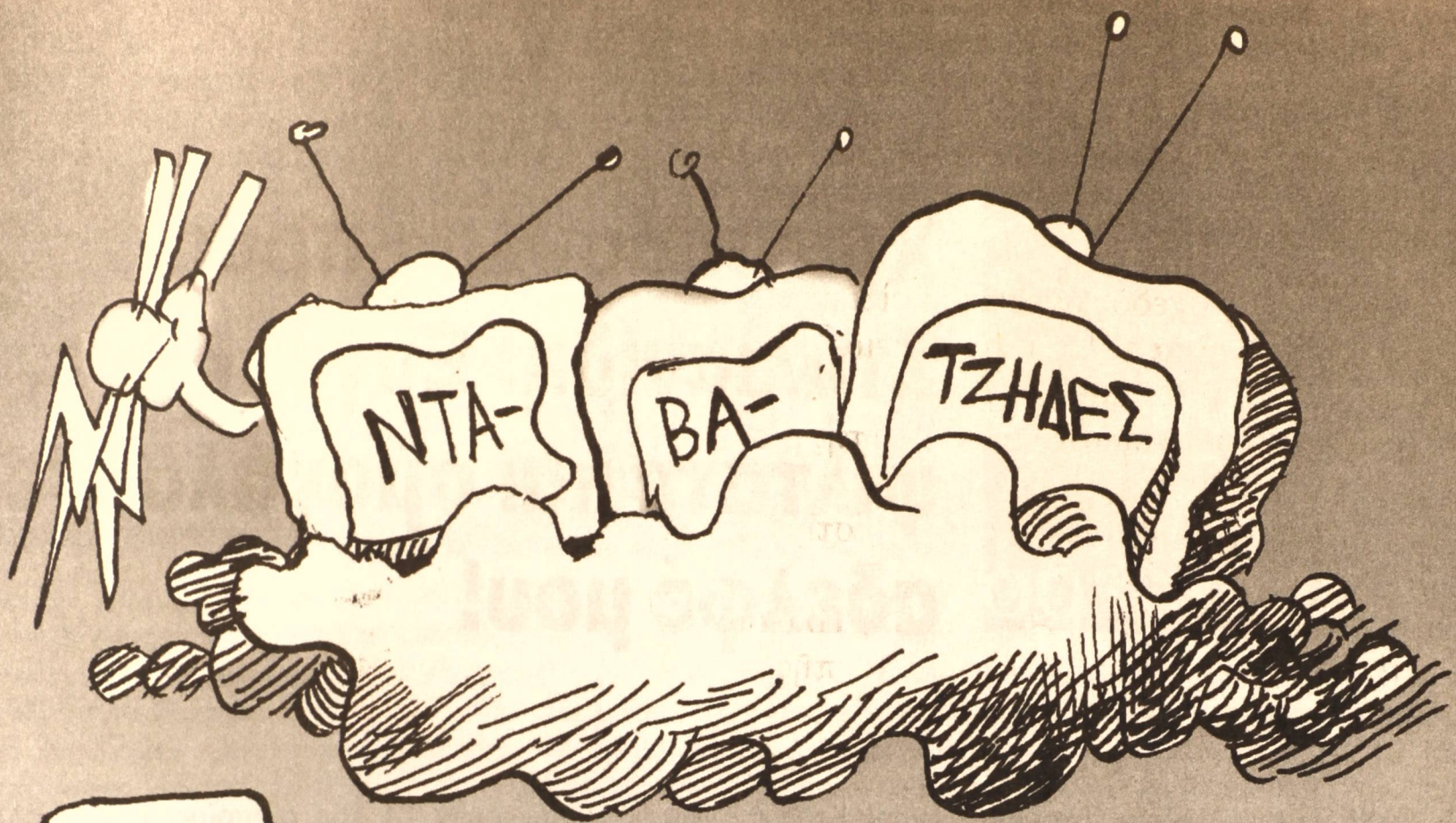
Θὰ μὲ θελήσῃ πάντως ἓνας ἀπ' τοὺς τρεῖς.

Κι' εἶν' ἡ συνείδησίς μου ἡσυχὴ
γιὰ τὸ ἀψήφιστο τῆς ἐκλογῆς.
Βλάπτουν κι' οἱ τρεῖς τοὺς τὴν Συρία τὸ ἴδιο.

Ἀλλὰ, κατεστραμμένος ἄνθρωπος, τί φταίω ἐγώ.
Ζητῶ ὁ ταλαίπωρος νὰ μπαλωθῶ.
Ἄς φρόντιζαν οἱ κραταιοὶ θεοὶ
νὰ δημιουργήσουν ἓναν τέταρτο καλό.
Μετὰ χαρᾶς θὰ πηγαινα μ' αὐτόν.

Κ.Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

8 Ἰουλίου 1930

“ΑΣ ΦΡΟΝΤΙΖΑΝ
ΟΙ ΚΡΑΤΑΙΟΙ ΘΕΟΙ
ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΟΥΝ
ΕΝΑ ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΑΛΟ.
ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΣ ΘΑ
ΠΗΤΑΙΝΑ
Μ’ΑΥΤΟΝ.*”

ΚΑΚΑ

ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ

ΚΑΚΙΣΤΑ

Κ. ΚΑΒΑΦΗΣ “ΑΣ ΦΡΟΝΤΙΖΑΝ,”

Χριστόδουλος προς Στυλιανίδη: Εύγε! Εύγε, φίλτατε και ομογάλακτε αδελφέ μου!

Η ΑΠΟΣΥΡΣΗ του βιβλίου Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, η συνεχιζόμενη διαπάλη στους κόλπους του ΠΑΣΟΚ, η νέα έξαρση του «Σκοπιανού», η επανεξέταση του συνταξιοδοτικού, αλλά και ο συναγερμός για το όζον του πλανήτη ήταν μερικά από τα θέματα που δέσποσαν στο «Δεκαπενθήμερο» που επισκοπούμε.

ΚΑΙ ΩΣ ΠΡΟΣ το πρώτο θέμα, δεν υπάρχει δημοκρατικός πολίτης που να μην «διδέ» στην απόσυρση του βιβλίου δείγμα γραφής της νέας κυβερνητικής πορείας. Ενδεικτικοί, άλλωστε, ήταν οι τίτλοι σειράς εφημερίδων, όπως, λόγου χάρη, της Αυγής: «Άνοιγμα Καραμανλή στον ΛΑΟΣ, υποταγή στον Χριστόδουλο» ή της Καθημερινής: «Το παλαιό βιβλίο είναι η νέα Ιστορία»... Υπάρχουν, όμως, και οι τοποθετήσεις σειράς καθηγητών-ιστορικών που συμπληρώνουν την εικόνα. Ο Αντώνης Λιάκος του Πανεπιστημίου Αθηνών θυμίζει ότι πριν από τις εκλογές ο νυν υπουργός Παιδείας Ευ. Στυλιανίδης διακήρυξε ότι το βιβλίο είναι

«προϊόν της συμφωνίας Παπανδρέου – Τζεμ», ενώ τώρα επιχειρεί να κρυφτεί πίσω από τη δευτερογενή απόφαση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου... Όσο για την ίδια την απόσυρση του βιβλίου, ο Α. Λιάκος παρατηρεί ότι «επισφραγίζει την απόσυρση της κυβέρνησης από τα μετριοπαθή προεκλογικά λόγια στην άκρα οπισθοδρόμηση και το συντηρητισμό». Από την πλευρά του, ο Στέφανος Πεσμαζόγλου, καθηγητής στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας στο Πάντειο, επισημαίνει, μεταξύ άλλων: «Όταν καταλύεται, λίγο μετά τις εκλογές, η δέσμευση της κυβέρνησης να επανακυκλοφορήσει το βιβλίο και πριν καλά καλά παρουσιάσει τις προγραμματικές της δηλώσεις, πώς μπορεί ο πολίτης να έχει εμπιστοσύνη στις υποσχέσεις που δόθηκαν για πολύ συνθετότερα θέματα;»

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, ο υπουργός Παιδείας Ευ. Στυλιανίδης φέρεται «οχλημένος» από τα συγχαρητήρια («εύγε, κύριε υπουργέ» κ.λπ.) που του απηύθυνε από το Μαϊάμι ο Αθηνών κ. Χριστόδου-

λος, ο οποίος –μεταξύ άλλων– είχε χαρακτηρίσει τους υποστηρικτές του βιβλίου «γεννίτσαρους που σήκωσαν θρασεία κεφαλή!» Από την άλλη, ο νέος υπουργός επικρίνεται για το ότι «έριξε πολύ νερό στο μύλο της εθνικιστικής ρητορείας» και για το ότι ξεκίνησε τη θητεία του «υποχωρώντας σε ακραίες και ανεύθυνες προτροπές».

ΑΠΟ ΤΟΥΣ «ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΥΣ» ΣΤΟΝ ΙΟΒΙΑΝΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΚΟΠΙΑΝΟ

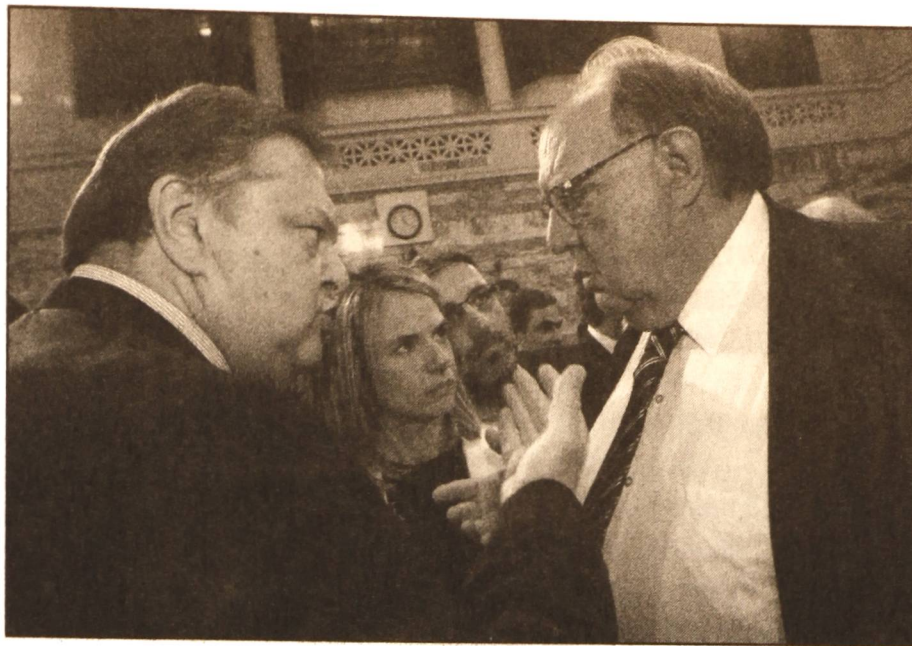
ΚΑΙ ΕΝΩ πολὺς ο λόγος περί «βιβλίων Ιστορίας», «γενίτσαρων» και «πολυχρονίων» (κάτι σαν το «Υπέρ του ευσεβεστάτου Ιοβιανού ευχηθώμεν» του Καβάφη), την εθνικιστική ρητορεία ήρθε να ενισχύσει και πάλι το Σκοπιανό. Αφορμή στάθηκε το «φραστικό πραξικόπημα της ΠΓΔΜ στον ΟΗΕ» και πιο συγκεκριμένα η απόφαση του προεδρεύοντος της 62ης συνόδου της γενικής συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών Σερτζάν Κερίμ, να προσφωνήσει τον συμπατριώτη του Μπράνκο Τσερβεν-

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (2005 ΚΑΙ 2006)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού (Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)
τέσσερις ακόμα τόμοι του ΑΝΤΙ που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη
(2005) 834 έως 845 (ΞΒ) και 846 έως και 859 (ΞΓ)
(2006) 860 έως 872 (ΞΔ) και 873 έως και 885 (ΞΕ)
Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών

κόφσκι «πρόεδρο της Δημοκρατίας της Μακεδονίας» αντί του ορθού «πρόεδρο της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας». Φυσικά, η ελληνική πλευρά αντέδρασε «επί τόπου», με παρέμβαση του Έλληνα πρέσβη στα Ηνωμένα Έθνη Ιωάννη Μουρίκη, αλλά και με δήλωση του εκπροσώπου του Υπουργείου Εξωτερικών Γ. Κουμουτσάκου: Ο προεδρεύων της γενικής συνέλευσης του ΟΗΕ παραβίασε τις αρχές του διεθνούς οργανισμού... Ο προεδρεύων Σερτζάν Κερίμ έπληξε την αξιοπιστία του ως προέδρου της γενικής συνέλευσης του ΟΗΕ, κ.λπ. Πλην, την «πάσα» από τους Ι. Μουρίκη και Γ. Κουμουτσάκο έμελλε να πάρουν για να της δώσουν «νεύρο», «εθνικό παλμό», κοινώς «εθνοκοφροσύνη», τύποι όπως ο Πλεύρης (του ΛΑΟΣ) και δεσποτάδες όπως ο Θεσσαλονίκης Άνθιμος, που μισεί θανάσιμα τον Ρήγα Φεραίο, τον Κοραή και το Διαφωτισμό. Μόνο που το λεγόμενο «Σκοπιανό» κρατάει 14 χρόνια και βρισκόμαστε στο ίδιο σημείο.

ΟΤΑΝ Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ ΕΠΕΙΓΕΤΑΙ ΝΑ «ΑΝΑΒΑΠΤΙΣΘΕΙ»

ΩΣΤΟΣΟ, η είδηση του Δεκαπενθήμερου σε ό,τι αφορά τα διαδραματιζόμενα στους κόλπους του ΠΑΣΟΚ ήταν

η αιφνιδιαστική πρόταση του Γ.Α. Παπανδρέου (την περασμένη Τετάρτη) να ζητήσει από την Κοινοβουλευτική Ομάδα του κόμματος «ψήφο εμπιστοσύνης», προκειμένου να αντιμετωπίσει τις προγραμματικές δηλώσεις της νέας κυβέρνησης με πνεύμα ενότητας, μαχητικότητας κ.ά. Το «περίεργο» ήταν ότι ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ δεν ζητούσε «ψήφο διά βοής», αλλά «ψήφο με κάλπη» και αυτό πέρα από την ημερομηνία της 11ης Νοεμβρίου, που είχε (έχει) συμφωνηθεί για την εκλογή του νέου προέδρου του κόμματος.

ΚΑΠΟΙΟΙ είπαν: Ο πρόεδρός μας επιχειρεί «με μια ζαριά να επιτύχει ό,τι δεν πέτυχε στα τριάμισι αυτά χρόνια», ενώ άλλοι συμπλήρωναν: Ο πρόεδρός μας προωθεί διαδικασίες τακτικισμού, την ώρα που διαπιστώνει «μετατοπίσεις οργανωτικών στελεχών του ΠΑΣΟΚ προς το στρατόπεδο του Ευ. Βενιζέλου». Τέλος, άλλοι είπαν μετά το μπάχαλο που διαδέχθηκε την πρόταση Γ. Παπανδρέου: «Το ΠΑΣΟΚ είναι εδώ, ενωμένο δυνατό, μόνο που δεν αποκλείεται να γίνουμε στο μεταξύ δύο ή τρία κόμματα ή κομμάτια».

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιοι συμβούλευσαν τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ να ζητήσει πρόωγως την ψήφο της Κοινοβουλευτικής

Ομάδας, ως τακτικίστικο ελιγμό; Κανείς από τους συμβούλους του δεν είχε προβλέψει τη στάση του Κώστα Σημίτη ή του πρώην προέδρου της Βουλής Απ. Κακλαμάνη ή του Ευ. Βενιζέλου ή σειράς άλλων κοινοβουλευτικών στελεχών; Και μια δεύτερη ερώτηση: Πιστεύουν οι σύμβουλοι του προέδρου του ΠΑΣΟΚ ότι με τις συγκεκριμένες αυτές τοποθετήσεις τους κάλυψαν το «αντιπολιτευτικό κενό» μέχρι τις 11 Νοεμβρίου; Πάντως, ως την ώρα που στοιχειοθετούνται οι γραμμές αυτές, δεν είναι σαφές αν η κα Άννα Διαμαντοπούλου θα είναι και εκείνη υποψήφια στη μάχη για την ηγεσία.

• ΚΑΙ ΕΝΩ εμείς παθιαζόμαστε για τα εσώτατα δικά μας, Έλληνες και ξένοι επιστήμονες μας προειδοποιούν: Αν δεν αναστρέψουμε άμεσα τις ραγδαίες κλιματικές αλλαγές, το μέλλον για τον πλανήτη μας προμηνύεται δυσοίωνο. Ήδη η στιβάδα του όζοντος που προστατεύει τον πλανήτη μας από επικίνδυνες ακτινοβολίες καταστρέφεται με δική μας (ανθρώπινη) υπαιτιότητα. Ποιος θα σώσει την αναπνοή μας, το μέλλον των παιδιών μας;

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Ένας συλλογικός τόμος που αναδεικνύει τη μοναδική προσωπικότητα του Αλέξανδρου Παπαναστασίου. Ο πολιτικός που σφράγισε με την προοδευτική παρουσία και δράση του την εποχή της διαμόρφωσης του νέου ελληνικού κράτους.

Εκδόσεις Πολύτυπο Κεντρική διάθεση: τηλ.: 210-72.32.819

Επικοινωνήστε με το Αντί: www.anti.gr

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Τα αποτελέσματα των εκλογών ήταν περίπου γνωστά δύο βδομάδες πριν από τις 16.
- Όλες οι δημοσκοπήσεις τα έδειχναν.
- Μόνο τα παλικάρια της Χ. Τρικούπη δεν τα έβλεπαν και οι γνωστοί νταβατζήδες της τηλεοπτικής αθλιότητας.
- Πόσο όμορφα περάσαμε αυτό το βράδυ!
- Αν έλειπε κι ο Καρατζαφέρης όλα θα ήταν ιδανικά.
- Φυσικά μαζί με μας το καταχάρηκε κι ο Βαγγέλας του Βορρά.
- Ίσως και περισσότερο!
- Τα χείλη του είχαν φτάσει στ' αυτιά του!
- Μέχρι οδηγίες στις κάμερες έδινε πριν τη ναπολεόντεια εμφάνισή του στα κανάλια στο Ζάππειο.
- Λίγος ο απερχόμενος, επικίνδυνος ο επερχόμενος.
- Ο οποίος διαθέτει πιστοποιητικό νομιμοφροσύνης από τους εκδότες και τους καναλάρχες.
- Οι κινήσεις του σχεδιασμένες μέχρι και την παραμικρή λεπτομέρεια.
- Έσκαβε το λάκκο τού προέδρου του εδώ και καιρό.
- Εξού και η πεπονόφλουδα με τη φώφη και τόσες άλλες.
- Τις πέταγε και όποιαν πάταγε ο αρχηγός.
- Εγώ καταφχαριστήθηκα την τοποθέτηση του παλιού μου συναγωνιστή από τους τοπικούς συλλόγους Στέφανου Τζουμάκα.
- Μόνο που κάπως αργά τα θυμήθηκε όλα όσα είπε.
- Πάντως έδειξε ότι κρατά κάτι από το άρωμα της δεκαετίας του '70.

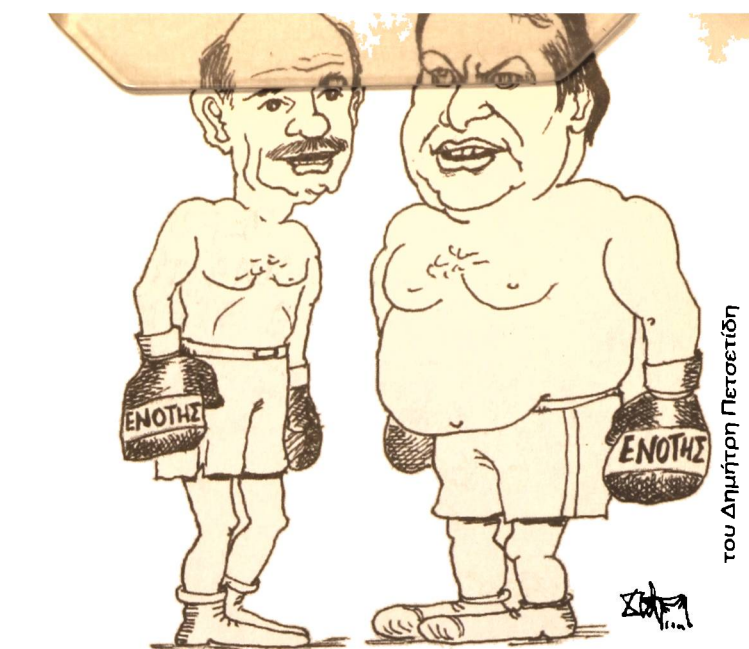

Ο ΜΑΝΙΑΚΟΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Αν τελικά τα συμφέροντα δεν κατορθώσουν να επιβάλλουν την τρίτη υποψηφιότητα που ψήνουν για την προεδρία του ΠΑΣΟΚ, το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης θα κληθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα να επιλέξει ανάμεσα στους δύο μονομάχους που ξεκίνησαν αυτήν την κούρσα από το ίδιο το βράδυ των εκλογών. Έναν με το ένδοξο όνομα Παπανδρέου και έναν με το ένδοξο ψευδώνυμο Βενιζέλος.

Και βέβαια, το Γιώργο Παπανδρέου τον γνωρίσαμε καλά αυτά τα χρόνια τα τέσσερα τουλάχιστον που ήταν πρόεδρος του κόμματος. Γελάσαμε μαζί του όποτε δεν οργιστήκαμε και διαπιστώσαμε πεντακάθαρα και την ανεπάρκειά του να αντιπολιτευθεί ακόμα και μια κυβέρνηση χωρίς περγαμηνές και δημοτικότητα όπως αυτή του Καραμανλή.

Τις ημέρες αυτές όμως είχαμε την ευκαιρία να γνωρίσουμε και από την καλή και από την ανάποδη και τον Ευάγγελο Βενιζέλο και να επιβεβαιώσουμε πράγματα που μέχρι τώρα απλά υποψιαζόμασταν. Η αρχομανία και η οίηση που εμφάνισε αυτός ο άνθρωπος μέσα σε μία εβδομάδα, ήταν κάτι που είχαμε καιρό να δούμε στην Ελλάδα ίσως από την εποχή του

του Δημήτρη Πετσέτιδη

αλήστου μνήμης Σαρτζετάκη. Η επιλογή του να κάνει τις πρώτες του δηλώσεις από το Ζάππειο, ωσάν το έθνος να κρεμόταν από τα αχامνά του, η κωμική απόπειρά του να παρουσιάσει το λούσιμο του με καφέ από έναν φουκαρά βιοπαλαιστή ως σχεδιασμένη συνωμοσία ενάντια στη ζωή του, η αναφορά στον εαυτό του «ως μελλοντικού ηγέτη της παράταξης», όλα αυτά δείχνουν έναν άνθρωπο που δεν στέκει καλά στα μυαλά του. Ή, σε κάθε περίπτωση, έναν άνθρωπο που λυσσάει τόσο για εξουσία, ώστε ένα βήμα πριν από αυτήν χάνει τα λογικά του.

Το θέατρο και η λογοτεχνία είναι γεμάτα από τέτοιους αντι-ήρωες που τρελάθηκαν μπροστά στο ενδεχόμενο να κατακτήσουν τον στόχο που έθεσαν στη ζωή τους. Εδώ όμως πρόκειται για την πραγματική ζωή. Λόγος δεν μας πέφτει, αλλά ας σκεφθούν καλά τα μέλη και οι φίλοι του ΠΑΣΟΚ πριν εκλέξουν για αρχηγό τους έναν τύπο που αύριο μεθαύριο δεν αποκλείεται να μιλά για τον εαυτό του σε τρίτο πρόσωπο ενικού ή να βάζει το δεξί του χέρι στο εσωτερικό του κοστούμιού του και να παριστάνει το Ναπολέοντα.

Γιαν. Ανδρ.

ΠΥΡΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το αυτί της ΔΕΗ τράβηξε ο Σουφλιάς επιβάλλοντας πρόστιμο 1.000.000 ευρώ στην επιχείρηση τιμωρώντας έτσι τη ρυπογόνο λειτουργία των σταθμών παραγωγής ενέργειας. Υπολογίζεται ότι το 40% του συνόλου των αερίων του θερμοκηπίου προέρχεται από την ΔΕΗ. Με αυτή την απόφαση η κυβέρνηση επιχειρεί να αποδείξει ότι θα εφαρμόσει τη σχετική νομοθεσία προς κάθε κατεύθυνση και χωρίς να χαριστεί σε κανέναν. Η ΔΕΗ ως γνωστό αρνείται συστηματικά να συμμορφωθεί με τις οδηγίες ως προς την υιοθέτηση ήπιων προς το περιβάλλον μορφών ενέργειας. Ασφαλώς δεν αποτελεί μοναδική περίπτωση στην ελληνική πραγματικότητα. Η Ε.Ε. δεν έχει σταματήσει να εγκалаί και να επιβάλλει πρόστιμα στην Ελλάδα, επειδή κάνουμε ελάχιστα για την προστασία του περιβάλλοντος. Η νέα κυβέρνηση προφανώς και δεν είναι διατεθειμένη

να προχωρήσει τώρα σε ίδρυση αυτοτελούς Υπουργείου Περιβάλλοντος, όπως άφησε να διαφανεί άλλωστε πριν λίγες ημέρες και ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Σουφλιάς προβάλλοντας διάφορες δικαιολογίες. Πώς θα αντιμετωπισθούν προβλήματα όπως η ατμοσφαιρική ρύπανση, η ρύπανση των υδάτων στον Ασωπό ποταμό, η κερδοσκοπική οικοπεδοποίηση των καμένων εκτάσεων στην περιοχή της Ζαχάρως, η μείωση των υδάτινων αποθεμάτων; Το πρόστιμο προς την ΔΕΗ μπορεί να αποβεί άλλο ένα μέτρο-πυροτέχνημα εάν δεν συνοδευθεί αυτό με μεγάλες επενδύσεις πολλών εκατομμυρίων ευρώ αλλά και στην θέσπιση μέτρων για την μείωση των εκπομπών ρύπων. Η ουσία είναι δυστυχώς ότι τα θέματα περιβάλλοντος συνεχίζουν να βρίσκονται σε χαμηλή θέση και γι' αυτή την τετραετία.

Σ. Λέτσιος

ΒΙΒΛΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Δεν άντεξε η κυβέρνηση τις επιθέσεις των εθνικιστικών κύκλων και όλα δείχνουν ότι το περιβόητο βιβλίο ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού θα οδηγηθεί προς απόσυρση. Και σε όλη την προεκλογική περίοδο στο θέμα αυτό επένδυσαν με μικροπολιτικά κριτήρια τόσο το ΠΑΣΟΚ όσο και ο ΛΑΟΣ, διαμαρτυρόμενοι δήθεν για το ότι καθυστερούσε η ολοκλήρωση των αλλαγών και η προώθησή του. Όλοι τους ανησυχούσαν για τη διαπαιδαγώγηση και το ιστορικό φρόνημα των μικρών μαθητών!

Έως το σημείο αυτό έφτανε η πολιτική τόλμη της κυβέρνησης, στο να είναι έτοιμη να υποχωρήσει υπολογίζοντας το τίμημα από την σκληρή αντιπολίτευση Καρατζαφέρη; Εάν αυτή είναι η αρχή τότε και σε ποια άλλα θέματα θα βάλει «νερό στο κρασί της» η νεόκοπη κυβέρνηση υπό το φόβο του ΛΑΟΣ; Επιστροφή λοιπόν σε βιβλία που πολιτικοί και παιδαγωγικοί κύκλοι χαρακτηρίζουν πεπαλαιωμένα και αναγνώριση σε παράγοντες εκτός εκπαιδευτικής κοινότητας να διαδραματίζουν ρόλο παιδαγωγού, κριτή, και πάνω από όλα «εθνικού εισαγγελέα».

Καλή χρονιά και καλή «φώτιση» (Κατά τα άλλα η Ελλάδα συνεχίζει να επενδύει τα λιγότερα κονδύλια από όλες τις χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ στην εκπαίδευση. Μόλις το 3,3% του ΑΕΠ).

Σ.Λέτσιος

ΤΟ ΕΚΤΟ ΚΟΜΜΑ ΚΑΙ Ο ΣΥΡΙΖΑ

Οι Οικολόγοι Πράσινοι, έκτο κόμμα, η πρώτη δύναμη των εξωκοινοβουλευτικών κομμάτων και ένας «διακριτός πόλος στο πολιτικό σκηνικό», πήραν 1,05%. Οικολόγοι-Πράσινοι και ΣΥΡΙΖΑ δεν μπόρεσαν να βρεθούν μαζί προεκλογικά. Η συνεργασία θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το χώρο της Αριστεράς και πιθανόν να είχε, όχι αθροιστικά αλλά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στις εκλογές. Από την άλλη θα ήταν κέρδος το ότι η Οικολογία θα έμπαινε στην κεντρική πολιτική σκηνή. Ένα πείραμα συνεργασίας, και μάλιστα σε επίπεδο ουσιαστικών παρεμβάσεων σε συγκεκριμένα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, μπορεί να γίνει από δω και πέρα. Ίσως οι ηγεσίες αυτών κομμάτων να το καταλάβουν. Εξάλλου οι συνθήκες είναι ώριμες και ο κόσμος σε ετοιμότητα σε ό,τι σχετίζεται με την προστασία του περιβάλλοντος.

Ε.Π.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Σε αντίθεση με την περιπλανώμενη από κόμμα εις κόμμα Μαριώ που ενώ ευνοήθηκε τα μάλλα από τον George την έκανε με ελαφρά πηδηματάκια.
- Για τον Μίμη δεν περίμενα κάτι διαφορετικό.
- Όποιος έχει την εξουσία και βουρ στον πατσά.
- Αμ η άλλη, που από απλή συντάκτης εφημερίδας έγινε βουλευτής από το πουθενά;
- Έχει και η αχαριστία τα όριά της.
- Και με το παρδόν δηλαδή.
- Περί πολιτικών διαφορών ουδείς λόγος.
- Το λένε οι παρατρεχάμενοι του Βαγγέλα φόρα παρτίδα.
- Ποιος θα είναι ικανότερος να αντιμετωπίσει τον Καραμανλή και να πάρουν την εξουσία είναι το διακύβευμα.
- Μόνο αυτή τους ενδιαφέρει και με ό,τι αυτό σημαίνει
- Εκτός βουλής ο «εργατολόγος» Πρωτόπαπας που βλέπει κατά Βαγγέλα μεριά κι αυτός.
- Όλοι οι «ταπεινοί και καταφρονημένοι».
- Νεονάκης του χρηματιστηρίου, Πάχτας του Πόρτο Καράς, Ανθόπουλος το ίδιο, Κούρκουλα των τεχνών και των επιστημών, Κουκουλόπουλος ο looser της αυτοδιοίκησης και πλήθος πανεπιστημιακών που έγλυφαν το George και τώρα συνυπογράφουν δηλώσεις στήριξης για τον Βαγγέλα.

ΣΩ.ΛΕ

Η ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΡΩΝΕΙΑΣ

Το όσα δραματικά αφορούν τη λίμνη Κορώνεια τις τελευταίες ημέρες φαίνεται ότι περνάνε απαρατήρητα για πολλούς. Πάνω από 200 πουλιά καταμετρήθηκαν νεκρά, ενώ οι ειδικοί εκτιμούν ότι το οικοσύστημα δεν πρόκειται να ανακάμψει εντός της ερχόμενης δεκαετίας. Το πρόβλημα δεν οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στις καιρικές συνθήκες και την παρατεταμένη ανομβρία.

Αιτία των μαζικών θανάτων των πτηνών ήταν η μεγάλη ποσότητα τοξικών ουσιών, τα οποία βρέθηκαν σε μεγαλύτερη συγκέντρωση στο

νερό της λίμνης όταν η στάθμη του μειώθηκε σημαντικά, με αποτέλεσμα να περάσει στα πουλιά μέσα από την τροφή τους. Επί του θέματος τι έχει να δηλώσει ο κατά άλλα πολυπράγμων Ψωμιάδης; Μήπως αντί να κόπτεται (και) για την διάδοση κατάσταση στο ΠΑΣΟΚ θα έπρεπε να φροντίσει για την εφαρμογή σχεδίου διάσωσης της λίμνης; Το να τα ρίχνουμε όλα στην κακή γραφειοκρατία και στην έλλειψη προσωπικού, είναι βαρετό και αποκρουστικό επιχείρημα.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Μέχρι και τον Τσουκάτο νεκρανάστησαν.
- Διαβάσαμε ότι παίρνει ενεργό μέρος για να μαζέψει κουκιά (μπρρρ).
- Φυσικά δικό τους είναι το μαγαζί, ποτέ μας δεν ψωνίσαμε από αυτούς, ας το κάνουν ό,τι θέλουν.
- Οι ίδιοι όμως.
- Όχι ο μπουκαλάκις των γηπέδων, αυτή που μιλούσε ότι δεν κάνει αρπαχτές, ο «ομολογώ πως δεν καταλαβαίνω», ο διαφημιστής φροντιστηρίων και ο Χατζησαρίπολος.
- Αλλά και οι δύο Βασιλάκηδες των δύο απογευματινών φύλλων και καμιά δεκαριά κραγμένα παπαγαλάκια των ΜΜΕ.
- Αυτοί που δημοσιοποιούσαν την κυβέρνηση(!) του George για τις 17 Σεπτεμβρίου!
- Αυτοί που χαρακτηρίζαν ντέρμπι τις εκλογές και έλεγαν ότι το ΠΑΣΟΚ στο τέλος θα ήταν νικητής, δουλεύοντας χοντρά τους ψηφοφόρους.
- Κι αν ένας αρχηγός πρέπει να παραιτείται μετά από ήττες, γιατί αλήθεια όλοι αυτοί αρχισυντάκτες και καλωδιόμενοι μαρκουτσοφόροι δεν πρέπει να παραιτηθούν μετά από τις προβλέψεις τους και τη συντριπτική ήττα του κόμματός τους;
- Γιατί ως πασόκοι συμπεριφέρονται κι όχι ως δημοσιογράφοι.
- Άλλο τώρα αν η ΕΣΗΕΑ κοιμάται ύπνον βαθύν.
- Η Φώφη δεν πήρε ακόμα θέση.
- Αυτό είναι ένα μέγα ζήτημα.
- Πολιτικοϊδεολογικό.
- Περιμένουμε με αγωνία.

«ΧΩΡΟΣ ΜΝΗΜΗΣ»

Και με τις δύο [πολυκατοικίες] είναι χώρος μνήμης: Τάδε έφη Νικήτας Κακλαμάνης για τα προσφυγικά της λεωφόρου Αλεξάνδρας.

Στο Δημοτικό Συμβούλιο της Αθήνας, στις 30/8, η δημοτική σύμβουλος της Ανοιχτής Πόλης Άννα Φιλίνη ζήτησε από το Δήμο να στείλει μία επιστολή στο ΥΠΠΟ και να ζητάει να παρθούν μέτρα για τη συντήρηση και διατήρηση των οκτώ προσφυγικών πολυκατοικιών της λεωφόρου Αλεξάνδρας και να εφαρμοστεί η πριν από τρία χρόνια απόφαση του ΣΤΕ για τη διατήρησή τους.

Ο δήμαρχος, ανάμεσα σε άλλα, είπε: «Έχω ήδη κάνει επαφή με την Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου», «έχω ξεκινήσει την κουβέντα της παραχώρησης αυτής της έκτασης, που κατ' αρχήν δεν είναι αρνητική η Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου να την παραχωρήσει στο Δήμο.» Η κ. Φιλίνη επανήλθε λέγοντας: «Αναφέρθηκα στην απόφαση του ΣΤΕ, που

διαφωνούσε με την απόφαση του ΥΠΠΟ να κηρύξει διατηρητέες μονάχα τις δύο από τις οκτώ πολυκατοικίες και που ζητούσε να κηρυχθούν και οι οκτώ· και γι' αυτό ο Περιβαλλοντικός Σύλλογος Κέντρου Αμπελοκήπων ζητάει από το ΣΤΕ να παρέμβει, με καινούριο νόμο, που υπάρχει εδώ και ένα χρονικό διάστημα, ο οποίος ζητάει από δημοτικούς υπαλλήλους, που δεν εφαρμόζουν αποφάσεις του ΣΤΕ, να τις εφαρμόσουν.»

Η απάντηση του δημάρχου: «Θα το συζητήσουμε για να δούμε, αντί για δύο, οκτώ, τι σημαίνει αυτό οικονομικά για το Δήμο, ή αν είναι προτιμότερο να είναι δύο και να είναι πράσινος χώρος ο υπόλοιπος. Αυτό είπα.»

Και όταν η Ά. Φιλίνη είπε «Είναι χώρος μνήμης, κύριε δήμαρχε, και μεγάλης σημαντικής αρχιτεκτονικής σημασίας» ο δήμαρχος της απάντησε «και με τις δύο είναι χώρος μνήμης»!

Ουδέν σχόλιον.

Ε.Π.

ΕΘΝΙΚΗ ΥΠΕΡΗΦΑΝΕΙΑ

τύχη της προκατόχου του.

Φαντάζομαι ότι τώρα όλοι εκείνοι οι συνδροματικοί «αριστεροί», που εναντιώνονταν στο βιβλίο για εθνικούς λόγους θα είναι και ευχαριστημένοι και υπερήφανοι.

Υπερήφανοι για το έθνος τους, όπου τα παιδιά διδάσκονται την Ιστορία ανάλογα με τους σταυρούς που συγκεντρώνει στην Α' Αθήνας η απερχόμενη υπουργός Παιδείας.

Γιαν. Ανδρ.

ΜΕΧΡΙ 11/11

Ένα λόγο θα σάς ειπώ, δεν έχω άλλο μεράκι.
Μεθύστε με τ' αθάνατο πασοκικό κρασάκι!

Ε ρε αθάνατη Βέμπο! Πού 'σαι να μάς τραγουδήσεις κάνα ενθουσιαστικό, κάνα πατριωτικό έστω;

Ν' αναγαλιάσει και μας η καρδούλα μας όπως του Καραμανλή, του Αλογοσκούφη, του Στυλιανίδη, του Μαγγίνα. Ούτε πληρωμένους να τους είχαν τους πασόκους...

Θα είναι η πιο γρήγορη εκτέλεση κυβερνητικού προγράμματος. Έτσι για να μην τολμήσουμε να τους ξαναπούμε ότι καθυστερούν στην πραγματοποίηση των προεκλογικών υποσχέσεων, όπως στην προηγούμενη τετραετία.

Τώρα είναι που θά περάσουν στα πολύ γρήγορα και τις νέες φορολογίες και το «εκπαιδευτικό» και το «ασφαλιστικό». Κι άλλα ίσως. Όλα θα περάσουν μέχρι τις 11 Νοεμβρίου. Άντε και λίγο μετά...

Ν.Α. ΛΑΜΠΗΣ

ΠΑΣΟΚ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ!

Με τέτοιες συμπεριφορές θέλεις να γίνεις αρχηγός του ΠΑΣΟΚ ερωτά ο Τζουμάκας τον Βενιζέλο για να λάβει την απάντηση: «Ναι και θα εξαφανίσω κάτι τύπους σαν και εσένα». Οι σπαρταρι-

στοί αυτοί διάλογοι σε ποιο μονόπρακτο ανήκουν; Ποιος επινόησε αυτή την πραγματικότητα ορεγόμενος να πιάσει στον ύπνο όσους σκαρφίζονται σενάρια στο ξύπνιο τους; Ο Βενιζέλος το ξεκαθάρισε

ότι μιλά ως μελλοντικός ηγέτης. Γι' αυτό προειδοποιεί σε όλους τους τόνους να μην συγχέουμε την εξουσία με την φαντασία, το ΠΑΣΟΚ με την Αριστερά.

ΣΩ.ΛΕ

ΑΛΛΟ «ΕΓΚΥΡΟ», ΑΛΛΟ ΠΟΛΙΤΗΣ!

Επειδή πολύς λόγος έγινε για τους νικητές και τους ηττημένους των εκλογών, ας ρίξουμε και μια ματιά στα πραγματικά αποτελέσματα της Κυριακής. Πρώτη δύναμη αναδείχθηκε η Νέα Δημοκρατία με ποσοστό 30,2%. Ακολουθεί η άρνηση ψήφου (άκυρο λευκό αποχή) με 27,8%. Το ΠΑΣΟΚ συγκεντρώνει 27,5% και έρχεται τρίτο. 10% συγκε-

ντρώνει η Αριστερά (5,9% το ΚΚΕ, 3,6% ο ΣΥΡΙΖΑ και 0,5% οι υπόλοιποι), 2,7% ο Καρατζαφέρης και 1,8% όλοι οι υπόλοιποι.

Έτσι, για να μην ξεχνάμε ότι ανάμεσα στα έγκυρα ψηφοδέλτια και τον αριθμό των ελληνικών πολιτών μεσολαβεί κάτι. Και συγκεκριμένα, 2.800.000 άνθρωποι.

Γιαν. Ανδρ.

ΕΥΕΡΓΕΣΙΑ

Θα είμαι κοντά σας, το χρωστάμε στις ψυχές των συνανθρώπων μας που χάθηκαν δήλωσε ο πρωθυπουργός συγκινημένος την ημέρα της περιοδείας του στην Ηλεία. Η ηχηρή διαθεσιμότητα της εξουσίας διαθέτει πάντα μια βαρύνουσα παρουσία είτε είναι ενδεδυμένη με σκούρο μπλε σακάκι, είτε με ελαφρύ φθινοπωρινό μπουφάν. Είναι ικανή η χωρίς περιστροφές συγκίνηση να εκπορθήσει τη δυσπιστία, να καταστήσει τον πολίτη ενεργητικότερο ως προς τις διεκδικήσεις του; Οι περιοδείες πάνε και έρχονται. Δέντρα φυλλοβόλα οι υποσχέσεις. Όπως το 2004 όταν ο Καραμανλής δεσμευόταν ότι θα ταξίδευε συχνά στις Βρυξέλλες για να στηρίζει τα αιτήματα των αγροτών.

ΣΩ.ΛΕ

ΟΙ ΛΕΟΝΤΑΡΙΣΜΟΙ ΜΕ ΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Εχει καταντήσει γελοία αυτή η ιστορία με την ΠΓΔ της Μακεδονίας, τις ελληνικές φωνασκίες κάθε φορά που κάποιος την αποκαλεί σε κάποιο διεθνές φόρουμ απλά «Δημοκρατία της Μακεδονίας» και τις συζητήσεις επί συζητήσεων που γίνονται στη χώρα επί του θέματος. Επιτέλους, ας τολμήσουν τα δύο μεγάλα κόμματα να ενημερώσουν τον ελληνικό λαό ότι η υπόθεση αυτή έχει κλείσει διεθνώς, ότι η Ελλάδα ηττήθηκε κατά κράτος εξαιτίας της βλακώδους πολιτικής των συλλαλητηρίων, του «κανένα παράγωγο» και του περήφανου «εμπάργκο» του Ανδρέα Παπανδρέου από το οποίο πλούτισαν οι λαθρέμποροι. Και ας καταλάβουν ότι κανείς απολύτως στον κόσμο δεν χρησιμοποιεί την ονομασία FYROM για το γειτονικό κράτος, εκτός κι εάν υπάρχει μπροστά κάποιος έλληνας διπλωμάτης.

Στο κάτω κάτω, το κράτος αυτό έχει αναγνωρισθεί με το όνομά του από όλον τον κόσμο, πλην Ευρώπης όπου η Ελλάδα μπλοκάρει τη

διαδικασία. Επειδή λοιπόν έχουμε πολύ σοβαρότερα (και πραγματικά) προβλήματα να ασχοληθούμε στην Ελλάδα και επειδή οι συζητήσεις περί βέτο το μόνο στο οποίο συνεισφέρουν είναι η ανάφλεξη των σεναρίων για αλλαγές συνόρων στα Βαλκάνια, μήπως είναι καιρός να τελειώνουμε με αυτό το παραμυθάκι που κούρασε;

Κανένας δεν πρόκειται να απειλήσει τη γεωγραφική περιφέρεια της Ελλάδας που ονομάζεται Μακεδονία και κανένας δεν πρόκειται να εμποδίσει τους κατοίκους της Καστοριάς, της Φλώρινας και της Έδεσσας να αισθάνονται όπως θέλουν. Ας επιτρέψουμε λοιπόν και στους γείτονές μας να ονομάζονται όπως επιθυμούν (και όπως ορίζει η γεωγραφική υπόσταση της χώρας τους), αφού έτσι κι αλλιώς τη δυνατότητα συμβιβασμού το ελληνικό κράτος την απέρριψε όταν της προτάθηκε.

Γιαν. Ανδρ.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Ίσως χρειαστεί να ξαναδιαβάσω λίγο τον Λακάν, τον Φουκώ και κυρίως τον Αλτουσέρ.
- Για μένα το ζήτημα της ήττας με μια πρώτη ανάγνωση είναι απλό.
- Σχετίζεται με τη μη κάθοδο των κυριών Νταλάρα, Ρεπούση και Βανδή και των κυρίων Κουναλάκι, Λιάκου και Πολεμαρχάκι.
- Όλα τ' άλλα είναι τρίχες.
- Τι δηλαδή σημαίνει ότι δεν σηματοδοτούσε το ΠΑΣΟΚ αριστερά;
- Κι ο μέγας Μπίσπης και η κυρία Θάλεια στο Επικρατείας τι ήταν;
- Νεοφιλελεύθεροι;
- Πούροι αριστεροί και σκληροί μαρξιστές!
- Έθνος, Νέα, Ελευθεροτυπία, εντελώς συμπωματικά έγγραφαν για δεξιά παρένθεση και δημοψήφισμα για να φύγει η δεξιά.
- Αυτό έκανε ο λαός με την ψήφο του.
- Μόνο αυτοί δεν το κατάλαβαν.
- Έχουν πάρει χαμπάρι ότι από την εποχή του τ. καταλληλότερου το ΠΑΣΟΚ είναι η original δεξιά στη χώρα.
- Και τα αντιδεξιά αντανakλαστικά λειτούργησαν μόλις είδαν τον τ. καταλληλότερο στο Σύνταγμα να χαιρετά κι ένα απίθανο θίασο που ξυπνούσε μνήμες ντροπής.
- Η mega-λη δημοκρατική(;) παράταξη (ή μαγαζί;) βρίσκεται σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης που λέει κι ο αοιδός.
- Αλλά πιο πολύ οι διαπλεκόμενοι πολιτικοί και οι εργολαβοκαναλάρχες προστάτες τους.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Άλλοι δυο μήνες ψυχαγωγίας.
- Κυρίως από τα βραδινά εμπριμέ δελτία και τα πένθιμα τραπέζια με τους θλιβερούς καλεσμένους τού τίποτα.
- Η καλή χαρά των οβελιστηρίων και των καταστημάτων πίτσας που βλέπουν τις εισπράξεις τους να χτυπάνε κορυφή.
- Σου λέει ο άλλος
- Γιατί να πάω σινεμά όταν έχουμε τζάμπα κωμωδία από τηλεοράσεως;
- Με τρία σουβλάκια και δύο μπύρες τη βγάζω πιο οικονομικά και είμαι και ξάπλα.
- Εμείς ως Αριστεροί δεν έχουμε κανένα παράπονο.
- Πήραμε πόντους.
- Αρκεί να μη βλέπουμε τη σκιά μας και τη μπερδεύουμε με το μπόι μας.
- Το πιάσατε το υπονοούμενο, συντρόφια.

N. Μολ.

ΜΠΕΡΔΕΜΑ ΚΙ ΑΥΤΟ

Σπάω το κεφάλι μου τις τελευταίες ημέρες, μετά την απόσυρση του βιβλίου Ιστορίας, να θυμηθώ πώς ακριβώς το είχε πει ο ποιητής: ό,τι είναι αληθινό είναι και εθνικό ή ό,τι είναι εθνικό το βαφτίζουμε και αληθινό;

Γιαν. Ανδρ.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ...

Τό 'λεγε και το ξανάλεγε ο Βαγγέλης Βενιζέλος ότι αποφάσισε να διεκδικήσει την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, «για την παράταξη και για τον τόπο». Ή, όπως είπε κάποτε και η Βούλα Πατουλίδου «για την Ελλάδα ρε γαμώτο» κι έγινε λαϊκή ηρωίδα. Το πρόβλημα είναι ότι ο Βαγγέλης δεν πηδάει εμπόδια...

T.K.A.

ΝΑ ΦΕΡΟΥΝ ΚΑΙ ΜΙΑ ΞΕΜΑΤΙΑΣΤΡΑ

Επιτέλους ευδόκησε και ο Συνασπισμός –ως ΣΥΡΙΖΑ έστω– να σταματήσει να ορκίζεται σε θεούς, χριστούς, άγια πνεύματα, διαόλους και τριβόλους κατά την πρώτη συνεδρίαση της Βουλής –κάτι που το ΚΚΕ έχει σταματήσει να κάνει (εξαιρουμένης της Λιάνας Κανέλη) εδώ και πολλά χρόνια. Προχώρησε μάλι-

στα κι ένα βήμα παραπέρα και απουσίασε και από τη δοξολογία και τα τρισάγια που προηγήθηκαν της ορκωμοσίας. Σωστή κίνηση, αν και με καθυστέρηση πολλών χρόνων, και το καλό να λέγεται.

Να δούμε πότε θα ευδοκήσει και το ελληνικό κοινοβούλιο να σταματήσει ανακατεύει τις αγιαστούρες και τα

σταυροφιλήματα με τη δουλειά του. Σε τελική ανάλυση, εφόσον ανακηρύσσονται οι βουλευτές, ούτε θρησκευτικοί όρκοι χρειάζονται ούτε πολιτικοί. Το πολύ πολύ, στο μέσον της θητείας, να προσλαμβάνει η βουλή μια καφετζού να ξεματιάζει τους πατέρες του έθνους.

Γιαν. Ανδρ.

ΜΕ ΤΟ ΖΟΡΙ ΑΥΤΟΔΥΝΑΜΙΑ

Δεν πέρασε μια εβδομάδα από το τέλος των εκλογών και τα κοράκια της Νέας Δημοκρατίας βγήκαν παγανιά στα κανάλια και άρχισαν να ζητάνε αλλαγή του εκλογικού νόμου. Γιατί, λένε, είναι πολύ αναλογικός και τους έδωσε μόνο 152 έδρες. Ενώ, προσθέτουν, το πρώτο κόμμα πρέπει πάντα να κυβερνά και με μεγάλη κοινοβουλευτική πλειοψηφία για να έχουμε πολιτική σταθερότητα.

Δεν τους φτάνει δηλαδή ότι συγκροτούν αυτοδύναμη κυβέρνηση ενάντια στη θέληση του 59% όσων εκφράστηκαν στις εκλογές της 16ης Σεπτεμβρίου και με μόλις το 29% των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων, δεν τους φτάνουν οι 40 έδρες δώρο που τους δίνει ο εκλογικός νόμος, ζητάνε και τα ρέστα.

Δηλαδή για να έχουμε και καλό ρώτημα, εμείς οι υπόλοιποι που δεν ψηφίσαμε τη Νέα Δημοκρατία και είμαστε και οι συντριπτικά περισσότεροι (και που γενικά δεν ψηφίσαμε ποτέ κανένα «πρώτο κόμμα») είμαστε οι μαλάκες της δημοκρατίας;

Γιαν. Ανδρ.

ΣΤΙΣ ΑΠΟΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ...

Οσοι θέλουν να δουλέψουν με μικροφίλμ στη Βουλή, καλύτερα να το ξεχάσουν. Τα μικροφίλμ έχουν μαζευτεί προσωρινά σε κούτες και είναι στην αποθήκη. Ο λόγος; Θέλουν να δημιουργήσουν στο χώρο που φυλάσσονταν το γραφείο του Καρατζαφέρη. Σύμφωνα με όσα λένε στους ερευνητές, η ταλαιπωρία δεν θα κρατήσει πολύ. Ίδωμεν. Το γραφειάκι του προέδρου του ΛΑΟΣ είναι σημαντικότερο από την έρευνα. Έχουμε προτεραιότητες ως χώρα.

Ε.Π.

Η ΒΑΡΔΑΡΙΑ

Σε διπλωματικό επίπεδο η διεθνής δημοσιογραφική ορολογία αρέσκειται να ομιλεί περί «πυρετωδών διεργασιών», για έναν πυρετό που δεν πέφτει ούτε με τα πιο δραστικά αντιβιοτικά. Από τι όμως έχει καταληφθεί ο Άνθιμος Θεσσαλονίκης και δεν σταματά τον φρενήρη ρυθμό του; Από τον ιό του «μακεδονικού αγώνα»; Στη διάρκεια της κυριακάτικης λειτουργίας παρουσίασε από τον άμβωνα χάρτη του 1944, στον οποίο παρουσιάζεται η FYROM με την ονομασία «Βαρδαρία» ζητώντας να υιοθετηθεί εκ νέου αυτό το όνομα. Όσο πιο κατακόρυφα ανεβαίνει ο δείκτης δυσφορίας των εθνικιστών, τόσο λιγοστεύουν οι πιθανότητες να δείξουμε «έλεος» στους αμετανόητους.

ΣΩ.ΛΕ

Ας μιλήσουμε για λογαριασμούς

του Ρεπόρτερ

Δεν χρειαζόταν η διά του εισαγγελέως του Αρείου Πάγου Γ. Σανιδά απόπειρα απαξίωσης των αρμοδιοτήτων και του έργου της Αρχής του Γ. Ζορμπά. Όλοι έχουν καταλάβει πλέον ότι η κυβέρνηση θέλει να τον απομακρύνει πάση θυσία από τις έρευνες για να χαθεί το σκάνδαλο των ομολόγων σε δικαστικά συρτάρια. Αλλά, ως συνήθως, πλανώνται πλάνην οικτράν. Είναι αργά πια. Οι λογαριασμοί για το ομόλογο του ΤΣΠΕΑΘ έχουν ανοιχθεί και κανείς πλέον δεν μπορεί να σταματήσει τη δικαστική διερεύνησή τους. Όπως έγινε και σε ανάλογες περιπτώσεις στο παρελθόν, όταν η τότε κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ δημιουργούσε τεχνητά κωλύματα για να μην διερευνηθούν μεγάλες δικαστικές υποθέσεις που είχαν γίνει σημαία της ΝΔ, έτσι θα γίνει και τώρα. Η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης είναι γερά θεμελιωμένη και κανείς δεν μπορεί να την παραβιάσει.

Ανεξάρτητα λοιπόν από τα πορίσματα Ζορμπά και την τύχη τους, εμείς καλούμε σήμερα τη Δικαιοσύνη να ζητήσει αμέσως το άνοιγμα συγκεκριμένων λογαριασμών στην DRESDNER BANK της Ελβετίας τους οποίους παραθέτουμε στη συνέχεια. Για να αναζητήσει αμέσως μετά τις τραπεζικές διαδρομές μέσω των οποίων ύποπτο χρήμα έφτασε στα χέρια συγκεκριμένων στελεχών του κομματικού και κρατικού μηχανισμού, ορισμένοι από τους οποίους συνδέονται μάλιστα με στενούς πολιτικούς και φιλικούς δεσμούς με υψηλά ιστάμενο κυβερνητικό στέλεχος. Αυτή είναι η αλήθεια και μ' αυτή πρέπει να ασχοληθεί η κυβέρνηση.

Συγκεκριμένα, η Δικαιοσύνη πρέπει να διερευνήσει:

Γιατί τρεις μόνο ημέρες μετά την έκδοση του ομολόγου του ΤΣΠΕΑΘ (στις 13/7/2006) η North Asset Management του κ. Παπαμαρκάκη έστειλε 6.500.000 ευρώ στο λογαριασμό 8.401852.0071 που ανήκει στην εταιρεία-φάντασμα CROZANA, η οποία συνδέεται με την γνωστή χρηματιστηριακή «Τρωύλος» που πούλησε το ομόλογο στο ΤΣΠΕΑΘ; Εμπλέκεται δηλαδή ο κ. Παπαμαρκάκης και η «παρέα του Λονδίνου» και στο ομόλογο του ΤΣΠΕΑΘ; Αν δεν εμπλέκονται, τότε γιατί η κυβέρνηση έσπευσε να απομακρύνει αμέσως μετά τις εκλογές το φίλο και συνεργάτη του, τον κ. Π. Τσουπίδη από το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο; Γιατί μαζί με τον κ. Τσουπίδη απομάκρυνε και τον συνεργάτη του, τον κ. Δ. Καπράνο του ΤΣΠΕΑΘ;

Γιατί, τέσσερις ημέρες μετά την κατάθεσή τους στο λογαριασμό της CROZANA, στις 17/07/06, τα 6.500.000 πηγαινούν στο λογαριασμό 8.007258.0071 που συνδέεται με την «Τρωύλος» και από εκεί αρχίζουν να ταξιδεύουν σε

26-02-2007

Προέβη σε ανάληψη ποσού 400.000 ευρώ από τον ανωτέρω λογαριασμό του. ✓

01-03-2007

Προέβη σε ανάληψη ποσού 500.000 ευρώ από τον ανωτέρω λογαριασμό του. ✓

08-03-2007

Απέστειλε, μέσω της DRESDNER BANK Ελβετίας, έμβασμα ποσού 300.000 ευρώ σε λογαριασμό της ████████ SA, που τηρείται στην ████████ Τράπεζα στην Αθήνα.

13-04-2007

Προέβη σε ανάληψη ποσού 619.502,51 ευρώ από τον ανωτέρω λογαριασμό του.

19-04-2007

Απέστειλε, μέσω της DRESDNER BANK Ελβετίας, έμβασμα ποσού 300.000 ευρώ σε λογαριασμό της ████████ SA, που τηρείται στην ████████ Τράπεζα στην Κύπρο.

02-05-2007

Απέστειλε, μέσω της DRESDNER BANK Ελβετίας, έμβασμα ποσού 100.000 ευρώ σε λογαριασμό της ████████ SA, που τηρείται στην ████████ Τράπεζα στην Κύπρο.

03-05-2007

Προέβη σε ανάληψη ποσού 300.000 ευρώ από τον ανωτέρω λογαριασμό του.

Η κούρσα των λογαριασμών.

διάφορες κατευθύνσεις, που όλες έχουν σχέση με το ομόλογο του ΤΣΠΕΑΘ;

Σε ποιον ανήκει ο λογαριασμός 8.007257.0071 στην ίδια τράπεζα, όπου στη συνέχεια, στις 17/7/2006, κατατέθηκαν 3.100.000; Που πήγαν από εκεί τα λεφτά; Μήπως σε στέλεχος του ΤΣΠΕΑΘ;

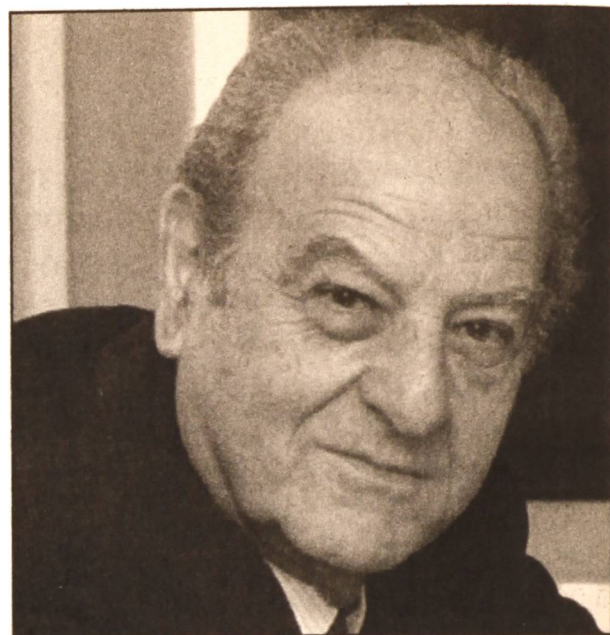
Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η κίνηση του λογαριασμού 8.007258.0071 από τον οποίο εκταμιεύονται μεγάλα ποσά: 500.000 στις 19/07/2006, 1.000.000 στις 12/12/2006, 400.000 στις 26/2/2007, 500.000 στις 1/3/2007, 620.000 στις 13/4/2007. Για ποιον, ή ποιους προορίζονται αυτά τα ποσά; Αφορούν το ομόλογο του ΤΣΠΕΑΘ;

Αυτά είναι τα ερωτήματα που θα έπρεπε να απασχολούν τη δικαιοσύνη και όχι αν ο Ζορμπάς είναι «σύννομος» ή μη. Εμείς είμαστε σίγουροι για την εγκυρότητα των πηγών μας, για το πού έχουν καταλήξει τα λεφτά και για το πώς στήθηκε το μεγάλο κόλπο. Θα επαναλάβουμε απλώς το μοναδικό ερώτημα που μας απασχολεί από την αρχή αυτής της ιστορίας: Το υπουργείο Οικονομικών έχει πει όλη την αλήθεια στην ηγεσία της κυβέρνησης; Τα γνωρίζει όλα αυτά ο πρωθυπουργός;

Η κυβέρνηση ξορκίζει τον Ζορμπά και τις πολιτικές ευθύνες

του Ρεπόρτερ

Χωρίς να τηρεί ούτε καν τα προσχήματα πλέον, η κυβέρνηση προσπαθεί να εξαναγκάσει τον Γ. Ζορμπά σε παραίτηση. Ελπίζει έτσι ότι θα συγκαλύψει το σκάνδαλο των ομολόγων και θα διασωθεί μόνο με μερικές απομακρύνσεις κυβερνητικών και άλλων στελεχών. Τελευταία επιστρατεύθηκε και ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου για να νομολογήσει εναντίον του κ. Ζορμπά. Τελικά είμαστε συντεταγμένη χώρα, ή δεν είμαστε;

Αυτή η κυβέρνηση δεν θα πάψει, όπως φαίνεται, να μας εκπλήσσει, προς το δυσάρεστο πάντα. Προεκλογικά, βρέθηκε σε πολύ δυσάρεστη θέση με τα ομόλογα. Μεταξύ των άλλων, κατηγορήθηκε ότι γνώριζε τη διαδρομή τους από τον εκδότη, το υπουργείο Οικονομικών, στη Διεθνή Χρηματαγορά και το Σίτυ του Λονδίνου κι από εκεί στα Ασφαλιστικά Ταμεία, στα οποία μάλιστα επέβαλε και την αγορά. Κατηγορήθηκε επίσης ότι κατά τη διαδρομή αυτή πλούτισαν διάφοροι προσφιλείς της επενδυτικοί οίκοι και αρκετοί γαλάζιοι χρυσοδάκτυλοι.

Αμέσως μετά τις εκλογές, οι πρώτες ενέργειες της κυβέρνησης, πριν ακόμα ασχοληθεί με τις καταστροφικές πυρκαγιές, πριν καν ορκισθεί, ήταν να φροντίσει τον ενταφιασμό του σκανδάλου των ομολόγων. Πώς επιχειρεί να το κάνει; Καταρχάς μετακόμισε στο υπουργείο Εξωτερικών (χάρης μόνον στις πιέσεις του πεθερού του κ. Έμπερτ) τον κ. Π. Δούκα, που υπέγραφε τις μη σύννομες, κατά τον Ζορμπά, εκδόσεις των ομολόγων. Στη συνέχεια απομάκρυνε τον γ.γ. του υπουργείου Οικονομικών Γ. Κουρή, που ήταν αρμόδιος για τις συμβάσεις του Δημοσίου με τους προαναφερθέντες επενδυτικούς οίκους. Ταυτόχρονα, ο κ. Αλογοσκούφης υποχρεώθηκε να απομακρύνει από το Ταχυδρομικό Ταμι-

ευτήριο και τον στενό του φίλο Πάνο Τσουπίδη, ο οποίος εμπλέκεται με τον αρχιτέκτονα του κόλπου των ομολόγων, τον Γ. Παπαμαρκάκη της North Asset Management. Λίγες ημέρες προηγουμένως είχε υποχρεωθεί να αποχωρήσει από το Ταμιευτήριο και ο στενός συνεργάτης του κ. Τσουπίδη, ο κ. Δ. Καπράνος, άλλος φίλος του κ. Αλογοσκούφη κι αυτός, που εμπλέκεται στο ομόλογο του ΤΣΠΕΑΘ. Πριν τις εκλογές, είχε ήδη απομακρυνθεί και ο υπουργός Απασχόλησης Σάββας Τσιτουρίδης, που εμπλέκεται με τις διοικήσεις των Ταμείων που αγόρασαν τα ομόλογα.

ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΝΟΧΗΣ

Απομακρύνοντας τους, όμως, όλους αυτούς, η κυβέρνηση είναι σαν να παραδέχεται ότι τα γνώριζε όλα. Ποιοι δηλαδή ευθύνονται στην αλυσίδα υπουργείο Οικονομικών – Χρηματαγορά – Ασφαλιστικά Ταμεία. Και ότι δεν γνώριζε μόνον τις «πολιτικές ευθύνες», αλλά και κάτι περισσότερο, τις συγκεκριμένες προσωπικές ευθύνες συγκεκριμένων στελεχών του μηχανισμού της, όπως ο κ. Τσουπίδης και ο κ. Καπράνος. Αλλά, μόνον αυτοί ευθύνονται; Δεν υπάρχουν άλλοι; Ο πολιτικός προϊστάμενος όλων των προηγούμενων, ο κ. Αλογοσκούφης δεν ευθύνεται για τίποτα; Ποιος διόρισε τον κ. Τσουπίδη στο Ταχυδρομικό Ταμι-

ευτήριο; Δεν ήταν ο στενός του φίλος, ο κ. Αλογοσκούφης, που τον διατηρούσε εκεί μέχρι χθες, παρά τις οργισμένες διαμαρτυρίες πολλών στελεχών της ΝΔ; Δεν γνώριζαν και οι δύο τον κ. Παπαμαρκάκη της North Asset Management για λογαριασμό μάλιστα του οποίου εργαζόταν ο κ. Τσουπίδης; Τον κ. Καπράνο του ΤΣΠΕΑΘ, ο κ. Αλογοσκούφης δεν τον επέβαλε στο Τ.Τ.; Πιστεύει κανείς, ύστερα από όλα αυτά, ότι ο κ. Αλογοσκούφης δεν γνώριζε τίποτα. Αν συμβαίνει αυτό –κι αυτό προσπαθεί απεγνωσμένα να μας πει η κυβέρνηση– τότε είναι ακατάλληλος για τη θέση αυτή και απορούμε γιατί το Μαξίμου επιμένει να τον στηρίζει. Τι τον κρατάει ακόμα στη θέση του;

Η τακτική της στρουθοκαμήλου φαίνεται πως αποτελεί τελευταία το ανώτατο στάδιο της επικοινωνιακής τέχνης της κυβέρνησης. Το πρόβλημα δεν είναι το σκάνδαλο των ομολόγων. Όλοι πια ξέρουν ότι διαπράχθηκε και ότι κανείς δεν προσφέρθηκε αφιλοκερδώς. Δεν την νοιάζει όμως την κυβέρνηση η παραδοχή της ευθύνης, έστω κι εμμέσως. Η ζημιά έγινε. Αυτό που την ενδιαφέρει κυρίως τώρα είναι να μην επιμετρηθούν και οι ποινικές ευθύνες, να μην πάει κανένας «φυλακή», όπως υποσχόταν προεκλογικά ο Κ. Καραμανλής.

Το πρόβλημα λοιπόν είναι ο Ζορμπάς

που κάνει του κεφαλιού του και επιμένει να είναι Ανεξάρτητη Αρχή. Τι κάνουν λοιπόν; Τον στέλνουν κι αυτόν στο σπίτι του. Και μέχρι τότε διαρρέουν ότι με νομοθετική ρύθμιση θα αντικατασταθεί από δικαστικό εν ενεργεία. Έρχεται και ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου και δηλώνει τώρα ότι όχι μόνο το πόρισμα ήταν **μη σύννομο** (και συνεπώς «άκυρο») αλλά και ότι ο ίδιος ο Ζορμπάς είναι μη σύννομος και κακώς κάνει ανακρίσεις. Και ότι «**η έκθεση Ζορμπά συντάχθηκε ακύρως και δεν μπορεί να ισχύει ως πόρισμα, είναι ένα απλό διαβιβαστικό έγγραφο**». Δεν έχει καμία απολύτως σημασία που ο κ. Σανιδάς δεν έχει καμία αρμοδιότητα επί του θέματος και το Σύνταγμα απαγορεύει σε δικαστικούς να αναλαμβάνουν διοικητικά καθήκοντα (άρθρο 89 παράγραφος 3). Ούτε, ότι ο νέος υπουργός Δικαιοσύνης, ο κ. Χατζηγάκης, αρνείται να αρχίσει τη θητεία του με «καρατόμηση» του Ζορμπά. Αυτό που έχει σημασία είναι να περάσει το μήνυμα ότι ο Ζορμπάς είναι μόνος του πια, η κυβέρνηση διάκειται εχθρικά απέναντί του και συνεπώς οι μάρτυρες που καλεί και οι υπηρεσίες με τις οποίες πρέπει να συνεργάζεται μπορούν να μην τον υπολογίζουν. Γιατί αυτό που τους νοιάζει κυρίως δεν είναι το προηγούμενο πόρισμα. Είναι αυτό που ετοιμάζεται για το ΤΣΠΕΑΘ και άλλα ταμεία, που θα καίει περισσότερο.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΑΓΚΑΘΙ ΤΟΥ ΤΣΠΕΑΘ

Προσέξτε τις συμπτώσεις: Οι προθέσεις της κυβέρνησης για τον Ζορμπά διέρρευσαν στο κανάλι ΑΛΦΑ στις 20 Σεπτεμβρίου, το βράδυ. Το πρωί της ίδιας ημέρας ο τέως εισαγγελέας είχε ανακοινώσει στα άλλα 11 μέλη της Αρχής ότι διερευνά και το ομόλογο του ΤΣΠΕΑΘ και ότι θα καταθέσει σύντομα νέο πόρισμα. Αυτό πρέπει να πανικόβαλε το υπουργείο Οικονομικών, που προετοίμαζε από καιρό την απομάκρυνση Ζορμπά, αλλά μέχρι τότε δεν είχε τολμήσει να δημοσιοποιήσει τις προθέσεις του.

Όπως υποστηρίζουν καλά πληροφορημένες πηγές, το πόρισμα για το ΤΕΑΔΥ, που τόσο σάλο προκάλεσε προεκλογικά, «δεν είναι τίποτα» μπροστά σε αυτά που ερευνά τώρα για το ομόλογο του ΤΣΠΕΑΘ, η Αρχή του κ. Ζορμπά. Στο νέο πόρισμα δεν θα καταγράφονται δηλαδή μόνο κάποιες γενικές πολιτικές ευ-

θύνες. Θα υπάρχουν τραπεζικοί λογαριασμοί, ονόματα και κυρίως πώς και πού διοχετεύθηκαν διαπιστωμένες προμήθειες και μίζες που ξεπερνούν τα 15.000.000 ευρώ. Μέχρι και αναλήψεις μεγάλων χρηματικών ποσών με βαλίτσες από συγκεκριμένους αποδέκτες έχουν εντοπισθεί. Και το κυριότερο, στους τραπεζικούς λογαριασμούς εμπλέκονται ονόματα υπεράνω πάσης υποψίας που δεν είχαν κανένα λόγο να βρίσκονται εκεί. Καταρρίπτεται έτσι ο ισχυρισμός του κ. Αλογοσκούφη ότι δήθεν κάποιοι «**επιτήδριοι χρηματιστές εξαπάτησαν αφελείς συνδικαλιστές**». Το κόλπο ήταν στημένο εκ των προτέρων και υπήρχε «κεντρικός εγκέφαλος». Αποκλειστικός στόχος, το μαύρο χρήμα που έρευνε πλουσιοπάροχα.

ΑΝΤΙΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΞΕΠΕΡΝΙΟΥΝΤΑΙ

Ας αφήσουμε όμως στην άκρη τον κ. Ζορμπά και τα πορίσματά του και το αν είναι ή όχι πορίσματα ή εκθέσεις. Υπάρχουν ή δεν υπάρχουν τα στοιχεία; Η απάντηση είναι ότι υπάρχουν και συνεπώς δεν έχει καμία σημασία ποιος θα τα βγάλει. Και από τη στιγμή που η ίδια η κυβέρνηση παραδέχεται ότι υπάρχουν στοιχεία, απομακρύνοντας τους προαναφερθέντες εμπλεκόμενους, με τις επιθέσεις κατά Ζορμπά είναι σαν να λέει ότι αυτόν φοβάται και όχι τη δικαιοσύνη. Γιατί άραγε; Γνωρίζει κάτι που δεν γνωρίζουμε οι υπόλοιποι; Και γιατί ο κ. Σανιδάς σπεύδει μια εβδομάδα μετά τις εκλογές να προγράψει τον Ζορμπά, αντί να διατάξει, ως όφειλαν αυτός ή οι υφιστάμενοί του, τη δικαστική διερεύνηση όσων αποκαλύφθηκαν προεκλογικά για το ομόλογο του ΤΣΠΕΑΘ, με λογαριασμούς και ονόματα;

Είναι τόσο διεισδυτικοί στους χειρισμούς τους ορισμένοι, που δεν καταλαβαίνουν ότι το μόνο που θα καταφέρουν τελικά είναι να «αγιοποιήσουν» τον Γ. Ζορμπά. Γιατί από τη στιγμή που υπάρχουν τα στοιχεία, αργά ή γρήγορα ο πέλεκυς της δικαιοσύνης θα πέσει, ανεξάρτητα ποιος θα τον κρατάει. Εξάλλου, στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ, που εξέφρασαν αμέσως της συμπαράστασή τους προς τον κ. Ζορμπά, δήλωσαν ήδη ότι θα ανταχθούν πολιτικά σε οποιαδήποτε απόπειρα κατάργησης της ανεξαρτησίας της Αρχής –και το ίδιο αναμένεται να κά-

νει και το ΚΚΕ. Σε μια άλλη εξέλιξη, ύστερα από ερώτηση του ευρωβουλευτή του ΣΥΡΙΖΑ Δημήτρη Παπαδημούλη ο επίτροπος της ΕΕ Τσάρλι Μακρίβι άφησε ανοικτό το ενδεχόμενο να εμπλακεί η Κομισιόν στη διερεύνηση του σκανδάλου των δομημένων ομολόγων, «εάν της διατεθούν πρόσθετα πραγματικά και νομικά στοιχεία». Που υπάρχουν.

Στις 28–29 του περασμένου Ιουνίου συνεκλήθη στο Παρίσι παγκόσμια διάσκεψη του FATF, της παγκόσμιας διακυβερνητικής οργάνωσης που στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ επιβλέπει και συντονίζει τη λειτουργία των Ανεξάρτητων Εθνικών Αρχών για την καταπολέμηση του βρώμικου χρήματος. Μέλη του FATF είναι 34 αναπτυγμένες χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Δεν είναι μέλος καμία αφρικανική ή «τρίτοκοσμική» χώρα. Στη διάσκεψη αυτή εκφράσθηκαν ανησυχίες για την αποτελεσματικότητα της Αρχής στην Ελλάδα και έγιναν συστάσεις για ενίσχυση της ανεξαρτησίας της και αποτελεσματικής βελτίωσης της οικονομοτεχνικής συνδρομής από την πολιτεία. Η βαθμολογία που πήρε η Ελλάδα στην διάσκεψη του Ιουνίου είναι πολύ χαμηλή και «πλησιάζει τα επίπεδα των τριτοκοσμικών χωρών».

Με όσα γίνονται τελευταία εδώ, εναντίον της Αρχής για την Καταπολέμηση του Βρώμικου Χρήματος, τι βαθμολογία να παίρνει άραγε η Ελλάδα; Κατά τη γνώμη μας μάλλον έχει φτάσει τις τριτοκοσμικές χώρες και σύντομα θα τις ξεπεράσει. Πότε; Όταν ιδρυθεί υπουργείο... «Διαφάνειας». Επειδή μόνον στην Αφρική γίνονται παρόμοια.

Θα πούμε και κάτι άλλο: Η «καρατόμηση Ζορμπά» είναι το τελευταίο πράγμα που περιμέναμε από μια κυβέρνηση του Κώστα Καραμανλή, όποιες κι αν είναι οι αδυναμίες, όποια προβλήματα κι αν αντιμετωπίζει. Και ιδιαίτερα όταν μια τέτοια ενέργεια μεθοδεύεται όχι από τον ίδιο τον Καραμανλή, όπως πιστεύουμε, αλλά από πρόσωπα που όταν ο Ζορμπάς όρθωνε το ανάστημά του εναντίον της διαπλοκής και διαφθοράς, εκείνα περί άλλων ετύρβαζαν. Μόνον η πλήρης κάθαρση θα απαλλάξει την κυβέρνηση από το πρόβλημα των ομολόγων και θα την σπρώξει μπροστά. Διαφορετικά θα το σέρνει μαζί της μέχρι τις επόμενες εκλογές.

Η επόμενη των πυρκαγιών – Αναγέννηση

Οι διαστάσεις της οικολογικής καταστροφής του πλανήτη άγγιξαν άμεσα την πόρτα μας. Η οικολογική καταστροφή μπήκε στα σπίτια μας. Δεν βλέπουμε πλέον ούτε το δέντρο ούτε το δάσος.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Η χωρίς επιστροφή οικολογική καταστροφή είχε γίνει αντιληπτή σε μας, πριν τις καταστροφικές πυρκαγιές. Ιδού δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα, τα οποία παρατήρησα στις περιοχές του Δήμου Ανδρίτσαινας:

α) Η πρωτοφανής μείωση των υδάτινων πόρων. Στέρεψαν αιώνιες πηγές, γύρω από τις οποίες δημιουργήθηκαν τα χωριά μας.

β) Οι υψηλές θερμοκρασίες καθ' όλη την διάρκεια του καλοκαιριού. Σε υψόμετρο 800 και πλέον μέτρων, κυκλοφορεί κανείς πλέον με ελαφρότατη ένδυση (πουκαμισάκι) καθ' όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού. Όμως, λίγα χρόνια πριν, το σύνηθες ήταν 10 με 15 μέρες ελαφρά ρούχα, το μεσοκαλοκαίριο.

Συμπερασματικά, πρωταρχικό μέλημα των κοινωνιών (οι οποίες πρέπει επιτέλους να αφυπνιστούν) πρέπει να είναι το σταμάτημα της αχαλίνωτης οικολογικής καταστροφής. Και οι καθορίζοντες τις τύχες κόσμου να σταματήσουν επιτέλους να «σφυρίζουν» αδιάφορα!

Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ

• ΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ:

1. «Καμένη γη» Δεν είναι σχήμα λόγου. Όσοι έχουν επισκεφθεί τις περιοχές μας μετά τις πυρκαγιές έχουν διαπιστώσει ότι οι φωτιές αυτές δεν ήταν συνηθισμένες και ο προαναφερθείς όρος είναι κυριολεκτικός.

2. Αρνητική ψυχολογία και ανασφάλεια των κατοίκων. Αυτά πηγάζουν από: α) Την καταστροφή που πάθαμε και β) Τη μέχρι τώρα υποβαθμισμένη αντιμετώπιση της υπαίθρου από τις κυβερνήσεις. Δεν είναι τυχαίο, για παρά-

δειγμα, ότι στην Πελοπόννησο, η οποία έχει έκταση 21.379 τ.χλμ., διαμένουν μόνο 1.000.000 άνθρωποι (απογραφή 2001). Και αυτό το νούμερο στην πραγματικότητα είναι μικρότερο, αφού όλοι γνωρίζουμε ότι την μέρα της απογραφής πολλοί ετεροδημότες μας που διαμένουν στην Αθήνα μετακινήθηκαν και απογράφηκαν στα χωριά τους. Και μόνο αυτό το στοιχείο αποκαλύπτει τη σκληρή πραγματικότητα για τον μαρασμό της επαρχίας μας.

• ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

Τις μέρες που αγωνιζόμαστε να περισώσουμε ό,τι μπορούσαμε από τη λαίλαπα των πυρκαγιών, μπροστά στην θέα τους –ταυτόχρονα– προσπαθούσα να κωδικοποιήσω μερικές σκέψεις μου για την επόμενη μέρα. Στο μυαλό μου στριφογύριζε η φράση «ουδέν κακόν αμιγές καλού». Η ένταση των ημερών, η κόλαση που έβλεπα μπροστά μου (είδα 11 χωριά να καίγονται ολοσχερώς), οι φλόγες και τα αποκαϊδια με οδήγησαν στην λέξη «αναγέννηση»!

Οι μέρες που περνάμε είναι δύσκολες. Είμαι μάλιστα σίγουρος ότι έπονται τα δυσκολότερα. Όμως αυτό δεν με τρομάζει γιατί πιστεύω ακράδαντα ότι, εκτός από την ιστορία και τον πολιτισμό μας, διαθέτουμε και το ψυχικό σθένος για να αναγεννηθούμε από τις στάχτες μας.

Σε ποια θετικά σημεία μπορούμε να βασιστούμε για την «αναγέννηση του τόπου μας»;

1) Υπάρχει η κοινωνικοπολιτική συναίνεση. Η προσέγγιση και η αντιμετώπιση των προβλημάτων θα πρέπει επομένως να είναι υπερκομματικές.

2) Υπάρχει πανελλήνια και παγκόσμια συμπάραση που μας δίνουν κουράγιο.

3) Υπάρχουν και πόροι που προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, από το ελληνικό κράτος και από την πανελλήνια και παγκόσμια Κοινότητα.

• ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

Άμεση προτεραιότητα μετά τις εκλογές πρέπει να είναι η Σύσταση ενός «Οργανισμού Αναγέννησης» των πληγέντων περιοχών, η οποία πρέπει να στελεχώνεται από: α) διεπιστημονική ομάδα, β) από την τοπική αυτοδιοίκη-

ση α' και β' βαθμού και γ) από το κεντρικό κράτος.

Το νομοθετικό πλαίσιο θα πρέπει να είναι ικανό να ξεπερνά γραφειοκρατικές διαδικασίες και αγκυλώσεις του ελληνικού δημοσίου, ώστε να επιτυγχάνεται η άμεση και χωρίς καθυστερήσεις αποτελεσματικότητα. Η Αρχή αυτή μπορεί να λειτουργεί π.χ. κατά το πρότυπο της Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής «Αθήνα 2004».

Ο Οργανισμός μπορεί κατά κύριο λόγο να μας διαφυλάξει από την ανοργάνωσιά, τις βιαστικές επιλογές, να μας υποβοηθήσει σε τεχνικά ζητήματα και να συντελέσει στην ορθολογική και πλέον αποδοτική αξιοποίηση των πόρων με την αποφυγή άσκοπων δαπανών και κατασπατάλησης χρημάτων.

Η δημιουργία τέτοιου Φορέα πρέπει να γίνει αμέσως: Την επομένη των εκλογών κυριολεκτικά!

• ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Οι επιλογές που έχουμε είναι αρκετές και προτάσεις υπάρχουν.

Ενδεικτικά αναφέρω:

I. Εθνικό κτηματολόγιο άμεσα για τις πυροπαθείς περιοχές.

II. Καθορισμός χρήσεων γης.

III. Οικιστική ανάπτυξη και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος.

IV. Συνδυασμός γεωργίας, κτηνοτροφίας, μεταποίησης και περιβαλλοντικής προστασίας.

V. Κτηνοτροφικές ζώνες ΚΑΠ.

VI. Έμφαση στα βιολογικά προϊόντα.

VII. Δημιουργία Αρχαιολογικού πάρκου Λυκαίου Όρους.

VIII. Πολιτιστικός τουρισμός.

IX. Βελτίωση των υποδομών.

X. Ανάπτυξη – αξιοποίηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, Αγροτουρισμού κ.λπ.

Επιμέρους προτάσεις υπάρχουν πολλές. Και, εφόσον σηκώσουμε τα μανίκια και εργαστούμε όλοι μαζί, τότε είναι σίγουρο ότι θα αποφύγουμε μίζερες αντιλήψεις περί ερήμωσης και εγκατάλειψης της περιοχής.

• ΣΗΜΕΡΑ

Και ενώ οι μακροπρόθεσμοι στόχοι μου είναι οι παραπάνω, αυτή την στιγμή κυρίαρχο μέλημά μας είναι: α) Η κάλυψη των βασικών αναγκών των ανθρώπων κατά προτεραιότητα και μετά των ζώων. β) Η άμεση και αποτελεσματική αντιπλημμυρική, αντιολισθητική, αντιδιαβρωτική προστασία.

• ΟΙ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Η περιοχή παρέμβασης αφορά τη Νοτιοδυτική Πελοπόννησο ή αλλιώς από την Ασέα ως την Ζαχάρω, και οριοθετείται στους Νομούς Ηλείας, Αρκαδίας, Μεσσηνίας.

Η πολιτιστική κληρονομιά και η ατσάλινη διάθεση για επιτυχία που διακατέχουν τους κατοίκους αυτών των περιοχών, αποτελούν την εγγύηση για την αναγέννηση του τόπου μας!

Ας μην ξεχνάμε ότι αυτές οι περιοχές αποτέλεσαν την «κούνια» που γεννήθηκε η Επανάσταση του 1821.

ΤΡΥΦΩΝ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Δήμαρχος Ανδρίτσαινας

ΠΕΜΠΤΗ 13.9.2007 – ΤΕΤΑΡΤΗ 26.9.2007

ΠΕΜΠΤΗ 13.9.2007

• Συγκέντρωση του ΠΑΣΟΚ στο Πεδίον του Άρεως. Περύεργες φιγούρες αρχίζουν να φεύγουν πολύ πριν το τέλος της ομιλίας του αρχηγού και την εμφάνιση στην εξέδρα, εν είδη οπερέττας, του Κ. Σημίτη.

• Μετά από ένα χρόνο που παραμένει κλειστός ένας από τους σπουδαιότερους αρχαιολογικούς χώρους της Μεσογείου, το Ακρωτήρι της Σαντορίνης, αποφάσισε το Υπουργείο Πολιτισμού, τρεις μέρες πριν από τις εκλογές, να ξηλώσουν το στέγαστρο και να το ξαναστήσουν. Να χαρώ την ταχύτητα αντίδρασης των υπευθύνων!

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 14.9.2007

• Αποτυχημένη και η προεκλογική συγκέντρωση της Νέας Δημοκρατίας. Ούτε μέχρι τα Παναθήναια δεν έφτανε ο κόσμος!

ΣΑΒΒΑΤΟ 15.9.2007

• Οι τελευταίες προεκλογικές κινήσεις των υποψηφίων στον Τύπο. Τα δύο μεγάλα κόμματα σε ομαδικό πυρ κατά των μικρότερων που ανθίστανται των πατριών ιδεών.

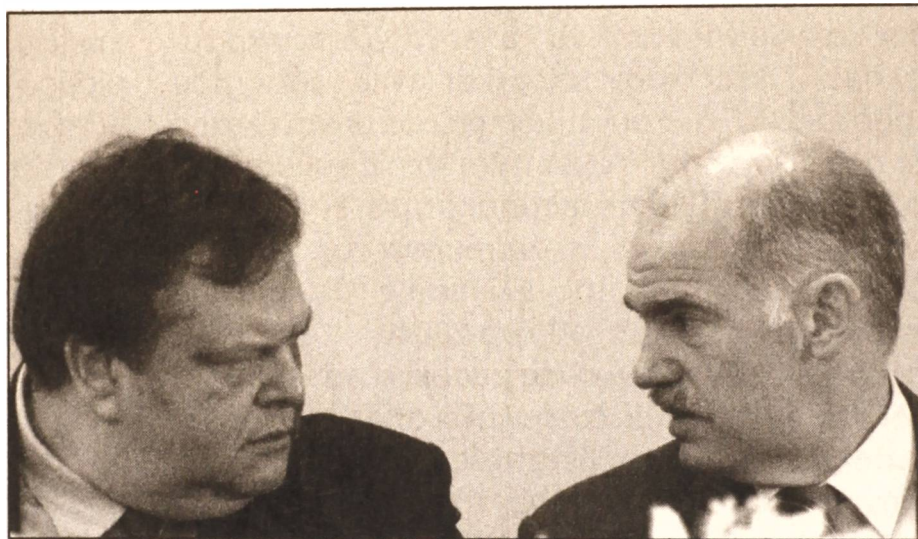
ΚΥΡΙΑΚΗ 16.9.2007

• Βουλευτικές εκλογές με εκπλήξεις για πολλούς και το δικομματισμό να μην στέκεται και τόσο καλά στα πόδια του. Τα αποτελέσματα ενδεικτικά:

- Νέα Δημοκρατία: 41,83%,

152 έδρες. • ΠΑ.ΣΟ.Κ: 38,10%, 102 έδρες. • Κ.Κ.Ε.: 8,15%, 22 έδρες • ΣΥ.ΡΙΖ.Α.: 5,04%, 14 έδρες.

• ΛΑ.Ο.Σ.: 3,80%, 10 έδρες.
• ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΙ: 1,05%.

Δηλαδή οι κύριοι ευελπιστούν να μας κυβερνήσουν; Ελεος, τι άλλο της μέλλει να πάθει αυτή η πολύπαδη χώρα;

ΔΕΥΤΕΡΑ 17.9.2007

• Οι πολίτες έδωσαν χθες εντολή για ισχυρή αριστερή αντιπολίτευση και καταδίκασαν τη νερόβραστη σούπα του ΠΑΣΟΚ.

• Η βαριά ήττα του ΠΑΣΟΚ προκαλεί συνθήκες ανοιχτής σύγκρουσης στο κόμμα της αξιωματικής Αντιπολίτευσης με τον, λεγόμενο και Βενιζέλο, περιώνυμο Βαγγελάκη να εισβάλλει ως ταύρος εν υαλοπωλείω στο Ζάππειο και να απαιτεί εδώ και τώρα την προεδρία του ΠΑΣΟΚ, υποκινούμενος από όλους τους κομμένους των εκλογών.

• Ο Γιωργάκης δεν παραδίδει το κόμμα και αρχίζει ο εμφύλιος.

• Η Νέα Δημοκρατία πανηγυρίζει καθώς με καμμένη τη मिθή χώρα και με ταμεία των Ασφαλιστικών Οργανισμών άδεια, ο λαός, μπροστά στην περίπτωση να κυβερνήσει το ΠΑΣΟΚ, της έδωσε μια δεύτερη ευκαιρία. Τα μεταπολιτευτικά χρόνια κανένα κόμμα δεν πήρε τρίτη. Λέτε να τα καταφέρει ο Κωστάκης;

ΤΡΙΤΗ 18.9.2007

• Οι εκλογές επιφύλασσαν δυσάρεστες εκπλήξεις σε πολλά στελέχη των δύο μεγάλων κομμάτων. Στη Νέα Δημοκρατία οι ψηφοφόροι της στην Α' Αθήνας έφαγαν την

των νέων μελών της. Θετικό κατ' αρχάς αλλά ορισμένοι είναι πολύ σκληροί δεξιοί. Το μεγάλο στοίχημα για τη νέα κυβέρνηση παίζεται στο Υπουργείο Παιδείας με τον κ. Στυλιανίδη στον δυσκολότερο ρόλο της μέχρι σήμερα πολιτικής του καριέρας.

ΤΕΤΑΡΤΗ 19.9.2007

• Στα όρια της απόλυτης ρήξης φτάνει το ΠΑΣΟΚ με τον Βαγγελάκη να κάνει το ένα λάθος μετά το άλλο. Για αρχηγός μάλλον χάνει εύκολα την ψυχραιμία του!

ΠΕΜΠΤΗ 20.9.2007

• Κατά την είσοδό του στη Χαριλάου Τρικούπη ο Βαγγελάκης τρώει έναν καφέ στον ώμο. Και σαν «ανώτερος» άνθρωπος που νομίζει ότι είναι συγχωρεί τον δράστη. Και μη χειρότερα!

• Μετά από επτά ώρες διαβουλεύσεων το Πολιτικό Συμβούλιο του ΠΑΣΟΚ αποφάσισε να μην παραδώσει αμαχητί το κόμμα στον και λεγόμενο Βενιζέλο αλλά η εκλογή του νέου προέδρου να περάσει μέσα από πολιτικές διαδικασίες. Όσο πολιτικές διεργασίες μπορεί να υπάρξουν στο ΠΑΣΟΚ.

• Ορκίζεται η κυβέρνηση της ΝΔ και πραγματοποιείται το πρώτο υπουργικό συμβούλιο στο οποίο ο πρωθυπουργός συστήνει στους υπουργούς του να αποφεύγουν την τηλεόραση γιατί κάνει κακό! Κάτι ξέρει και ο Βουλγαράκης εκεί στην Ολυμπία.

ΣΑΒΒΑΤΟ 22.9.2007

• Ασφαλιστικό, Φορολογικό και Παιδεία στις άμεσες προτεραιότητες της κυβέρνησης. Για τα δύο πρώτα ο Θεός να μας φυλάει. Για την Παιδεία τα πρώτα δείγματα γραφής του νέου υπουργού δεν είναι καθόλου ευοίωνα. Ήδη σκέπτεται να μην τυπώσει το νέο

βιβλίο της ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού και να το αντικαταστήσει με το προηγούμενο. Όσο για το άρθρο 16, με βιβλίο έχει επιχειρηματολογήσει για την αναθεώρησή του! Ωραίο χειμώνα θα περάσει η Παιδεία και φέτος!

ΚΥΡΙΑΚΗ 23.9.2007

• Κάθετα διαιρεμένο το ΠΑΣΟΚ. Στον πόλεμο πρωτοστατεί η Αურიανή με δημοσιεύματα του τύπου «Τραμπούκοι και υπόκοσμος στην υπηρεσία του Γιωργάκη». Στο μεταξύ αναζητείται απεγνωσμένα και τρίτος πόλος.

• Πότε θα παραιτηθούν οι νεοεκλεγέντες βουλευτές που είναι και δημοτικοί σύμβουλοι; Και κυρίως οι της Αριστεράς!

ΔΕΥΤΕΡΑ 24.9.2007

• Άρχισαν τα όργανα για το Ασφαλιστικό. Οι προτάσεις της επιτροπής σοφών δεν θα γίνουν αποδεκτές από την κοινωνία. Ζητούνται σοβαρές προτάσεις από την Αριστερά επείγοντως.

ΤΡΙΤΗ 25.9.2007

• Δεν ξεκίνησε καλά ο κ. Στυλιανίδης στο υπουργείο Παιδείας. Αποσύρει και επίσημα το βιβλίο της ιστορίας, κάτω από την πίεση παπάδων και άλλων αντιδραστικών!

• Η κυβέρνηση βλέπει να της παίρνει τον ΟΤΕ η Marfin χωρίς να μπορεί να κάνει τίποτα!

ΤΕΤΑΡΤΗ 26.9.2007

• Πρωτοφανή γεγονότα στην Κ.Ο. του ΠΑΣΟΚ, βαθαίνουν το ρήγμα μεταξύ των στελεχών. Έτσι που το πάνε αν η ΝΔ κάνει γρήγορα εκλογές θα πάρουν 25%!

• Ορκίζονται οι νέοι βουλευτές. Ελπίζουμε τη νέα Βουλή να την καταδέχεται περισσότερο ο κ. Καραμανλής.

ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ ο Δ' Ο ΣΦΟΔΡΑ ΑΝΗΣΥΧΩΝ

Το νέο πολιτικό σκηνικό και οι ευθύνες της Αριστεράς

Οι εκλογές της 16ης Σεπτεμβρίου αποτελούν πια ιστορία. Το αποτέλεσμα τους όμως θα συζητείται για πολύ καιρό, καθώς φαίνεται ότι σηματοδοτούν μία αλλαγή στη συμπεριφορά του εκλογικού σώματος, τέτοια που να οριοθετεί ουσιαστικά το τέλος της μεταπολίτευσης και την αρχή μιας άλλης εποχής για τα πολιτικά μας δρώμενα.

Στη νέα «μετά-μεταπολιτευτική» εποχή που, εδώ και δύο περίπου εβδομάδες έχει αρχίσει, ο ρόλος αλλά και οι ευθύνες της Αριστεράς, κυρίως αυτής που ονομάζουμε ανανεωτική, είναι κατά πολύ αυξημένες.

Η Νέα Δημοκρατία νίκησε και κατάφερε να έχει οριακή αυτοδυναμία όχι γιατί παρουσίασε στα τριάντισι χρόνια της πρώτης θητείας της κάτι το σημαντικό, αλλά γιατί το ΠΑΣΟΚ δεν πρότεινε καμία εναλλακτική πρόταση εξουσίας, τέτοια που να πείσει το εκλογικό σώμα ότι είναι άξιο να διαχειριστεί ξανά τις τύχες του κράτους. Όσο για την μετεκλογική του εικόνα καλύτερα να μην την χαρακτηρίσουμε!

Ο δικομματισμός, για τον οποίο τόσοι λόγος γίνεται τις μετεκλογικές ημέρες που διανύουμε, υπέστη την πρώτη του κρίση στα 33 χρόνια της μεταχουντικής μας Δημοκρατίας. Και αυτό κάνει μεγαλύτερη αίσθηση λόγω του ισχύοντος εκλογικού νόμου που τείνει στην απλή αναλογική τουλάχιστον για τις 260 από τις 300 έδρες του Κοινοβουλίου.

Δυστυχώς όμως δεν φαίνεται ότι αυτή η κρίση έχει τα μόνιμα χαρακτηριστικά της διαρκούς δυσπιστίας στα δύο μεγάλα κόμματα, αλλά μόνο αυτά της συγκυριακής διαμαρτυρίας για όλα τα δραματικά φαινόμενα που παρουσιάστηκαν στην πριν από τις εκλογές περίοδο.

Στο σημείο αυτό έγκειται και ο νέος ρόλος που καλείται να παίξει η Αριστερά. Και για να είμαστε απόλυτα ειλικρινείς δεν εννοούμε όλη την πέραν του ΠΑΣΟΚ αριστερά. Γιατί το ΚΚΕ, αν και κατάφερε να αυξήσει σε σημαντικό βαθμό τα ποσοστά του, δεν είναι σε θέση να παράγει τις φρέσκιες εκείνες ιδέες που θα προχωρήσουν μπροστά την ελληνική κοινωνία. Κολλημένο εδώ και σαράντα χρόνια στη λογική του άσπρου – μαύρου, στις σταλινικές του λογικές και στην μίζερη γκρίνια του, θα παραμένει στη γωνιά του θυμίζοντάς μας το τραγικό για τον λαό μας «Πάλι με χρόνια με καιρούς πάλι δικά μας θα 'ναι».

Αναφερόμαστε λοιπόν στην Αριστερά εκείνη που στις εκλογές της προπερασμένης Κυ-

ριακής κατέβηκε με την εκλογική σύμπραξη που ονομάζεται ΣΥΡΙΖΑ και κατάφερε να ξεπεράσει όλα τα προγνωστικά, έχοντας μία πάρα πολύ καλή παρουσία προς τους νέους, τους ανησυχούντες για το οικολογικό μέλλον του τόπου καθώς και προς όποιον δεν μπορεί να αντέξει την συνεχώς και με ταχείς ρυθμούς υποβάθμιση της καθημερινής του ζωής και της υπονόμευσης του μέλλοντος της χώρας, στο όνομα των συγκυριακών κερδών.

Οι νέοι ψηφοφόροι του ΣΥΡΙΖΑ, προερχόμενοι και από το ΠΑΣΟΚ αλλά και από τη Δεξιά, δεν υποκινήθηκαν από κριτήρια ενάντια στον καπιταλισμό. Θέλησαν να εκφράσουν τη διαμαρτυρία τους για τις κοινές ουσιαστικά πολιτικές που ακολουθούν τα δύο μεγάλα κόμματα και να αποστασιοποιηθούν από αυτές. Κριτικάρουν έντονα τον τρόπο της καπιταλιστικής ανάπτυξης της χώρας μας, αλλά σε καμία περίπτωση δεν θέλουν να κινηθούν σε λογικές εκτός καπιταλισμού. Δεν έχουν άλλωστε σήμερα τις προσλαμβάνουσες εκείνες που θα τους κάνουν να σκεφτούν διαφορετικά. Και γι' αυτό δεν φταίνει αυτοί!

Η ανανεωτική Αριστερά έχει σήμερα την ευκαιρία να παίξει τον ιστορικό της ρόλο στα ελληνικά πολιτικά δρώμενα. Εχοντας ξεπεράσει τις παιδικές ασθένειες του 1981 και του 1989 καλείται σήμερα να διαμορφώσει τον ουσιαστικό εκείνο λόγο που λείπει από την κοινωνία μας. Τον επιθετικό εκείνο λόγο, ο οποίος θα δίνει ουσιαστικές απαντήσεις στα πραγματικά προβλήματα της χώρας, αποβάλλοντας τον στείρο αρνητισμό που μπορεί να έδωσε ψήφους σε ευνοϊκές πολιτικά συγκυρίες αλλά δεν έχει τη δυνατότητα να τους κρατήσει.

Πρώτο της μέλημα η Παιδεία. Πώς θα αναβαθμιστεί η δημόσια Παιδεία πέρα από τις κάθε λογής συντεχνίες και μικροκομματισμούς που κατατρώνουν τα σωθικά της;

Ποιο είναι το όραμα της ανανεωτικής Αριστεράς για τον Δημόσιο Τομέα που αποτελεί την ουσιαστική τροχοπέδη στην ανάπτυξη της χώρας. Το ξεπούλημα στην ελεύθερη αγορά; Ελπίζουμε όχι! Ποιο όμως;

Σε αυτά και σε ακόμα περισσότερα, εξίσου σημαντικά, καλείται να δώσει τις απαντήσεις εκείνες που όχι μόνο θα κρατήσουν αλλά και θα διευρύνουν το εκλογικό της ακροατήριο. Μπορεί; Αυτοί που έδωσαν την ψήφο τους ελπίζουν ότι μπορεί. Στον ΣΥΡΙΖΑ μένει να το αποδείξει!

T.M.

Η κρίση του ΠΑΣΟΚ είναι κρίση όλου του συστήματος

του Βασίλη Ζήση

Η ήττα του ΠΑΣΟΚ οφείλεται κυρίως στην αποδοκιμασία της δεξιάς πολιτικής του από μεγάλα τμήματα του εκλογικού σώματος που ψήφισαν Αριστερά. Εκείνη η «δεξαμενή ψήφων» από την Αριστερά πάει, στέρεψε πια. Το ΠΑΣΟΚ πρέπει να στραφεί και πάλι προς τα αριστερά, αν θέλει να παραμείνει μεγάλο κόμμα. Στην περίπτωση όμως αυτή, θα παραμείνουν στο ΠΑΣΟΚ ο Βενιζέλος και οι περί τον Σημίτη εκσυγχρονιστές; Όσα έγιναν την Τετάρτη το πρωί στην Κοινοβουλευτική Ομάδα του υποδεικνύουν ότι το ΠΑΣΟΚ, όπως τουλάχιστον το γνωρίσαμε, αρχίζει να μην... «είναι εδώ». Πώς θα επιδράσουν οι ανακατατάξεις στο ΠΑΣΟΚ στο γενικότερο πολιτικό σκηνικό; Αν αποχωρήσουν οι «εκσυγχρονιστές», θα επηρέαζε ένας νέος πολιτικός σχηματισμός τη συνοχή της ΝΔ; Μήπως έχουν δίκαιο εκείνοι που υποστηρίζουν ότι οδεύουμε ήδη προς... «επτακομματική» Βουλή;

Ενα είναι σίγουρο: η κρίση στο ΠΑΣΟΚ είναι μόνο μία πλευρά της γενικότερης κρίσης του πολιτικού συστήματος. Στις εκλογές της 16ης Σεπτεμβρίου η ΝΔ έχασε (σε σύγκριση με το 2004) 370.000 ψήφους ή το 12% των ψηφοφόρων της. Το ΠΑΣΟΚ έχασε 280.000

ή το 10% της δύναμής του. Και τα δύο κόμματα εξουσίας μαζί απώλεσαν 680.000 ψήφους, αν συνυπολογίσουμε και την αύξηση του εκλογικού σώματος. Οι 150.000 από τις ψήφους αυτές προστέθηκαν στην εκλογική δύναμη του ΚΚΕ, οι 120.000 στον ΣΥΡΙΖΑ και 100.000 πήγαν στο ΛΑΟΣ. Οι υπόλοι-

πες 300.000 ψήφοι που χάθηκαν από τα δύο κόμματα εξουσίας πήγαν στην αποχή, τα άκυρα και τα λευκά (*).

Η μείωση των ποσοστών της ΝΔ είναι, μπορεί κανείς να πει, μια «φυσιολογική» συνέπεια της φθοράς ενός κυβερνητικού κόμματος. Αυτό που είναι όμως πρωτοφανές είναι η αδυναμία της αξιωματικής αντιπολίτευσης όχι μόνο να εισπράξει τη φθορά της κυβέρνησης, αλλά και να συγκρατήσει τις δυνάμεις της, που διέρρευσαν προς τα αριστερά. Συνεπώς, η πτώση των ποσοστών και των δύο μεγάλων κομμάτων εκφράζει κυρίως μια σημαντική τάση αμφισβήτησης του πολιτικού συστήματος, μέρος της οποίας αποτελεί και η κρίση στο ΠΑΣΟΚ. Η οριακή αυτοδυναμία που κατάφερε η ΝΔ υποδεικνύει επίσης ότι ο προεκλογικός εκβιασμός «αυτοδυναμία ή ακυβερνησία» δεν φόβισε ακόμα και συντηρητικά τμήματα του εκλογικού σώματος.

ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Κανείς δεν περίμενε αυτό το αποτέλεσμα. Ιδίως ο Κώστας Καραμανλής που θα διερωτάται τώρα αν έκανε καλά που προκήρυξε πρόωρες εκλογές. Οι θριαμβολογίες της ΝΔ για τη «μεγάλη νίκη» επί του ΠΑΣΟΚ κράτησαν μόνο ένα βράδυ. Όταν ξύπνησαν το επόμενο πρωί και είδαν ότι διαθέτουν μόνο 152 βουλευτές, όλοι σκέφτηκαν αμέσως ότι οι δύο παραπάνω... «είναι η Ντόρα και ο Κυριάκος». Το ΛΑΟΣ δεν είναι η μεγαλύτερη απειλή στη συνοχή της ΝΔ. Δεν φοβίζει τη ΝΔ μόνο ο επικρεμάμενος διεμβολισμού από το κόμμα του κ. Καρατζαφέρη. Είναι κυρίως εκείνο το δίδυμο Ντόρα – Βενιζέλος που στοιχειώνει τις νύκτες του Μαξί-

μου. Γιατί γνωρίζει ότι, όταν τα κέντρα που μεθόδευσαν την κρίση ηγεσίας στο ΠΑΣΟΚ ξεμπερδέψουν μαζί του, τότε θα ασχοληθούν και με τη ΝΔ.

Η νίκη της ΝΔ ήταν μια πύρρεια νίκη και το κυβερνών κόμμα βρίσκεται τώρα με μια αδύναμη κυβέρνηση υπό καθεστώς πολλαπλής ομηρίας. Το ΛΑΟΣ από τη μια, η Ντόρα από την άλλη, οι βουλευτές που δεν έγιναν υπουργοί, ο «ξένος παράγοντας» και, φυσικά, η διαπλοκή μπορούν ανά πάσα στιγμή να βρουν δύο, ή και περισσότερους, βουλευτές για να αποδειχθεί ότι το «προηγούμενο Μητσοτάκη» δεν αποτελεί πλέον έναν κακό εφιάλτη για τη ΝΔ. Αποτελεί ήδη ένα εφιαλτικό παρόν.

Πώς, για παράδειγμα, θα αντιμετωπίσει ο Καραμανλής τα καυτά θέματα της Παιδείας, όταν όλοι τον περιμένουν στην γωνία; Και όταν όλοι γνωρίζουν ότι ο Ευριπίδης Στυλιανίδης έγινε υπουργός από εκεί που δεν το περίμενε ούτε ο ίδιος, μόνο και μόνο επειδή κορυφαία στελέχη, όπως ο Δ. Αβραμόπουλος, αρνήθηκαν να κάτσουν στην ηλεκτρική καρέκλα; Πώς θα λύσει το Ασφαλιστικό, όταν όλοι είναι έτοιμοι να ξεχυθούν στους δρόμους και να επαναλάβουν όσα συνέβησαν επί κυβέρνησης Μητσοτάκη; Πώς θα εφαρμόσει τη νέα πολιτική για το περιβάλλον που υποσχέθηκε προεκλογικά, όταν ο Γ. Σουφλιάς αρνείται να αποχωρισθεί το «ΠΕ» από το «ΧΩΔΕ» για να ιδρυθεί το προαναγγελθέν Υπουργείο Περιβάλλοντος και ο πρωθυπουργός το ανέχεται; Τι μπορεί να κάνει με τα καυτά θέματα της οικονομικής ατζέντας, όταν πρέπει να το χειριστεί ο αποδυναμωμένος ήδη από τα ομόλογα κ. Αλογοσκούφης; Τι μπορεί να κάνει μια κυβέρνηση 152 εδρών, που δεν μπόρεσε να κάνει η προηγούμενη;

Η εποχή της παντοδυναμίας πέρασε ανεπιστρεπτί για το Μαξίμου. Μια ευκαιρία ήταν και χάθηκε. Το αβέβαιο μέλλον το αναγκάζει τώρα να ακολουθήσει μια σκληρή και αδιάλλακτη πολιτική, προκειμένου να συσπειρώσει και να περιχαράκώσει τις δυνάμεις του για την επόμενη ημέρα. Στελέχη όπως ο κ. Σιούφας ισχυρίζονται τώρα ότι τάχα «με 152 βουλευτές και το ΠΑΣΟΚ αδύναμο είμαστε στην πραγματικότητα πολύ ισχυροί» –επειδή κανείς, υποτίθεται,

δεν θα τολμήσει να φύγει από το μαντρί. Παρόμοια όμως έλεγε και ο Μητσοτάκης όταν είχε 151, και ξέρουμε όλοι τι έπαθε με την αδιαλλαξία του.

Αν το ΠΑΣΟΚ δεν σταθεροποιηθεί, αν δεν αποκατασταθεί δηλαδή ένας διπολισμός στην εξουσία, η πεντακομματική Βουλή θα οδηγήσει αναγκαστικά σε νέες εκλογικές αναμετρήσεις και ίσως σε κυβερνήσεις συνασπισμού. Από τον ερχόμενο χρόνο αρχίζουν, άλλωστε, να μετρούν οι ημερομηνίες διεξαγωγής των ευρωεκλογών και των προεδρικών εκλογών. Θα αφήσει ο Καραμανλής να συρθεί μέχρις εκεί; Ή θα εκ-

Αν το ΠΑΣΟΚ δεν σταθεροποιηθεί, αν δεν αποκατασταθεί δηλαδή ένας διπολισμός στην εξουσία, η πεντακομματική Βουλή θα οδηγήσει αναγκαστικά σε νέες εκλογικές αναμετρήσεις και ίσως σε κυβερνήσεις συνασπισμού

μεταλλευθεί –πράγμα πολύ πιθανό– την αδυναμία του ΠΑΣΟΚ, για να προκηρύξει μέσα στο 18μηνο νέες βουλευτικές εκλογές, που θα διεξαχθούν αυτή τη φορά με λίστα; Ήδη η κυβέρνηση προαναγγέλλει ότι θα αλλάξει και τον εκλογικό νόμο.

ΖΗΤΕΙΤΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Το μεγάλο ερώτημα είναι βεβαίως τι θα κάνει η Αριστερά. Την περασμένη Κυριακή ο Αλέκος Αλαβάνος παρουσίασε σε συνέντευξή του το όραμά του για το κόμμα της «μεγάλης Αριστεράς» και ανέφερε ως παράδειγμα τη Γερμανία, όπου «συνενώθηκαν οι ριζοσπαστικές δυνάμεις της σοσιαλδημοκρατίας με εκείνες των πρώην κομμουνιστών». Πώς όμως θα φτάσει ο ΣΥΡΙΖΑ ως εκεί; «Για να φθάσουμε στο στόχο της μεγάλης Αριστεράς είναι απαραίτητο πρώτα

απ' όλα να οικοδομήσουμε μια διαφορετική σχέση με την κοινωνία. Γι' αυτό επιλέγουμε και την κινηματική λογική. Αυτό άλλωστε διδάσκουν η εμπειρία της Λατινικής Αμερικής και η πολιτική ιστορία της Ευρώπης. Χρειάζεται, πιστεύω, συγκρουσιακή λογική σε βασικές επιλογές του σημερινού συστήματος».

Αλλά, για να προχωρήσει ο ΣΥΡΙΖΑ σε μια τακτική συμμαχιών και κυρίως για να μετατρέψει σε κίνημα το ογκούμενο κύμα διαμαρτυρίας, δεν αρκεί η «κινηματική λογική». Πρέπει πρώτα να μετεξελιχθεί ο ίδιος σε πολιτικό κόμμα. Μόνο έτσι θα μπορέσει να θέσει το θέμα των συνεργασιών και –γιατί όχι– της εξουσίας. Η προοπτική αυτή πρέπει, κατά τη γνώμη μας, να αντιμετωπισθεί άμεσα για πολλούς λόγους και κυρίως εξαιτίας των αλλαγών στο πολίτευμα που, κατά τη γνώμη μας, έχουν ήδη δρομολογηθεί. Γιατί, αν ο δικομματισμός έχει καταρρεύσει και στο μέλλον μπορούν να υπάρξουν μόνο κυβερνήσεις συνασπισμού, τότε δεν θα ταίριαζε καλύτερα στη χώρα –και στον Κ. Καραμανλή– ένα προεδρικό σύστημα;

* Βλ. την ανάλυση του Δαμιανού Παπαδημητρώπουλου στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία της 23/9 και παρόμοιες αναλύσεις.

Αναποφάσιστων εγκώμιον και οι λεπτολογικές παρατηρήσεις τους

του Μανόλη Καρέλλη

Τους αποκαλούν «αναποφάσιστους». Και τους έχουν μετρήσει κιόλας. Είναι, λένε, το 15% του εκλογικού σώματος, εκείνοι που δεν έχουν αποφασίσει προς τα πού θα στραφούν και πού θα ρίξουν το ψηφοδέλτιό τους όταν προκηρύσσονται οι εκάστοτε εκλογές. Κατά την προσωπική μου άποψη, μπορεί να τους δοθούν και άλλα ονόματα.

Είναι και οι μη φανατικοί, είναι και οι μη οπαδοί, οι μη στρατευμένοι –χωρίς όμως να σημαίνουν αυτά ότι δεν είναι πολιτικοποιημένοι, ότι είναι εκείνοι που δεν τους ενδιαφέρει ή δεν τους αφορά η πολιτική.

Είναι οι μη χειροκροτητές, όσοι δεν επισείουν πλαστικά, κομματικά ή από τα άλλα σημαιάκια στις διάφορες εκδηλώσεις.

Είναι οι μη επισκέπτες των κομματικών και βουλευτικών γραφείων.

Είναι εκείνοι που διατηρούν για τους εαυτούς τους την πολυτέλεια της σκέψης –και τη διατηρούν, αλλά και την ασκούν, προκειμένου να χρησιμοποιήσουν, προς το συμφέρον του τόπου αλλά και των ιδίων, το δικαίωμα και το καθήκον της ψήφου.

Είναι, ακόμα, οι πιο πολλοί απ' αυτούς τουλάχιστον, εκείνοι που στελεχώνουν τις τάξεις των ενεργών πολιτών (φυσικά υπάρχουν και άλλοι).

Αυτοί οι αναποφάσιστοι, οι μη οπαδοί ή όπως αλλιώς τους αποκαλέσουμε, έδωσαν μικρά ποσοστά στις εκλογές της 16ης Σεπτεμβρίου στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, το ΠΑΣΟΚ, και το οδήγησαν, σε συνδυασμό, βέβαια, με τη συμπεριφορά του ευρύτερου εκλογικού σώματος, σε μια στρατηγική ήττα, που ενδέχεται να αποδειχθεί μοιραία για την ύπαρξη ή την αξιοπιστία του.

Διατηρώντας σχέσεις εμπιστοσύνης και ανταλλάσσοντας απόψεις με αρκετούς απ' αυτούς τους αναποφάσιστους κ.λπ., μπορώ να επισημάνω μερικά απ' όσα τους ενόχλησαν από το ΠΑΣΟΚ και τους οδήγησαν στην αρνητική γι' αυτό ψήφο.

Τους ενόχλησε η συνεχώς και αδιαλείπτως και μονοτόνως επαναλαμβανόμενη «καταστροφολογία» που «εμπλούτιζε» το λόγο των στελεχών όλων των επιπέδων και του ηγέτη του ΠΑΣΟΚ κ. Γιώργου Παπανδρέου στις δημόσιες εμφανίσεις τους.

Η κυβέρνηση, υποστηρίζαν στελέχη και αρχηγοί, είναι αντιλαϊκή, οδηγεί τη χώρα κατά κρημνών, υποστηρίζει την πλουτοκρατία (ή είναι η πλουτοκρατία), στρέφεται εναντίον των λαϊκών συμφερόντων, προδίδει τη χώρα στο εξωτερικό ή απουσιάζει από τις εξελίξεις κ.ο.κ.

Και δεν θέλω να ισχυρισθώ με τα πα-
ραπάνω ότι πίστευαν οι αναποφάσι-
στοι πως η κυβέρνηση της ΝΔ ήταν η
αρίστη ή, έστω, απλώς η ικανοποιητι-
κή. Κάθε άλλο μάλιστα. Αλλά και δεν
ήταν –και δεν είναι– σωστό να συνδέ-
εται με τόσο μεγάλες δόσεις κατα-
στροφής που, στο κάτω κάτω της
γραφής, έκαναν λιγότερο πειστικές
τις μικρότερες δόσεις που ταίριαζαν
στην περίπτωση.

Ήταν εκείνο το «δεξιά παρένθεση»
που χρησιμοποιούσαν στις γραπτές ή
προφορικές παρεμβάσεις τους οι αρ-
χηγοί και οι αγορητές και οι γραφιά-
δες του ΠΑΣΟΚ όταν μιλούσαν για
την κυβέρνηση της ΝΔ.

Έμοιαζε αυτή η εικόνα της «παρέν-
θεσης» καθεστωτική, γιατί μπορούσε
να σημαίνει ότι μόνο ένα κόμμα και
μια παράταξη, εκείνη του ΠΑΣΟΚ, εί-
χε δικαίωμα στη νόμιμη κατοχή της
εξουσίας. (Ίσως, μάλιστα, να υπήρ-
χαν και ορισμένοι ολιγονοϊκοί που πί-
στευαν κιόλας στην ύβρη για το δημο-
κρατικό μας πολίτευμα της μονοπω-
λιακής κατοχής της εξουσίας).

Ήταν ο *μηδενισμός* με τον οποίο
αντιμετώπιζαν πολλοί από τους αν-
θρώπους του ΠΑΣΟΚ ό,τι έκανε η ΝΔ
στα τριάντισι (και όχι, για όνομα του
Θεού, στα *τρεισήμισι*, κι ας το λέει και
ο Μπαμπινιώτης) χρόνια που άσκησε
την εξουσία.

Δεν ήταν σίγουρα πολλά αυτά. Ήταν
πολύ λίγα αντιθέτως. Δεν ήταν όμως
και το *απόλυτο τίποτα*, όπως υποστή-
ριξε, λόγου χάρη, και ο κ. Γιώργος
Παπανδρέου όταν απάντησε σε ερώ-
τημα σε πρωινή τηλεοπτική εκπομπή
και είπε ότι το μόνο θετικό που βρήκε
στα χρόνια της ΝΔ ήταν η ελληνική
πρωτιά στον τραγουδιστικό διαγωνι-
σμό της Γιουροβίζιον.

Όταν όμως μηδενίζεις με τόσο από-
λυτο τρόπο, δεν γίνεσαι πιστευτός
όσο θα 'πρεπε ούτε όταν ασκείς δικαι-
ολογημένα την κριτική σου για τις
αδυναμίες, για τις παραλείψεις, για
την υπαρκτή ανικανότητα. Ιδιαίτερα
αν ληφθεί υπόψη ότι ακόμα και ένας
πίθηκος μπορεί να γράψει την *Ιλιάδα*
ή τα *σονέτα του Σαίξπηρ* όταν κτυπά
για (πάρα πολύ καιρό) τα πλήκτρα
μιας παλιάς *Ρέμιγκτον* ή ενός σύγχρο-
νου υπολογιστή.

Ήταν, ακόμα, η άρνηση του δικαιώ-
ματος της αξιοπρεπούς άσκησης του
επαγγέλματος στις εταιρείες δημο-
σκοπήσεων.

«Έχουν πληρωθεί», είπαν τα πιο επί-
σημα χείλη του ΠΑΣΟΚ, οι εταιρείες
δημοσκοπήσεων, όταν έδιδαν σχετι-
κώς μεγάλα ποσοστά υπέρ της ΝΔ και
εναντίον του ΠΑΣΟΚ, όταν ακόμα επι-
τρεπόταν η δημοσίευση των ερευνών
τους.

Τα συμπεράσματα, ασφαλώς, των
εταρειών δημοσκοπήσεων αποδεί-
χθηκαν κατά βάση αληθινά και σε αρ-
κετές περιπτώσεις ήταν και συντηρη-
τικά, ενώ αναμένεται ακόμα μια συ-
γνώμη για τους προπηλακισμούς που
δέχθηκαν και για την αμφισβήτηση
της επαγγελματικής ακεραιότητας
και επάρκειάς τους.

Ήταν, ακόμα, η *επιλογή της κ. Φώ-
φης Γενηματά* για την πρώτη θέση του
ψηφοδέλτιου Επικρατείας του
ΠΑΣΟΚ και η απόρριψή της από τον
Άρειο Πάγο.

Απολύτως σύννομη και δικαιολογη-
μένη η απόρριψη, όταν το ίδιο το Σύ-
νταγμά μας κάνει λόγο για το απόλυ-
το ασυμβίβαστο, ακόμα κι αν είχε
προηγηθεί παραίτηση από το αξίωμα
της Υπερνομάρχη. Οι θεσμικοί εκπρό-
σωποι, παρ' όλα αυτά, του ΠΑΣΟΚ και
ο ίδιος ο ηγέτης του επέμεναν για το
συνταγματικό πραξικόπημα που συ-
ντελέσθηκε με σύμπραξη κυβέρνη-
σης και ανώτατων δικαστών, με στόχο
την έξωση της κ. Φώφης Γενηματά
από το ψηφοδέλτιο, λες και η συμμε-
τοχή της θα έγερνε τη ζυγαριά από
την άλλη μεριά.

Όταν όμως μιλάς για συνωμοσία κυ-
βέρνησης και ανωτάτων δικαστών
προκειμένου να βλαφθεί ένα νόμιμο
και δημοκρατικό κόμμα ή το αποδει-
κνύεις και καλείς στα όπλα τους πολί-
τες επικαλούμενος το ακροτελεύτιο
άρθρο του Συντάγματος (το πάλαι
ποτέ 114 και σημερινό 120) ή κρίνεσαι
τελεσιδίκως, όταν τίποτα δεν αποδει-
κνύεις, ως *επικινδύνως ανεπαρκής*,
ανευθύνως λαϊκιστής και *ακαταλόγι-
στος δημαγωγός*.

Ήταν, ακόμα, εκείνο το «δεν έχετε
τσίπα, κύριε Πρωθυπουργέ», που εκ-
στομήθηκε στη Βουλή ή το άλλο «εί-
στε, *κύριε Καραμανλή, σικελική*

μαφία» που ξένισαν και οδήγησαν σε
αποστασιοποιήσεις ουκ ολίγων ανα-
ποφάσιστων.

Η αντιπολίτευση, *δημοκρατικώς και
εθνικώς αναγκαία*, πρέπει να ασκείται
ανεμπόδιστα, χωρίς καθωσπρεπικούς
ή άλλους περιορισμούς. Υπάρχουν
όμως και τα όρια της ευπρέπειας που
πρέπει να τηρούνται κι εδώ, όπως σ'
ολόκληρο τον ευρωπαϊκό χώρο. Ο νο-
μίμως αναδειχθείς πρωθυπουργός
πρέπει να αντιμετωπίζεται με κάποιο
σεβασμό. Δεν δικαιολογούνται δε οι
αγοραίες εκφράσεις που χρησιμοποι-
ήθηκαν εναντίον του από το ότι κάπο-
τε είχε αποκαλέσει και αυτός τον τότε
πρωθυπουργό κ. Κ. Σημίτη «*αρχιερέα
της διαπλοκής*». Στο κάτω κάτω της
γραφής, αν η τότε αμετροέπεια του κ.
Καραμανλή δικαιολογούσε τις μετέ-
πειτα, κατά πολύ χειρότερες,
«*τσίπες*» και «*σικελικές μαφίες*» του κ.
Γιώργου Παπανδρέου, θα έπρεπε να
είχε νομιμοποιηθεί η αδελφοκτονία,
επειδή κάποτε ο βιβλικός Κάιν σκότω-
σε τον αδελφό του Άβελ ή η μητρο-
κτονία, επειδή ο Τραγικός Ορέστης
σκότωσε τη μητέρα του.

Λεπτολογίες, θα πει κάποιος, όλα
αυτά που ειπώθηκαν για όσα ενόχλη-
σαν τους αναποφάσιστους και προ-
κάλεσαν την αποστασιοποίησή τους
από το ΠΑΣΟΚ.

Το ΠΑΣΟΚ, θα συνεχίσει αυτός ο κά-
ποιος τις ενστάσεις του, έχασε γιατί
δεν έκαμε εγκαίρως την «*αριστερή
του στροφή*» –ότι, τέλος πάντων ση-
μαίνει αυτή η αριστερή στροφή, που
δεν είναι σίγουρα η πρόσληψη των κ.
Στέφανου Μάνου και Ανδρέα Ανδρια-
νόπουλου... Και δεν αποκλείεται να
έχει αρκετό δίκιο.

Δεν θα πρέπει όμως για το δίκιο του
να αποκλεισθούν και οι «λεπτολογι-
κές» και ευπρεπείς παρατηρήσεις ευ-
πρεπών ανθρώπων που σκέπτονται
αυτοτελώς, που δεν χρησιμοποιούν
στερεότυπα και «ξύλινη» γλώσσα και
δεν υπακούουν σε προστάγματα ομα-
δαρχών –ούτε τους αναγνωρίζουν
καν, προς τιμή τους.

Η Δημοκρατία, άλλωστε, αναγνωρί-
ζει τις αποχρώσεις. Και σ' αυτό διαφέ-
ρει από τα άλλα πολιτικά συστήματα.
Και αυτό είναι η ομορφιά της. Και σ'
αυτό στηρίζεται η υπεροχή της.

Τώρα αρχίζουν τα δύσκολα για την Αριστερά

του Τάκη Διαμαντή

Το μπάχαλο που δημιουργήθηκε στο ΠΑΣΟΚ μετά τη γνωστοποίηση των εκλογικών αποτελεσμάτων το βράδυ της 16ης Σεπτεμβρίου ήταν λίγο πολύ αναμενόμενο. Μη αναμενόμενο ήταν το μέγεθος της ήττας που υπέστη το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Όμως ουδέν κακόν αμιγές καλού: Η πτώση του ΠΑΣΟΚ επισημοποίησε μια σαφή στροφή μεγάλης μερίδας του εκλογικού σώματος προς ριζοσπαστικότερες θέσεις, γεγονός που αντανakλάται στο 15% των ψήφων (ποσοστό ρεκόρ από τη Μεταπολίτευση) που συγκέντρωσαν συνολικά όλα μαζί τα κόμματα της Αριστεράς. Ένα ποσοστό, ωστόσο, που δικαιολογημένα μεν φορτίζει με θετικά συναισθήματα τον κόσμο της Αριστεράς, ταυτόχρονα όμως τον φορτώνει με τεράστιες ευθύνες για το άμεσο και το απώτερο μέλλον.

Η εκλογική μάχη της προπερασμένης Κυριακής δόθηκε, όπως είναι γνωστό, ανάμεσα σε μια κακή απερχόμενη κυβέρνηση και σε μια χειρότερη αξιωματική αντιπολίτευση. Έτσι, ήταν λογικό ένα μεγάλο μέρος των ψηφοφόρων να τους γυρίσει την πλάτη και να στραφεί προς τα μικρότερα κόμματα. Το σημαντικότερο, μάλιστα, είναι ότι η στροφή αυτή δεν ήταν απόφαση της τελευταίας στιγμής, αλλά είχε αρχίσει να δρομολογείται πολύ καιρό πριν και πρίμενε την κατάλληλη στιγμή για να εκδηλωθεί.

Παρ' όλα αυτά, τα αποτελέσματα των εκλογών έδειξαν ότι ο δικομματισμός δεν καταβαραθρώθηκε. Υπέστη απλώς ένα ισχυρό πλήγμα. Η ΝΔ παρέμεινε στην εξουσία, αλλά με σαφώς ψαλιδισμένο το ποσοστό της, που έφτασε στο 41,8% (από 45,36% το 2004), δίνοντάς της μια οριακή πλειοψηφία 152 εδρών στη Βουλή, ενώ το ΠΑΣΟΚ κατέβηκε στο 38,1% (από το 40,55% του 2004) και εξασφαλίζει 102 έδρες στη Βουλή. Αντίθετα, το ΚΚΕ (8,15% έναντι 5,89% πριν) και ο ΣΥΡΙΖΑ (5,04% έναντι 3,26% πριν) παρουσίασαν μια σημαντική αύξηση των ποσοστών τους, στα οποία θα πρέπει να προστεθεί και το 2% περίπου που συγκέντρωσαν τα

εξωκοινοβουλευτικά αριστερά κόμματα, με πρώτους τους Οικολόγους Πράσινους, οι οποίοι κατάφεραν να ανατρέψουν τα προγνωστικά και να φτάσουν στο 1,1%.

Ο ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ...

Αναφορικά με τη ΝΔ, το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι οι πολίτες προτίμησαν να της δώσουν μια δεύτερη ευκαιρία στην εξουσία (εξουσία περιορισμένης ευθύνης), όχι τόσο επειδή πείστηκε από τα επιχειρήματα του Κ. Καραμανλή ή από τα δилήμματα που τους έθεσε, όσο επειδή δεν υπήρχε μια σοβαρή αντιπολίτευση που θα προσφερόταν ως εναλλακτική λύση.

Αυτό σημαίνει ότι η νέα κυβέρνηση θα πρέπει να ενεργεί με πολύ προσοχή, αποφεύγοντας λάθη και παραλείψεις που θα μπορούσαν να προκαλέσουν κραδασμούς όχι μόνο στην κοινωνία αλλά και μέσα στο κυβερνών κόμμα. Ωστόσο, είναι βέβαιο πως θα επιχειρήσει κάποιες αλλαγές και μεταρρυθμίσεις σε ορισμένα καίρια θέματα, όπως είναι, για παράδειγμα, το Ασφαλιστικό, με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται για την ελληνική κοινωνία.

Από την άλλη πλευρά, το ΠΑΣΟΚ περνά τη μεγαλύτερη κρίση του από τότε που ιδρύθηκε και κανείς δεν γνωρίζει

ποια θα είναι η κατάληξη της περιπέτειας στην οποία έχει μπει. Ήδη παραδέρνει στη δίνη μιας εσωτερικής εκλογικής αναμέτρησης για την ανάδειξη ενός νέου αρχηγού, που, όπως λένε όλα σχεδόν τα υψηλόβαθμα στελέχη του, θα μπορέσει να οδηγήσει το κόμμα ξανά στο δρόμο προς την εξουσία.

Εκείνο όμως που μέχρι τώρα κανείς δεν λέει στα σοβαρά είναι ότι το πρόβλημα του ΠΑΣΟΚ δεν είναι τόσο θέμα προσώπου (χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν είναι σημαντικό) όσο είναι θέμα πολιτικής. Καθώς και ότι, αν το κόμμα είχε μια σαφή ταυτότητα και έναν ξεκάθαρο πολιτικό προσανατολισμό, αν είχε ένα σταθερό και ολοκληρωμένο πρόγραμμα, και, ακόμα, αν έμπρακτα εφαρμόζε τις δημοκρατικές διαδικασίες, ο Γ. Παπανδρέου –όπως και ο Κ. Σημίτης πριν από αυτόν– δεν θα μπορούσε να κάνει τα λάθη που έκανε. Και έκανε πολλά!

Πράγμα που σημαίνει ότι στη νέα... επέλαση της δεξιάς παράταξης η αξιωματική αντιπολίτευση θα ασχολείται κατά κύριο λόγο και για πολύ καιρό με τα του οίκου της. Έτσι, οι αντιπολιτευτικές κραυγές που θα ακούγονται κατά καιρούς –αν το κόμμα καταφέρει να εκλέξει αρχηγό και να παραμείνει με τη μορφή που έχει σήμερα– θα έχουν ως κύριο στόχο τη δημιουργία εντυπώσεων προς όλες τις κατευθύνσεις μάλλον, παρά τη διατύπωση ενός ουσιαστικού πολιτικού αντίλογου.

...ΚΑΙ Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Έτσι, ερχόμαστε στον πραγματικό νικητή των εκλογών, την Αριστερά, η οποία εκ των πραγμάτων αναδεικνύεται, έστω και διαιρεμένη, σε έναν σημαντικό πολιτικό πόλο, ο οποίος αποκτά ένα νέο ρόλο στην πολιτική ζωή της χώρας, καθώς καλείται να δημιουργήσει τα αναγκαία αναχώματα στις νεοφιλελεύθερες επιλογές της κυβέρ-

νησης. Εδώ όμως ερχόμαστε σε ένα ερώτημα που κυριαρχούσε πριν από τις εκλογές και το οποίο για κάποιους προβάλλει εντονότερα σήμερα: θα μπορέσει;

Ήδη από την προηγούμενη περίοδο το ρόλο αυτό προσπάθησε και πέτυχε, σε μεγάλο βαθμό, να παίξει ο ΣΥΡΙΖΑ –ακολουθούμενος κατά περίπτωση από το ΚΚΕ–, γεγονός που συνέβαλε τα μέγιστα στη στροφή μερίδας των πολιτών προς αυτόν. Τώρα όμως η κατάσταση έχει αντικειμενικά αλλάξει και δημιουργεί μεγαλύτερες ευθύνες και για τα δύο κόμματα της Αριστεράς που εκπροσωπούνται στη Βουλή. Αυτό σημαίνει ότι έχουν γίνει κατά μια έννοια δυσκολότερα.

Τόσο το ΚΚΕ όσο και ο ΣΥΡΙΖΑ, σύμφωνα με όλες τις εκτιμήσεις, συγκέντρωσαν έναν μεγάλο αριθμό ψήφων από πολίτες που είχαν αγανακτήσει με τις πολιτικές επιλογές και τις συμπεριφορές των δύο μεγάλων κομμάτων. Για το λόγο αυτό προτίμησαν να ρίξουν «ψήφο διαμαρτυρίας» υπέρ των μικρότερων κομμάτων και κυρίως των κομμάτων της Αριστεράς –μην ξεχνάμε ότι από ένα μέρος των ψήφων διαμαρτυρίας ωφελήθηκε και ο ΛΑΟΣ του Γ. Καρατζαφέρη.

ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΟΡΑΜΑ

Παρ' όλα αυτά, τα πράγματα δεν είναι έτσι –ή τουλάχιστον δεν είναι ακριβώς έτσι. Χωρίς αμφιβολία, ένα σημαντικό κομμάτι των ψήφων προς την Αριστερά εξέφρασε ακριβώς αυτή την τάση διαμαρτυρίας προς τα μεγάλα κόμματα. Ταυτόχρονα όμως εξέφρασε και την αναζήτηση εκ μέρους των πολιτών ενός πολιτικού λόγου άλλης μορφής που να ανταποκρίνεται στις ουσιαστικές ανάγκες του, που να του προσφέρει ένα όραμα και να προτείνει εναλλακτικές λύσεις στα ζωτικά προβλήματά του.

Είναι, άλλωστε, χαρακτηριστικό ότι ένα μεγάλο –το μεγαλύτερο– κομμάτι των πολιτών που στράφηκαν προς την Αριστερά προέρχεται από το ΠΑΣΟΚ. Πράγμα που σημαίνει ότι ανάμεσά τους μπορεί να βρίσκονται κάποιοι παλιοί αριστεροί ψηφοφόροι που απλώς ανέκαμψαν, καθώς και άλλοι που ανα-

ζητούσαν μια ριζοσπαστικότερη πολιτική εκπροσώπηση ως αντίβαρο στις καταστροφικές επιλογές του δικομματισμού.

Σημαντικότερο, ωστόσο, είναι ότι τα κόμματα της Αριστεράς –κυρίως ο ΣΥΡΙΖΑ– κέρδισαν την υποστήριξη μιας μεγάλης μερίδας νέων ψηφοφόρων που δεν έχουν καμία σχέση με τα κάθε λογής στερεότυπα του παρελθόντος. Πρόκειται για νέους ανθρώπους χωρίς σύνδρομα και αγκυλώσεις και με φρέσκιες ιδέες και απόψεις, οι οποίοι αξιώνουν μια άλλη πολιτική που να τους εμπνέει για το αύριο.

Ιδιαίτερα για τον ΣΥΡΙΖΑ, μάλιστα, η προσέγγισή του από τους νέους δεν

ήταν προϊόν «ώριμης σκέψης» μπροστά στην κάλπη. Αντίθετα, οικοδομήθηκε τα τελευταία χρόνια, για να πάρει συγκεκριμένη μορφή πριν από ένα χρόνο στις εκλογές για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και να οριστικοποιηθεί τελικά στις πρόσφατες βουλευτικές εκλογές. Και το στοίχημα με το οποίο έρχεται σήμερα αντιμέτωπη η Αριστερά είναι αν θα μπορέσει να συγκρατήσει τους νέους αυτούς ψηφοφόρους, ώστε να μη διαφύγουν με την πρώτη ευκαιρία.

Ας είμαστε όμως ειλικρινείς. Η στροφή μεγάλου μέρους των ψηφοφόρων, και ιδιαίτερα των νέων, προς την Αριστερά δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι αυτή απαντά στα ζητήματα που απασχολούν άμεσα την κοινωνία στη βάση κάποιου κυβερνητικού προγράμματος. Το μόνο που έκαναν τα κόμματα της Αριστεράς, μέσα και έξω από τη Βουλή, ήταν να αναδείξουν τις αδυναμίες των δύο μεγάλων κομμάτων και να εκφράσουν ξεκάθαρα και δυναμικά τα τεράστια προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα.

Εξάλλου, η ισχυρότερη σε σχέση με προηγούμενες εκλογές ψήφος στην Αριστερά, με δεδομένα τα γενικότερα αποτελέσματα, κάθε άλλο παρά σημαίνει ότι έχει αλλάξει –σ' αυτήν τη φάση τουλάχιστον– το τοπίο στο πολιτικό σκηνικό. Η αλλαγή αυτή βρίσκεται στην αρχή της και, προκειμένου να ολοκληρωθεί, χρειάζεται η Αριστερά, και κυρίως ο ΣΥΡΙΖΑ, να εκμεταλλευθούν την ευκαιρία που προσφέρεται και να προχωρήσουν σε νέες προτάσεις που να ενισχύουν την παρεμβατικότητά της, να δημιουργούν ουσιαστικές εναλλακτικές λύσεις και να μην εξαρτούν την άνοδό της από την πτώση του δικομματισμού.

ΥΠΟ «ΔΟΚΙΜΗ»

Στη δήλωση που έκανε το βράδυ των εκλογών ο πρόεδρος του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ Αλέκος Αλαβάνος, τονίζοντας την ψήφο εμπιστοσύνης που πήρε ο ΣΥΡΙΖΑ από μια μεγάλη μερίδα νέων ψηφοφόρων, εύστοχα την χαρακτήρισε «δοκιμή». Μένει στην Αριστερά, λοιπόν, να κατέβει πιο κοντά στην κοινωνία και να επεξεργαστεί ένα νέο πρόγραμμα, που θα προσφέρει οράματα και λύσεις στα χρόνια προβλήματα που ταλαιπωρούν τον τόπο.

Έτσι, θα απαντήσει έμπρακτα στα ερωτηματικά και τις αμφιβολίες που, παρ' όλα αυτά, εξακολουθούν να απασχολούν τους ψηφοφόρους της και θα αποδείξει ότι μπορεί να αναδειχτεί σε πόλο παραγωγής πολιτικής και ιδεών, να προηγηθεί της κοινωνίας και να της δώσει έναν σαφή ιδεολογικό προσανατολισμό.

Οι εκλογές ανέδειξαν κυβέρνηση και πολλά άλλα...

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ 16 Σεπτεμβρίου, το βράδυ των εκλογών, ανεδείχθη η νέα κυβέρνηση Καραμανλή. Σε δύο μέρες ορκίστηκε κάποια νέα πρόσωπα εμφανίστηκαν, ο Βύρων Πολύδωρας απεμακρύνθη –λες και ήταν το μοναδικό πρόβλημα της απελευθέρωσης κυβερνήσεως–, σχηματίστηκε η νέα Βουλή με τον νέο της Πρόεδρο και σήμερα, Παρασκευή, γίνεται η ανάγνωση των προγραμματικών δηλώσεων. Περίπου ειδυλλιακό το τοπίο, θα έλεγε κανείς, για την ΝΔ.

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ, όλη η Αριστερά, βγήκε εντυπωσιακά ενισχυμένη από την κάλπη. Και το ΚΚΕ και ο ΣΥΡΙΖΑ κέρδισαν σε ποσοστά αλλά και σε έδρες. Το πώς θα διαχειριστούν αυτή την ψήφο είναι βέβαια ζητούμενο. Ιδίως ο ΣΥΡΙΖΑ, ο οποίος φαίνεται να κερδίζει ένα μεγάλο μέρος των ψήφων του από καινούριους ψηφοφόρους. Επανήλθαν μήπως οι παλαιότερα αναχωρήσαντες προς το ΠΑΣΟΚ; Και πόσο ελκυστικός θα είναι ο λόγος του ΣΥΡΙΖΑ και του Αλέκου Αλαβάνου, ώστε να παραμείνουν και να ενεργοποιηθούν οι πρόσφατα επανακάμψαντες ψηφοφόροι; Στο ΚΚΕ τα πράγματα φαίνονται πιο σταθερά. Αλλά είναι άραγε αυτό όλο κι όλο που περιμένει η κοινωνία μας; Δύο σχήματα της Αριστεράς αλληλοϋπονομευόμενα και αλληλοσπαρασσόμενα;

ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ αλλά ευδιάκριτο ποσοστό εισέπραξαν οι Οικολόγοι Πράσινοι. Παλαιότερα ψηφοφόροι της Αριστεράς ή του ΠΑΣΟΚ, αναστατωμένοι από τις πυρκαγιές του καλοκαιριού, με οικολογικές ευαισθησίες τώρα πια, μπουχτισμένοι από την πολιτική όπως ασκείται σήμερα, έσπευσαν προς έναν

πολιτικό χώρο που φαίνεται να συνδυάζει τη διαμαρτυρία και τον θετικό προσανατολισμό. Μένει σ' αυτούς να αποδείξουν ότι δεν είναι «άλογα που κουράζονται εύκολα» και να κάνουν εμφανή την παρουσία τους.

του Δημήτρη Πετσετίδη

ΕΝΩ ΠΑΡΑΤΗΡΟΥΜΕ όλο το φάσμα των πολιτικών δυνάμεων να βγαίνει κερδισμένο, το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης βγήκε το ίδιο βράδυ της Κυριακής ηττημένο και βαθιά ρηγματωμένο. Η διάταξη μάχης την οποία ξεσήκωσε ο και ψευδωνύμως αποκαλούμενος Βενιζέλος ανέδειξε όλες τις πληγές του Κινήματος. Το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης αποτύπωσαν οι συνεχείς τηλεοπτικές εκπομπές. Ενώ νέα κυβέρνηση αναδεικνυόταν, νέοι υπουργοί εμφανίζονταν, το γενικό ενδιαφέρον στράφηκε αλλού: στις έντονες διαμάχες μέσα στο ΠΑΣΟΚ. Δεν γνωρίζουμε για πόσο καιρό ακόμα θα ενδιαφέρεται η κοινή γνώμη για τις φα-

γωμάρες στη Χαριλάου Τρικούπη.

ΕΧΟΥΝ ΑΝΑΔΕΙΧΘΕΙ τα προβλήματα του ΠΑΣΟΚ και δεν είναι διόλου πιθανόν να επουλωθούν οι πληγές, και μάλιστα τόσο σύντομα όσο επιθυμούν στελέχη και προσκολλημένοι οπαδοί. Για πολλά

χρόνια οι πολλές οι αμαρτίες σκεπάζονταν καλά. Έχουν λασπωθεί όλοι, αλλά είναι δύσκολο να το παραδεχτούν. Η κουλτούρα που αναπτύχθηκε σ' αυτό το κόμμα είναι διαστροφική. Στελέχη και οπαδοί δεν ακούν τις κριτικές. Έχουν έτοιμη την απάντηση πριν ακόμα διατυπώσεις το ερώτημα και την απορία σου. Είναι δύσκολο, είναι επίπονο γι' αυτούς να αλλάξουν σελίδα. Μακάρι να τα καταφέρουν στο τέλος. Αλλά η αλαζονεία δεν εγκαταλείπει εύκολα όσους την κουβαλούν. Αυτή η αλαζονεία είναι το συχνότερα συναντώμενο χαρακτηριστικό στα μέλη του ΠΑΣΟΚ. Ενισχύθηκε, άλλωστε, επί είκοσι χρόνια διακυβέρνησης.

Υ.Γ. Δεν είναι για υστερόγραφο, αλλά θέλουμε εδώ «να βολέψουμε» το ΛΑΟΣ. Και στο μέλλον, δογματικοί εμείς, κλείνουμε τα μάτια και λέμε: «Δεν υπάρχουν αυτοί». Να θυμίσουμε μόνον ότι το ΠΑΣΟΚ ευνόησε ανοιχτά τον Καρατζαφέρη, γιατί ήθελε οπωσδήποτε την πεντακομματική Βουλή του εκλογικού νόμου Σκανδαλίδη. Έτσι θα εξασφάλιζε ισχύ την παρουσία της ΝΔ και ενδεχόμενη συμμαχία, όπως ήλπιζε, του ΠΑΣΟΚ με τις «συγγενείς δυνάμεις» του, τον ΣΥΝ. Εις το μέλλον θα εισπράξει και αυτό, το ΠΑΣΟΚ, τα επακόλουθα της ιδιαίτερης αυτής επιλογής του.

Χ.Ν.

Πόσα ΠΑΣΟΚ θα φτάσουν στις 11 Νοέμβρη;

του Γιάννη Κουρταλιώτη

Μορφή χιονοστιβάδας παίρνουν οι εσωτερικές εξελίξεις στο ΠΑΣΟΚ. Με τα γεγονότα της τελευταίας εβδομάδας –με αποκορύφωμα το επεισόδιο που προκλήθηκε από την πρόθεση του Γ. Παπανδρέου να ζητήσει ψήφο εμπιστοσύνης από την Κοινοβουλευτική Ομάδα– καθίσταται πλέον αμφίβολο ακόμα και το αν θα φθάσουμε ως την εκλογή της 11ης Νοέμβρη, δεδομένου ότι είναι άγνωστο εάν μέχρι τότε το ΠΑΣΟΚ θα παραμένει στη σημερινή του μορφή.

Το παγωμένο ακροατήριο που συνάντησε ο Παπανδρέου στην Κοινοβουλευτική Ομάδα ήταν μια πρωτοφανής εμπειρία για πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ. Οι βουλευτές δεν χειροκρότησαν τον υποτιθέμενο αρχηγό τους κατά την είσοδό του στην αίθουσα (γεγονός που θα μπορούσε να θεωρηθεί ακόμα και δείγμα εκσυγχρονισμού του πολιτικού πολιτισμού, αλλά στην προκειμένη περίπτωση δεν ήταν κάτι τέτοιο), αλλά και σχεδόν καθόλου κατά τη διάρκεια της τοποθέτησής του. Η στάση αυτή προκάλεσε ουσιαστικά και το αίτημα του Γιώργου Παπανδρέου για ψήφο εμπιστοσύνης, θέμα το οποίο είχε συζητηθεί στο επιτελείο του, χωρίς αρχικά να προχωρήσει.

Η τελική αδυναμία του προέδρου του ΠΑΣΟΚ ακόμα και να επιβάλλει αυτήν την ψηφοφορία, σύμφωνα με πηγές μέσα από το ΠΑΣΟΚ, ενδέχεται να αλλάξει και την τακτική του με ανοιχτό ακόμα και το ενδεχόμενο να αποσύρει την υποψηφιότητά για την επανεκλογή του και να θέσει με έμφαση την ανάγκη για έναν νέο σχηματισμό, τον οποίον και θα ιδρύσει. Ο Παπανδρέου διαπίστωσε την Τετάρτη ότι δεν είναι παραπάνω από 30 οι βουλευτές που τον στηρίζουν και με αυτούς τους όρους είναι αδύνατο να ελέγξει το κόμμα, ακόμα και αν εκλεγόταν στις 11 Νοεμβρίου, ενδεχόμενο διόλου απίθανο (η τελευταία δημοσκοπή-ση, έφερνε τη διαφορά του από το Βενι-

ζέλο να μειώνεται από τις 43 στις 5,5 μονάδες!). Ο Παπανδρέου βέβαια γνωρίζει ότι απέναντί του θα έχει σε κάθε περίπτωση ξανά το κύριο σώμα των παραταξιακών εφημερίδων, αλλά και τα μεγάλα τηλεοπτικά κανάλια.

ΚΛΑΣΙΚΑ ΚΑΙ «ΠΑΠΑΝΔΡΕΪΚΑ»

Ποια είναι λοιπόν η σκέψη που κυριαρχεί στο επιτελείο του; Να κλιμακωθούν οι επιθέσεις κατά του ΠΑΣΟΚ και του παρελθόντος του, με ιδιαίτερη έμφαση στην περίοδο Σημίτη, η οποία θα επιχειρηθεί να ταυτιστεί με τα συμφέροντα που σήμερα προωθούν άλλοτε τον Βενιζέλο και άλλοτε την Άννα Διαμαντοπούλου. Σε αυτήν την περίπτωση ο Παπανδρέου είτε συνθλίβει τους αντιπάλους του –ενδεχόμενο εξαιρετικά δύσκολο όπως αποδείχθηκε και την Τετάρτη– είτε δημιουργεί τέτοια όξυνση, που του επιτρέπει να προχωρήσει στην ίδρυση ενός νέου φορέα, απαλλαγμένου από τα αμαρτήματα του ΠΑΣΟΚ. Μέθοδος κλασική και ιδιαίτερα παπανδρεϊκή.

Από εκεί και πέρα, υπάρχουν οι διεργασίες που συντελούνται και στην άλλη όχθη. Η ομάδα περί τον Βενιζέλο, αντιλαμβανόμενη ότι με τις επαναλαμβανόμενες υστερικές γκάφες του εκλεκτού της κοντεύει να απολέσει μια σίγουρη και αδιαμφισβήτητη πλειοψηφία, προσπαθεί πλέον να φθάσει όσο το δυνατόν πιο ανώδυνα στην εκλογή, ώστε και με μικρή διαφορά ακόμα να εξασφαλίσει την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ. Πλην όμως, έχει ήδη χάσει μεγάλο ποσοστό από την εμπιστοσύνη των συμφερόντων που υποστήριζαν την υποψηφιότητα Βενιζέλου και σήμερα κρυφοκοιτάζουν προς τη Διαμαντοπούλου. Εξού και οι σφοδρές επιθέσεις του Λοβέρδου και των υπολοίπων πρωτοπαλίκων του Βενιζέλου προς την Αννούλα, προκειμένου «να ανοίξει τα χαρτιά της». Η οποία δεν είναι βέβαια χαζή. Θα τα ανοίξει αν και όταν της πούνε όλοι αυτοί που μπο-

ρούν να καταστήσουν λαοπρόβλητη μια υποψηφιότητα που για την ώρα συγκεντρώνει την προτίμηση του 5% των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ. Αυτή τη στιγμή πάντως η Διαμαντοπούλου παίζει το χαρτί της «διεξόδου από την όξυνση», κάτι που τη φέρνει σε οξεία αντιπαράθεση και με τους παπανδρεϊκούς, οι οποίοι επιζητούν την όξυνση αυτή τη στιγμή. Αυτός είναι και ο λόγος που το προεδρείο της Κ.Ο. δεν έδωσε τον λόγο στην Α. Διαμαντοπούλου στη συνεδρίαση της Τετάρτης, εν αντιθέσει με ότι έγινε με τους Βενιζέλο, Σημίτη και Κακλαμάνη.

ΟΙ ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ

Τέλος, αντίστοιχες διεργασίες γίνονται και στις 3 οργανωμένες αριστερές τάσεις του ΠΑΣΟΚ. Οι Έλληνες Σοσιαλιστές του Παντελή Οικονόμου πρότειναν τη συγκρότηση διακριτής πλατφόρμας, η οποία θα μπορούσε να καταλήξει και σε έναν κοινό υποψήφιο. Η πρόταση αυτή σκόνταψε στην υποστήριξη που δίνει στο Βενιζέλο ο Α. Τσοχατζόπουλος (προσδοκώντας ότι ο παλιός εσωκομματικός του αντίπαλος θα τον επαναφέρει στην ενεργό δράση), θέση που πιθανότατα συμπαρασύρει και το Ρεύμα Κοινωνικής Αριστεράς του Αντώνη Κοτσακά. Στην Αριστερή Πρωτοβουλία πάλι, ο μεν Γ. Παναγιωτακόπουλος προσπαθεί να αποτελέσει μέλος του επιτελείου του Γ. Παπανδρέου, οι δε σύντροφοί του της Θεσσαλονίκης επιχειρούν να κολλήσουν δίπλα στο Βενιζέλο.

Η πιθανότητα να επιχειρήσει η αριστερή πτέρυγα του ΠΑΣΟΚ να αναζητήσει μια δική της υποψηφιότητα (κάποιου στελέχους ή συνδικαλιστή) παραμένει ανοιχτή. Το ερώτημα είναι αν τα στελέχη αυτά έχουν θέση σε ένα ΠΑΣΟΚ του οποίου η δεξιόστροφη πορεία μοιάζει μη αναστρέψιμη ή ανήκουν περισσότερο στις διεργασίες ανασύνθεσης της Αριστεράς.

Το είναι και φαίνεσθαι της κρίσης του ΠΑΣΟΚ

της Τζίνας Πολίτη

Από τις προεκλογικές συγκεντρώσεις του ΠΑΣΟΚ δύο υποδηλωτικά σημεία τράβηξαν την προσοχή μου. Το πρώτο είχε να κάνει με τη «σημαία». Όπως θυμόμαστε, η εικόνα των συγκεντρώσεων του ΠΑΣΟΚ, από συστάσεώς του, ήταν «πρασινοκόκκινη». Στην παρούσα συγκυρία το αμιγώς πράσινο συνοδευόταν από τα ασπρογάλαζο της ελληνικής σημαίας. Η παντελής απουσία του «κόκκινου» έστελνε ένα αδιαμφισβήτητο μήνυμα: η ταυτότητα του κόμματος επαναπροσδιοριζόταν. Το δεύτερο υποδηλωτικό σημείο είχε να κάνει με την προσφώνηση. Όπως θυμόμαστε, ο Ανδρέας Παπανδρέου είχε προσεταιριστεί εκείνη των κομμουνιστών κι απευθυνόταν στο πλήθος των οπαδών του ως «σύντροφοι και συντρόφισσες». Στην παρούσα συγκυρία ο Γιώργος Παπανδρέου αντικατέστησε τη δάνεια προσφώνηση με το «δημοκράτες και δημοκράτισσες». Και αυτό το σημείο παρέπεμπε στον επαναπροσδιορισμό της κομματικής ταυτότητας.

Οπως φαίνεται, είχε έρθει η ιστορική στιγμή κατά την οποία η πολιτική αμφισημία που περιβάλλει στα νεοφιλελεύθερα χρόνια μας τα ευρωπαϊκά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα έπρεπε να αποσαφηνιστεί. Ο Γιώργος Παπανδρέου φάνηκε πως ήθελε να «ξαναγράψει» το βιβλίο της ιστορίας του ΠΑΣΟΚ και να μετασχηματίσει την εικόνα που είχε διαμορφωθεί όλα αυτά τα χρόνια στο φαντασιακό των οπαδών του: η καταγωγή του κόμματος δεν προερχόταν από τους Μαρξ και Λένιν αλλά από το φιλελεύθερο, αστικό κόμμα της Ενώσεως Κέντρου. Οι μάσκες έπρεπε να πέσουν. Το «φαίνεσθαι» έπρεπε να δώσει τη θέση του στο «είναι» και οι ψηφοφόροι του πολύφερνου «κέντρου» να αναγνωρίσουν επιτέλους στο ΠΑΣΟΚ το παραδοσιακό κόμμα τους.

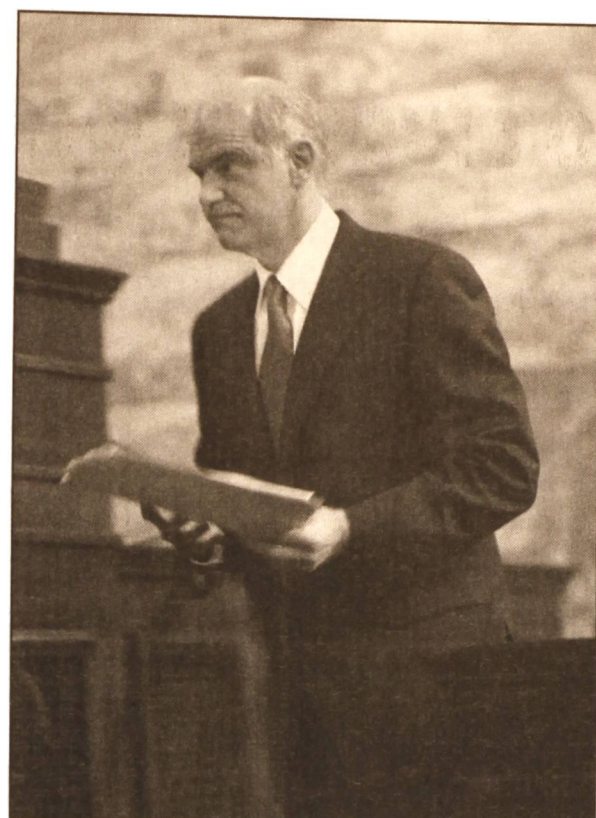
Η απομυθοποίηση αυτή, ωστόσο, θα απογοήτευε μίαν άλλη, σημαντική ομάδα ψηφοφόρων. Αυτή των μικροαστών. Η λύση βρέθηκε σ' αυτό που ο Νίκος Πουλαντζάς ονόμασε «κοινωνικό καισαρισμό».¹ Ο κοινωνικός καισα-

ρισμός αφορά μια από τις ιδεολογικές σχέσεις της μικροαστικής τάξης με το κράτος, αυτή της «μέριμνας» η οποία δεν την αφήνει να στραφεί κατά του κράτους. Όπως είναι πρόδηλο, ο χαρισματικός Ανδρέας Παπανδρέου είχε ευθύς εξαρχής υιοθετήσει τον «κοινωνικό καισαρισμό». Αυτή την ιδεολογική σχέση με τη μικροαστική τάξη και το ρόλο που συνεπάγονταν, την είχε απορρίψει ο Κώστας Σημίτης. Την μεν σχέση την επανακαθόρισε με το ιδεολόγημα του ευρωπαϊκού εκσυγχρονισμού, που προσέδιδε στο μικροαστό ένα αίσθημα «ανωτερότητας», το δε ρόλο αρνήθηκε να τον παίξει τόσο γιατί ερχόταν σε αντίφαση με τη νέα ιδεολογική σχέση, όσο και γιατί δεν του ταίριαζε εξ ιδιοσυγκρασίας. Μια φορά επιχείρησε να το παίξει «Δολιανά» και του γύρισε μπούμερανγκ! Αυτόν λοιπόν τον καισαρικό το ρόλο ήρθε να μιμηθεί ο Γιώργος Παπανδρέου.

Έτσι, εκτός από την «αρχηγική» στρατηγική με την οποία επεχείρησε να αναμορφώσει το κόμμα, η αντιπολιτευτική του στρατηγική απέβλεπε επί-

σης στην προβολή ενός καισαρικού ηγέτη. Ασφαλώς, η ασάφεια του πολιτικού του λόγου είχε να κάνει με τη πλήρη στροφή της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας προς νεοφιλελεύθερες θέσεις. Η εμμονή του, ωστόσο, η αντιπαράθεση με την κυβέρνηση να εστιάζεται σχεδόν αποκλειστικά στην απομυθοποίηση του προσώπου του πρωθυπουργού, και καθόλου στην πολιτική του, προφανώς απέβλεπε στην ενίσχυση και προβολή του δικού του αρχηγικού προφίλ. Αυτό το τέχνασμα «υπεροχής» είναι ένα από τα γνωστότερα στην τέχνη της πολιτικής ρητορικής. Στην περίπτωση του Γιώργου Παπανδρέου, ωστόσο, έφερε τα αντίθετα αποτελέσματα.

Στις προεκλογικές συγκεντρώσεις του ΠΑΣΟΚ ο «κοινωνικός καισαρισμός» πήρε μορφή στην οπτική εικόνα της σχέσης Αρχηγού και λαού. Ο Ηγέτης, μεγαλοπρεπής πάνω στο υψηλότατο βάθρο απευθυνόταν κάτω, στο «λαό του» που παραληρούσε: «Μαζί, ΕΓΩ κι εσύ λαέ!» Η μεσσιανική κραυγή: «Νάτος! Νάτος! Ο πρωθυπουργός!» συμπλήρωνε την εικόνα. Το «καισαρικό» μέγεθος, ωστόσο, προϋποθέτει και ένα ταλέντο το οποίο, με τη βοήθεια της ιστορικής συγκυρίας, μπορεί πράγματι να γοητεύσει. Στην περίπτωση του Γιώργου Παπανδρέου φάνηκε ότι ούτε το μέγεθος διέθετε ούτε τον βοηθούσε η ιστορική συγκυρία. Γιατί, η σκληρή, καθημερινή πραγματικότητα που βιώνει ο μικροαστός ψηφοφόρος δεν μπορεί να διασκεδαστεί με τις υποσχέσεις του αρχηγού ότι το ΠΑΣΟΚ είναι το μόνο κόμμα που θα φέρει «καλύτερες μέρες». Το ΠΑΣΟΚ είχε ήδη διαψεύσει τον εαυτό του στο παρελθόν. Τα ρητορικά τεχνάσματα λοιπόν και η «εικονική» πραγματικότητα δεν άρκεσαν για να πείσουν τους ψη-

φοφόρους της διαρκούς λιτότητας ότι το κόμμα που ψήφιζαν ήταν πράγματι το κόμμα του «λαού» και όχι το κόμμα που προάσπιζε τα συμφέροντα των ολίγων.

Τολμώ να πω, ότι οι επικοινωνιολόγοι, οι «image makers» και τα ηγετικά στελέχη που συμβούλευαν τον Γιώργο Παπανδρέου όλα αυτά τα χρόνια, έκαναν τραγικά λάθη. Αντί να χτίσουν την εικόνα του πάνω στα φυσικά του χαρίσματα, όπως έκαναν εκείνοι του Κώστα Καραμανλή, την έχτισαν πάνω σε ένα μύθο με τον οποίο ο ίδιος δεν μπορούσε να ταυτιστεί. Αντί να τον βοηθήσουν να ξεκαθαρίσει επιτέλους τη φυσιογνωμία του ΠΑΣΟΚ, με όποιο προσωρινό πολιτικό κόστος, ώστε να μην παίζει στο διπλό, θολό ταμπλώ της «κεντροαριστεράς», επέμεναν στο να αναπαράγεται το «φαίνεσθαι» εις βάρος του «είναι». Και την πλήρωσαν.

Ο «λαός», δεν τρώει κουτόχορτο. Προτιμά να ξέρει ξεκάθαρα ποιος είναι ποιος. Η επιμονή του ΠΑΣΟΚ να επιτίθεται στην «επάρατη Δεξιά» παραδόξως μόνο καλό της κάνει. Πρώτον γιατί η αρνητική εικόνα είναι τόσο υπερβολική ώστε δεν πείθει. Δεύτερον, γιατί με τον τρόπο αυτό της αποδίδει μια συγκεκριμένη ταυτότητα ενώ επιμένει να καλύπτει τη δικιά του. Ο φανερός εχθρός είναι πάντα προτιμότερος από τον «κρυφό» γιατί ξέρει κανείς πώς να τον πολεμήσει, πώς να συνθηκολογήσει μαζί του. Η περίπτωση Σαρκοζί – Ρουαγιάλ, είναι το πιο χτυπητό παράδειγμα.

Κι ερχόμαστε στην οδυνηρή νύχτα των εκλογών, όταν, ξάφνου, από το σκοτεινό περιστύλιο του Ζαππείου, εμφανίστηκε η επιβλητική μορφή του Ευάγγελου Βενιζέλου. Βοηθώντας του περιβάλλοντος, στη σκέψη ήρθαν αυτόματα τα παρακάτω λόγια από το ιστορικό δράμα του Σαίξπηρ, *Ιούλιος Καίσαρ*: «Κι εσύ Βρούτε;» που αναφώνησε τη στιγμή της δολοφονίας του ο αυτοκράτορας. Μετά, ήρθαν τα λόγια του Βρούτου στην προσπάθειά του να δικαιολογήσει την ανόσια πράξη του: «Το έπραξα όχι γιατί τον αγαπούσα λιγότερο, αλλά γιατί αγαπούσα τη Ρώμη περισσότερο». Ακολούθησε η ειρωνική επωδός στον επικήδειο λόγο του Μάρκου Αντώνιου: «Όμως ο Βρούτος είναι ένας έντιμος άνθρωπος!».

Τόσο στην ιστορική τραγωδία του Σαίξπηρ, όσο και στη μεταμοντέρνα εκδοχή της, που διαδραματίζεται στο ΠΑΣΟΚ, το παιχνίδι της εξουσίας παίζεται πάνω στις παγίδες της ιδεολογίας εντός των οποίων οι ισχυροί προσπαθούν να εγκλωβίσουν το λαό. Η εξοντωτική πάλη που διεξάγεται τώρα στο ΠΑΣΟΚ είναι ποιος από τους δύο μονομάχους θα έχει την ευστροφία να κουκουλώνει την αντίφαση ανάμεσα στο «λέγειν» και το «πράττειν», ποιος θα μπορέσει να διαχειριστεί καλλίτερα το «φαίνεσθαι» ώστε το κόμμα να επανέλθει το ταχύτερο στην εξουσία. Η θέση της αντιπολίτευσης ευνοεί το «φαίνεσθαι». Θα πρέπει όμως η αξιωματική αντιπολίτευση να αναλογιστεί τη μελλοντική στιγμή που θα κληθεί να

κυβερνήσει. Αν τότε το «πράττειν» έρθει σε αντίφαση με το «λέγειν», όπως συχνά συνέβη στο παρελθόν, τότε το ΠΑΣΟΚ θα διαλυθεί οριστικά εις τα εξόν συνετέθη.

Το «σύντροφοι και συντρόφισσες» ξαναμπήκε στην ημερησία διάταξη! Το «ματς» καλά κρατεί. Τα κανάλια μαίνονται. Ορισμένοι δημοσιογράφοι χειρίζονται το θέμα τόσο απροκάλυπτα, τόσο λυσσαλέα που άθελά τους κάνουν κακό στον εκλεκτό τους. Αν ήμουν καναλάρχης θα τους απέλυα! Ελπίζω ο κόσμος του ΠΑΣΟΚ να μην πέσει στη φάκα. Ελπίζω ν' αντισταθεί στον ανήθικό τρόπο με τον οποίο οι μονομάχοι και οι φατρίες τους προσπαθούν να κατευθύνουν το συναίσθημά του και να θολώσουν τη λογική του. Ο «Γιώργος» και ο «Βαγγέλης» δεν είναι ποδοσφαιρικές ομάδες. Είναι και οι δύο γέννημα θρέμμα και συμμετοχοί στην κατασκευή της αμφίσημης ταυτότητας του ΠΑΣΟΚ. Ο κόσμος του πρέπει επιτέλους να βγει από την ψευδαίσθηση και να απαιτήσει από την ηγεσία την αλήθεια. Τότε, και μόνο τότε, όσοι το επιλέξουν, το κόμμα αυτό θα είναι πράγματι δικό τους. Τότε, και μόνο τότε, οι πραγματικές και όχι οι επίπλαστες διαφορές του ΠΑΣΟΚ από τη Νέα Δημοκρατία, θα βγουν στο φως. Και θα είναι για το καλό του τόπου.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Βλ. στο *Οι Τάξεις στο Σύγχρονο Καπιταλισμό*, το κεφάλαιο «Ο παλιός και ο νέος μικροαστισμός».

Για αρχηγός κάνει αυτός που νικάει

Τα σύννεφα σκέπασαν τον πράσινο ήλιο.

Ιδεολογικό στίγμα, πολιτική πρόταση, συγκρότηση αλτερνατίβας, ή απλώς...

του Άκη Κοσώνη

«Εκτός αν το έκανε για να ξεφύγει από τον εαυτό του», λένε ορισμένοι στο ΠΑΣΟΚ προσπαθώντας να εξηγήσουν γιατί ο Γιώργος Παπανδρέου αυτοϋπονομεύτηκε το πρωί της Τετάρτης ζητώντας από την Κοινοβουλευτική Ομάδα να ανανεώσει την εμπιστοσύνη της στο πρόσωπό του. Η μεταφυσική αυτή εξήγηση υπονοεί ότι ο Γ.Α. Παπανδρέου δεν μπορεί να προχωρήσει έτσι, γι' αυτό και έκανε άλλο ένα βήμα στην κατεύθυνση να αποσυρθεί. Ίσως να μην το επέλεξε, αλλά να λειτούργησε έτσι επειδή του είναι απεχθείς όλες αυτές οι διαδικασίες. Ακόμα κι αν είναι έτσι, χάθηκαν οι καλές εντυπώσεις από την ομιλία του Γιώργου Παπανδρέου που προηγήθηκε.

Χρειάστηκε να επισημάνει ο πρώην πρόεδρος τη Βουλής Απόστολος Κακλαμάνης το αυτονόητο, ότι το Σύνταγμα και ο κανονισμός της Βουλής ορίζουν ως επικεφαλής της Κοινοβουλευτικής Ομάδας (κάθε κόμματος, όχι μόνο του ΠΑΣΟΚ) τον πρόεδρο του κόμματος. Με τον τρόπο αυτό θέλησε να δείξει ότι δεν μπορεί να τεθεί θέμα εμπιστοσύνης στην Κοινοβουλευτική Ομάδα και ότι, μέχρι τις 11 Νοεμβρίου που θα αναδειχθεί νέος πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, πρόεδρος του κόμματος και επικεφαλής της Κ.Ο. είναι ο Γ.Α. Παπανδρέου. Συγχρόνως, ο πρώην πρωθυπουργός και πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Κώστας Σημίτης δεν άφησε την ευκαιρία να πάει χαμένη, δηλώνοντας ότι αυτή η πρόταση του Γ.Α. Παπανδρέου χωρίζει το ΠΑΣΟΚ σε παρατάξεις και δεν συμβάλλει στην ενότητα. Ο ευφυής προεδρεύων της συνεδρίασης Δημήτρης Ρέππας αντελήφθη την ταυτολογία του πράγματος και, προστατεύοντας το κύρος της Κ.Ο. αλλά και του ιδίου του προέδρου του κόμματος, πρότεινε, και έγινε δεκτό ως έξοδος διαφυγής, να γίνει αποδεκτή η πρόταση Κακλαμάνη. Είναι προφανές ότι ο Γιώργος Παπανδρέου θέλησε να έχει μια στήριξη της Κ.Ο. προκειμένου να

τη χρησιμοποιήσει ως πρόκριμα για τις διαδικασίες που θα ακολουθήσουν, γι' αυτό και ο Ευ. Βενιζέλος μίλησε για προσπάθεια υφαρπαγής ψήφου. Σε κάθε περίπτωση, το επεισόδιο της Τετάρτης αποτελεί την πιο χαρακτηριστική έκφραση της βαθιάς κρίσης στην οποία εισήλθε το ΠΑΣΟΚ μετά την ήττα της 16ης Σεπτεμβρίου.

Το ΠΑΣΟΚ δεν έχασε απλώς τις εκλογές. Έχασε την τέταρτη κατά σειρά εκλογική μάχη που έδωσε μετά τις βουλευτικές εκλογές του Μαρτίου 2004, τις ευρωεκλογές του Ιουνίου 2004 και τις νομαρχιακές-δημοτικές του Οκτωβρίου 2006. Συγχρόνως, και μιλώντας για τις βουλευτικές εκλογές, υπέστη τη δεύτερη συνεχή μείωση σε ποσοστά και ψήφους, ενώ πρωτοτύπησε αρνητικά ακολουθώντας και εκείνο την εύλογη κυβερνητική πτώση σε ψήφους. Η Νέα Δημοκρατία, ως κυβέρνηση, έχασε, σε σχέση με το 2004, 363.737 ψήφους και το ΠΑΣΟΚ, ως αξιωματική αντιπολίτευση, αντί να καρπωθεί μέρος της κυβερνητικής φθοράς, έχασε, σε σχέση με τις ψήφους του των εκλογών του 2004, 274.829 ψήφους!

Το ΠΑΣΟΚ το 2004 χάνει, σε σχέση με τις εκλογές του 2000, 5.065 ψήφους, αναμενόμενο, και πάλι καλά θα πει κα-

νείς, διότι απέρχεται και το ρεύμα είναι υπέρ της Νέας Δημοκρατίας. Όμως καθόλου αναμενόμενο να χάνει ενώ η ΝΔ κυβερνά με την επίδοση που είχε κάνει το 2004· και μάλιστα 274.000 ψήφους, που σημαίνει 4%. Το ΛΑΟΣ του κ. Γ. Καρατζαφέρη, που εισήλθε στη Βούλη, συγκέντρωσε 3,80% ή 271.761 ψήφους. Οι απώλειες λοιπόν του ΠΑΣΟΚ ισούνται με το ποσοστό ενός κόμματος που εισήλθε στη Βούλη με σημαντική κοινοβουλευτική εκπροσώπηση. Σε ό,τι αφορά τη σχέση του με τη Νέα Δημοκρατία οι αριθμοί είναι αποκαλυπτικοί:

ΕΚΛΟΓΕΣ	ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΝΔ - ΠΑΣΟΚ
1996	- 228.480
2000	- 72.400
2004	+ 365.058
2007	+ 267.619

Ήδη από το 2000 η ΝΔ πλησίασε σε απόσταση αναπνοής το ΠΑΣΟΚ και δημιούργησε κλίμα νίκης σε βάρος του, κάτι που συνέβη το 2004. Λίγες μέρες πριν, στις εκλογές του Σεπτεμβρίου, εδραίωσε τη διαφορά της και την πολιτική της ηγεμονία στο ερώτημα ποιος πρέπει να κυβερνάει.

Το ΠΑΣΟΚ καλείται να ανατρέψει αυτό ακριβώς. Μπορεί;

«ΓΙΑ ΝΑ ΜΗΝ ΞΑΝΑΡΘΕΙ Η ΔΕΞΙΑ...»

Το ΠΑΣΟΚ εξαντλήθηκε σε μια πρωτόγονη ρητορική του τύπου «ψηφίστε μας για να μην ξανάρθει η Δεξιά» λησμονώντας την ασήμαντη αλλά καθοριστική, ως απεδείχθη, λεπτομέρεια ότι η Δεξιά έχει ξανάρθει επισήμως από τον Μάρτιο του 2004 και ανεπισήμως από την δεύτερη τετραετία Σημίτη, όταν λίγο προ των εκλογών του 2000 ανησυχούσαν οι bien place μικροεπιχειρηματίες και μη (εκτός φυσί-

κά από αρκετούς μεγάλους επιχειρηματίες που δεν είχαν κανένα λόγο να θέλουν αλλαγή της κυβέρνησης Σημίτη) μη γίνει κανένα λάθος και κερδίσει ο Καραμανλής. Παραλίγο να κερδίσει, αλλά το ΠΑΣΟΚ επικράτησε τότε με διαφορά 1,05% ή 72.400 ψήφους.

Μη υπάρχοντας σήμερα σαφούς πολιτικού λόγου και σαφούς ιδεολογικού στίγματος που θα ήταν σημείο αναφοράς, το «χύμα» επικράτησε στη δημόσια ζωή και ο Καραμανλής έκανε εκ νέου έναν «υγιεινό περίπατο», σαν αυτόν που προέβλεπαν οι εταιρείες δημοσκοπήσεων, τόσο όσο επιτρεπόταν η δημοσιοποίηση των μετρήσεων όσο και μετά. Στη διαχρονική και σε τακτά χρονικά διαστήματα μέτρηση ψήφου και εκτίμηση των σχετικών προθέσεων πρέπει να παραδεχτεί κανείς ότι η VPRC που συνεργαζόταν με την Καθημερινή και τον Σκάι έπεσε πιο κοντά από όλους, μια και σταθερά μιλούσε για διαφορά της τάξεως του 4%, με το αποτέλεσμα να φέρνει τη ΝΔ να επικρατεί του ΠΑΣΟΚ με 3,73%.

Στην Χαριλάου Τρικούπη εφάρμοσαν το δόγμα «αν οι δημοσκοπήσεις δεν συμφωνούν με αυτό που εμείς θέλουμε, τόσο το χειρότερο για τις δημοσκοπήσεις», ελπίζοντας (αν και ήξεραν ότι δεν θα συμβεί) ότι τελικώς θα συντριβούν οι προβλέψεις και «ο σοσιαλισμός θα νικήσει». Οι προβλέψεις δεν συνετρίβησαν, σε αντίθεση με το ΠΑΣΟΚ.

ΑΡΧΗΓΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΟΠΟΙΟΣ ΚΑΝΕΙ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ

Όλη η συζήτηση περί αλλαγής αρχηγού είναι απολύτως φυσιολογική. Και είναι μάλλον σκέτη υποκρισία ή κενό ευχολόγιο η διακήρυξη ότι αυτή πρέπει να συνοδεύεται από τη διευκρίνιση και αποσαφήνιση της πολιτικής διότι αυτό είναι το σημαντικό. Κατά βάθος ξέρουν όλοι ότι δεν είναι αυτό το σημαντικό. Για την πολιτική τους κουλτούρα (όχι μόνο του ΠΑΣΟΚ, αλλά και της Νέας Δημοκρατίας) σημαντικό είναι να βρίσκονται στην εξουσία και όποιος τους το δίνει αυτό κάνει για αρχηγός. Ο άλλος δεν κάνει. Τούτο βεβαίως δεν μπορεί να διατυπωθεί ανοικτά και με κυνισμό, γι' αυτό επιστρατεύεται μια προσημαστική διαδικασία, η ιδεολογία, ο λαός, κ.λπ. Αυτό εξυπηρέτησε ο Κ. Μη-

τσοτάκης με την εκλογή του ως αρχηγού της ΝΔ το 1984, αυτό εξυπηρέτησε και ο Κ. Σημίτης με την επιλογή του ως πρωθυπουργού από την πλειοψηφία της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του ΠΑΣΟΚ τον Ιανουάριο του 1996 και ως πρόεδρο του κόμματος από το Συνέδριο του Ιουνίου του ιδίου έτους. Τόσο ο ένας όσο και ο άλλος δεν αγαπήθηκαν από τα κόμματά τους, αλλά χρησιμοποιήθηκαν ως οχήματα προς την εξουσία. Ο Μητσοτάκης διότι έπεισε ότι είναι ο μόνος που μπορεί να κερδίσει τον Ανδρέα –και το έκανε, αν και του πήρε μερικά χρόνια– και ο Σημίτης για να διατηρήσει το ετοιμόρροπο ΠΑΣΟΚ στην εξουσία –και επίσης το έκανε.

Για το ΠΑΣΟΚ το επείγον είναι να ξανακερδίσει εκλογές και να βρεθεί στην εξουσία. Τώρα, ποιος το κάνει αυτό, μικρή σημασία έχει. «Μακάρι», λένε οι οπαδοί του ΠΑΣΟΚ, «να το έκανε ο Γιώργος, ο γιος του ιδρυτή και φυσικού ηγέτη μας. Αν όμως δεν μπορεί, πρέπει να το κάνει άλλος». Τα κόμματα εξουσίας έχουν εξαιρετικά ανεπτυγμένο ένστικτο αυτοσυντήρησης, κυρίως όταν παίζει σημαντικό ρόλο η γνώση του τι είχαν, τι έχασαν και τι θέλουν να αποκτήσουν. Μέσα από αυτές τις συνθήκες και τις παραδοχές προβάλλει στον ορίζοντα η λύση Βενιζέλου, φέροντας την ταυτότητα του «αναγκαίου». Δεν μπαίνει κανείς (πλην αυτών που έχουν ίδια συμφέροντα από το ποιος ηγείται του κόμματος) στη λογική αν ο Βενιζέλος είναι καλός ή καλός άνθρωπος, γιος ή εγγονός κάποιου, συμπαθής ή άγριος, αν γυαλίζει ή δεν γυαλίζει το μάτι του. Το ερώτημα που πλανάται στα μυαλά όλων (και όσο περνάει ο καιρός διαχέεται και στις κουβέντες τους στους «ανά την Ελλά-

δα καφενέδες», όπως έγραφε κάποτε στο Βήμα ο αείμνηστος κάποτε διευθυντής του Χ. Μπουσμπουρέλης) είναι αν ο Βενιζέλος ή κάποιος άλλος «κάνει για τη δουλειά», αν μπορεί δηλαδή να κερδίσει τον Καραμανλή και να ξανάρθει το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία.

Αυτή είναι και η προσπάθεια του Ευάγγελου Βενιζέλου. Η συνολική του στάση θέλει να δείξει ότι είναι αυτός που μπορεί να πάρει το κόμμα στις φαρδιές, είναι η αλήθεια, πλάτες του και να χαράξει προοπτική νίκης. Τις πρώτες ώρες και για δύο μέρες η πρωτοβουλία του λειτούργησε ευεργετικά για τους απογοητευμένους φίλους του ΠΑΣΟΚ αλλά και για χιλιάδες μεσαία και κατώτερα στελέχη που έψαχναν να ακουμπήσουν κάπου την απογοήτευση και την αγωνία τους και που ασφαλώς δεν ήταν ικανοποιημένα από τη δήλωση του Γιώργου Παπανδρέου, ο οποίος είπε λίγο πολύ ότι είχαμε ένα εξαιρετικό και αξιοπисто πρόγραμμα, αλλά καταψηφίστηκε. Δηλαδή, κάπως σαν να φταίει ο κόσμος που δεν το κατάλαβε, κάπως σαν «να έχουμε κι εμείς κάτι ψιλοευθύνες» αλλά θα φτιάξουν τα πράγματα, ατμόσφαιρα που δεν πρόσφερε στον κόσμο αυτό που ζητούσε.

ΤΑ ΣΥΝΝΕΦΑ

Τα πράγματα για τον εξ Ευβοίας έλκοντα την καταγωγή πολιτικό άρχισαν να χαλάνε λίγο μετά, όταν περιτριγυρίστηκε ή περικυκλώθηκε από τις «σημαίες του εκσυγχρονισμού», βουλευτές και στελέχη στενά δεμένους με τον Κ. Σημίτη. Εκεί πέρασε στον κόσμο η εικόνα ότι ο Ευ. Βενιζέλος εκπροσωπεί μία τάση, είναι υποψήφιος αρχηγός ομάδας και δεν μπορεί να εκφράσει «το όλον ΠΑΣΟΚ», κατά τη δική του πα-

λαιά έκφραση. Σε αυτό έπαιξε ρόλο όχι μόνο το λάθος Βενιζέλου, αλλά και η στοίχιση περί τον Γιώργο Παπανδρέου ιστορικών στελεχών, που, περισσότερο, δεν θέλουν κάποιον άλλο στην ηγεσία και που, λιγότερο, εγκρίνουν τον Γιώργο Α. Παπανδρέου. Σημαντική, επίσης, για την αποσυμπείρωση στο πρόσωπο Βενιζέλου ήταν η απόμακρη στάση από την υποψηφιότητά του στελεχών νεότερης γενιάς (Μ. Χρυσοχοϊδης, Α. Διαμαντοπούλου) σαφώς προερχομένων από το εκσυγχρονιστικό στρατόπεδο, τα οποία φιλοδοξούν να παίξουν ρόλο ή και να αποτελέσουν την τρίτη λύση. Παρεμπιπτόντως, η έκφραση «τρίτος πόλος» είναι εντελώς λανθασμένη, μια και οι πόλοι (όπως είπε και η κυρία Άννα Διαμαντοπούλου) είναι δύο.

Και στη Γη, επίσης, θα προσθέταμε.

Σε ό,τι αφορά στους παλιούς, η κ. Βάσω Παπανδρέου και οι κ. Θόδωρος Πάγκαλος και Κώστας Σκανδαλίδης δεν ταυτίστηκαν με καμιά από τις δύο λύσεις (Παπανδρέου – Βενιζέλος), αναμένοντας, και ορθώς, εξελίξεις οι οποίες ενδεχομένως οδηγήσουν σε λύσεις που θα εκφράσουν οι ίδιοι. Άλλωστε, η Β. Παπανδρέου και ο Θ. Πάγκαλος ήταν δύο εκ των πρωταγωνιστών που «έσπρωξαν» στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ τον Κ. Σημίτη.

Άθελά του προφανώς το *Βήμα* έπαιξε ρόλο στην αποδυνάμωση (πρόσκαιρη ίσως) της υποψηφιότητας Βενιζέλου.

Η εφημερίδα φάνηκε να βιάζεται περισσότερο από τον ίδιο τον Ευ. Βενιζέλο για την ανάδειξή του σε πρόεδρο. Λίγο έλειψε να τον εκλέξει από το βράδυ της Κυριακής των εκλογών, κάτι που ενεργοποίησε «γενετικές μνήμες» των κεντρογενών αντιδεξιών ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ σε ό,τι αφορά τη στάση του Συγκροτήματος στην πορεία της παράταξης. Οι αντιδράσεις συνοψίζονται στο επιχείρημα «ε όχι να μας υποδείξει και ο τάδε ποιον θα κάνουμε αρχηγό» και προέκταση του επιχειρήματος ήταν η τραβηγμένη λογική, αλλά υπαρκτή τις ώρες εκείνες, «αν είναι έτσι, μένουμε με τον Γιώργο, κι ας ξαναχάσουμε». Το γεγονός ότι και το *Βήμα* και άλλες εφημερίδες του χώρου στήριξαν αναφανδόν τον Γ.Α. Παπανδρέου κατά την παράδοση του κόμματος στον ίδιο από τον Κ. Σημίτη δεν είναι συγκρίσιμο, διότι δεν είναι η έλλειψη δημοκρατικών κανόνων και διαδικασιών που ενοχλεί τους φίλους του ΠΑΣΟΚ (και υποθέτουμε όχι μόνο αυτούς), αλλά η επιβολή άποψης από ένα μέσο ενημέρωσης. Εξάλλου, μετά κάτι παραπάνω από ένα εκατομμύριο άνθρωποι φρόντισαν να νομιμοποιήσουν το ανορθόδοξο της διαδοχής στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ «ψηφίζοντας» τον Γιώργο Παπανδρέου.

ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΕΙ;

Μέχρι τις 11 Νοεμβρίου πολλά μπορεί να συμβούν. Στην πραγματικότητα, δεν έχει μεγάλη σημασία ποια λύση θα δοθεί. Αν οι συσχετισμοί διατηρήσουν τον Γ.Α. Παπανδρέου στην ηγεσία, αυτός ξέρει καλά ότι θα έχει μόνο μία ακόμα ευκαιρία να νικήσει τον Κ. Καραμανλή, στις επόμενες εκλογές. Αν αυτές γίνουν σύντομα, προκειμένου ο αρχηγός της ΝΔ να εδραιώσει την πρωθυπουργική του πλειοψηφία ελπίζοντας σε μια ευρύτερη νίκη (που θα αντανakλάται και σε περισσότερες έδρες στη Βουλή), ο Γ.Α. Παπανδρέου θα έχει δύο αντιπάλους να αντιμετωπίσει. Ο ένας είναι ο Κ. Καραμανλής. Ο άλλος δεν θα είναι πια μόνον ο Ευ. Βενιζέλος, αλλά το ίδιο το ΠΑΣΟΚ, ως πολιτικός οργανισμός, που δεν θα είναι σε θέση να αντέξει και τρίτη συνεχή ήττα σε βουλευτικές εκλογές. Επίσης, ο πολιτικός και κοινωνικός χώρος του

ΠΑΣΟΚ δεν θα είναι σε θέση να δεχθεί και να πορευτεί με το γεγονός ότι ο Κ. Καραμανλής μπορεί να γίνει ο πρώτος πολιτικός αρχηγός που (θα) κάνει τρεις νίκες στη σειρά. Υπενθυμίζεται ότι από το 1974 και μετά οι Κωνσταντίνος Καραμανλής (1974, 1977), Ανδρέας Παπανδρέου (1981, 1985) και Κώστας Σημίτης (1996, 2000) έχουν κερδίσει και σχηματίσει κυβέρνηση από δύο συνεχόμενες φορές ο καθένας. Ο Α.Γ. Παπανδρέου κέρδισε και τρίτη φορά τον Οκτώβριο του 1993, αλλά όχι συνεχόμενη, αφού είχε παρεμβληθεί η νίκη της ΝΔ με τον Κ. Μητσοτάκη τον Απρίλιο του 1990.

Το βάρος αυτής της αποστολής που φορτώνεται ο Γιώργος Παπανδρέου (αν τελικά το φορτωθεί) δεν είναι καθόλου συμβατό με το χαρακτήρα του. Δεν έχουν άδικο όσοι εκτιμούν ότι ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ είναι περισσότερο «σπόρτσμαν» και λιγότερο «επαγγελματίας» της πολιτικής. Οι ίδιοι θεωρούν ότι «αν ο Γιώργος αποφάσιζε μόνος του, θα είχε ήδη παραιτηθεί από ένα παιχνίδι που δεν του πάει και δεν του αρέσει καθόλου». Απομένει πολύς καιρός ως τις 11 Νοεμβρίου και τίποτα δεν μπορεί να θεωρηθεί έκπληξη, ακόμα κι αν στην αναμέτρηση πάμε με τέσσερις υποψηφίους ή με έναν: να έχουν δηλαδή αποσυρθεί όλοι οι άλλοι. Δεν θα είναι έκπληξη ούτε η προώθηση μιας «μεταβατικής λύσης» αποδεκτής από όλους, ώστε να προετοιμαστούν κατάλληλα. Το ερώτημα είναι πόσο χρόνο χρειάζονται στο ΠΑΣΟΚ και πόσο θα τους δώσει ο Κ. Καραμανλής, αν αποφασίσει να κάνει εθνικές εκλογές σύντομα. Ας μην λησμονούμε ότι έχουμε ευρωεκλογές τον Ιούνιο του 2009, και αυτό δεν αλλάζει. Αν λοιπόν σε λιγότερο από δύο χρόνια πάμε μαζί με τις ευρωεκλογές και σε εκλογές για το εθνικό κοινοβούλιο, είναι κάτι που ασφαλώς θα συνεκτιμήσει στα δεδομένα του τόσο ο σημερινός πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ όσο και εκείνοι που φιλοδοξούν να τον διαδεχθούν. Διότι η ήττα, μια νέα ήττα, μπορεί να έρθει και χωρίς τον Γ.Α. Παπανδρέου, ενώ μια νίκη σε ενδεχόμενο πολύ κοντινών εκλογών φαίνεται πιο δύσκολη ως πιθανότητα με ή χωρίς Γ.Α. Παπανδρέου στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ.

Το χρονικό του ευτελισμού του ΠΑΣΟΚ

του Πολ. Πρασίνου

«Η απόπειρα εκδοτών και μεγάλων συμφερόντων να ελέγξουν την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ πάει πίσω πολλές δεκαετίες και είχε πάντοτε έναν και μόνο στόχο, όχι την ανάδειξη μιας άξιας ηγεσίας αλλά μιας ηγεσίας υποτακτικής. Σε όλους τους πολιτικούς και δημοσιογραφικούς κύκλους που σχολίαζαν την εδώ και τρία χρόνια υπονόμευση του Γιώργου από μεγαλοεκδότες ήταν γνωστή η κυνική δήλωση ενός εξ αυτών για τον Ευάγγελο Βενιζέλο: “Δεν είναι σπουδαίος αλλά είναι υπάκουος”». Αυτά έγραφε την προηγούμενη εβδομάδα στην Καθημερινή ο κ. Ν. Νικολάου, φίλος πρωθυπουργών και επιχειρηματιών και στέλεχος επί σειρά ετών στο Βήμα πριν προσχωρήσει στο στρατόπεδο Αλαφούζου. Και ασφαλώς κάτι ξέρει παραπάνω από εμάς για να το λέει.

Το σχέδιο για την αντικατάσταση του Γιώργου «που δεν τραβάει» είναι παλιό. Χρονολογείται από τότε που ο Κ. Σημίτης του παρέδωσε την εξουσία για να βγάλει αυτός το φίδι από την τρύπα στις εκλογές του 2004. Προηγουμένως, διαβλέποντας την αποτυχία και της διακυβέρνησης Καραμανλή και της αντιπολίτευσης Γ. Παπανδρέου, ο Κ. Σημίτης κατασκεύασε τον υπάρχοντα εκλογικό νόμο που δύσκολα δίδει κυβερνήσεις απόλυτης αυτοδυναμίας και οδήγησε στη σημερινή αδιέξοδη κατάσταση. Δημιούργησε έτσι τις προϋποθέσεις για την επιστροφή του ίδιου στο προσκήνιο της πολιτικής ζωής και τη διαιώνιση της κυριαρχίας του εκδοτικού κατεστημένου στην πολιτική ζωή. Στα τριάντισι χρόνια διακυβέρνησης από τη ΝΔ, που ακολούθησαν, ο Κ. Σημίτης σπανίως έκανε δημόσια παρέμβαση στα πολιτικά πράγματα. Πάντα όμως λειτουργούσε ως ο εγκέφαλος του «αντι-παπανδρεϊκού διευθυντηρίου» και έσπινε με τη βοήθεια του εκδοτικού κατεστημένου το μετα-παπανδρεϊκό ΠΑΣΟΚ.

Αλλά το συγκρότημα Λαμπράκη δεν κατοικοεδρεύει πλέον στη Χρήστου Λαδά. Ως εκ τούτου ο εγγονός του Γεωργίου Παπανδρέου δεν μπορεί να κάψει

εφημερίδες έξω από τα γραφεία του ούτε και ο Στ. Ψυχάρης να υπαγορεύσει τις αλλαγές που επιθυμεί στο ΠΑΣΟΚ. Οι «μεγάλοι» της διαπλοκής εγκαταλείπουν ένας ένας το προσκήνιο και το επίπεδο της αντιπαράθεσης, και μαζί τους ο «πολιτικός πολιτισμός» πέφτει μερικά «κλικ» πιο κάτω, προς το διασυρμό και τον ευτελισμό. Δεν αρκεί πια να παραγγέλλει ο Στ. Ψυχάρης από το Βήμα «Παραιτηθείτε κύριε Πρόεδρε». Σήμερα χρειάζεται και τον «αυριανισμό» μαζί με τον Γ. Κουρή, τον άνθρωπο που, αφού «γκρέμισε τον Καραμανλισμό», έγινε τα τελευταία χρόνια ο σταθερότερος υποστηρικτής της κυβέρνησης... Καραμανλή. Χρειάζεται και τον Γ. Πρετεντέρη να ανακοινώνει κάθε βράδυ στις ειδήσεις του ΜΕΓΑ όσα αποφασίστηκαν την προηγούμενη στα μυστικά δείπνα των «βενιζελικών» που διοργανώνει στο σπίτι του στο Νέο Ψυχικό.

Το Βήμα δεν διαθέτει πια το ειδικό βάρος που είχε στις εξελίξεις. Η Ελευθεροτυπία γέρασε και το πνεύμα της χάθηκε με τον Κίτσο. Το Πρώτο Θέμα έχει πια την μεγαλύτερη κυκλοφορία και η «Ζούγκλα» της τηλεόρασης τον πρώτο λόγο. Έτσι η επικυριαρχία στο ΠΑΣΟΚ περνάει σιγά σιγά στον Γ. Μπόμπολα του Έθνους και του ΜΕΓΑ, που κλείνει

«Διαφωνούντες» ομονοούντες

Είναι θλιβερή η εικόνα του απερχόμενου αρχηγού του ΠΑΣΟΚ. Αλλά μόνον του αρχηγού; Μήπως ξεχάσατε τα πρωτο-δευτεροκλασάτα στελέχη, τριάντισι χρόνια τώρα, πώς αναφέρονταν στον αρχηγό τους; Μέλι έσταζε από τα χείλη τους. Και τώρα; Όλη η πίκρα του ηττημένου εξακοντίζεται στο πρόσωπο του αρχηγού. Μόλις πριν δέκα ημέρες, το ανατέλλον αστέρι Ευ. Βενιζέλος, όταν ρωτήθηκε για το απίθανο –και απύθμενο– εκείνο σχέδιο του Γιωργάκη για το ενιαίο «Υπουργείο Πολιτισμού, Τουρισμού, Μέσων Ενημέρωσης και... Νησιωτικής Ελλάδας» δικαιολόγησε ως εξής την πρόταση του αρχηγού του:

Βεβαίως τα ΜΜΕ οφείλουν να έχουν σχέση με τον Πολιτισμό. Ο Τουρισμός είναι μέρος του Πολιτισμού. Και ο Τουρισμός στηρίζεται κυρίως στη Νησιωτική Ελλάδα.

Ε, λοιπόν αυτός ο άνθρωπος είχε διατελέσει και Υπουργός Πολιτισμού! Τώρα, το ΠΑΣΟΚ, παραζαλισμένο δεν μπορεί να διακρίνει τα δεκάδες ντεσού του Ευ. Βενιζέλου. Τώρα το ΠΑΣΟΚ βαδίζει για την εκλογή αυτού του πολιτευτή ως μελλοντικού αρχηγού.

Οι πολιτικοί δεν είναι οι αθώοτεροι των ανθρώπων. Αλλά στην παρούσα τηλεοπτική δημοκρατία μας έχουν μετασχηματιστεί σε ηθοποιούς της πολιτικής. Είναι θλιβερή η εικόνα τους στα τηλεοπτικά παράθυρα, έτσι όπως φωνασκούν: «θυμώνουν», «συγκινούνται», «νιώθουν υπερήφανοι» και τα όμοια. Και οι φανατισμένοι οπαδοί, αυτοί οι αγαθοί άνθρωποι που τρέχουν με τις σημαιούλες πίσω τους θα έπρεπε να δουν από κάπου την εικόνα τους όταν παραληρούν.

Αξίζει, να θυμίσουμε μερικά παλιότερα κείμενα. Να θυμίσουμε λ.χ. το εξώφυλλο του τχ. 806 (23.1.2004) και να συστήσουμε σε όσους το έχουν να ξαναδιαβάσουν το κύριο άρθρο που είχε τίτλο «Ο Μεγάλος Πολιτικός». Συνθήματα όπως το «Καλημέρα από το Λαύριο για ένα καλύτερο αύριο» και το «Ξεκινάμε, ξεκινάμε, από τη Θράκη που αγαπάμε» τα εξεφώνισε τότε, το 2004, ο Γιωργάκης. Δεν τα είχαμε εμείς επινοήσει.

το μάτι στην Άννα Διαμαντοπούλου, η οποία διεκδικεί τον τρίτο πόλο. Εντελώς συμπτωματικά, οι κ. Λαλιώτης, Σκανδαλίδης, Χρυσοχοϊδης, Πάγκαλος βρίσκονται σε αναζήτηση μιας «τρίτης λύσης», που προαναγγέλλει η Καθημερινή και τα χαρακτηριστικά της δίνει η Βάσω Παπανδρέου από την Ε: «Μια ομάδα κορυφαίων στελεχών, που αυτή τη στιγμή δεν τοποθετούνται υπέρ του ενός ή του άλλου υποψηφίου, αλλά θέλουν να συμβάλουν στην ανασυγκρότηση και στην ενότητα του κόμματος».

ΟΥΤΕ ΤΟΣΟ ΥΠΑΚΟΥΟΣ, ΟΥΤΕ ΤΟΣΟ ΣΠΟΥΔΑΙΟΣ

Μάλλον ο Ευ. Βενιζέλος έχασε από νωρίς το παιχνίδι. «Το κλίμα έχει αλλάξει... και κινδυνεύει να πνιγεί στον ωκεανό της ευφυΐας και της ακόρεστης, κακότεχνα εκδηλωμένης, φιλοδοξίας του.» έγραψε η Ε. Μετά τις πρώτες

εντυπώσεις παρασύρθηκε και άρχισε να κάνει το ένα λάθος μετά το άλλο. Αυτό όμως που κυρίως τον «έκαψε» ήταν η ταύτισή του με τον Κ. Σημίτη, η οποία, σε συνδυασμό με την κραυγαλέα υποστήριξή του από το συγκρότημα Λαμπράκη, διευκόλυνε τους εσωκομματικούς αντιπάλους του να τον εμφανίσουν σαν «εκλεκτό της διαπολικής» και να συσπειρωθούν εναντίον του. Άσε που, όπως λέγεται, μόλις ο Χρ. Λαμπράκης έμαθε ότι συναντήθηκε και με τον Μάκη Τριανταφυλλόπουλο έγινε έξαλλος και άρχισε να ψάχνει άλλον υποψήφιο.

Έτσι, εξ αντιδιαστολής, ο Γ. Παπανδρέου από «καμένο χαρτί» απέκτησε και πάλι πολιτική υπόσταση. Στην πορεία προς τα εσωκομματικά όργανα δεν είναι πλέον μόνος με το στενό περιβάλλον του και στελέχη όπως οι κ. Αθανασάκης, Ρέππας, Καστανίδης, Παπου-

Η κουλτούρα ΠΑΣΟΚ

Απορούν πολλοί με τα όσα λένε τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ στις δηλώσεις τους στον Τύπο ή τα κανάλια. Οι πολλοί υποκρίνονται ότι κάνουν κριτική ή αυτοκριτική. Όμως οι περισσότεροι δείχνουν ότι πιστεύουν σε όλα όσα λένε.

Πρέπει να θυμίσουμε κάτι που ίσως δεν έχει τονιστεί: Τα στελέχη στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης έχουν γαλουχηθεί σ' αυτό που θα αποκαλούσαμε «κουλτούρα ΠΑΣΟΚ». Οι ιστορίες του σήμερα δεν μας πάνε στην κρίση «του 2004» ή σε εκείνη «του '96» ή σε εκείνη «του Πεντελικού» ή, ή... Όλοι θέλουν να ξεχάσουν ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου, ο ιδρυτής του κόμματος, εμφύσησε στο ΠΑΣΟΚ, μαζί με την πνοή της δημιουργίας και μια ιδιαίτερη «κουλτούρα ΠΑΣΟΚ» η οποία γαλούχησε στη συνέχεια όλα τα στελέχη αυτού κόμματος. Η ιστορία ξεκίνησε από πολύ νωρίς. Από την άνοιξη του 1975 και τις διεργασίες του καλοκαιριού εκείνης της χρονιάς, όταν ο Ανδρέας απέπεμψε με ιταμό τρόπο τον Σάκη Καραγιώργα και όλους εκείνους που σχημάτισαν στη συνέχεια τη «Σοσιαλιστική Πορεία». Να θυμίσουμε μόνον ότι φώναζαν τον Καραγιώργα κουλτοχέρη μέσα στην Κ.Ε. στελέχη του περιβάλλοντος του αρχηγού.

Μήπως θυμάστε πόσες ανάσες ανοχής ανάλογων συμπεριφορών έδωσαν εν συνεχεία τα στελέχη του Κινήματος στον πρόεδρο που αποδεικνυόταν κάθε φορά ότι διαθέτει «μα-

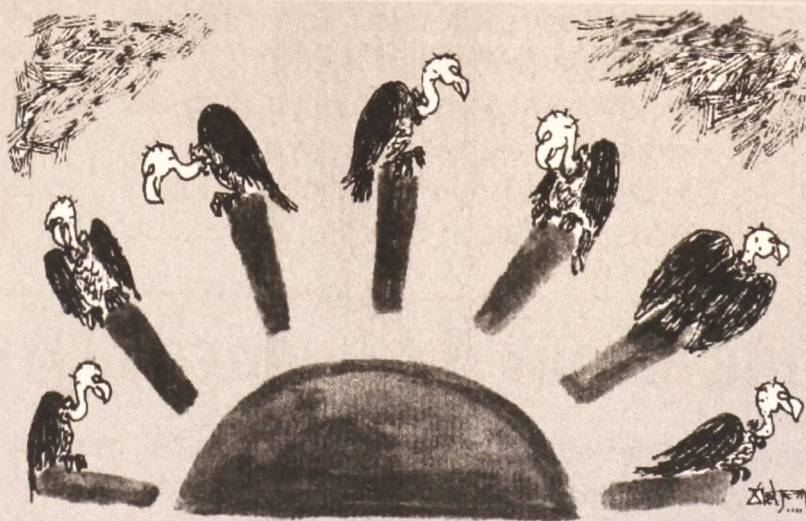
γκιά»; Μήπως πρέπει να ξεχάσουμε τις όσες φορές επενέλαβε κατ' εξακολούθηση ψεύδη; Όλα αυτά, δημιούργησαν αυτόν τον ιδιαίτερο τρόπο πολιτικής συμπεριφοράς που προσεφέρθη ως πρότυπο για την πολιτική τάξη της χώρας. Μήπως μας διαφεύγει ότι πολλοί νεοδημοκράτες επικαλούνται «ότι το «σύστημα ΠΑΣΟΚ» τους δίνει τα χέρια» και γι' αυτό μέ-

νουν καθηλωμένα όλα; Η αλήθεια είναι ότι κατανόησαν πλήρως τα «της κουλτούρας ΠΑΣΟΚ» και πορεύονται σύμφωνα μ' αυτήν.

Η χώρα κυβερνάται από την «κουλτούρα ΠΑΣΟΚ» και στη διαχείριση του κράτους όλοι τώρα πια συμπεριφέρονται σύμφωνα με την «οδηγία Ανδρέα»: Είπαμε να κάνει ένα δωράκι στον εαυτό του αλλά όχι και 500 εκατομμύρια... Με τη συνταγή αυτή επλούτισε ο Άκης λ.χ., αλλά

σύμφωνα με αυτήν, έπραξαν σήμερα και ομόλογα στελέχη της ΝΔ εν σχέσει πάντα με τα ομόλογα. Και τρέχουν τώρα να προλάβουν τον Γ. Ζορμπά.

ΠΑΣΟΚ και ΝΔ θα πάνε τώρα να τα συμψηφίσουν. Έτσι όπως ακριβώς έπραξε και ο Ανδρέας με τον Μητσοτάκη. Αυτοί τότε έκαναν συμψηφισμό κλείνοντας το σκάνδαλο Κοσκωτά με το σκάνδαλο της ΑΓΕΤ. Τόσο απλή είναι η μέθοδος. Τόσο εύληπτη είναι η «κουλτούρα ΠΑΣΟΚ» στην διαπαιδαγώγηση... Μιλάς, μιλάς και δεν λες τίποτα επί της ουσίας. Μεγάλος εμπνευστής ήταν, καλή του ώρα, ο Ανδρέας.

τσή, Παναγιωτακόπουλος, Τζουμάκας, Πετσάλνικος και Παπαϊωάννου. Συγκυριακά τον στηρίζει και η λεγόμενη «τρίτη κατάσταση»: Κ. Σκανδαλίδης, Θ. Πάγκαλος, Β. Παπανδρέου, Κ. Λαλιώτης, Π. Ευθυμίου κ.λπ.

ΕΝΔΕΙΑ ΠΡΟΣΩΠΩΝ, ΟΡΑΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ

Τι μπορούν όμως να κάνουν όλοι αυτοί για να σώσουν το ΠΑΣΟΚ; Τον Ιανουάριο του 1996 και με αφορμή την «διαδοχή» του Ανδρέα Παπανδρέου από τον Κώστα Σημίτη, έγραφε το Αντί (τχ. 596): «Το ζητούμενο είναι πώς θα εκλείψει ο παπανδρεϊσμός. Το ζητούμενο είναι η δημοκρατία την οποίαν εβίαζε και βιάζει το ΠΑΣΟΚ, η κατ' ευφημισμόν "δημοκρατική παράταξη". Διότι θα ήτο αφελές να πιστεύει κανείς ότι τώρα θα γνωρίσουμε το "νέο" στην πολιτική ζωή! Από τα μέχρι χθες εκτελεστικά όργανα του Α. Παπανδρέου! Αλλά έτσι βούλονται οι πάτρωνές τους. "Νέος" λοιπόν ο καινούργιος πρωθυπουργός. "Νέο" ΠΑΣΟΚ με τα παλιά υλικά, σκεύη και αγγεία. Να ελπίσουμε –αφελώς– το μίνιμουμ: τόση δα ευπρέπεια; Μα ούτε αφελείς είμαστε και τους γνωρίζουμε πολύ καλά...».

Όσα γράφαμε τότε διατηρούν σήμερα ακέραια τη σημασία τους. Πλήρης ένδεια προσώπων, οραμάτων και επιχειρημάτων. Τα ίδια πρόσωπα και οι ίδιες καταστάσεις. Μπορεί άραγε να σώσει το ΠΑΣΟΚ ο ξεπερασμένος «επικοινωνιακά» Λαλιώτης, το πιο «αγαπημένο παιδί» του Ανδρέα; Μόνο ως «επικοινωνιολόγος» του Ανδρέα ήταν πολύ καλός και ως διεκπεραιωτής των μύθων του. Με τι ηγέτη να παίξει τώρα, αφού ούτε καν εναλλακτικό του Γιωργάκη αρχηγό δεν διαθέτει;

Και ποιος άλλος μπορεί να σώσει το ΠΑΣΟΚ; Ο Κ. Σημίτης που δεν μπορεί να ησυχάσει στην ιδέα ότι θα περάσει στην ιστορία ως περίπου τίποτα και ως ο άνθρωπος που κυβερνούσε με το βλέμμα στραμμένο στη Χρήστου Λαδά και στην Παιανία; Τα πρωτοπαλικάρα του, όπως ο κ. Νεονάκης του Χρηματιστηρίου, ο κ. Τσουκάτος που έκανε βόλτες με διαπλεκόμενα κόττερα, ο Γιάννος των εξοπλιστικών προγραμμάτων, ο κ. Βερελής του φιάσκου της Ολυμπιακής και οι άλλοι; Ή μήπως

μπορούν ο κ. Π. Ευθυμίου που έμαθε τόσα χρόνια στο συγκρότημα Λαμπράκη να κάνει υπομονή, ο κ. Α. Λοβέρδος που άρχισε τη σταδιοδρομία του ως υπεύθυνος στη στήλη «Τρίτη Άποψη» των Νέων, η κ. Βάσω Παπανδρέου των «ελληνικών τηλεφώνων» και ο κ. Μ. Χρυσοχοϊδης που την προσπάθειά του για την «επανίδρυση του ΠΑΣΟΚ» είχε κάποτε εκθειάσει ο συμμαχικός Τύπος;

Και τι απέμεινε άραγε από το αρχικό ΠΑΣΟΚ για να το σώσουν; Τι απέμεινε σήμερα από το Κίνημα που ίδρυσε ο Ανδρέας, πέρα από την «μηντιακή πλατφόρμα-εξέδρα» που σφυρηλάτησαν γι' αυτό τα τελευταία χρόνια οι διαπλεκόμενοι εκδότες για να εγκαθιδρύουν εκεί τον εκάστοτε αρχηγό που επιλέγουν; Μια αέναη διαπλοκή είναι πλέον το διαρκές συμβάν της ύπαρξής του. Και το σύνδρομο των Ιμίων το σταθερό εθνικό ιδανικό του. Παιδιά αποτυχημένων πρωθυπουργών, ως υποψήφιοι σωτήρες του έθνους. Αποτυχημένοι «επαναστάτες» ως διαχειριστές του συστήματος. Πρώην «αριστεροί» ως βολεμένοι απολογητές της καθεστηκυίας τάξης.

Έπεσαν οι ίδιοι στην παγίδα που έστησαν για τους άλλους. Το life style του Λαλιώτη έπνιξε κάθε απόπειρα τους για πραγματικό και ουσιαστικό πολιτικό διάλογο. Από εδώ και στο εξής θα υπάρχει πάντα ένας Μάκης Τριανταφυλλόπουλος που θα λέει στον εκάστοτε Παπουτσή, μπροστά

στις κάμερες, ότι είναι «υπουργός των ναυαγίων». Θα τα μάθουμε όλα τώρα. Θα βγουν όλα στη φόρα. Μια εικόνα της τηλεόρασης είναι πια το ΠΑΣΟΚ και της μοιάζει.

Το ΠΑΣΟΚ που ξέρανε ας το ξεχάσουν, λοιπόν. Οι πρωτοβουλίες των κινήσεων έχουν φύγει προ πολλού από τα χέρια και τους εγκεφάλους (όπου υπήρχαν) των «ανδρεϊκών», των «εκσυγχρονιστών» και των άλλων τάσεων. Δεν μιλάμε πια για ανταγωνισμό προσώπων και ιδεών. Μιλάμε μόνο για θέμα, για επικοινωνιακά κόλπα, για ανταγωνισμό των διαπλεκομένων και για το ποιο κλαμπ συμφερόντων θα αναδειχθεί ισχυρότερο.

Και μπορεί ο Κ. Καραμανλής και η ΝΔ να νομίζουν ότι οι εξελίξεις στο ΠΑΣΟΚ δεν τους αφορούν. Πλανώνται πλάνην οικτράν. Εάν τα διάφορα εξωθεσμικά κέντρα επιβάλλουν τους όρους τους στο ΠΑΣΟΚ, μετά θα κάνουν το ίδιο και στην αδύναμη και με ισχνή αυτοδυναμία ΝΔ. Έτσι τα πράγματα θα έλθουν στη θέση τους. Η Ντόρα θα καταφέρει επιτέλους να γίνει αρχηγός της ΝΔ και ο Βενιζέλος του ΠΑΣΟΚ. Και πιθανότατα να συγκυβερνήσουν, αφού η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ δεν θα έχουν τότε καμία απολύτως διαφορά. Η οικογενειοκρατία στο Μέγαρο Μαξίμου, το τελευταίο εμπόδιο, προς τον «τρίτο πόλο» και τη «νέα εποχή», θα έχει οριστικά καταργηθεί.

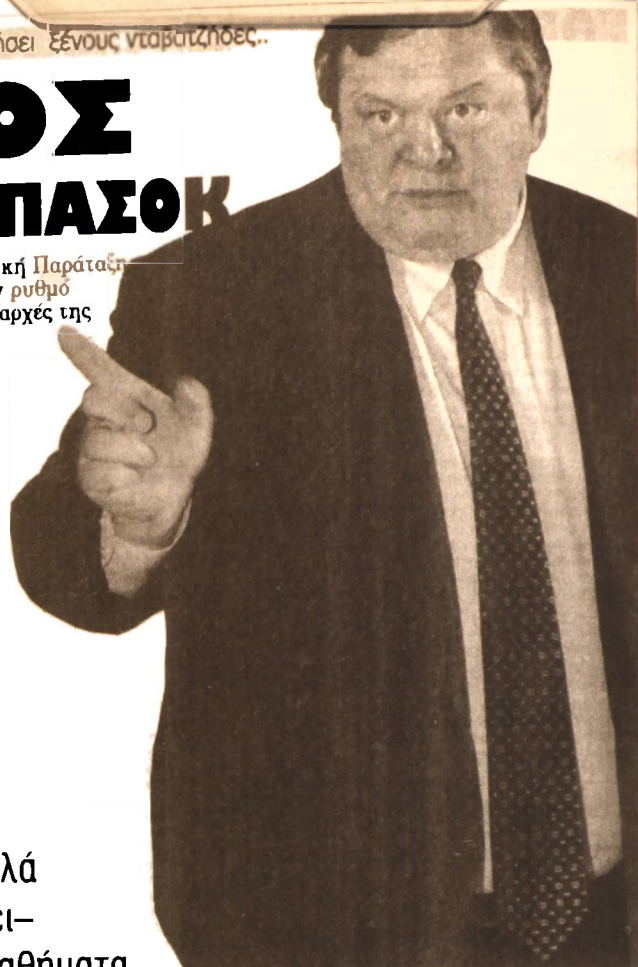
Ο Γιώργος Παπανδρέου σε παροξυσμό αχαριστίας περιφρόνησε αυτούς που ζωντάνεψαν το ΠΑΣΟΚ για να μας κουβαλήσει ξένους νταβατζήδες.

Τα... οράματα του Γιώργου Παπανδρέου περιφέρονται ανάμεσα στο χάος και στην αβυσσος!

Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΝΕΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

Για να ξαναβρεί η Δημοκρατική Παράταξη τον βηματισμό της, τον ρυθμό της, την ενότητα και τις αρχές της

Από την Αυριανή, Δευτέρα 17/9/2007.

Απάνθισμα αυριανικού λόγου

Σύμμαχος του Βενιζέλου ο Γιώργος Κουρής

Από την Αυριανή της επομένης των εκλογών, Δευτέρα 17 Σεπτεμβρίου 2007, επιλέξαμε εκτενή αποσπάσματα ενός άρθρου με τίτλο «Ε. Βενιζέλος. Νέος πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ». Το άρθρο, ανυπόγραφο, διατηρεί όλα τα χαρακτηριστικά της γραφίδας τού Κουρή αν και είναι περισσότερο «πολιτισμένο». Απολαύστε το και προσμετρήσετε όσα μπορεί στο μέλλον να γραφούν. Αλλά και τις επόμενες ημέρες, συντονισμένος με τους ντερμπεντέρηδες, ο Κουρής –ο οποίος ως γνωστόν κάποτε

«γκρέμισε τον καραμανλισμό» αλλά σήμερα τον γλείφει– προχωρεί και σε μαθήματα ευπρεπείας για να καταλήξει αυτός να καταγγέλλει «τραμπουκισμούς». Μετά τη σύγκρουση της Τετάρτης 26/9 ανοίγει η νέα περίοδος για το ΠΑΣΟΚ. Κείμενα όπως το αναδημοσιευόμενο θα αποτελέσουν συχνό φαινόμενο. Απολαύστε όμως την Αυριανή.

Κανένας δεν έχει το δικαίωμα να παίζει με τις τύχες αυτού του τόπου σε περιόδους μάλιστα κρίσιμες, όπως η τρέχουσα, κανένας δεν νομιμοποιείται να θέτει το μέλλον των παιδιών μας σαν διακύβευμα για την ικανοποίηση προσωπικών του μωροδοξιών και αρρωστημένων ηγεμονικών φαντασιώσεων.

Σε κανένα δεν θα επιτρέψει ο ελληνικός λαός, όποιο όνομα κι αν κουβαλάει, σε όποιων ονειρώξεων κι αν απολαμβάνει την οπτασία της εξουσίας, όσα «ομόκεντρα» κυκλώματα κι αν τον προωθούν, να σφετερισθεί τους αγώνες άλλων για να υφαρπάξει την διακυβέρνηση της χώρας, να οικειοποιηθεί τη διαχείριση του εθνικού πλούτου, της δημόσιας περιουσίας και να επαναφέρει την Ελλάδα στον οικονομικό επιθανάτιο ρόγχο της οκταετίας 1996–2004, όταν το δημόσιο χρέος έφθασε σε δυσθεώρητα ύψη.

[...]

Ούτε τα στρατεύματα Κατοχής, ούτε οι Γερμανοϊταλοί δεν είχαν προκαλέσει τόσο μεγάλες πληγές στην εθνική Οικονομία, από εκείνες των δύο τελευταίων κυβερνήσεων Σημίτη – Παπανδρέου Γεωργίου!

[...]

Πάντως, χωρίς ίχνος μνησικακίας κι έξω από τα δόντια τονίζουμε πως η με-

γαλύτερη υπηρεσία που μπορεί ο Γιώργος Παπανδρέου να προσφέρει σήμερα στη χώρα, είναι να παραιτηθεί από το Κίνημα που ίδρυσε με κόπους, αγώνες, θυσίες, οράματα και οδηγό την ασύγκριτη διάνοιά του ο πατέρας του Ανδρέας Παπανδρέου.

[...]

Ο κ. Ευάγγελος Βενιζέλος είναι ασφαλώς ο καταλληλότερος, και ν' ασχοληθεί με άλλα ζητήματα ο Γιώργος Παπανδρέου πολύ πιο ενδιαφέροντα για τον ίδιο, ακόμα και με μια τιμητική θέση βουλευτού.

[...]

Δεν είναι δυνατόν να είσαι ηγέτης ενός κόμματος ελληνικού και να στερείσαι παντελώς ελληνικής Παιδείας, να μην μπορείς να εκφρασθείς άρτια στην ελληνική, να αγνοείς την Ιστορία, να φαίνεσαι και να δείχνεις με όσα τσάτρα-πάτρα λες και επαναλαμβάνεις πως είσαι σ' αυτόν τον τόπο επισκέπτης, τουρίστας.

[...]

Από τότε που τοποθετήθηκε υπουργός Παιδείας ο Γιώργος Παπανδρέου έδωσε τα πρώτα δείγματα ολικής ανεπάρκειας πάνω στο αντικείμενο. Ο άνθρωπος δεν ήξερε τι του γίνεται, δεν καταλάβαινε λέξεις, συνέχεε έννοιες, κατάσταση κωμικοτραγική. Το δεύτερο συνθετικό της λέξης κυριαρχούσε.

Μερικοί από τους γνωστούς γλειψιματίες, τάχα ανιδιοτελώς, προσπαθούσαν να τον διευκολύνουν σ' αυτόν τον κακοτράχαλο, κατάσπαρτο μ' αγκάθια δρόμο, μάταια φυσικά! Τότε αναγκάστηκα να γράψω ένα άρθρο και να τονίσω ότι: «η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα στην Ευρώπη που έχει υπουργό Παιδείας, ο οποίος δεν έχει ούτε απολυτήριο ελληνικού Γυμνασίου»!

Δύο μέρες μετά την δημοσίευση αυτού του πικρόχολου, μα πολύ αληθινού, σχολίου, βρίσκομαι παραπλεύρως σχεδόν στον τότε Πρόεδρο της Δημοκρατίας και φίλο κ. Κωστή Στεφανόπουλο, όταν ο Δήμαρχος της Πάτμου του παρέδιδε σε σχετική τελετή το κλειδί της πόλεως, ενώ συγχρόνως ακούω κάποιον να μου ψιθυρίζει, στεκόταν πίσω και δεν τον έβλεπα, να μου ψιθυρίζει παράπονα για το επίμαχο-πικρόχρολο πενταληθινό σχόλιο. Γύρισα, είδα τον Γιώργο Παπανδρέου, απάντησα στα παράπονά του, συμφώνησε με τις απαντήσεις μου και ύστερα απ' αυτό του υπέδειξα να θεσπισθεί ένα υφυπουργείο, μια υπηρεσία διεθνών δημοσίων σχέσεων της Ελλάδος, ν' αναλάβει αυτή την θέση, να πάρει μία τσάντα και σβάρνα τα μεγάλα κέντρα αποφάσεων σε Ευρώπη, Αμερική κι όπου αλλού, να προβάλλει τα εθνικά και όλα τα άλλα ζητήματα της χώρας σε παγκό-

σμία κλίμακα. Η σκέψη, του άρεσε και η αντίδραση ήταν: «δεν το λέτε εσείς στον μπαμπά; Την ώρα που διημέιβοντο αυτά, ο κ. Στεφανόπουλος είχε παραλάβει το κλειδί της πόλεως, έδωσα στον Γιώργο να καταλάβει ότι θα κάμω σχετική νύξη, χαιρετηθήκαμε, ο αείμνηστος πατέρας του βρισκόταν σ' ένα φιλικό κότερο στο λιμάνι, ήσαν εκείνες οι μέρες εορτασμού των 900 χρόνων από την ανέγερση της μονής της Πάτμου, εγώ εγευμάτισα με συντροφιά φίλων κι είχα στο πλευρό μου (θυμάμαι) τον μετέπειτα Αρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο, λίγες μέρες αργότερα όταν αντάμωσα στο Μαξίμου με τον αρκετά καταβεβλημένο πρωθυπουργό έθιξα το θέμα μετάθεσης του Γιώργου στο ΥΠΕΞ, ο πρόεδρος μου απάντησε με νόημα ότι είχε ήδη δεχθεί κι από αλλού σχετικό μαντάτο! Σε λίγες μέρες διαβάζουμε ότι ο Γιώργος Παπανδρέου ανέλαβε υφυπουργός Εξωτερικών για να διαπιστώσουμε σύντομα πως άρχισε η διάλυση της εθνικής εξωτερικής και στη συνέχεια ο διασυρμός της στις χορευτικές πίστες με τα ζειμπέκια, τα τσιφτετέλια, τις Μαδρίτες όπου αναγνώρισε ταπεινωμένη η Ελλάδα πως η Τουρκία έχει ζωτικά συμφέροντα στο Αιγαίο! Ναι, εκεί καταντήσαμε! [...]

Εγωπαθής και υπερόπτης, όπως όλοι των αναλόγων αντιλήψεων, θαρρεί πως τα γνωρίζει όλα, ότι μπορεί και επιτρέπεται να εκφέρει άποψη επί παντός επιστητού κι ας έχει άγρια μεσάνυχτα στα εννιά από τα δέκα ζητήματα που τυχόν θα πρέπει να αναλυθούν! Μία μέρα, ο κόσμος το θυμάται σίγουρα, ο πρώην υφυπουργός Εξωτερικών Θεόδωρος Πάγκαλος που δεν άντεξε, βροντοφώναξε: «στο γραφείο του υφυπουργού Εξωτερικών Γιώργου Παπανδρέου κανείς δεν μιλάει ελληνικά, όλοι μιλάνε αμερικάνικα»! Ο τόπος τότε βούιξε όπως κι όταν ο ίδιος υφυπουργός φώναξε κατά πρόσωπο «Γιώργο Παπανδρέου, βουλιάξαμε την Ελλάδα», ο τόπος βούιξε, ναι βούιξε και σείστηκε, αλλά τα κομματικά «αμορτισέρ», οι κομματικοί σιωπητήρες (σιλανσιέ!) που καλοπληρώνονται και καλοπερνάνε μια ζωή άεργοι, μια ζωή ανεπάγγελτοι, φροντίζουν πάντοτε τέτοιες κραυγές που προκαλεί η θέα της

σήψης, να τις πνίγουν!

[...]

Το ανιστόρητο τέναγος του Γ. Παπανδρέου είναι και άκρως επικίνδυνο! Εδήλωσε ο άνθρωπος και το επανέλαβε «τρεις» ότι θα δημιουργήσει, άκουσον, άκουσον Έλληνα και κάμε την προσευχή σου, εδήλωσε ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ, ότι θα δημιουργήσει την «Νέα Ολυμπία»!

Ο άνθρωπος δεν είναι με τα καλά του, δεν διαθέτει ούτε στοιχειώδη επίγνωση της ιστορικής ουσίας. Η αμορφωσιά στο απόγειό της. Δηλαδή, τι είναι η «Ολυμπία» που θα την κάνει ο Γ. Παπανδρέου «Νέα»; Τι είναι η Ολυμπία; Νέα Ορλεάνη; Νέα Υερσέη; Νέα Καληδονία; Τι είναι η Ολυμπία;

[...]

Πρόσθεσε και το άλλο το τρομερό ο Γιώργος Παπανδρέου από την Μινεσότα έλκων την καταγωγή, είπε ότι στην Ολυμπία θα χτίσει και Πανεπιστήμιο. Ποιος ηλίθιος του σφύριξε αυτήν την εξ αυνανισμού ιδέα, δεν γνωρίζουμε. Το βέβαιο είναι πρόκειται για αισχρή βεβήλωση και μόνο το γεγονός της ποταπής αυτής σκέψης. Γιατί πανεπιστήμιο σημαίνει παρουσία φοιτητών, σημαίνει κτίρια κατοικιών φοιτητών, σημαίνει καταστήματα για τις ανάγκες φοιτητών, καφετέριες και άλλα αμέτρητα χρειώδη. Θα πουλάνε, λοιπόν, στην Ολυμπία σώβρακα, μαρούλια, κοιλότες, μπρόκολα και μερικά «αθώα δενδρύλια στα μπαλκόνια» όπως είχε κάποτε συμβουλευσει ο κ. Γ. Παπανδρέου τους χασικλήδες!

Ντεκές λοιπόν και η Ολυμπία για τον υποψήφιο πρωθυπουργό! Καλά, δεν έμαθε πέντε γράμματα αυτός ο άνθρωπος, ούτε υποπτεύεται καν τι σημαίνει Ολυμπία, Ολυμπισμός, τι σημαίνει πολιτισμός ακόμη δεν πήρε μυρωδιά; Εμείς πάντως του λέμε, όσο ζει στην Ελλάδα να μην απλώνει ούτε της σκέψης του το χέρι στα μνημεία και στα έργα του Πολιτισμού μας. Αυτά τα κόλπα να πάει να τα φτιάχνει στον Άγιο Παύλο της Μινεσότα, στο χωριό του. Όχι εδώ. Ολούρμου;

[...]

Ας μην ρωτήσει κανείς πώς ένιωθε μέσα στον τάφο του ο αείμνηστος Ανδρέας Παπανδρέου. ...

Ο Γ. Παπανδρέου κατηγορεί την

Αυριανή, Δευτέρα 17/9/2007.

Αυριανή, Πέμπτη 20/9/2007.

Αυριανή, Παρασκευή 21/9/2007.

«Νέα Δημοκρατία» δεξιά και καλεί τον λαό να την καταψηφίσει! Αυτόν τον κύριο, τον Γιώργο Παπανδρέου με τα φασιστικά ορμέφυτα και την αχαριστία, προσκέφαλο, υπάρχουν πολλοί που τον χειροκροτούν. Γιατί όχι;

ΧΩΜΕΝΙΔΗΣ

Βρέθηκε ο μοναδικός θαυμαστής του Γιώργου. Είναι ο συγγραφέας μυθιστορημάτων Χρήστος Χωμενίδης. Ο οποίος είπε στο Mega πως ο Γιώργος είναι πολύ καλός, διότι είναι, λέει, υπέρ της ανοιχτής κοινωνίας! Σωστά. Όλοι οι Έλληνες μόλις ξυπνήσουν το πρωί, λένε με αγωνία: Είναι ανοιχτή η κοινωνία μας ή μήπως έκλεισε; Και τρέχουν αμέσως και ψηφίζουν Γιώργο. Δαγκωτό.

ΕΡΩΜΕΝΗ

Διότι αυτό δεν είναι μικρό πράγμα. Να φοβάσαι μήπως κλείσει η κοινωνία σου. Εδώ μια ερωμένη χάνεις λόγω κλεισίματος και σου τη δίνει. Όχι ολόκληρη κοινωνία.

ΓΙΩΡΓΟΣ

Σωστά τα λένε Γιώργος και Χωμενίδης. Η κοινωνία πρέπει αμέσως να ανοίξει. Εν ανάγκη, μπορούμε ακόμα και να τον ψηφίσουμε για πρωθυπουργό. Εάν πρόκειται να τα ανοίξει τα θέματα της

κοινωνίας, ας το κάνουμε. Τι έχουμε να χάσουμε;

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Το θέμα όμως είναι τώρα ο Βενιζέλος. Διότι, εντάξει, την κοινωνία πες πως, κουτσά στραβά, την τακτοποιείς. Φωνάζεις τον Χωμενίδη και το λύνεις το ζήτημα. Τον Βενιζέλο όμως; Δεν είναι καθόλου εύκολο να τον τακτοποιήσεις αυτόν. Βλέπει τον Γιώργο και εκνευρίζεται. Θα τον φάει ζωντανό.

ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ

Φυσικά, ανάμεσα στους δύο προτιμώ τον Γιώργο. Όπως λένε και οι δημοσκοπήσεις, είναι πιο φιλικός, πιο αξιόπιστος και πιο ειλικρινής. Δηλαδή ό,τι πρέπει για πολιτικός αρχηγός. Διότι έτσι είναι όλοι οι πολιτικοί αρχηγοί ανά τον κόσμο. Αξιόπιστοι και ειλικρινείς. Σαν τον Γιώργο.

ΓΟΝΕΙΣ

Αυτά όμως τα μαθαίνεις από την οικογένεια. Από τη μαμά και τον μπαμπά. Σόι πάει το βασίλειο. Ο μπαμπάς ήταν ειλικρινής. Αλλά και η μαμά επίσης. Πολύ φιλική. Οπότε και το παιδί πήρε από τους γονείς του. Και πάει τσιφ για πρωθυπουργός. Με το σπαθί του δηλαδή.

ΡΙΣΚΟ

Φοβερή δήλωση Βενιζέλου: Ο Γιώργος θα έχει κορυ-

φαίο και διακριτό ρόλο στο κόμμα! Του βρήκε και δουλειά δηλαδή! Σου λέει, μη μείνει άνεργο το παιδί. Διότι τη σήμερα δεν είναι εύκολο για το Γιώργο να βρει εργασία. Ας πούμε, έχεις περίπτερο. Το δίνεις στο Γιώργο να το διευθύνει; Πολύ δύσκολο να πάρεις τόσο μεγάλο ρίσκο.

ΡΑΛΛΗΣ

Αλλά και γενικώς, με τόση ανεργία πώς να τακτοποιηθείς; Οπότε, μη βρίσκοντας άλλη δουλειά, είναι πιθανόν να κάνει δικό του κόμμα ο Γιώργος. Περίπτερο μπορεί να είναι δύσκολο να διοικήσει, αλλά την Ελλάδα γίνεται. Εδώ έγινε πρωθυπουργός ο Ράλλης. Ο Γιώργος μας πείραξε;

ΦΩΦΗ

Πάντως η αλήθεια είναι μία. Το πολιτικό μας προσωπικό είναι υψηλού επιπέδου. Τους βλέπεις όλους και νιώθεις μια ασφάλεια. Ησυχάζεις, βρε αδερφέ. Λες από μέσα σου: Με τέτοιους ατσίδες, η χώρα μπορεί να κοιμάται ήσυχη. Πάρε από Βύρωνα, από Γιώργο, από Μαριλίζα, από Φώφη, τι να πρωτοδιαλέξεις; Τι πρώτο και τι δεύτερο;

ΤΣΑΚ

Αφού καμιά φορά λέω μέσα μου: Μήπως πρέπει να πάω κι εγώ να γίνω υπουργός; Γιατί δηλαδή; Εδώ παραλίγο να γίνει πρωθυπουργός ο Γιώρ-

γος, που λέει ο λόγος. Στο τσακ έχασε.

ΣΗΜΙΤΗΣ

Πρέπει να σας εξομολογηθώ κάτι. Ξέρετε ότι δεν ήμουν φανατικός φίλος του Σημίτη. Βλέποντάς τον όμως να εκνευρίζεται τόσο πολύ με τις παλαβομάρες του Γιώργου στην Κοινοβουλευτική Ομάδα, άρχισα να τον συμπαθώ. Εκεί δηλαδή μας έφτασε ο Γιώργος! Να αρχίσουμε να συμπαθούμε ακόμη και τον Σημίτη.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Είναι γεγονός ότι εμάς τους ιστορικούς μας βρίζουνε πλέον. Ντρέπομαι να βγω από το σπίτι, διότι ο μπακάλης μου, ο κύριος Τάσος, μου ζητάει τα ρέστα. Σου λέει κύριε γιατί πουλάς τη Μακεδονία; Τι του λες τώρα; Κάτσε να σου πω για την ποσοτική και την σειραϊκή ιστορία; Λέγονται αυτά σε κανονικούς ανθρώπους; Και ιδίως σε Έλληνες, που είναι στο τσακ να σου πετάξουνε καμιά λεμονόκουπα;

ΡΟΠΗ

Είναι δύσκολες οι εποχές για τους διανοούμενους. Δεν βλέπετε τι έπαθε ο Γιώργος που είναι διανοούμενος περιωπής; Τον έχουνε πάρει στο ψιλό. Προσέξτε, διότι γνωρίζω τη ροπή σας. Μην σας παρασέρνει ο Γιώργος με το αστραφτερό του πνεύμα.

Η ηθική αγωνία του ΠΑΣΟΚ

του Απόστολου Διαμαντή

Το ΠΑΣΟΚ έχει μπει σε πολιτική και οργανωτική κρίση. Η πρώτη προκύπτει από την εν γένει κοινωνική ασάφεια. Και από την ιδεολογική κυριαρχία της ιδιωτικής πάνω στη δημόσια σφαίρα. Και η δεύτερη προκύπτει από την αίσθηση ιδιοκτησίας που έχει απέναντι στο κόμμα η οικογένεια Παπανδρέου.

Ας αρχίσουμε από τα οργανωτικά του. Η στάση του Γιώργου στην Κ.Ο. δεν ήταν ίσως μια απλώς αφελής επιλογή. Ήταν μάλλον μια σχεδιασμένη εκβιαστική κίνηση, η οποία προαναγγέλλει και τη διάσπαση. Ο Γιώργος το είπε σαφώς: Το κόμμα το ίδρυσε ο Ανδρέας και εγώ προσωπικά δεν πρόκειται να παραιτηθώ. Ουσιαστικά είπε στους βουλευτές του αλλά και στα μέλη: Δεν έχετε άλλη επιλογή εκτός από το να με ψηφίσετε.

Ο Γιώργος γνωρίζει ότι τρίτος πόλος δεν υπάρχει και ότι όλοι αυτοί οι ουδέτεροι απλώς περιμένουν εγγυήσεις από τον Βενιζέλο, έχοντας ήδη αποφασίσει να τον στηρίξουν. Άρα τι μένει στον Γιώργο; Ή να παραιτηθεί ή να συνεχίσει με τις δικές του δυνάμεις. Είναι πολύ πιθανόν να έχει ήδη επιλέξει τη σύγκρουση.

Το καθαυτό πολιτικό πρόβλημα του ΠΑΣΟΚ έχει ευρωπαϊκή διάσταση. Διότι οι ιδέες της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας, μετά την πλήρη επικράτηση του πολιτικού και οικονομικού φιλελευθερισμού, δίνουν μάχες οπισθοφυλακής. Δεν οδηγούν αυτές τα πράγματα. Και έτσι, τα ευρωπαϊκά σοσιαλιστικά κόμματα έπονται των εξελίξεων. Και καλούνται να κυβερνήσουν μόνον όταν η Κεντροδεξιά αποτυγχάνει πλήρως.

Στη δική μας περίπτωση την ιδεολογική ηγεμονία της Κεντροδεξιάς συμπλήρωσε η πλήρης ηγετική ανεπάρκεια του ΠΑΣΟΚ. Το οποίο παραδόθηκε αρχικά στον ακραίο σημιακό εκσυγχρονισμό και έπειτα στη μεταμοντέρνα σύγχυση του Γιώργου. Αποτέλεσμα αυτής της διπλής παράδοσης ήταν η οργανωτική του αποδιάρθρωση αρχικώς και η πολιτική του απονεύρωση κατόπιν. Το ΠΑΣΟΚ έχασε

έτσι την επαφή του με τις κοινωνικές δυνάμεις που παραδοσιακά το στήριζαν, κυρίως τους ελεύθερους επαγγελματίες, τους αγρότες, τους μισθωτούς και τους ανέργους. Οι οποίοι κατάλαβαν πως μέσα στα νέα φιλελεύθερα πολιτικά δεδομένα πρέπει να στραφούν προς την Κεντροδεξιά. Διότι αυτή παίζει πια το παιχνίδι της διακυβέρνησης.

Στο πρόβλημα αυτό εκπροσώπησης προστέθηκαν δύο πολύ σοβαρά ιδεολογικά ζητήματα. Η ραγδαία διολίσθηση του εκσυγχρονιστικού ΠΑΣΟΚ και του Γιώργου στη συνέχεια προς την αντιεθνική ιδεολογία, η οποία κυριαρχούσε στον αγγλοσαξωνικό κόσμο κατά τη δεκαετία του '90, και προς τον πολιτικό και οικονομικό φιλελευθερισμό. Τα νέα πολιτικά δεδομένα που προέκυπταν διεθνώς από την αποδυνάμωση των εθνικών κυριαρχιών οδήγησαν στη διαμόρφωση ενός στρώματος διανοουμένων, το οποίο, έχοντας ρίζες στον παλιό αριστερό διεθνισμό, έπαιζε τώρα το ρόλο του απολογητή της παγκοσμιοποίησης. Ειδικώς ο Γιώργος, έχοντας εκφράσει μέσα στο ΠΑΣΟΚ, μέσες άκρες, αυτήν την αφελή μεταμοντέρνα αντιεθνική τάση, παίζοντας επιπόλαια με τις μειονοτικές εκπροσωπήσεις μέσα στο κόμμα του και υποστηρίζοντας οτιδήποτε ενίσχυε αυτές τις μειονοτικές τάσεις, δημιούργησε γρήγορα σοβαρές επιφυλάξεις για τις πραγματικές του πολιτικές στοχεύσεις.

Η συμφωνία Παπανδρέου – Τζεμ για αλλαγή των βιβλίων της Ιστορίας, η άνευ όρων αποδοχή του Σχεδίου Ανάν για την Κύπρο, η επιπόλαιη ανοχή του προς τους εθνικιστικούς τουρκικούς κύκλους στη Θράκη και η πολιτική του συμφωνία με την ΝΔ σε ζητήματα ιδιωτικοποιήσεων και απελευθέρωσης της αγοράς εργασίας ενίσχυσαν αυτές τις ανησυχίες μέσα στο κόμμα, αλλά κυρίως μέσα στο εκλογικό σώμα. Ο Γιώργος δεν αντελήφθη ότι το κλίμα πανευρωπαϊκά έχει ήδη αλλάξει, εδώ και περίπου μια δεκαετία, προς την κατεύθυνση μιας ανανεωμένης ιδέας περί έθνους, περί κρατικής παρέμβασης και

περί εθνικής κυριαρχίας. Κυρίαρχο παράδειγμα είναι εδώ η απόρριψη του Ευρωσυντάγματος και η νίκη Σαρκοζί. Ουσιαστικά η ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία έχει αρχίσει εδώ και καιρό να επεξεργάζεται διορθωτικές στροφές στην πολιτική της κατεύθυνση, η οποία μέχρι πρότινος ακολουθούσε τον λεγόμενο τρίτο δρόμο, διολισθαίνοντας προς τον νεοφιλελευθερισμό και οδηγούμενη έτσι στο περιθώριο των πολιτικών εξελίξεων. Η κυριαρχία της ευρωπαϊκής Κεντροδεξιάς προέκυψε από την ιδεολογική προσχώρηση των σοσιαλιστών στον οικονομικό και πολιτικό φιλελευθερισμό.

Το ΠΑΣΟΚ του Γιώργου έμεινε έτσι χωρίς πυξίδα, με τη βαριά κληρονομιά του ακραίου εκσυγχρονισμού και με μια ηγεσία παντελώς ανίκανη να χαράξει μια σαφή πολιτική στρατηγική. Η ανικανότητα αυτή προέκυπτε κυρίως από το γεγονός ότι ο Γιώργος και το επιτελείο του ποτέ δεν ξέκοψαν από το αφελές αντιεθνικό τους φιλελεύθερο ιδεολόγημα. Την πολιτική αυτή αδυναμία συμπλήρωνε και η προφανής προσωπική πολιτική ανεπάρκεια του Γιώργου Παπανδρέου.

Είναι προφανές ότι το κόμμα οδηγείται σε αλλαγή ηγεσίας. Εάν το παπανδρεϊκό κατεστημένο μέσα στο ΠΑΣΟΚ –το οποίο δίνει μάχες οπισθοφυλακής– καταφέρει να μπλοκάρει αυτή την εξέλιξη, τότε το ΠΑΣΟΚ θα υποχωρήσει εκλογικά ακόμη περισσότερο. Σε περίπτωση νίκης του Βενιζέλου, που είναι και το πιθανότερο ενδεχόμενο, το ΠΑΣΟΚ ίσως μπει σε φάση ανάκαμψης, καθώς η διακυβέρνηση της ΝΔ προβλέπεται ιδιαίτερα προβληματική.

Ο Γιώργος έθεσε εκβιαστικό δилημμα, καθώς βλέπει μπροστά του την ήττα και θέλει να προετοιμάσει την έξοδό του ή και να παλέψει μέχρι τελευταίας ρανίδας. Πλην όμως, τα εκβιαστικά πολιτικά δилήμματα αποδίδουν μόνον όταν αυτός που τα θέτει έχει την πολιτική ηγεμονία. Όταν δεν την έχει, απλώς επιταχύνουν τις εξελίξεις και ενισχύουν την κυρίαρχη τάση. Και κυρίαρχη τάση αυτή τη στιγμή στο ΠΑΣΟΚ είναι αυτή που οδηγεί σε μια νέα, περισσότερο συλλογική ηγεσία.

Το τελευταίο σπαγγάτο της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας

του Γιάννη Ανδρουλιδάκη

Τα Χριστούγεννα του 1982 στις προθήκες των μεγάλων βιβλιοπωλείων του Παρισιού κυριαρχούσε το εκδοτικό χιτ της περιόδου. Τίτλος του *Les socialistes au rounoir* (Οι σοσιαλιστές στην εξουσία) και συγγραφείς του μερικοί από τους επιφανέστερους πολιτικούς επιστήμονες της Γαλλίας και της Ευρώπης. Στο εξώφυλλο, τον τίτλο του συγγράμματος συνόδευαν τέσσερις σημαίες, η γαλλική, η ισπανική, η ελληνική και η πορτογαλική. Σε όλες αυτές τις χώρες της Νότιας Ευρώπης, μέσα σε διάστημα ενός χρόνου, οι σοσιαλιστές είχαν κερδίσει τις εκλογές και είχαν αναλάβει τη διακυβέρνηση. Το γεγονός ότι τα παραδοσιακά βόρεια κάστρα της σοσιαλδημοκρατίας (Μεγάλη Βρετανία, Γερμανία, Σουηδία) βρίσκονταν την περίοδο εκείνη στα χέρια της Δεξιάς θεωρήθηκε –και ως έναν βαθμό ήταν– συμπτωματικό.

Ακολούθησε μια δεκαετία μεγάλων απογοητεύσεων, τόσο από τη διάψευση των λαϊκών προσδοκιών που επιφύλασσαν οι πολιτικές των σοσιαλδημοκρατών, όσο και από τη μετατόπιση του συσχετισμού δυνάμεων και την κυριαρχία του φιλελευθερισμού και των ιδεολογημάτων περί «τέλους της Ιστορίας» που ακολούθησαν την κατάρρευση των ανατολικών καθεστώτων. Η διετία 1996–1998 ωστόσο έμοιαζε να σηματοδοτεί μια σοσιαλδημοκρατική αναγέννηση. Ο Τόνι Μπλερ και ο Γκέρ-

χαρντ Σρέντερ οδήγησαν τα Σοσιαλιστικά Κόμματα της Μεγάλης Βρετανίας και της Γερμανίας στην εξουσία μετά από μία εικοσαετία, ο Λιονέλ Ζοσπέν πέτυχε θεαματική νίκη στις βουλευτικές εκλογές στη Γαλλία, δύο μόλις χρόνια μετά την εκλογή του Σιράκ, ακόμα και στην Ελλάδα το ΠΑΣΟΚ ξεπέρασε ανώδυνα το θάνατο του ιδρυτή του, εξασφαλίζοντας μια διαδοχή χωρίς διασπάσεις και μια άνετη εκλογική νίκη.

ΚΑΜΕΝΟ ΤΟΠΙΟ

Σήμερα, μια δεκαετία μετά, η ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία μοιάζει με καμένο τοπίο. Στη Γερμανία την εκλογική ήττα του 2005 και τη συγκυβέρνηση με τη Δεξιά έχουν ακολουθήσει –ούτε λίγο ούτε πολύ– τέσσερις αλλαγές στην ηγεσία του κόμματος. Στη Γαλλία, το Σοσιαλιστικό Κόμμα συνετρίβη σε δύο συνεχόμενες προεδρικές εκλογές και βλέπει τα σημαντικότερα στελέχη του να σπεύδουν να γίνουν γραμματείς υπουργείων του Σαρκοζί. Στην Ιταλία, όπου έτσι κι αλλιώς το αντίστοιχο κόμμα αποτελεί μετεξέλιξη του PCI, προωθείται η συγχώνευση με την παραδοσιακή χριστιανοδημοκρατική Δεξιά της χώρας, προκειμένου να αντιμετωπισθεί ο μετα-φασιστικός συνασπισμός του Μπερλουσκόνι και των συμμάχων του. Οι βρετανοί εργατικοί έχουν απολέσει οποιαδήποτε σχέση με τη σοσιαλδημοκρατία. Στη Σουηδία η Δεξιά πέτυχε μια από τις μεγαλύτερες εκλογικές νίκες της μεταπολεμικά. Και στην Ελλάδα, που είχε το προνόμιο να διαθέτει το ισχυρότερο σε ποσοστά σοσιαλιστικό κόμμα της Ευρώπης, το μέγεθος της εκλογικής αποτυχίας και η εικόνα της διάλυσης είναι πρωτόγνωρα.

Θα μπορούσε κανείς να μιλήσει για κύκλους. Δεκαετίες κατά τις οποίες οι

σοσιαλδημοκρατικές ιδέες υποχωρούν έναντι των φιλελεύθερων δοξασιών και δεκαετίες κατά τις οποίες επιστρέφουν ως η αναπόφευκτη πολιτική δύναμη της ρύθμισης. Αυτή ωστόσο θα ήταν μια απλοϊκή ανάλυση που θα προσπερνούσε όλα τα ουσιαστικά ερωτήματα που θεωρητικά θα έπρεπε να απαντηθούν. Το πρώτο από αυτά, αφορά το αν λειτουργεί πράγματι η σοσιαλδημοκρατία ως δύναμη οικονομικής ρύθμισης τις περιόδους κατά τις οποίες ασκεί τη διακυβέρνηση στην Ευρώπη. Το δεύτερο ερώτημα αφορά τα ποιοτικά και τα ποσοτικά χαρακτηριστικά της σημερινής κρίσης της σοσιαλδημοκρατίας και θα μας επιτρέψει να διαβλέψουμε αν όντως πρόκειται περί φάσης κρίσης μέσα στον κύκλο ή αν αντίθετα πρόκειται για κάτι βαθύτερο.

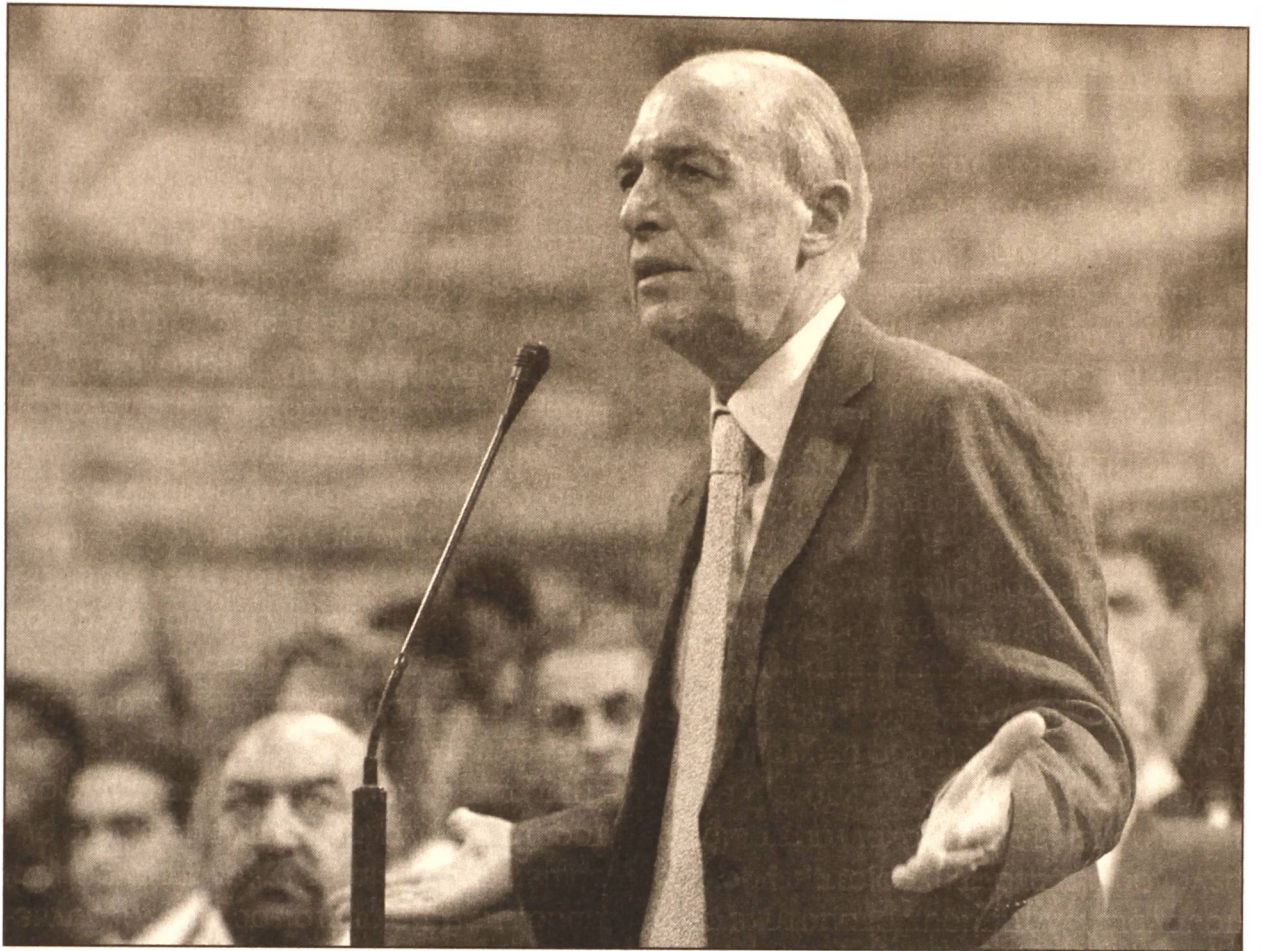
ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ Ή ΟΧΗΜΑΤΑ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ;

Όσον αφορά την επιτυχία της σοσιαλδημοκρατίας στην οικονομική ρύθμιση, τα αποτελέσματα είναι μάλλον φτωχά και σε κάθε περίπτωση –ακόμα κι έτσι– αμφιλεγόμενα. Κατά τη δεκαετία του '80, τα Σοσιαλιστικά Κόμματα συνεισέφεραν σε μια ορισμένη αναδιανομή του εισοδήματος στις χώρες της Νότιας Ευρώπης (και η Ελλάδα αποτελεί σχετικό παράδειγμα). Όμως αυτό μοιάζει περισσότερο αποτέλεσμα του αστικού εκσυγχρονισμού των χωρών αυτών –που εξέρχονταν από μακρές περιόδους ολοκληρωτισμού και φτώχειας– παρά με απόρροια μιας στρατηγικού χαρακτήρα οικονομικής πολιτικής. Ουσιαστικές αλλαγές άλλωστε που να αφορούν την κατεύθυνση της παραγωγής και τις σχέσεις της παραγωγής, δεν έγιναν ούτε στην Ελλάδα, ούτε στην Ισπανία, ούτε στην Πορτογαλία. Οι σοσιαλιστικές κυβερνήσεις περισ-

σότερο εμπεριείχαν έναν πολιτικό συμβολισμό, παρά λειτούργησαν στο πεδίο της οικονομίας. Μετά το 1985 άλλωστε είναι οι ίδιες οι κυβερνήσεις Γκοντζάλες και Παπανδρέου που μετατρέπονται σε οχήματα φιλελευθεροποίησης των μεσογειακών οικονομιών. Σε μια άλλη κλίμακα, το ίδιο συμβαίνει και με τις κυβερνήσεις των σοσιαλιστών στη Γαλλία.

Στη δεύτερη Άνοιξη της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας (1996–1998) και ενώ έχουν μεσολαβήσει πολλές απογοητεύσεις και αρκετές εκλογικές ήττες, οι μεταρρυθμιστικές κινήσεις της σοσιαλδημοκρατίας, αν και ξεκινούν με την εντυπωσιακή και πολυδιαφημισμένη προσπάθεια Ζοσπέν για μείωση του χρόνου εργασίας, είναι κατ' ουσίαν αρνητικές. Τα Σοσιαλιστικά Κόμματα που ήδη έχουν αποδεχθεί τους μονεταριστικούς όρους συγκρότησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ΟΝΕ, αναλαμβάνουν στην πράξη την προώθησή τους και ακολουθούν πολιτικές τόσο φιλελεύθερες όσο δεν είχε γνωρίσει ποτέ η Ευρώπη. Στη Γαλλία, οι ιδιωτικοποιήσεις της κυβέρνησης Ζοσπέν ξεπερνούν σε αριθμό αυτές της προηγούμενης δεξιάς κυβέρνησης. Στη Γερμανία, η ληξιαρχική πράξη θανάτου του φημισμένου κράτους πρόνοιας υπογράφεται με την Αντζέντα 2010 που παρουσιάζει ο Σρέντερ. Στην Ελλάδα, η αίσθηση ότι η Δεξιά αντιπολίτευση της περιόδου 1996–2004 πρεσβεύει έναν λιγότερο επιθετικό φιλελευθερισμό είναι γενική.

Παραμένει ως υποσημείωση το ζήτημα της σοσιαλδημοκρατίας ως δύναμης πολιτικής μεταρρύθμισης. Σε χώρες ασφυκτικού συγκεντρωτισμού, όπως η Ελλάδα και η Γαλλία, ελάχιστες θεσμικές μεταρρυθμίσεις έγιναν προκειμένου να συντελεστούν αλλαγές. Η ανάπτυξη εξουσιών έξω από το κύριο σώμα της κοινωνίας, που εμφανίστηκαν μετά τη δεκαετία του '90 προσφέροντας ολοκληρωτική δύναμη σε πολύ λίγα και ανεξέλεγκτα κέντρα, ουδέποτε απαντήθηκε σοβαρά από τους σοσιαλιστές. Σε περιφερειακά ζητήματα, οι υποχωρήσεις ήταν πάντα μεγαλύτερες από τις μεταρρυθμίσεις (π.χ. σχέσεις ελληνικού Κράτους και Εκκλησίας κατά την περίοδο διακυβέρνησης

του ΠΑΣΟΚ). Ακόμα και όταν προωθήθηκαν πολιτικές ή διοικητικές μεταρρυθμίσεις, οι σοσιαλιστές ανακάλυπταν με απογοήτευση ότι ο λαός την ενέτασε στη συλλογική του συνείδηση ως τμήμα ενός μοντερνισμού που στοχεύει στο βιοτικό του επίπεδο. Έτσι οι σοσιαλδημοκράτες ανακάλυπταν ότι το βασικό επιχείρημα που τους επέτρεψε να συντρίψουν τους κομμουνιστές σε λαϊκή υποστήριξη κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, δηλαδή η ουσιαστική προτεραιότητα της οικονομίας έναντι της πολιτικής, στρεφόταν πλέον εναντίον τους.

ΕΝΑΛΛΑΓΗ, ΑΛΛΑ ΣΕ ΤΙ;

Μη έχοντας τη δυνατότητα να συνεχίσουν να παριστάνουν τη δύναμη της μεταρρύθμισης, οι σοσιαλδημοκράτες επιχείρησαν να παρουσιαστούν ως δύναμη κυβερνητικής εναλλαγής. Σε αυτό το πλαίσιο –και εκμεταλλευόμενοι δίχως αμφιβολία ορισμένες επιθανάτιες λαϊκές αυταπάτες– μπόρεσαν να κερδίσουν πολλές εκλογικές αναμετρήσεις προς το τέλος της δεκαετίας του '90. Το καταφέρνουν σε μικρότερο βαθμό ακόμα και τώρα (το 2006 κέρδισαν οριακά τις ιταλικές εκλογές και το 2004 –υπό ιδιαίτερες συνθήκες– πιο άνετα τις ισπανικές) και διόλου απίθανο να το καταφέρουν και στο άμεσο

μέλλον σε ορισμένες περιπτώσεις. Το πρόβλημα γι' αυτούς είναι ότι οι περιπτώσεις ετούτες θα είναι εκ των πραγμάτων πιο σπάνιες όσο τα επιχειρήματα για κάτι τέτοιο θα λιγοστεύουν.

Το πλέον ανησυχητικό για τη σοσιαλδημοκρατία φαινόμενο που έλαβε χώρα στις πρόσφατες εκλογικές αναμετρήσεις της Ευρώπης (Γαλλία, Ελλάδα) δεν ήταν οι ήττες ούτε καν σε τελική ανάλυση η έκτασή τους. Ήταν η απόλυτη και πασιφανής αδυναμία τους να εξηγήσουν για ποιο λόγο επιθυμούν να κυβερνήσουν. Φαινόμενο που γίνεται ακόμα πιο ανησυχητικό στο βαθμό που εκδηλώθηκε απέναντι σε δύο απερχόμενες δεξιές κυβερνήσεις εκ των οποίων η μία ήταν διάσημη για τη σκληρότητά της (Γαλλία) και η άλλη για την ανεπάρκεια έως ανικανότητά της (Ελλάδα). Εάν λοιπόν υπό αυτές τις εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες, οι σοσιαλδημοκράτες αδυνατούν να διαχωριστούν πολιτικά από την ευρωπαϊκή Δεξιά, για ποιο λόγο να πιστέψουμε ότι μπορούν να το κατορθώσουν υπό οποιεσδήποτε άλλες;

Εάν οι πολιτικές εξηγήσεις είναι συχνά υποκειμενικές, οι αριθμητικές είναι αδιάψευστες και δίνουν μια ακόμη απόδειξη για τον στρατηγικό χαρακτήρα της ήττας των σοσιαλδημοκρατών, που δεν εντάσσεται στο πλαίσιο οποι-

ουδήποτε περιοδικού κύκλου. Σε μια σειρά από χώρες, οι σοσιαλιστές δεν έχασαν, απλά εμφάνισαν τα χειρότερα αποτελέσματα της ιστορίας τους. Αυτό συνέβη στη Γερμανία τον Σεπτέμβρη του 2005, το ίδιο και στη Γαλλία το Μάιο του 2007, όπου η Σεγκολέν Ροαγιάλ κατορθώνοντας να συσπειρώσει γύρω της όλες τις όμορες υποψηφιότητες και έχοντας την τύχη να συμμετέχει στις πιο πολωμένες εκλογές της γαλλικής ιστορίας, μόλις ακούμπησε το 24%. Το ίδιο συνέβη και στην Ελλάδα, όπου το ΠΑΣΟΚ εμφάνισε το χαμηλότερο ποσοστό του από το 1977 και για πρώτη φορά από την ίδρυσή του υποχώρησε για δεύτερη συνεχόμενη φορά σε βουλευτικές εκλογές.

ΟΙ ΔΥΟ ΒΑΡΚΕΣ

Το ερώτημα που τίθεται είναι ποιοι είναι οι πραγματικοί πολιτικοί λόγοι για τους οποίους η σοσιαλδημοκρατία γνωρίζει μια παράλληλη κατάρρευση σε όλη την Ευρώπη. Θα ήταν φυσικά παράλογο να υποθέσουμε ότι ταυτόχρονα σε όλες τις χώρες, η ηγεσία των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων κατελήφθη από ανεπαρκείς και ανίκανους. Η σοσιαλδημοκρατία, στην πραγματικότητα, πληρώνει σήμερα αυτό που αποτέλεσε το βασικό της όπλο από τότε που γεννήθηκε ως ρεύμα και κυ-

ρίως μετά τον πόλεμο: την διπλή της υπόσταση. Πάντοτε οι σοσιαλδημοκράτες προσπαθούσαν, και ενίοτε πετύχαιναν, να έχουν τα πόδια τους σε δύο βάρκες. Από τη μία πλευρά συμπύκνωναν την πλειονότητα των εργατικών προσδοκιών για βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, από την άλλη αποτελούσαν το βασικό εγγυητή προς το Κεφάλαιο ότι ο κεντρικός συσχετισμός δυνάμεων δεν θα αλλάξει. Τα δύο αυτά πρόσωπα του Ιανού εξασφάλισαν στη σοσιαλδημοκρατία μια τεράστια μαζικότητα στη Δυτική Ευρώπη.

Ο ρόλος αυτός εξέλιπε για δύο λόγους. Ο ένας είναι ότι το Κεφάλαιο δεν θεωρεί αυτή τη στιγμή ότι απειλείται από επαναστατικά σενάρια και δεν του χρειάζεται μια ενδιάμεση ταξικά πολιτική δύναμη που να του εγγυάται τη συνέχεια. Άρα, η στήριξη των σοσιαλδημοκρατών από τις άρχουσες τάξεις είναι εξαιρετικά δύσκολη. Ο δεύτερος, και πιο ουσιαστικός, είναι ότι η αντίθεση του Κεφαλαίου με την Εργασία (παρά τις περί του αντιθέτου φωνασκίες των θεωρητικών του μεταμοντερνισμού) έχει σε τέτοιο βαθμό οξυνθεί στο σύγχρονο καπιταλισμό, ώστε είναι εντελώς αδύνατο για οποιαδήποτε πολιτική δύναμη να πατάει και στις δύο βάρκες χωρίς να τραυμα-

τισθεί από το δύσκολο σπαγγάτο.

Το πολιτικό σύστημα όπως διαμορφώνεται στην Ευρώπη χωρά μόνο πολύ δεξιά κόμματα, σε κοινωνικό και κυρίως σε οικονομικό επίπεδο. Την ίδια στιγμή, απελευθερώνει εκ των πραγμάτων δυνάμεις προς μια Αριστερά που δεν συνομιλεί μαζί του. Η Αριστερά αυτή απορροφά ευλόγως και ένα κομμάτι της Σοσιαλδημοκρατίας, αποδυναμώνοντας την. Παντού στην Ευρώπη δυναμώνουν κόμματα της Αριστεράς που είτε προέρχονται από την παραδοσιακή άκρα Αριστερά (Γαλλία, Ολλανδία, Πορτογαλία) είτε εγκαταλείπουν τώρα το πολιτικό σύστημα ριζοσπαστικοποιούμενα (Γερμανία, Αγγλία). Δεν είναι τυχαίο ότι η μόνη χώρα στην οποία οι πάλαι ποτέ σοσιαλδημοκράτες διατηρούν την ηγεμονία είναι αυτή στην οποία η δεξιά στροφή τους ολοκληρώθηκε με απόλυτη επιτυχία και για ιστορικούς λόγους αριστερή αντιπολίτευση δεν συγκροτείται (Μ. Βρετανία).

Πολιτική λύση σε αυτό το πρόβλημα δεν υπάρχει. Η ιστορική σοσιαλδημοκρατία εξεμέτρησε το βίο της. Ένα κομμάτι της θα βαδίζει ακόμα πιο δεξιά και ένα άλλο θα αποκοπεί προς τα αριστερά αυτή η διαδικασία βρίσκεται άλλωστε ήδη σε εξέλιξη σε όλη την Ευρώπη. Από αυτές τις ωδίνες θα προκύψει αναγκαστικά και μια Νέα Αριστερά, που θα κληθεί να δώσει πολιτικές και σαφείς απαντήσεις και να λογαριαστεί με τον εαυτό της για να δει τι κρατά και τι αφήνει από την κληρονομιά όλων των πολιτικών και κοινωνικών ρευμάτων που κατάγονται από την Α' Διεθνή. Και έχει να κληρονομήσει και από το ελευθεριακό πνεύμα των αναρχικών και από την αγωνιστικότητα των κομμουνιστών και από τη διαχειριστική ικανότητα των σοσιαλιστών.

Όμως τέτοιου είδους προβλήματα είναι πραγματικά δυσεπίλυτα. Τα προβλήματα διαδοχής πάντα και παντού στον κόσμο, με κάποιον τρόπο λύνονται. Το 1977 για παράδειγμα, ο Γιάννης Ζίγδης διαδέχθηκε στην ηγεσία της ΕΔΗΚ τον Γεώργιο Μαύρο. Και τότε κάποιος έθεταν πιθανότατα ζητήματα ενότητας της παράταξης, καταλληλότερου αρχηγού και άλλα τέτοια απολίτικα. Αλήθεια, το θυμάται κανείς;

Οι 10 μικροί Μήτσοι της ελληνικής Βουλής

Όταν κατά τη διάρκεια της συζήτησης των πολιτικών αρχηγών των κομμάτων με κοινοβουλευτική εκπροσώπηση (ελληνιστί debate) ο Κώστας Καραμανλής έθεσε το περίφημο δίλημμα «αυτοδυναμία ή χάος», στοχεύοντας πρωτίστως προς τον ΛΑΟΣ και αποκλείοντας ρητά τη συνεργασία ειδικά μαζί του, ο ακροδεξιός σχηματισμός που μας απασχολούσε με τον ένα ή τον άλλο τρόπο την τελευταία τετραετία φάνηκε να παίρνει την κάτω βόλτα. Ο κατά κανόνα φουσκωμένος από την οίηση του ολοκληρωτισμού πρόεδρος του άρχισε να χάνει το ηθικό του μαζί με τα λόγια του. Τα ικετευτικά επιχειρήματά του στρέφονταν από την ανατολή («Είμαστε στη Βουλή, δεν θα υπάρξει αυτοδυναμία και μας αρέσει η 17η Νοέμβρη») στη δύση («Μας λείπει ακόμα μια ψήφος, η αυτοδυναμία είναι βέβαιη και πολιτικός μας μέντορας είναι ο Παύλος Μπακογιάννης») και οι αδημοσίευτες δημοσκοπήσεις των τελευταίων ημερών έδιναν στο κόμμα 2,8–3,2%, το έφερναν δηλαδή εκτός Βουλής με δεδομένη και την παραδοσιακή αύξηση της πώλωσης την ίδια την ημέρα των εκλογών.

Το τελικό αποτέλεσμα ωστόσο έδωσε στον ΛΑΟΣ ποσοστό 3,8% και 10 έδρες, μια άνετη είσοδο στη Βουλή με κοινοβουλευτικό περίσσειμα μεγαλύτερο των 55.000 ψήφων. Η είσοδος του ΛΑΟΣ στο Κοινοβούλιο υπήρξε δηλαδή δύο φορές ευκολότερη από την αυτοδυναμία της Νέας Δημοκρατίας, που κρίθηκε σε λιγότερες από τις μισές ψήφους. Το γεγονός μάλλον υποτιμήθηκε τη βραδιά των εκλογών, αφού φαινόμενα όπως η εκλογική κατολίσθηση του ΠΑΣΟΚ, η ραγδαία άνοδος της Αριστεράς, στο σύνολό της κατά 5,5 μονάδες, και η οριακή επιβίωση της Νέας Δημοκρατίας στην κυβέρνηση αξιολογήθηκαν ως σημαντικότερα.

ΑΛΛΑΓΗ ΔΕΡΜΑΤΟΣ

Πρέπει ωστόσο να εξετάσουμε την είσοδο του ΛΑΟΣ στη Βουλή στην ιστορική της διάσταση. Όχι μόνο γιατί η άκρα Δεξιά επιστρέφει στο Κοινοβούλιο μετά από 30 ολόκληρα χρόνια, συγκεντρώνοντας μάλιστα περισσότερες από 270.000 ψήφους (κατά τι λιγότερες από τις 350.000 που είχε συγκεντρώσει η Εθνική Παράταξη το 1977), αλλά και γιατί με το αποτέλεσμα αυτό, και την πραγματική του ανάγνωση, ολοκληρώνεται η αλλαγή δέρματος του φιδίου της ελληνικής Ακροδεξιάς, που απεκδύεται τον κρατικό ή παρακρατικό μανδύα της και ενδύε-

ται αυτόν της ριζοσπαστικής αντιπολίτευσης στο πολιτικό σύστημα, όπως συμβαίνει σε όλη σχεδόν την Ευρώπη.

Μια ματιά στη σύνθεση της πρώτης Κοινοβουλευτικής Ομάδας του ΛΑΟΣ αποδεικνύει του λόγου το αληθές. Με εξαίρεση την περιφέρεια της Α' Πειραιά (όπου η TV-περσόνα Βαϊτσης Αποστολάτος νικά τον λεπενικών επιρρών Χαρίτο), τόσο οι «διάσημες» υποψηφιότητες (Έφη Σαρρή, Αθήνη κ.ά.) όσο και εκείνες παλαιών χουντικών διπλωματών και στρατιωτικών (Θεοδωρακίδης, Γεωργίου, Ναξάκης κ.ά.) «πατώνουν», προς όφελος ανοικτά νεο-φασιστών υποψηφίων. Ο κατέχων το «φραντσαίζ» τού Ζαν Μαρί Λε Πεν στην Ελλάδα Μάκης Βορίδης, ο Θανάσσης Πλεύρης, υιός του αρχηγού του κόμματος της 4ης Αυγούστου που δικάζεται για το βιβλίο του στο οποίο αναφέρει ότι «το κακό με τον Χίτλερ είναι ότι δεν ολοκλήρωσε τη δουλειά», ο διακινητής του εν λόγω βιβλίου «Αδωνις» Γεωργιάδης, ο εμπνευστής του εορτασμού των... γεννεθλίων του Μεγαλέξαντρου Κ. Βελόπουλος αποτελούν τον κορμό της ακροδεξιάς παρουσίας στη Βουλή.

ΚΡΥΦΗ ΨΗΦΟΣ

Ας συνοπολογίσουμε στα παραπάνω μερικά ακόμα στοιχεία. Το πρώτο είναι το βατερλό που γνώρισε η προσπάθεια της Νέας Δημοκρατίας να διεμβολίσει τον ΛΑΟΣ

μέσω ενός παραδοσιακού αντιδραστικού κόμματος όπως αυτό του Παπαθεμελή (0,7%), ακριβώς γιατί οι ψηφοφόροι του ΛΑΟΣ δεν αναζητούσαν έναν παραδοσιακό, αλλά έναν ριζοσπαστικό σχηματισμό. Το δεύτερο είναι η «κρυφή ακροδεξιά ψήφος» που εμφανίζεται σε όλη την Ευρώπη χωρίς να καταγράφεται στις δημοσκοπήσεις και εμφανίστηκε και στην Ελλάδα στην τάξη του 1% (70.000 ψήφοι). Το τρίτο είναι το –μάλλον επιτυχές– «άλμα προς τα εμπρός» που επιχείρησαν οι νεο-φασίστες του ΛΑΟΣ για να απαντήσουν στον «εκβιασμό» του Καραμανλή: την τελευταία εβδομάδα οι αφίσες του ΛΑΟΣ σταμάτησαν να επικαλούνται την τίμια δεξιά τους καταγωγή και κατέφυγαν σε κατεχοχίν ρατσιστική συνθηματολογία, κλεμμένη στο σύνολό της από όμορα κόμματα της Ευρώπης («αλληλεγγύη στους Έλληνες», «Έλληνα, ψηλά τη σημαία» κ.ο.κ.).

Αποτελεί αυταπάτη επομένως να αναμένουμε μια κοινοβουλευτική παρουσία του ΛΑΟΣ συμπληρωματική προς τη Νέα Δημοκρατία, με αυξημένες δόσεις συντηρητισμού. Ενισχυμένος με τη «λαϊκή νομιμοποίηση», την κρατική επιχορήγηση και με δεδομένη Κοινοβουλευτική Ομάδα, είναι προφανές ότι θα κατευθύνει τις θέσεις του προς ανοικτά φασιστικές αντιλήψεις, με άξονα την επίθεση στους μετανάστες. Δεδομένου ότι το ρατσιστικό δηλητήριο ρέει άφθονο στην ελληνική κοινωνία, με την αρωγή τόσο της ΝΔ όσο και του ΠΑΣΟΚ, το ενδεχόμενο να αναπτύξει ο ΛΑΟΣ ρεύμα στην ελληνική κοινωνία είναι εξαιρετικά πιθανό και φυσικά επικίνδυνο.

Προκειμένου να μην καταγραφούν λοιπόν οι εκλογές του 2007 ως «η αρχή του ΛΑΟΣ» είναι απαραίτητο η ενισχυμένη –ευτυχώς– Αριστερά να στρέψει τις δυνάμεις της και στην απόκρουση του ρατσισμού. Μια που και το ΚΚΕ δεν απέφυγε να στιγματίσει την περίπτωση ΛΑΟΣ προεκλογικά, ίσως αυτό θα μπορούσε να είναι και ένα πρώτο κοινό αριστερό μέτωπο για το διάστημα που έρχεται.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗΣ

Εκτός Αθηνών

Από την εφημερίδα *Το Βήμα της Αιγιάλειας*:

**Μια ιατρός-ποιήτρια στο Κ. Υγείας
Λυγουριού Αργολίδος**

Στο Κέντρο Υγείας του Α. θητεύει μια ευαίσθητη ιατρός, που γνώρισα, εξ ενός τυχαίου περιστατικού.

Η ευαισθησία της απεδείχθη όχι μόνο στην ευγένεια και αφοσίωση με την οποία εξασκεί το λειτούργημά της, αλλά και από το γεγονός ότι έχει εκδώσει και μια μικρή ποιητική συλλογή, με τίτλο *Μοιρολόγια και τραγούδια μιας Μανιάτισσας μάνας*, που κυκλοφορεί εκτός εμπορίου φυσικά.

Μια κόρη πάει στο σχολείο, τα γράμματα να μάθει.

Τα γράμματα είναι δύσκολα, καλύτερη η αγάπη. [...]

Από το περιοδικό *Το φιστίκι της Αίγινας*:

Προσοχή στον πολιτισμό

Σε ορισμένα θέματα, όπως ο πολιτισμός ή τα τοπικά ζητήματα, πιστεύω πως δεν ισχύει ο χωρισμός των πολιτών σε αριστερούς και δεξιούς ή σε προοδευτικούς και συντηρητικούς. Προτιμώ τη διαίρεσή τους σε ευαίσθητους και σε χοντρόπετσους.

Βασικό κριτήριο ευαισθησίας ή χοντροπετσίας είναι και η στάση που κρατάνε οι άνθρωποι απέναντι στον πολιτισμό. Και πολιτισμός δεν είναι μόνο οι βιβλιοθήκες, τα θέατρα, τα μνημεία και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις. Πολιτισμός είναι η όψη που εμφανίζει η πόλη, η έλλειψη θορύβων, η δυνατότητα να κυκλοφορούν άνετα και ακίνδυνα οι πολίτες και κυρίως τα παιδάκια και οι γέροι στα πεζοδρόμια και στους δρόμους, πολιτισμός είναι ο σεβασμός στον άλλον. Και σε όλα αυτά υστερούμε δραματικά.

Από την εφημερίδα *Εμπρός της Λέσβου*:

**...και της μαϊμούς
το «λαδοτύρι»**

Ρεπορτάζ του *Εμπρός* αποκάλυψε ότι στο κατάστημα *Μυτιλήνης* της αλυσίδας «Σούπερ Μάρκετ» του ομίλου «Βασιλόπουλος» πωλούνταν τυρί με την ένδειξη «Λαδοτύρι Μυτιλήνης ΠΟΠ», το οποίο, σύμφωνα με τα όσα έδειξαν οι έλεγχοι των αρμόδιων υπηρεσιών, δεν έφερε τις προβλεπόμενες από τον νόμο ενδείξεις. Η διακίνηση των τυριών απαγορεύθηκε. Λίγους μήνες αργότερα, το «Ε» επανήλθε στο ρεπορτάζ για να δούμε τα αποτελέσματα του ελέγχου που έγινε. Έτσι, διαπιστώσαμε ότι στο ίδιο κατάστημα, στο ίδιο ράφι πωλείται τυρί με την ένδειξη «λαδοτύρι Μυτιλήνης τυποπ.». Δηλαδή, από τη συσκευασία είχε αφαιρεθεί η ένδειξη ΠΟΠ (Προϊόν με Ονομασία Προέλευσης).

Άλφα μου και Βήτα μου σε τσάκωσε το «Ε» ψιλον.

Από την εφημερίδα *Εμπρός της Λέσβου*:

**Ομπρέλα που προβλέπει
τη βροχή!**

Αν φοβάστε ότι τώρα που μπήκε το φθινόπωρο τα πρωτοβρόχια θα σας πιάσουν στον ύπνο, τότε πρέπει να αγοράσετε την παρακάτω high-tech ομπρέλα. Η ομπρέλα που κατασκεύασε αμερικάνικη εταιρεία δεν προστατεύει απλά από τη βροχή, αλλά την προβλέπει κιόλας! Η Ambient Devices, η οποία εξειδικεύεται στην ενσωμάτωση διαδικτυακών πληροφοριών σε καθημερινά προϊόντα, κατασκεύασε μια ομπρέλα με ενσωματωμένο δέκτη, ο οποίος δέχεται καιρικά δεδομένα ασύρματα

από 150 τοποθεσίες που χρησιμοποιούνται από το site Accuweather.com μέσω ενός ασύρματου δικτύου. Σε περίπτωση που τα δελτία προβλέπουν βροχές τις επόμενες 12 ώρες το χερούλι της ομπρέλας ανάβει. Μικρές δονήσεις υποδεικνύουν έντονες βροχοπτώσεις τις επόμενες ώρες, ενώ πιο έντονες προμηνύουν έντονες βροχοπτώσεις τα επόμενα λεπτά. Η εταιρεία διαθέτει στην αγορά προϊόντα που έχουν εφευρεθεί από το Πανεπιστήμιο του MIT. Η ομπρέλα λειτουργεί με μπαταρίες, κοστίζει 140 δολάρια και διατίθεται, αρχικά, στις ΗΠΑ.

Βέβαια, στη χώρα μας αυτή η ομπρέλα θα ήταν άχρηστη, καθώς τώρα που κάηκαν όλα τα δάη, αυτό που χρειαζόμαστε είναι μια φουσκωτή βάρκα για να μας σώσει από τις πλημμύρες.

Από την εφημερίδα *Μαχητής της Αιτωλοακαρνανίας*:

Ας σωπάσουν

Πρώτα απ' όλα να ξεκαθαρίσουμε κάτι ουσιαστικό: Αυτό το ανίκανο και παράλυτο κράτος δεν ιδρύθηκε χθες.

Αντλεί τις ρίζες του δεκαετίες πριν και υπεύθυνες για την παντελή έλλειψη οργάνωσης, για την εγκληματική αδιαφορία των ιθυνόντων του και την πρωτοφανή αναλγησία τους είναι όλες οι μεταπολιτευτικές κυβερνήσεις, οι οποίες περιέθαλψαν στοργικά την ανευθυνότητα και τοποθέτησαν σε νευραλγικές θέσεις ανάξιους ταγούς με μοναδικό κριτήριο καταλληλότητας τις πράξεις ή τις μπλε πολιτικές πεποιθήσεις τους.

Ένας κρατικός μηχανισμός ο οποίος στο συντριπτικό σύνολό του εμφορείται από την αρρωστημένη νοοτροπία ότι εξυπνάδα και μαγκιά είναι να εργάζεσαι όσο το δυνατόν λιγότερο, να αποποιείσαι πάσας ευθύνης, να πηγαίνεις αργότερα, να φεύγεις νωρίτερα, να αρνείσαι να πράττεις αυτό για το οποίο αμείβεσαι και παράλληλα να διεκδικείς αμοιβές που δεν σου ανήκουν. Να είσαι, δηλαδή, ένα τίποτα, ένα μηδενικό, που συμβάλλει στη διάδοση της παρασιτικής κρατικής νόσου, η οποία εδώ και δεκαετίες πλήττει τη χώρα, παραλύοντάς την.

Απο το περιοδικό το φιστίκι της Αίγινας

ΚΟΣΜΟ ΔΡΟΜΙΟ

MIANMAR ΟΙ ΜΟΝΑΧΟΙ «ΤΡΩΝΕ» ΤΗ ΧΟΥΝΤΑ

Με κομμένη την ανάσα η διεθνής κοινότητα παρακολουθεί όσα συμβαίνουν στους δρόμους της πρωτεύουσας Ρανγκούν της Μιανμάρ (πρώην Βιρμανίας), αλλά και σε άλλες πόλεις, καθώς δυνάμεις του στρατού και της αστυνομίας προσπαθούν με απάνθρωπη βία να αντιμετωπίσουν τις κινητοποιήσεις χιλιάδων πολιτών, που ξεσηκώθηκαν εναντίον του στρατιωτικού καθεστώτος που κυβερνά τη χώρα από το 1962.

Οι κινητοποιήσεις ξεκίνησαν εδώ και περίπου δύο εβδομάδες, όταν χιλιάδες βουδιστών μοναχών βγήκαν στους δρόμους και οργάνωσαν πορείες σε ανάμνηση μιας κινητοποίησης που είχε οργανωθεί το 1988 και η οποία κατέληξε σε αιματηρά επεισόδια, κατά τα οποία έχασαν τη ζωή τους γύρω στα 3.000 άτομα.

Οι πρώτες κινητοποιήσεις των μοναχών, ωστόσο, συνοδεύτηκαν από ογκώδεις συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις πολλών εκατοντάδων χιλιάδων πολιτών, οι οποίοι βγήκαν στους δρό-

μους με συνθήματα εναντίον της στρατιωτικής χούντας και υπέρ της ελευθερίας και της δημοκρατίας.

Στις διαδηλώσεις αυτές ο στρατός πήρε εντολή να αντιδράσει και την περασμένη Τετάρτη επιτέθηκε εναντίον των διαδηλωτών με πραγματικά πυρά, σκοτώνοντας αρκετούς από αυτούς και τραυματίζοντας πολύ περισσότερους.

Η παρουσία, όμως, των χιλιάδων μοναχών στις διαδηλώσεις και το γεγονός ότι ανάμεσα στα θύματα περιλαμβάνονται και μοναχοί ευαισθητοποίησαν τη διεθνή κοινή γνώμη, και ηγέτες δυτικών χωρών, με πρώτο τον νέο πρωθυπουργό της Βρετανίας Γκόρντον Μπράουν, ζήτησαν να συγκληθεί το Συμβούλιο Ασφαλείας για να συζητήσει την κατάσταση, ενώ ο πρόεδρος Τζορτζ Μπους, βάζοντας τη δική του σφραγίδα στη διεθνή κατακραυγή κατά της χούντας της Μιανμάρ, δήλωσε ότι η χώρα αυτή δεν εξυπηρετεί τα συμφέροντα των ΗΠΑ.

ΙΡΑΝ ΣΤΗ ΚΟΨΗ ΤΟΥ ΞΥΡΑΦΙΟΥ

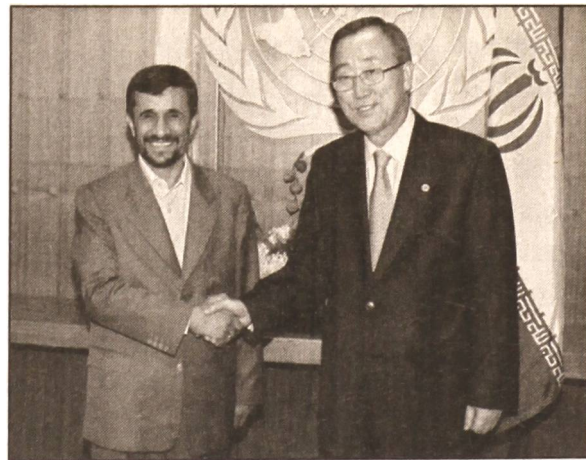
Τα αστείακια και η άνετη εμφάνιση στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ μπορεί να βοήθησαν τον πρόεδρο του Ιράν Μαχμούντ Αχμαντινετζάντ να κερδίσει κάποιες θετικές εντυπώσεις, κυρίως ανάμεσα στις φιλικές του χώρες και σε κάποιες άλλες μικρές που έτσι κι αλλιώς δεν παίζουν κανένα σοβαρό ρόλο. Είναι φανερό, όμως, ότι η συμπεριφορά του στην έδρα του ΟΗΕ κυριαρχούνταν από την αμηχανία που του δημιουργούσε η δεδομένη αρνητική –έως προσβλητική– στάση των μεγάλων δυτικών χωρών και κυρίως των ΗΠΑ, της Γαλλίας και της Γερμανίας.

Αναφορικά με τη διαμάχη για το περίφημο ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα, ο Αχμαντινετζάντ τόνισε ότι στην ουσία δεν υπάρχει θέμα, αφού το πρόγραμμα αυτό έχει πλέον περάσει στα χέρια της Διεθνούς Υπηρεσίας Πυρηνικής Ενέργειας του ΟΗΕ, μετά την πρόσφατη συμ-

φωνία που έκανε με τον Ελ Μπαραντέι, επικεφαλής της υπηρεσίας αυτής.

Η ουσία, όμως, είναι ότι, τόσο ο πρόεδρος Τζορτζ Μπους όσο και οι Νικολά Σαρκοζί και Άγκελα Μέρκελ, επιτέθηκαν με σφοδρότητα στον ίδιο τον Αχμαντινετζάντ και γενικότερα στο Ιράν, το οποίο περιέλαβαν στη λίστα των «κακών» που απειλούν τον κόσμο.

Είναι γνωστό, βέβαια, ότι ορισμένες ισχυρές χώρες της Δύσης πλέκουν η κάθε μία και όλες μαζί τα γεωπολιτικά τους σενάρια για την πλούσια σε πετρέλαιο περιοχή της Μέσης Ανατολής, ανάλογα με τα συμφέροντά της η κάθε μία. Και ήδη οι Αμερικανοί έχουν προχωρήσει πολύ στη δημιουργία βάσεων ελέγχου στα σύνορα του Ιράν από την πλευρά του Ιράκ, ενώ στο μεταξύ αναπτύσσουν όλο και περισσότερο την προπαγάνδα ότι τα όπλα που χρησιμοποιούν οι Ιρακινοί αντάρτες –για να σκοτώνουν Αμερι-

κανούς στρατιώτες– είναι κατά κύριο λόγο ιρανικά.

Στο παιχνίδι αυτό, ωστόσο, ως αρωγός του Μπους έχει μπει τελευταία και η Γαλλία, η οποία, είτε διά του υπουργού Εξωτερικών Μπερνάρ Κουσνέρ, είτε διά του ίδιου του προέδρου Σαρκοζί, καλλιεργεί κλίμα πολέμου –το οποίο θα οξύνεται όσο μεγαλώνει η αποτυχία των «συμμαχικών» δυνάμεων στο Ιράκ– με στόχο να καμφθούν οι αντιστάσεις του Αχμαντινετζάντ και των αγιατολάχ της ιρανικής ηγεσίας.

Τα μηνύματα για την πορεία του κλίματος στον πλανήτη είναι από απογοητευτικά μέχρι τρομακτικά, καθώς όλα δείχνουν ότι η γη ολόκληρη και εμείς μαζί της οδεύουμε προς τον αφανισμό. Οι επιστήμονες σε όλο τον κόσμο προειδοποιούν σε όλους τους τόνους για την καταστροφή που έρχεται και στο πλαίσιο αυτό αυξάνουν οι εκκλήσεις προς όλες τις χώρες να αναζητήσουν τρόπους για τον περιορισμό της εκπομπής των θανατηφόρων αερίων που μας απειλούν.

Στο πλαίσιο αυτό, ο ΟΗΕ οργάνωσε την περασμένη εβδομάδα μια διεθνή διάσκεψη, προκειμένου να συζητηθεί το θέμα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της εντατικοποίησης της αναζήτησης εναλλακτικών μορφών ενέργειας.

Μια διάσκεψη στην οποία ήταν παρόντες όλοι οι αρχηγοί κρατών ή εκπρόσωποί τους. Εκτός από τον αυτοαποκαλούμενο πλανητάρχη, τον πρόεδρο των ΗΠΑ, ο οποίος επιμένει να θεωρεί ότι ο ενοχλητικός θόρυβος που έχει ξεσπάσει δεν έχει βάσεις και κακώς δημιουργούν προβλήματα στις βιομηχανίες της χώρας του.

Παρ' όλα αυτά, τον τελευταίο καιρό αυξάνει και στις ΗΠΑ η ανησυχία για το περιβάλλον, μια ανησυχία που έχει τροφοδοτηθεί και από την εκστρατεία που έχει αναλάβει ο πρώην αντιπρόεδρος Αλ Γκορ. Έτσι, ο Μπους αποφάσισε να κάνει κι εκείνος κάτι για το κλιματικό πρόβλημα, όσο και αν δεν το καταλαβαίνει ο ίδιος.

Για το λόγο αυτό και οργάνωσε τη δική του... αντιδιάσκεψη, στην οποία συγκάλεσε τις χώρες που μολύνουν περισσότερο το περιβάλλον, όπως η Κίνα, η Ινδία και άλλες, χώρες δηλαδή που ακολουθούν τις ΗΠΑ στη μη υπογραφή των διεθνών συνθηκών για το περιβάλλον, προκειμένου να συζητήσουν το θέμα στη... δική τους γλώσσα.

Το ατόπημα των Σκοπίων και

του Τάκη Διαμαντή

Για άλλη μια –πολλοστή– φορά, το ζήτημα του επίσημου ονόματος της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας βρίσκεται σε «κρίσιμη» φάση, όπως μας ενημερώνουν όλα τα Μέσα Ενημέρωσης, φιλοξενώντας και δηλώσεις των αρμόδιων κυβερνητικών εκπροσώπων. Από από την πλευρά του το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης βρήκε μια νέα ευκαιρία για να καταγγείλει την κυβέρνηση και να την κατηγορήσει για ανικανότητα στους χειρισμούς των μεγάλων εθνικών μας θεμάτων. Μόνο που τα πράγματα δεν είναι ακριβώς όπως φαίνονται –ή όπως μας τα δείχνουν.

Το θέμα ξέσπασε από την προκλητική, όπως χαρακτηρίστηκε, πρωτοβουλία του μονίμου αντιπροσώπου της ΠΓΔΜ στον ΟΗΕ –και προεδρεύοντα στον Οργανισμό– Σερτζιάν Κερίμ, να καλέσει τον πρόεδρο της χώρας του Μπράνκο Τσερβένκοφσκι, αποκαλώντας τον πρόεδρο της Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Γεγονός που προκάλεσε την άμεση αντίδραση του Έλληνα αντιπροσώπου Ιωάννη Μουρίκη, ο οποίος με αυστηρό ύφος ζήτησε από τον γ.γ. του ΟΗΕ να ανακαλέσει στην τάξη τον εκ Σκοπίων διπλωμάτη.

Σύμφωνα με τα ελληνικά Μέσα Ενημέρωσης, σε σκληρές δηλώσεις προέβησαν επίσης η υπουργός Εξωτερικών Ντόρα Μπακογιάννη και ο εκπρόσωπος του υπουργείου της Γ. Κουμουτσάκος, οι οποίοι επανέλαβαν τους γνωστούς από το παρελθόν χαρακτηρισμούς περί αδιαλλαξίας των Σκοπίων, που υπονομεύει την Ενδιάμεση Συμφωνία που υπέγραψαν Σκόπια και Αθήνα το 1995.

Το επεισόδιο όμως που σημειώθηκε κατά τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη δεν ήταν παρά η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι για την ελληνική πλευρά. Μερικές μόλις ημέρες πριν, ο Καναδάς ανακοίνωσε ότι αναγνωρίζει επίσημα το συνταγματικό όνομα της ΠΓΔΜ, δηλαδή Δημοκρατία της Μακεδονίας, ανεξάρτητα αν, μετά τις αντιδράσεις της ελληνικής πλευ-

ράς, «διευκρίνισε» ότι την ονομασία αυτή θα τη χρησιμοποιεί μόνο στις διμερείς σχέσεις με τα Σκόπια και ότι σε διεθνές επίπεδο θα χρησιμοποιεί την ονομασία ΠΓΔΜ που έχει υιοθετήσει ο ΟΗΕ.

ΤΟ ΗΞΕΡΑΝ, ΑΛΛΑ...

Μόνο που εδώ αρχίζει το παρασκήνιο. Όπως έγινε γνωστό εκ των υστέρων, στο υπουργείο Εξωτερικών –και κατ' επέκταση στην κυβέρνηση– γνώριζαν από πριν για την ενέργεια του Καναδά, αλλά αποφάσισαν να τη «θάψουν», εξαιτίας του γεγονότος ότι η Ελλάδα βρισκόταν ενόψει εκλογών, που σημαίνει ότι η ΝΔ δεν ήθελε να αποκτήσει ένα ακόμα «βαρίδι» που θα δυσκόλευε περισσότερο την ήδη κακή θέση στην οποία βρισκόταν.

Το ίδιο έγινε, εξάλλου, και στην υπόθεση του Σερτζιάν Κερίμ, την οποία η ελληνική αντιπροσωπεία στην έδρα του ΟΗΕ ανέμενε, αλλά δεν αντέδρασε, διότι περίμενε ότι ο αντιπρόσωπος των Σκοπίων θα... σκεφτόταν ψυχραιμότερα και δεν θα πραγματοποιούσε το ατόπημα που του αποδίδουν.

Βεβαίως, σωστά αντέδρασε ο Έλληνας αντιπρόσωπος, πρέσβης κ. Μουρίκης –κάποιοι πρέπει να τηρούν τα προσχήματα και να μειώνουν όσο είναι δυνατό τη γελοιοποίηση της χώρας. Οι υπόλοιπες, όμως, «σκληρές δηλώσεις» των αρμόδιων αξιωματούχων, ιδιαίτερα αν απευθύνονται σε ελληνικά Μέσα

οι παλινδρομήσεις της Αθήνας

Ενημέρωσης, είναι κατ' εξοχήν υποκριτικές και προορίζονται για εσωτερική κατανάλωση, με στόχο να διασκεδάσουν τις κραυγές κυρίως της αξιωματικής αντιπολίτευσης, που ψάχνει για αφορμές, και του ΛΑΟΣ.

Διότι η πραγματικότητα είναι εντελώς διαφορετική. Η ελληνική πλευρά επιμένει ότι η ενέργεια Κερίμ, σε απόλυτη συνεργασία με τον πρόεδρο της χώρας του Μπράνκο Τσερβένκοφσκι, αποτελεί «σαφή απόδειξη της προκλητικής αδιαλλαξίας των Σκοπίων». Όμως ο Σερτζιάν Κερίμ, που προέρχεται από την τουρκική μειονότητα της ΠΓΔΜ, είναι ένας άξιος πολιτικός και έμπειρος διπλωμάτης, που έχει χρηματίσει υπουργός Εξωτερικών της γειτονικής χώρας, και μάλιστα με αρκετή επιτυχία, για την εποχή εκείνη. Έχει, λοιπόν, ένα ισχυρό επιχείρημα, ότι δηλαδή η χώρα του έχει ήδη αναγνωρισθεί επίσημα με το συνταγματικό της όνομα από τις περισσότερες χώρες μέλη του ΟΗΕ, ανάμεσα στις οποίες οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Κίνα, η Ρωσία κ.ά. Για το λόγο αυτό, και ο πρόεδρος Τσερβένκοφσκι, στη συνάντησή του με τον γ.γ. του ΟΗΕ Μπα Κι Μουν, του επισήμανε ότι ο Οργανισμός λειτουργεί αντιφατικά σε σχέση με τα μέλη του, όταν επιμένει να χρησιμοποιεί την προσωρινή ονομασία ΠΓΔΜ.

Βεβαίως, η προσωρινή αυτή ονομασία περιλαμβάνεται σε μια επίσημη συμφωνία –την Ενδιάμεση Συμφωνία– που υπέγραψαν οι δυο χώρες και η οποία έχει υιοθετηθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας. Που σημαίνει ότι οι πάντες υποχρεούνται να την τηρούν, εκτός αν καταγγελλθεί επίσημα από τους άμεσα ενδιαφερόμενους, πράγμα που πολύ θα το ήθελαν, αλλά, για διαφορετικούς λόγους για την κάθε πλευ-

ρά, δεν έχει γίνει μέχρι αυτήν τη στιγμή.

Στο πλαίσιο αυτό, θεωρείται επίσης υποκριτική –μάλλον σκόπιμη– η επιμονή ορισμένων, ελληνικών κυρίως, παραγόντων στη διατήρηση της διαπραγματευτικής διαδικασίας που άρχισε το 1995 και δεν λέει να τελιώσει. Μιας διαδικασίας, η οποία ουσιαστικά έχει τελματώσει σχεδόν από το ξεκίνημά της, συνεχίζεται όμως ίσα ίσα για

κτή από το σύνολο του πολιτικού κόσμου στην Ελλάδα –κάτι που θεωρείται απίθανο. Έτσι κι αλλιώς, όμως, είναι μάλλον αργά. Μια τέτοια λύση, με κοινή αποδοχή των ενδιαφερομένων χωρών, θα μπορούσε να δοθεί πριν από 15 χρόνια, όχι σήμερα.

Και επειδή το αδιέξοδο παραμένει, χωρίς καμία ελπίδα λύσης, τα Σκόπια αποφάσισαν να μεθοδεύσουν την πλή-

ρη αποδυνάμωση των διαδικασιών που ακολουθούνται και την αντικατάστασή τους από μια επιθετικότερη τακτική, η οποία κατά κύριο λόγο βασίζεται και στην υποστήριξη που έχουν από διάφορες ισχυρές χώρες, αλλά και από πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με στόχο την επίσημη αναγνώριση της συνταγματικής ονομασίας της ΠΓΔΜ από τον ίδιο τον ΟΗΕ.

Αντίθετα, η Αθήνα επιχειρεί με κάθε τρόπο να διατηρήσει το στάτους που υπάρχει εδώ και δώδεκα χρόνια, ελπίζοντας σε μια αλλαγή στά-

σης των Σκοπίων, παρ' όλο που γνωρίζει ότι όλα τα στοιχεία συνηγορούν για το αντίθετο, όπως γνωρίζει και ότι η λήψη οποιωνδήποτε μέτρων πίεσης σε βάρος των Σκοπίων θα προκαλέσει την έντονη αντίδραση της διεθνούς κοινότητας.

Και όλα αυτά ενώ πλησιάζει ο ερχόμενος Απρίλιος, οπότε κανονικά τα Σκόπια θα λάβουν την πρόσκληση για ένταξή τους στο ΝΑΤΟ, ενώ παράλληλα θα αρχίσουν ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση, αν και αυτό το τελευταίο δεν είναι απολύτως βέβαιο, αφού δεν θα είναι έτοιμη η ίδια η Ένωση. Μια εξέλιξη, εξαιτίας της οποίας η Αθήνα προσπαθεί –άγαρμπα και πάλι– να δώσει την τελευταία μάχη της, επιδιώκοντας το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

να προσφέρει άλλοθι σ' εκείνους που αρνούνται να δουν κατάματα την αλήθεια, προς απογοήτευση του διαμεσολαβητή Μάθιου Νίμιτς, που κάθε τόσο του φορτώνονται για νέες προτάσεις, οι οποίες βεβαίως ποτέ δεν γίνονται αποδεκτές.

ΑΡΓΑ ΓΙΑ ΛΥΣΕΙΣ

Από την άλλη πλευρά, κάποιοι υποστηρίζουν ότι πρέπει η Αθήνα να οδηγήσει τα πράγματα σε μια λύση προτείνοντας η ίδια μια σύνθετη ονομασία, η οποία βεβαίως θα πρέπει να περιλαμβάνει και τον όρο «Μακεδονία», κόντρα στην απόφαση που είχαν υιοθετήσει οι πολιτικοί αρχηγοί στις αρχές της δεκαετίας του '90.

Ίσως θα ήταν καλό, φυσικά, να δοθεί μια τέτοια λύση, αν μπορεί να γίνει δε-

Είναι τεκμήρια σοβαρότητας το γκρίζο μαλλί και η γραβάτα;

του Γιώργου Αρκουλή

Ούτε μάνατζερ, ούτε τεχνοκράτη τοποθέτησε (και) αυτή τη φορά ο πρωθυπουργός στο ευαίσθητο υφυπουργείο Αθλητισμού. Μια περίεργη (και άδικη) παράδοση που θέλει επιλογή Θεσσαλονικίων πρώην ποδοσφαιριστών κ.λπ., για την εν λόγω θέση, αποδείχτηκε αήττητη, με τυχερό αυτή τη φορά τον άλλοτε νευρικό προπονητή μπάσκειτ Γιάννη Ιωαννίδη, 62 ετών, πιστό στον Καραμανλή κ.λπ. Έχουμε λοιπόν περίπτωση ενός συνήθως «άτακτου» προπονητή στο τερέν, να επιχειρεί (λέμε τώρα) πάταξη της βίας, στοιχείο που βασανίζει δεκαετίες τα σπορ. Βέβαια, είχε φανεί εδώ και κάποιους μήνες (κυρίως την εποχή που ο Γιώργος Ορφανός έδειχνε «βραχυκυκλωμένος» από τα προβλήματα στον ΟΠΑΠ, τις σχέσεις του με την ΕΠΟ, τα χρέη των «μεγάλων» της Θεσσαλονίκης κ.λπ.) ότι θα προκύψει αλλαγή. Στο παρασκήνιο (μετά την επιλογή του Γιάννη Ιωαννίδη ως νέου υφυπουργού Αθλητισμού), ακούστηκε ότι ο μεγάλος δεν ήταν ευχαριστημένος από τις επιδόσεις του υπάρχοντος προϊστάμενου στην Κηφισίας 7. Οπότε, καλώς τον τον Γιάννη, ο οποίος δείχνει άλλος άνθρωπος με γραβατίτσα και γκρίζο, πλέον μαλλί –φτυστός ο Ρίτσαρντ Γκιρ ή Τζορτζ Κλούνεϊ, μη τον ματιάσουμε... Αλλοτε ούτε που σκεφτόταν να φορέσει γραβάτα (άσε που «δεν άντεχε» ενίοτε και το σακάκι στις πλάτες του και όχι απαραίτητα λόγω ζέστης...).

Η επιλογή του Γιάννη Ιωαννίδη είναι κατά τη γνώμη μου σωστή, η πλέον κατάλληλη. Αφού δεν υπήρχε διαθέσιμος ο Παναγιώτης Γιαννάκης (λέμε τώρα), γιατί όχι ο πρώην εξάιρετος προπονητής μπάσκειτ, ο πολυνίκης όπως καταγράφουν οι στατιστικές, αγνοώντας βεβαίως να θυμίσουν ότι ο κόουτς (και νυν

υφυπουργός) απέτυχε εντελώς να κερδίσει με γενναίες ομάδες έναν ευρωπαϊκό τίτλο την πολυσυζητημένη καριέρα του... Ο Γιάννης Ιωαννίδης να δείτε που είναι έτοιμος ν' αποδείξει ότι είναι «και του λιμανιού», αλλά «και του σαλονιού». Προσωπικά τον γουστάρω για δύο βασικούς λόγους. Πρώτο, δεν μασάει τα λόγια του (και δεν βλέπω το λόγο να σπεύσει τώρα σε οδοντίατρο...). Δεύτερο, γνωρίζει άριστα ποδόσφαιρο (δηλαδή το άθλημα που του φέρνει χρήμα στο ταμείο) αλλά και «ταυτότητες» όσων διοικούν σωματεία, Ομοσπονδίες και Ποδοσφαιρικές ανώνυμες εταιρείες. Το ζητούμενο είναι αν θα θελήσει (όταν το επιβάλλουν οι περιστάσεις) να συγκρουστεί με όσους διαφωνούν μαζί του ή του ζητήσουν να διεκπεραιώσει «τρελές» ιστορίες. Ωστόσο, αυτοί οι οποίοι γνωρίζουν καλά το χαρακτήρα και τις συνήθειες του κόουτς, εύκολα υποστηρίζουν ότι δεν είναι από εκείνους «που κάνουν πίσω». Πολύ περισσότερο τώρα, που βρίσκεται σε πόστο συγκεκριμένης «γραμμής» και προγράμματος. Το ότι είναι πεισματάρης δεν το συζητά κανείς. Και μόνο που «τα στύλωσε» απέναντι στον εργοδότη Σωκράτη Κόκκαλη (τότε που τον είχαν «καθαρίσει» και δεν ήθελαν να του δώσουν την αποζημίωση) λέει πολλά. Οι επιστολές που είχαν ανταλλαγή τότε, είχαν αφήσει εποχή στα δημοσιογραφικά γραφεία...

Να δούμε λίγο την πρώτη τοποθέτηση του νέου υφυπουργού Αθλητισμού. Είπε: «[...] ο αθλητισμός χωρίζεται σε δύο τομείς. Στον αθλητισμό και στον αγωνιστικό αθλητισμό. Ο αθλητισμός είναι κομμάτι της Παιδείας και του Πολιτισμού, αποτελεί την άμυνα των νέων προς παραδρόμους. Ο αγωνιστικός αθλητισμός είναι για λίγους!»! Απέφυγε επιμελώς να τονίσει ότι «παράδρομοι»

υπάρχουν και στον αγωνιστικό αθλητισμό, προφανώς για να μη μειώσει τον Γιώργο Ορφανό, ο οποίος πριν είχε μιλήσει για σωστή δουλειά σε θέματα αντιντόπινγκ. Το ότι «αγαπάει τον αθλητισμό» ουδείς έχει δικαίωμα να το αμφισβητήσει. Το ότι «οι πόρτες (του) θα είναι ανοιχτές για όλους», μπαίνει σε αμφισβήτηση, μέχρι ν' αποδειχτεί το αληθές της υπόσχεσης. Αν ο άλλοτε «ξανθός» των γηπέδων (και νυν γκριζομάλλης) υφυπουργός «κλείσει» την πόρτα του γραφείου του και «ακούει» μόνο τους φίλους ή τους «μανδαρινούς» του υπουργείου, δύσκολα θα επιτύχει στο έργο του. Από τον πολιτικό του προϊστάμενο, δηλαδή τον υπουργό Μιχάλη Λιάπη, δύσκολα μπορεί να περιμένει υποδείξεις, διότι ο πρώτος εξάδελφος του πρωθυπουργού μάλλον αγνοεί την ουσία των προβλημάτων του αθλητισμού (και ας υποστήριξε ότι αγαπά τον αθλητισμό και ασχολείται συστηματικά με αυτόν).

Κάτι ακόμη: η επιλογή του Γιάννη Ιωαννίδη δεν αποτέλεσε έκπληξη. Ήταν ίσως ο πλέον κατάλληλος τη συγκεκριμένη στιγμή. Αλλωστε, με την επιλογή του, διατηρήθηκε η παράδοση που θέλει τους πρωθυπουργούς να τοποθετούν στο συγκεκριμένο ευαίσθητο πόστο βασικά Θεσσαλονικείς. Μην ξεχνάμε την πολυετή θητεία του Γιώργου Λιάνη και του Γιώργου Ορφανού. Με εξαίρεση ένα «φεγγάρι» τον Κρητικό Γιάννη Κουράκη και την θητεία του Αχαιού Ανδρέα Φούρα, ο αθλητισμός διοικείται από Μακεδόνες, κάτι που ίσως πληγώνει τους Πειραιώτες. Το ότι ο Ολυμπιακός (με τα άφθονα τμήματα στα σπορ) αγαπιέται από τον «μισό πληθυσμό», ιδού που δεν υπολογίζεται ποτέ, αλλά αυτή είναι μια άλλη ιστορία που δεν είναι της παρούσης...

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

«Το γινάτι βγάζει μάτι...»

Την περασμένη Δευτέρα ο καινούργιος υπουργός πολιτισμού πραγματοποίησε, όπως λέγεται, «εκ καθήκοντος» επίσκεψη στο εισέτι ημιτελές Νέο Μουσείο της Ακρόπολης. Τι τραβάνε κι αυτοί οι καημένοι υπουργοί. Από –μέχρι χθες...– «Τραμβαγέρης» ο κατά το κοινώς λεγόμενο συμπαθής (και πρωτοξάδερφος του πρωθυπουργού) κ. Μιχάλης Λιάπης βρέθηκε –του ανατέθηκε, δηλαδή– επικεφαλής αυτού του πολύπαθου υπουργείου το οποίο (για να μην μασάμε τα λόγια μας) στην πρώτη διακυβέρνηση (2004–2007) της χώρας από το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας δεν ευτύχησε να έχει ηγεσία εμπνευσμένη και ταλαντούχα, προϋποθέσεις απαραίτητες για μια ευδόκιμη και καρποφόρα θητεία, ειδικά σ' αυτό το υπουργείο. Λίγο πολύ, στην καλύτερη των περιπτώσεων, ευπρεπείς διαχειριστές αποδείχθηκαν όσοι στο διάστημα αυτό βρέθηκαν επικεφαλής αυτού του κατεξοχήν πολυθεματικού υπουργείου. Δεν θα 'ταν υπερβολή αν υποστήριζα ότι τα περισσότερα των θεματικών του αντικειμένων μπορούσαν να αποτελέσουν αυτοτελή υφυπουργεία. Έλειψε αυτό που ο απελθών κ. Βουλγαράκης έσπευσε «χωρίς περίσκεψιν», στην πρώτη με την ανάληψη των πολιτιστικών του καθηκόντων συνέντευξη, να δηλώσει, ότι δηλαδή δεν είναι «ξερόλας», αγνοώντας, προφανέστατα, ότι, αντιθέτως, το Υπουργείο Πολιτισμού χρειάζεται έναν χαρισματικό, καθολικής εποπτείας «ξερόλα».

Πήγε, λοιπόν, ο κ. Λιάπης στον νεόδομητο γοτθικό όγκο, έργο του διακεκριμένου αρχιτέκτονα κ. Τσουμί (και της δυσεξήγητης εμμονής «άλλων» τινών). Ρώτησε, δέχθηκε απαντήσεις και, όπως ήταν φυσικό, ως προκάτοχος υπουργός μεταφορών έδειξε εύλογο ενδιαφέρον για τη διαδικασία μεταφοράς των εκθεμάτων από το παλαιό μουσείο στο καινούριο και μάλιστα για τις δυνατότητες των γερανών που θα πραγματοποιήσουν το όντως δύσκολο έργο αυτής της μετακίνησης. Τη δική του «μεταφορά» από το ένα υπουργείο στο άλλο δεν ξέρω αν την έχει συνειδητοποιήσει. Γιατί όταν ρωτήθηκε για την τύχη των δύο κτιρίων της Διονυσίου Αρεοπαγίτου, χωρίς δισταγμό απάντησε: «Συνεχίζω την πολιτική του προκατόχου μου. Για μας το θέμα έχει λυθεί οριστικά».

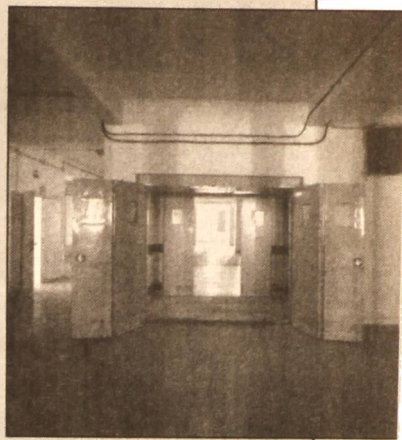
Σοφά ο λαός λέει: «Πάρτονε στο γάμο σου να σου πει και του χρόνου». Μα «οριστικά» το είχαν λύσει και τα δύο Προεδρικά Διατάγματα τα οποία είχαν κηρύξει διατηρητέα τα δύο κτίρια. Μα κ. Λιάπη, μετά το, επιεικώς, φιάσκο του προκατόχου σας στην Ολυμπία ποια (εκτός από τη λήθη) πολιτική φαντάζεσθε ότι υπάρχει περιθώριο να ακολουθήσετε; Εδώ καταστρεφόταν ο πολιτιστικός ομφαλός της Ελλάδος και ο προκάτοχός σας έσπευδε, στις 30 Αυγούστου, να ολοκληρώσει το έργο, υπογράφοντας την απόφαση της κατεδάφισης των δύο νεότερων μνημείων της ιστορίας της Αθήνας κόντρα στην ομόφωνη αντίρρηση του επιστημονικού και του πνευματικού κόσμου. Ειλικρινά, δεν σας αδικώ αν δεν το έχετε αντιληφθεί. Παρά ταύτα είμαι πρόθυμος να σας στείλω –αν το θελήσετε– έναν αριθμό από το πλήθος έγκυρων δημοσιευμάτων.

Όσον αφορά εκείνο το γεμάτο ανυποψίαστη αυταρέσκεια: «Για μας το θέμα έχει λυθεί οριστικά» (στο οποίο φαντάζομαι να συμπεριλαμβάνεται και η ιστορική διπλή ψήφος τού, στα όρια του γραφικού, Γενικού Γραμματέως του ΥΠ.ΠΟ., τον οποίο απορίας άξιο είναι γιατί δεν σπεύσατε να τον αντικαταστήσετε αμέσως με την ανάληψη των νέων καθηκόντων σας), αρκούμε να σας συστήσω το άρθρο του κ. Στέφανου Μάνου με τον τίτλο «Το καλάμι της εξουσίας», το οποίο φιλοξένησε η *Καθημερινή* μια εβδομάδα πριν τις εκλογές. Διαβάστε το. Αυτό το «Για μας» και θυμίζει και προκαλεί εύλογες ανησυχίες. Ατίθασο άλογο είναι αυτό το καλάμι της εξουσίας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Την έκθεση φωτογραφίας του Καμίλο Νόλλα «Καπνομάγαζα. Αινίγματα, τάξη και κενότητα», τα εγκαίνια της οποίας θα γίνουν την **Τρίτη 9 Οκτωβρίου 2007**, στις 8 μ.μ., στο **Μέγαρο Εϋνάρδου**, Αγίου Κωνσταντίνου 20 και Μενάνδρου (δίπλα στο Εθνικό Θέατρο). Η έκθεση θα

διαρκέσει έως τις **4 Νοεμβρίου 2007**. Ώρες λειτουργίας: Τρ. έως Κυρ. 10π.μ.–2μ.μ.. Τρ. & Πέμ. και 6–8 μ.μ.

• Την έκθεση γλυπτικής στη **Δημοτική Πινακοθήκη της Ν. Ιωνίας «Παναιτώλιο»** στην Αλσούπολη. Εκθέτουν οι: Έλσα Αναπολυτάνου, Χαρίλαος Κουτσούρης, Λεωνίδα Βουλγαρέλης, Νίκος Κλαδής, Παναγιώτης Κυπαρίσσης και Νίκος Βουλγαρέλης. Διάρκεια: **1η έως 10 Οκτωβρίου**. Ώρες λειτ.: Καθημερινά 7μ.μ.–10 μ.μ.

• Επισκεφθείτε την έκθεση φωτογραφίας «**ΕνΠΟΛΗΣεις**» του **Χρήστου Γιοβανόπουλου** στο Πολιτιστικό Στέκι του ΚΕΘΕΑ «**Διάβαση**»,

πλατεία Αμερικής, Σταυροπούλου 29, τηλ. 210-8640943. Η έκθεση αποτελείται από ένα σύμπλεγμα τριών θεματικών ενότητων με άξονα τον αστικό χώρο της σύγχρονης μεγαλούπολης και σχόλια πάνω στην παρακολούθηση του δημόσιου χώρου και τη συμμόρφωσή του από διαφημιστικά μηνύματα και τα πρόσωπα που μοιάζουν όλο και περισσότερο ανέκφραστα. Τα εγκαίνια είναι τη **Δευτέρα 1η Οκτωβρίου** στις **8μ.μ.** Την **Παρασκευή 12.10** θα δώσει **συναυλία ο Andrea Ughetto**. Διάρκεια: ως τις 12.10.

• Την έκθεση ζωγραφικής του **Θοδωρή Κανακάκη** στην **Astra Galerie** (Καρυατίδων 8, Ακρόπολη) με τίτλο «**Δρόμοι της μνήμης**». Μια διαδρομή με εικόνες, σε κάρβουνο και λάδι, από το 1976 έως το 2007. **Εγκαίνια: 3.10** στις **8μ.μ.** Διάρκεια 3.10–24.10.

αρχι ΤΕΚΤΟ ΝΙΚΗ

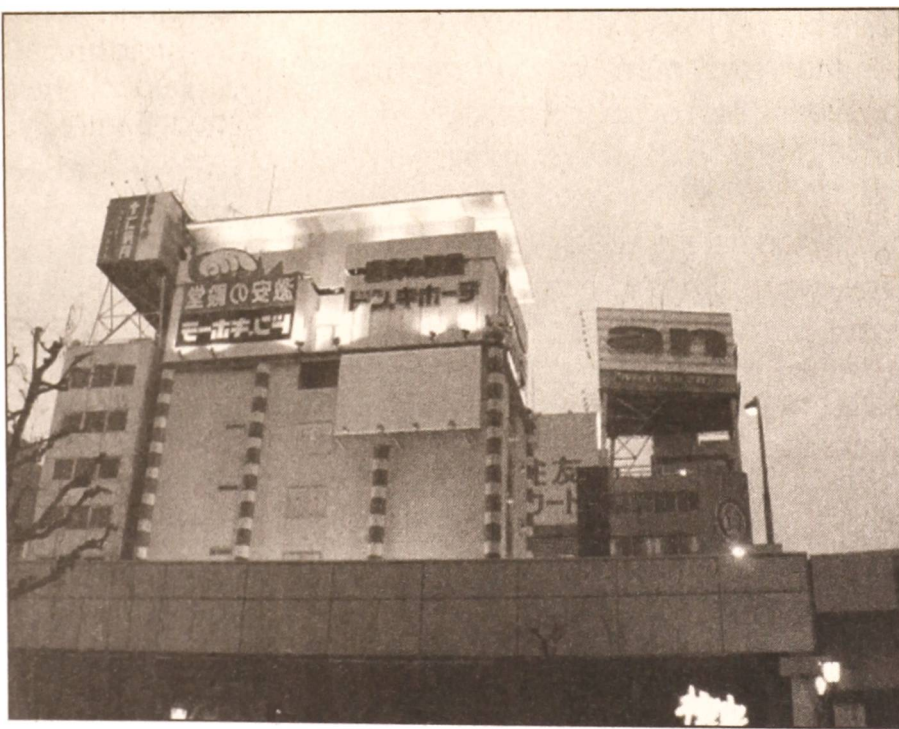

Φαντασμαγορία των Logo

Έχει ειπωθεί: υπάρχει τόση οπτική φασαρία γύρω μας, όταν οδηγούμε μέσα στη μεγάλη πόλη, που κλείνουμε τα μάτια για να επιβιώσουμε. Όπου γυρίσεις να κοιτάξεις στους μεγάλους λουσάτους δρόμους με τα τόσα αρχιτεκτονικά «παιχνίδια», δαμπώνεσαι με τις ανταγωνιστικές φόρμες που ανταγωνίζονται ποια θα τραβήξει περισσότερο την προσοχή σου. Πρόσδεσε νυχτερινό φωτισμό, βάλε και τις τεράστιες πινακίδες με ονόματα από φίρμες και με logo, να ο γιγάντιος ζωολογικός κήπος με τα πολύχρωμα θηρία του, να το χαστικό αστικό πάρκο που ασταμάτητα εκπέμπει μηνύματα σαν τους χτύπους της καρδιάς.

Η Νέα Υόρκη με το κατεξοχήν πρότυπο, το περίφημο Times Square, με τις φωτεινές εταιρικές επιγραφές, τις διαφημίσεις των κολοσσών της καταναλώσεως, τις λουρίδες από τιμές του χρηματιστηρίου και τα τρέιλερ από τα καυτά φιλμ που μόλις βγήκαν στις αίθουσες, μαζί με τις διάφορες απομιμήσεις του σε άλλες μητροπόλεις, σέρνει το χορό. Εκεί δεν χρειάζεται να κάνεις τίποτα πέρα από το να περπατάς σαν υπνωτισμένος και να χαζεύεις, στριμωγμένος μέσα στο παρδαλό πλήθος στα πεζοδρόμια.

Τα ξένα αυτά υποδείγματα κρύβουν από πίσω τους επιθετικές οικονομίες παγκόσμιας εμβέλειας τίποτα δεν είναι εδώ σκέτη διακόσμηση. Η οικονομική

δύναμη είναι εκείνη που μοιράζει στα πεζοδρόμια τα πολυτελέστατα αυτά μαγαζιά και σηκώνει τα εταιρικά κτίρια, σχεδιασμένα από τους πιο διάσημους «επώνυμους» αρχιτέκτονες. Αυτή την ατμόσφαιρα απόλυτης, χωρίς όρια, δύναμης αναπνέεις και μεθάς. Γιατί έχεις ειδικά εκπαιδευτεί για να την αναγνωρίζεις.

Στα ελληνικά «μητροπολιτικά κέντρα»

το θέαμα και το περιεχόμενο είναι, όπως θα περίμενε κανείς, αισθητά πιο φτωχό. Το τοπίο αλλάζει: δεν αφήνεται να περπατήσεις σαν ζαλισμένο κοτόπουλο, νιώθοντας πως ανήκεις στους πιο προνομιούχους αυτού του πλανήτη, έστω κι αν σου επιτρέπεται μόνο να χαζεύεις. Πρώτα απ' όλα οδηγείς, άρα η απόλαυση είναι ατομική κι όχι μαζική. Είσαι μέσα στο φαντασιακό σου όχημα, το ονειρικό σου τετράτροχο, και γλιστράς πάνω στις μεγάλες λεωφόρους εισπράττοντας γρήγορες κι αποσπασματικές εντυπώσεις από γυαλιστερές επιφάνειες και τεράστιες επιγραφές. Ύστερα, εδώ ταιριάζει το επίθετο «χλιδάτο» που παραπέμπει σε μια αόριστα αραβική ατμόσφαιρα, λίγο ακόμα και θα δεις γύρω σου να οδηγούν κι άλλοι με κελεμπίες, ίσως στο βάθος να φανεί κάποια έρημος. Μόνο που δεν έχουμε πετρέλαιο. Πώς αλλιώς να εξηγηθεί αυτό το καταναλωτικό παραλήρημα;

Στις αρχές του '70, ο Ρόμπερτ Βεντούρι, ένας ιδιότυπος αμερικάνος αρχιτέκτονας, όλο αντιρρήσεις και ερωτήματα για το πώς προχωρά η αρχιτεκτονική στις μέρες μας, είπε πως κάτι δεν πάει καλά, πως έχουμε εξορίσει τον συμβολισμό από την αρχιτεκτονική, αυτό το σπουδαίο συστατικό της. Και έκανε το αδιανόητο: πήρε το Λας Βέγκας για πρότυπο, το πιο χυδαίο παράδειγμα του ληστρικού καταναλωτισμού, με τα εξωφρενικά στολισμένα ιμιτασιόν ξενοδοχεία με τα καζίνο. Θα έπρεπε, είπε, να μας διδάξει πώς να σχεδιάζουμε την αρχιτεκτονική μας ώστε να την απολαμβάνουν οι μάζες. Εκεί τουλάχιστον δεν

είχε επέμβει εκείνη η στείρα, αποστεωμένη ορθοδοξία του μοντέρνου που είχε γεμίσει τον κόσμο με απελπιστικά όμοια, ανούσια κουτιά. Ο κόσμος διψούσε για «διασκέδαση», να χορτάσει το μάτι του με ό,τι πιο φανταχτερό και, ναι, χοντροκομμένο υπάρχει. Δώσε του αναγνωρίσιμα σύμβολα να προσκυνήσει και πάρε του την ψυχή.

Έπεσαν τότε επάνω του να τον φάνε γιατί στραπατσάρισε την εξωραϊσμένη εικόνα μιας ηρωικής αρχιτεκτονικής παράδοσης. Ήταν σίγουρα ιερόσυλος, έλεγε όμως την αλήθεια; Σήμερα, κατεβαίνοντας την Κηφισίας, τη Συγγρού ή ακόμα, τη «λαϊκή» Βουλιαγμένης με το SUV μου, και ρίχνοντας τυχαίες ματιές δεξιά-αριστερά κάθε φορά που σταματώ στα φώτα, δεν μπορώ παρά να του δώσω ένα μεγάλο δίκαιο. Μπορεί να ήταν κάπως υπερβολικός αλλά στη βάση είχε δίκαιο. Με αυτή την αρχιτεκτονική συμπεριφερόμουν σαν καταναλωτής: Τι θέλει να μου πουλήσει; Πόσο ισχυρό και αναγνωρίσιμο ήταν το μήνυμα που εξέπεμπε; Όλη η «τέχνη» της αρχιτεκτονικής μπορούσε έτσι να συνοψιστεί σε ένα logo (εταιρικό σήμα). Σε ένα κροκοδειλάκι, σε ένα απλό γράμμα, όπως W ή L, ή πιο κοντά σε μας, σε ένα σκέτο επώνυμο προσώπου. Που πίσω τους όμως κρύβουν πολιτικές διασυνδέσεις, παιχνίδια με μετοχές στο Χρηματιστήριο, και ατέρμονες αλυσίδες «σημείων κατανάλωσης». Η αρχιτεκτονική ήταν το «πιάτο» πάνω στο οποίο σερβιριζόταν το λαχταριστό «μενού». Ήταν μόνο για τα μάτια.

Πάντα διασκέδαζα με τις προσπάθειες τιθάσευσης αυτής της μανιακής ανάγκης προβολής των ιερών συμβόλων της εποχής μας, με τις προσχηματικές απαγορεύσεις της, για λόγους ασφαλείας από τροχαία ατυχήματα και τα λοιπά. Λες και δεν ξέραμε πόσο βαθιά έχει εισχωρήσει στο συλλογικό ασυνείδητο αυτή η ανάγκη που μεταφράζει τα πάντα σε εκπομπή μηνυμάτων. Γιατί την έχω ανάγκη αυτή τη βαβούρα, αυτή τη μεθυστική επέλαση των «σημείων» που δικαιώνει την παρουσία μου στο παρόν, όσο και να οδηγεί το πυρακτωμένο μου οπτικό νεύρο στην τύφλωση.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

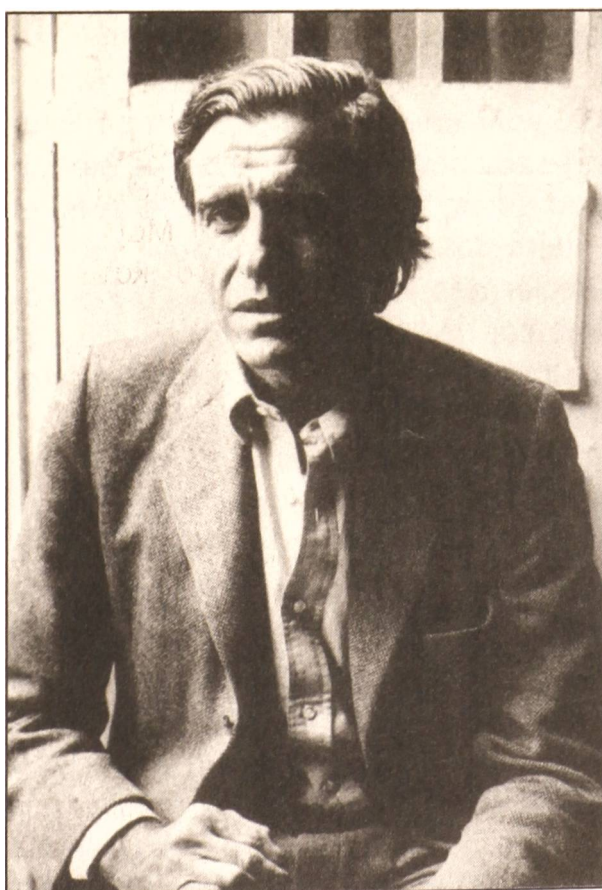
ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ

Ντίκος Βυζάντιος:

Σε ένα ευρηματικό μεταίχμιο ανάμεσα στο παραστατικό και στο μεταφυσικό

Ωριμο και δυναμικό ταλέντο από τα πρώτα κιόλας νεανικά του χρόνια ο Ντίκος Βυζάντιος (1924-2007)

–φοίτησε από 16 μόλις ετών στην ΑΣΚΤ για να γίνει στη συνέχεια άξιο μέλος της École de Paris με ατομικές εκθέσεις σε γνωστές γκαλερί του Παρισιού (Jeanne Bucher, Chr. Zervos, κ.ά.)– έφυγε από τη ζωή τον περασμένο Αύγουστο (11.8.2007) αφήνοντας πίσω του ένα πολύ δυνατό και ενδιαφέρον έργο.

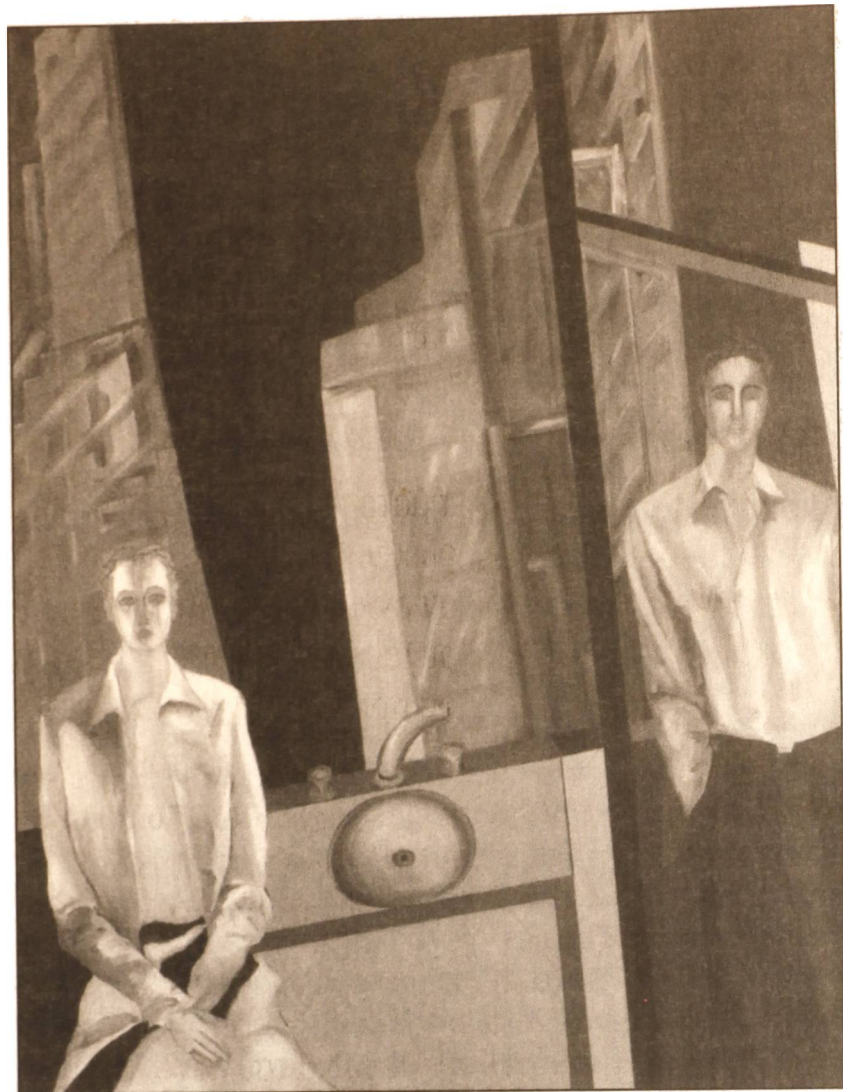

Ο Ντίκος Βυζάντιος.

Από τους νεότερους ανάμεσα στους 200 Έλληνες που με τη βοήθεια των Ο. Merlier και R. Milliex έφυγαν το 1945 –στη διάρκεια του Εμφυλίου– για το Παρίσι, ο Ντίκος, γιός του Περικλή Βυζάντιου και αδελφός της Μαριλένας Λιακοπούλου, είχε την τύχη να μαθητεύσει δίπλα στον Δ. Γαλάνη, που του έμαθε τα μυστικά της ξυλογραφίας και της χαλκογραφίας, και να συνδεθεί με στενή φιλία με τον Giacometti.

Ήδη στην πρώτη του ατομική έκθεση στην γκαλερί Ariel με παραστατικά έργα έτυχε μιας ευμενούς κριτικής στη *Monde* από τον C. Lacoste ενώ το έργο του «Le Pont du Carroussel» αγοράστηκε από το Μουσείο του Λουξεμβούργου.

Εκφραζόμενος στη συνέχεια στο χώρο του αφηρημένου εξπρεσιονισμού –στο πλαίσιο της École de Paris–, περίοδος που έληξε γύρω στο 1972 με μια σημαντική αναδρομική έκθεση στο Μουσείο Galliera την οποία προλόγισε ο Ευγ. Ιονέσκο, ο Ντίκος Βυζάντιος μετουσίωσε το δυναμισμό που τον χαρακτήριζε ως προς το χρώμα και τον παλμό του ίχνους σε μια εκ διαμέτρου αντίθετη, πλην, όμως, εξίσου δυναμική μαυρόασπρη γραφή με την τεχνική της Pierre noire (1972-1981). Γραφή καθαρά μεταφυσική στην οποία έχει αναφερθεί με έναν ιδιαίτερα εύγλωττο και αποκαλυπτικό τρόπο ο M. Foucault στον *Nouvel Observateur*. Εδώ, πλέγματα επάλληλων, διασταυρούμενων γραμ-

Νίκος Βυζάντιος «Bath in afternoon III»
162x130, λάδι σε μουσαμά, 2004. Ιδιωτική συλλογή.

μών συγκλίνουν για να συγκαλύψουν/προβάλλουν με έναν ιδιοματικό τρόπο μορφές, αντικείμενα και σχήματα μες από την αποκλειστική σχέση μαύρου-λευκού που χάρη στην ένταση του ίχνους υποβάλουν την αίσθηση από πολλά περισσότερα χρώματα. Στα όρια της ημι-παραστατικής γραφής, τα έργα αυτά με διακυμάνσεις ανάμεσα στο ημι-παραστατικό μέχρι και σχεδόν, αλλά ποτέ τελείως, αφηρημένο εξάπτουν τη φαντασία του θεατή αποκαλύπτοντας, σε κάθε περίπτωση, το μεγάλο ταλέντο του καλλιτέχνη. Ταλέντο ενισχυμένο από ένα άριστο μετιέ με καταβολές από την εξάσκηση του δημιουργού στην χαρακτηριστική, δίπλα στον Δ. Γαλάνη.

Ανανεώνοντας και πάλι την έκφρασή του ως προς τη θεματική και τη γραφή, ο Ντίκος Βυζάντιος, απεικόνισε από το 1981 μέχρι τον θάνατό του, μεμονωμένες ανθρώπινες μορφές και ζευγάρια, καθώς και νεκρές φύσεις που πρωτοπαρουσίασε στην γκαλερί Flinker στο Παρίσι και στη συνέχεια

σε μουσεία και αίθουσες τέχνης, διεθνώς. Εδώ, ζευγάρια ή μεμονωμένες μορφές και νεκρές φύσεις παρουσιάζονται με μίαν ιδιοματική προοπτική σε ουδέτερο ή παραστατικό φόντο, ενώ, μες από τη στάση του σώματος, το σχεδιασμό των χεριών, την παραμικρή λεπτομέρεια, υποβάλλουν πολλά περισσότερα από όσα αφήνουν να υπονοηθούν σε μια πρώτη ματιά. Λακωνικές σε έκφραση προσώπου αλλά και σε παράστημα οι μορφές αυτές μοιάζουν να βλέπουν μέσα τους ή τουλάχιστον πέρα από τον θεατή φυλάσσοντας ζηλότυπα το μυστήριο που τις κατοικεί. Μυστήριο ανεξιχνίαστο, που σε διάφορες εκφάνσεις απασχολεί σθεναρά τον καλλιτέ-

χνη από τις αρχές της σταδιοδρομίας του, εκφράστηκε κατεξοχήν δυναμικά μες από τα μαυρόασπρα σχέδιά του για να αποδοθεί με έναν διαφορετικό αλλά εξίσου υποβλητικό τρόπο στα λάδια με τις ανθρώπινες μορφές.

Το γαλλικό κράτος τίμησε επανηλειμένα τον μεγάλο καλλιτέχνη με διακρίσεις όπως το Chevalier des Arts et Letters (1990) και στη συνέχεια το Officier des Arts et Letters (1997) καθώς και με μεγάλες αναδρομικές παρουσιάσεις του έργου του (Metz και Chalon-sur-Saone).

Με το θάνατο του Ντίκου Βυζάντιου, που ήταν ολοκληρωμένη προσωπικότητα και ως προς τις εγκυκλοπαιδικές του γνώσεις και φιλοσοφικές θεωρήσεις, γύρισε μια σελίδα από πολύ αξιόλογους έλληνες καλλιτέχνες με σημαντικό έργο και διεθνή προβολή που τίμησαν την πατρίδα τους στο εξωτερικό.

ΝΤΟΡΑ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΟΓΚΑΝ
Δρ. Ιστορικός της Τέχνης-Τεχνοκριτικός

Θεατρο

Το θέατρο «Βαφείο» δίνει την ύστατη μάχη

Δύο βδομάδες μόλις πριν τις εκλογές, η Κτηματική Εταιρεία του «Δημοσίου» απροειδοποίητα και απρόκλητα έστειλε ένα περίεργο «ραβασάκι» στο θέατρο «Βαφείο». Το θέατρο θα έβγαине άρον άρον σε πλειστηριασμό στις 18 Σεπτέμβρη, χωρίς να χρωστάει, χωρίς να συντρέχει αντικειμενικά κανένας λόγος εκποίησης του. Συντρέχουν όμως συμφέροντα. Και ως γνωστόν, τα συμφέροντα κυβερνάνε (και) αυτό τον τόπο. Όποιος έχει μέσον γκρεμίζει και χτίζει ό,τι θέλει και όπου θέλει.

Το θέατρο «Βαφείο» είναι ένας θεατρικός χώρος στην οδό Αγίου Όρους 16 και Κων/πόλεως 115, στο Βοτανικό. Στα επτά χρόνια της λειτουργίας του υπήρξε ένα πολύ ζωντανό κύτταρο πολιτισμού. Πέρα από αυτό όμως, ο χώρος έχει και μεγάλη ιστορική αξία, γιατί αποτελεί τμήμα του ιστορικού βαφείου - φινιρστηρίου της οικογενείας Σικ, που ιδρύθηκε το 1885.

Το θέατρο αυτό μίσθωσε πριν επτά χρόνια από την Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου (ΚΕΔ) η αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία θεάτρου «Προσωδία», με επικεφαλής το σκηνοθέτη - μουσικό Λάκη Καραλή και μια ομάδα είκοσι αξιόλογων ηθοποιών. Το κτήριο

ήταν εγκαταλελειμμένο και σε άθλια κατάσταση για τουλάχιστον μισόν αιώνα. Η ομάδα του «Βαφείου», αφού το μίσθωσε, το αποκατέστησε και το διαμόρφωσε σε θέατρο «με κόπο, πόνο και χρήμα», όπως τονίζει σε ανακοίνωσή της η ομάδα του θεάτρου.

Μετά από πιέσεις οικονομικών παραγόντων με σκοτεινή πορεία στο σκάνδαλο του Χρηματιστηρίου, γνωστών στους ανθρώπους του θεάτρου, αφού επί χρόνια τους απειλούσαν ότι «θα τους πετάξουν έξω», η ΚΕΔ πήρε την απόφαση να βγάλει στο σφυρί το θέατρο στις 18 Σεπτέμβρη, ώστε ο χώρος αυτός πολιτισμού να «αξιοποιηθεί» ως μπαρ, σκυλάδικο ή πολυκατοικία, ή να γκρεμιστεί! (Ως γνωστόν, η περιοχή γνωρίζει μεγάλη «ανάπτυξη» τα τελευταία χρόνια). Η ΚΕΔ, ξαφνικά και χωρίς καμιά προειδοποίηση, έκρινε ότι δεν την συμφέρει πλέον η μίσθωση και, γι αυτό, το πουλάει.

Η αντίδραση της ομάδας του θεάτρου, αλλά και εκατοντάδων πολιτών, υπήρξε άμεση. Το απόγευμα της 11ης Σεπτέμβρη πραγματοποιήθηκε συγκέντρωση διαμαρτυρίας στην πλατεία Συντάγματος. Παράλληλα, στο μπλογκ art-os.blogspot.com είχε ήδη αρχίσει η συγκέντρωση υπογραφών για τη σωτηρία του θεάτρου. Μέχρι στιγμής οι υπογραφές έχουν ξεπεράσει τις εξακόσιες, ενώ ανάμεσα σ' αυτές ξεχωρίζουν τα ονόματα των Μίκη Θεοδωράκη, Μαρίας Φαραντούρη, Ιάκωβου Καμπανέλλη, Κώστα Γεωργουσόπουλου, Γιώργου Γραμματικάκη, Χαράς Μπακονικόλα, Νίκου Κούνδουρου, Μάριου Ποντίκα, Δημήτρη Καταλειφού, Αλέκου Αλαβάνου, Λάκη Λαζόπουλου, Γιώργου Βό-

τση, Λέανδρου Πολενάκη, Γιώργη Χριστοφιλάκη, Στέφανου Ληναίου, Έλλης Φωτίου, Γιώργου Σκούρτη, Περικλή Κοροβέση, Νίκου Κυπουργού, Βασίλη Λέκκα, Μάνου Ελευθερίου, κ.ά.

Στις 13 του Σεπτέμβρη η Εταιρεία των Ελλήνων Θεατρικών Συγγραφέων, Συνθετών και Μεταφραστών, με ανακοίνωσή της, εκδήλωσε τη διαμαρτυρία της για την εκποίηση του «Βαφείου». Μεταξύ άλλων, στην ανακοίνωσή της η Εταιρεία ανέφερε: «Πλέον των σαράντα θεατρικών χώρων, χειμερινών και καλοκαιρινών, έχουν υποστεί την επίθεση της μπουλντόζας και την θέση τους έχουν καταλάβει σούπερ μάρκετ και πολυκατοικίες. Παρά τις συνεχείς διαμαρτυρίες μας, η χώρα που γέννησε το Θέατρο και τον Πολιτισμό, αδιαφορεί και πρωτοστατεί στην άποψη του τσιμέντου».

Μετά από την κινητοποίηση, τις παρεμβάσεις και διαμαρτυρίες πολυάριθμων και διακεκριμένων ανθρώπων της τέχνης και των γραμμάτων, πολλών δημοσιογράφων και άλλων πολιτών, το «Βαφείο» πέτυχε μια πρώτη νίκη. Ο πλειστηριασμός του θεάτρου που είχε εξαγγελθεί για τις 18 Σεπτέμβρη, μπορεί να μην ακυρώθηκε, αλλά αναβλήθηκε για την Πέμπτη 4 Οκτώβρη. «Οι προσπάθειες και κινητοποιήσεις του καλλιτεχνικού (και όχι μόνον) κόσμου για την οριστική ματαίωση της εκποίησης ενός ιστορικού κτηρίου του 1885 δεν θα αναβληθούν, αλλά θα συνεχιστούν καθημερινά». Έτσι έδωσε το στίγμα της συνέχισης του αγώνα η ομάδα του θεάτρου.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΟΥΒΑΣ

Πολιτική αρετή, αριστοτελική φρόνηση και πραγματισμός

Αν τα ζητήματα της παιδείας, του πολιτισμού και της παράδοσης αποτελούν εγγενή στοιχεία ενός σύγχρονου ιδεολογικού και κοινωνικού προβληματισμού και αξίζουν επομένως να συζητηθούν σοβαρά, τα ερωτήματα για το ρόλο των διανοουμένων στη συζήτηση αυτή, στη διακίνηση γενικότερα των ιδεών και τη διαμόρφωση εφικτών πολιτικών προτάσεων –αλλά και για τη δύναμη ή απαξία του λόγου, στη σύγχρονη εποχή της μεταμοντερνικότητας και της παγκοσμιοποίησης, δεν έχουν μικρότερη θεωρητική ή και πρακτική σημασία.

Σκέψεις πάνω στις έννοιες της πολιτικής πράξης και της πολιτικής αρετής, της ηθικής της πεποίθησης και της ηθικής της υπευθυνότητας, της πολιτικής ειλικρίνειας, της συνέπειας και της αυτοκριτικής, της πραγματικότητας και του κοινωνικοπολιτικά εφικτού θα πρέπει να εκφραστούν και να συζητηθούν στη βάση μιας ειλικρινούς προσπάθειας αναστοχασμού, αυτογνωσίας, αλληλοσεβασμού και ελεύθερης διακίνησης των ιδεών. Η διάνοηση, οφείλει, και δικαιούται θα έλεγα, ή να στρατευθεί –με ξεκάθαρες όμως θέσεις, έντιμα, αξιοπρεπώς και εποικοδομητικά– ή να σιωπήσει.

Παρόλο που η πολιτική θεωρείται ότι είναι η τέχνη του εφικτού, στο πλαίσιο εύρεσης ισορροπιών, συμβιβασμών και επιλογών που στόχο έχουν πρωτί-

στως την κατάκτηση και διατήρηση της εξουσίας, η πολιτική πράξη δεν μπορεί να στερείται βασικών αρχών, αξιών και προϋποθέσεων.

Είναι πολύ ενδιαφέρον –τόσο από φιλοσοφική και επιστημολογική άποψη, όσο και από ιστορική και κοινωνικοπολιτική– να τονισθεί εδώ η θριαμβευτική επανάκαμψη της αριστοτελικής σκέψης, και ιδιαίτερα της αριστοτελικής έννοιας της φρόνησης, ως πρακτικής σοφίας, στην άσκηση της τέχνης της Πολιτικής αλλά και στην αντιμετώπιση των σύγχρονων περιβαλλοντικών και βιοηθικών προβλημάτων. Κι αυτό βέβαια δεν συμβαίνει μόνο στη χώρα μας, αλλά σε μεγάλη έκταση και στο εξωτερικό.

Αξίζει εδώ να αναφέρουμε, ότι, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, η ηθική των ατόμων δεν μπορεί να διαφέρει από την ηθική του κράτους. Κατ' επέκταση επομένως, όλοι έχουμε τους κυβερνώντες που μας αξίζουν, και που δεν μπορούν να δρουν και να κινούνται σε διαφορετικό πνευματικό, ηθικό και πρακτικό επίπεδο από το επίπεδο που όλοι εμείς οι πολίτες κινούμαστε στην καθημερινή μας ζωή.

Από την αρχαιότητα επίσης είναι γνωστό ότι η δυσκολία δεν βρίσκεται στην επινόηση θεσμών και νομοθετημάτων, αλλά πολύ περισσότερο στην εφαρμογή τους. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να αποκτήσουμε –μέσα από ένα κατάλληλο πρόγραμμα αγωγής και εκπαίδευσης των νέων ανθρώπων αλλά και ολοκλήρης της κοινωνίας, που θα έπρεπε να είναι και η σπουδαιότερη

φροντίδα του κράτους– αυτή την πρακτική σοφία, τη φρόνηση, που θα μας καταστήσει ενεργούς και χρήσιμους πολίτες και θα μας οδηγήσει στη γνώση του αγαθού και στην άσκηση της αρετής. Αυτό αποτελεί και την πρωταρχική και ουσιαστική προϋπόθεση του ιδανικού κράτους (πόλης-κράτους) για τον Αριστοτέλη. Να γίνουν, δηλαδή, οι πολίτες κοινωνοί της αρετής, που εδώ θα πρέπει να κατανοηθεί κυρίως ως πολιτική αρετή.

Τόσο οι πολίτες όσο και το κράτος θα πρέπει να αποσκοπούν στη γνώση και τη βίωση του αγαθού και στην αριστοτελική ευδαιμονία, που άμεσα φαίνεται να συναρτάται με τη διανοητική και την ηθική αρετή.

Η πολιτική επομένως κατά τον Αριστοτέλη δεν αρκεί να είναι απλά τελολογική (να έχει κάποιο σκοπό), αλλά θα πρέπει να αποσκοπεί σε κάτι έλλογο και υψηλό, να στηρίζεται σε αξίες, σε μια οντολογία των αξιών. Αυτή η οντολογία είναι ουσιαστικά και μια από τις σημαντικότερες συνεισφορές του αρχαιοελληνικού λόγου στο φιλοσοφικό και ηθικό στοχασμό, στη θεωρία των αξιών, στην ιστορία και την εφαρμογή των ιδεών.

Αξίζει εδώ να αναφερθεί ότι, σε αντίθεση με την αρχαιοελληνική αυτή οντολογία, ο αγγλοσαξωνικός πραγματισμός και ο μεταμοντέρνος αποδομητικός λόγος –ο καθένας τους από διαφορετική, φαινομενικά, οπτική γωνία, αλλά πάνω ουσιαστικά στην ίδια βάση– θεωρούν ότι η αλήθεια δεν έχει μια ουσιαστική αξία, αλλάζει με την κάθε αλλαγή της κοινωνίας και των «πιστεύω» της, και δεν ενδιαφέρει επομένως παρά μόνο εφόσον μας είναι ωφέλιμη και χρήσιμη. Το ίδιο άλλωστε υποστηρίζεται και για το σύστημα των αξιών, την αξιολόγηση των ιδεών και τη σημασία «των μεγάλων αφηγήσεων». Στο πλαίσιο της αποδομητικής αυτής, καταστροφικής, στην ουσία της, «φιλοσοφίας» –και σε πλήρη αντίθεση με την αρχαιοελληνική κοσμοθεώρηση– υπάρχει διάκριση μεταξύ επιστήμης και ηθικής, διχοτόμηση γεγονότων και αξιών και μια σχετικιστική, προφανώς, θεώρηση των αξιών, των σημασιών και των νοημάτων.

Με αυτές τις «αρχές» δεν είναι επομέ-

νως περίεργο που ο πραγματισμός και η μεταμοντερνικότητα έχουν επίσης διεισδύσει στο χώρο της επιστημονικής γνώσης και έρευνας, της ηθικής φιλοσοφίας, της κοινωνιολογίας και της πολιτικής, προτάσσοντας στο επιστημονικό επίπεδο την εφαρμοσμένη γνώση και έρευνα, τον εμπειρισμό και το γνωσιοθεωρητικό σκεπτικισμό· στο χώρο της ηθικής τη σχετικότητα και τη ρευστότητα των αξιών –στη βάση μιας εξόχως αντιοντολογικής (αντι-θεμελιοκρατικής) θεώρησης– και στο κοινωνικο-πολιτικό επίπεδο τον άκρατο φιλελευθερισμό, τον ατομικισμό, τον ωφελισμό, αλλά και έναν ψευδεπίγραφο και υποκριτικό «ανθρωπισμό», που επιλεκτικά (και πλήρως συμφεροντολογικά) εκφράζει την «αλληλεγγύη» του στο λαό, για παράδειγμα, του Ιράκ, όχι όμως και στο λαό της Χιλής με τον Πινοσέτ.

Δεν είναι επίσης τυχαίο, που η κοσμοθεωρία αυτή βρήκε γόνιμο έδαφος να αναπτυχθεί και να εδραιωθεί στον αγγλοσαξωνικό χώρο –που έχει μεγάλη παράδοση στον εμπειρισμό ήδη από την εποχή των Μπέικον, Χομπς, Λοκ και Χιουμ– και ιδιαίτερα στις ΗΠΑ. Η λεηλάτηση του πλανήτη και η περιβαλλοντική κρίση, με τη βάρβαρη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας, δεν είναι παρά δύο ακόμη καταστροφικά επακόλουθα αυτής της κοσμοχαλασίας που θέλει να περνάει για κοσμοθεωρία.

Ο μόνος πολιτικός χώρος που έχει την ιστορική ευθύνη, το ηθικό έρμα αλλά και την ικανότητα να στοχαστεί αποτελεσματικά και να βοηθήσει –στο μέτρο των δυνατοτήτων του– στην υλοποίηση των ιδεών της πολιτικής αρετής και της δίκαιης και σωστής διακυβέρνησης είναι ο χώρος της Αριστεράς. Χωρίς θεωρητικολογίες, με πολλή δουλειά και πίστη στην προσπάθεια, θα πρέπει –στηριζόμενοι στην Ιστορία και στις παραδόσεις μας– να δημιουργήσουμε μια σύγχρονη πολιτική ιδεολογία, μια σύγχρονη κοσμοθεωρία και πρόταση που θα μας επιτρέπει να αντιμετωπίζουμε τα προβλήματα όχι *ad hoc*, αλλά στη βάση αρχών και μακρόπνοων σχεδιασμών.

I.N. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ο I.N. Μαρκόπουλος είναι αναπλ. καθηγητής στο Α.Π.Θ. (<http://users.auth.gr/imarkopo>)

Η Ηλέκτρα στην Ηλέκτρα του Σοφοκλή

της Κατερίνας Συνοδινού

Μια παράσταση αρχαίας ελληνικής τραγωδίας σήμερα είναι δυνατόν να μιλήσει στο κοινό; Υπάρχουν καν περιθώρια να ανεβαίνουν τέτοια έργα; Κι αν επιχειρείται η παρουσίασή τους, ποια θα έπρεπε να είναι τα όρια της εκάστοτε «ερμηνείας» τους; Τα ερωτήματα αυτά είναι εύλογα, εφόσον η τραγωδία είναι δημιούργημα μιας μακρινής και ολωσδιόλου διαφορετικής κοινωνίας από τη σημερινή. Όσες προσπάθειες κι αν καταβάλουμε να προσεγγίσουμε λογικά τα έργα, είναι αδύνατον να μπούμε στη θέση ενός θεατή μιας πρώτης παράστασης του 5ου π.Χ. αιώνα και να τη δούμε με τον ίδιο τρόπο. Άλλα τα εφόδια από κάθε άποψη, γλωσσική, κοινωνική, πολιτική, θρησκευτική, ψυχολογική, συναισθηματική εκείνου του θεατή και άλλα τα εφόδια ενός σύγχρονου θεατή. Σε ένα σημερινό έργο ο θεατής κάνει αυτόματους συσχετισμούς με την κοινωνία της οποίας προϊόν είναι το έργο, και οι οποίοι είναι απαραίτητοι για να προσλάβει το «μήνυμά» του. Με τον τρόπο αυτόν οι υπερβάσεις και οι ρήξεις που πραγματοποιούνται στο έργο είναι ορατές στον επαρκή τουλάχιστον θεατή. Δεν συμβαίνει το ίδιο με την παράσταση μιας αρχαίας τραγωδίας, γιατί απουσιάζουν οι προϋποθέσεις αυτές για την πρόσληψη του έργου. Δεν εννοώ ότι εκ των προτέρων πρέπει να αποκλειστεί το ανέβασμα τέτοιων έργων. Εννοώ ότι επιβάλλεται να υπάρχει συναίσθηση των δυσκολιών και του χάσματος που μας χωρίζει από τα αρχαία έργα. Υπό το πρίσμα αυτό, ο σεβασμός προς το κείμενο, το μόνο στοιχείο που έχει φθάσει ως εμάς από την αυθεντική παράσταση, προβάλλει αυτονόητος. Μόνο το κείμενο περικλείει μέσα του τα στοιχεία που δυνάμει μπορούν να

αφορούν και τον σημερινό θεατή και που περιμένει κανείς να προβληθούν σε μια παράσταση. Έτσι, αν εξακολουθούν να σκηνοθετούνται τέτοια έργα, η ερμηνεία που ακολουθείται θα πρέπει να αναγνωρίζει τα όριά της, με άλλα λόγια να μην έρχεται σε αντίφαση με το πνεύμα του κειμένου.

Όταν λέω «το πνεύμα του κειμένου» δεν εννοώ να ακολουθεί κανείς πιστά το κείμενο στη νεοελληνική του (ή άλλη) απόδοση. Αυτό δεν αρκεί. Υπάρχουν παραστάσεις που ενώ ακολουθούν γραμμή προς γραμμή το αρχαίο κείμενο, όσο επιτρέπει βέβαια μια μετάφραση, εντούτοις η σκηνοθεσία και κατ' επέκταση η ηθοποιία οδηγούν αλλού. Γενικά στις σημερινές παραστάσεις υπάρχει η τάση για πρωτοτυπία, για καινοτομίες, να δείξουν κάτι που δεν το έδειξε κανείς προηγουμένως. Η προσπάθεια αυτή ως προς την *ὄψιν* της παράστασης καταλήγει ορισμένες φορές σε νεωτερισμούς που δεν προσφέρουν τίποτα (π.χ. γυναίκες του Χορού με μπικίνι στην *Ηλέκτρα* του Ευριπίδη ή γυμνή Ηλέκτρα στο ομώνυμο έργο του Σοφοκλή) παρά μόνο εντυπωσιασμό και φτηνή σκανδαλοθηρία. Σχετικά με τη *διάνοιαν*, δηλαδή το νόημα του έργου, τέτοιες προσπάθειες έχουν ως αποτέλεσμα ερμηνείες που έρχονται σε διάσταση με το έργο και προϋποθέτουν στην ουσία ένα άλλο έργο. Στις περιπτώσεις αυτές θα ήταν προτιμότερο, όπως έχει γίνει τόσες φορές, να είχε χρησιμοποιηθεί το υλικό για να γραφτεί ένα νέο έργο. Ίσως να αντιτείνει κανείς πως δεν προσεγγίζουμε όλοι με τον ίδιο τρόπο ένα λογοτεχνικό έργο, ότι υπάρχουν τόσες ερμηνείες όσοι και αναγνώστες, ότι μπορεί να δει κανείς πράγματα σε ένα λογοτέχνημα που δεν τα είχε συνειδητοποιήσει ούτε ο ίδιος ο δημιουργός του. Δεν υπάρχει διαφωνία ως προς αυτά τα σημεία. Άλλο όμως η πολυσημία ενός έργου και άλλο μια παράσταση που έχει χάσει την επαφή με το κείμενο του συγγραφέα. Στην καλύτερη περίπτωση θα

μπορούσε να μιλήσει κανείς για αμηχανία του σκηνοθέτη, ενώ στη χειρότερη για διαστρέβλωση του έργου. Αν μια αρχαία τραγωδία αδυνατεί να μιλήσει στο σημερινό κοινό με τις δικές της «δυνάμεις», οι κάθε λογής εκσυγχρονισμοί και νεωτερισμοί το μόνο που καταφέρνουν είναι να χειροτερεύουν την κατάσταση και να απομακρύνουν τον θεατή ακόμα περισσότερο από ένα ήδη μακρινό έργο.

Ακραίο παράδειγμα της γενικής αυτής τάσης αναφορικά με τη σκηνοθεσία των αρχαίων τραγωδιών αποτελεί η παράσταση της *Ηλέκτρας* του Σοφοκλή σε σκηνοθεσία του Πήτερ Στάιν. Είναι άξιο απορίας πώς ενώ στα λόγια η παράσταση αυτή ακολουθούσε κατά λέξη το αρχαίο κείμενο η ερμηνεία ήταν κάτι έξω από αυτό. Ερχόταν απ' αλλού. Η υπερβολική και άσκοπη κινητικότητα της Ηλέκτρας, τα βίαια και αδικαιολόγητα ξεσπάσματά της, οι νευρικές και αχρεΐαστες ασχολίες της πάνω στη σκηνή κάλυπταν τον βαρυσήμαντο λόγο του Σοφοκλή. Αυτό που έμενε τελικά ήταν μια Ηλέκτρα μονόπλευρη, κραυγαλέα, υστερική, που διψούσε για εκδίκηση στα τυφλά, που επιθυμούσε το θάνατο του Αίγισθου και της μάνας της χωρίς κανέναν προβληματισμό. Η Ηλέκτρα αυτή, μετά την πραγματοποίηση των δύο φονικών, πανηγυρίζει ξέφρενα με φωνές και χοροπηδητά, για τα οποία, περιττό να πω, δεν υπάρχει ίχνος στον Σοφοκλή – δεν λέω τίποτα για το «καθαρήριο» λουτρό στη γούρνα, που έδωσε μια ωραία ευκαιρία για το γυμνό της Ηλέκτρας! Είναι σαφές ότι από δω και πέρα όχι μόνο δεν θα φοβάται τις Ερινύες της μάνας της, αλλά ούτε καν θα αφιερώσει μια σκέψη στα δύο φονικά και ιδιαίτερα στη μητροκτονία. Είναι λευκοντυμένη, νικήτρια, εξαγνισμένη, ελεύθερη, ευτυχισμένη...

Με αφορμή την παραπάνω παράσταση θα προσπαθήσω να σκιαγραφήσω, σχηματικά βέβαια, την Ηλέκτρα μένοντας όσο γίνεται πιο κοντά στο έργο του Σοφοκλή*. Ας υπενθυμίσω πρώτα ότι η θέ-

Η Κατερίνα Συνοδινού είναι καθηγήτρια της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ση της γυναίκας στην Αθήνα του 5ου π.Χ. αιώνα ήταν μειονεκτική. Χωρίς πολιτικά, νομικά, οικονομικά και με ορισμένα μόνο κοινωνικά και θρησκευτικά δικαιώματα, η θέση της ανήκε στον ιδιωτικό χώρο του σπιτιού, αποστολή της ήταν να το διευθύνει και να γεννά γνήσιους απογόνους για να διαιωνίζουν τον *Οἶκον* του πατέρα τους. Σ' αντίθεση με την πραγματικότητα αυτή και οι τρεις μεγάλοι τραγικοί έχουν δώσει, ως γνωστόν, πρωταγωνιστικό ρόλο σε γυναίκες.

Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η *Ηλέκτρα* του Σοφοκλή, η οποία είναι το κεντρικό πρόσωπο του έργου. Η ηρωίδα αυτή έχει τα ίδια γενικά χαρακτηριστικά που συναντούμε και στους άλλους σοφόκλειους ήρωες, άνδρες ή γυναίκες. Είναι μόνη, αμετάπειστη, ασυμβίβαστη, ανυποχώρητη, αποφασισμένη να πάει στα άκρα για να επιτύχει αυτό που έταξε ως στόχο της. Από την πλευρά αυτή ο Σοφοκλής εξισώνει τους γυναικείους και ανδρικούς ήρωές του, κι έτσι η *Ηλέκτρα*, όπως και όλες οι παρόμοιες μεγάλες γυναικείες μορφές της αρχαίας αθηναϊκής τραγωδίας, προβάλλει ως αντισυμβατική, αιρετική μορφή.

Ειδικότερα στον Σοφοκλή η *Ηλέκτρα* παρουσιάζεται ως αντιστασιακή μορφή. Είναι η μόνη που αντιστάθηκε στην τυραννική εξουσία των δολοφόνων του Αγαμέμνονα και σφετεριστών του θρόνου του, Κλυταιμνήστρας και Αίγισθου. Είναι η μόνη που μένει πιστή με πάθος στη μνήμη του πατέρα της και περιμένει

τον Ορέστη να εκδικηθεί τον ατιμωτικό θάνατό του. Θεσμικά η *Ηλέκτρα* ως γυναίκα δεν είχε καμία υποχρέωση να εκδικηθεί το θάνατο του πατέρα της, ούτε θα κέρδιζε τίποτα από την εκδίκηση αυτή. Το αντίθετο συμβαίνει με τον Ορέστη ο οποίος είχε καθήκον να τιμωρήσει τους δολοφόνους και, με τον τρόπο αυτό, να ανακτήσει τον πατρικό του θρόνο.

Για να επανέλθουμε στην *Ηλέκτρα*, η πρώτη κορυφαία αντιστασιακή πράξη της ήταν να σώσει τον Ορέστη από τα χέρια της μητέρας τους και να τον φυγαδεύσει. Έτσι εξασφάλισε τη μελλοντική εκδίκηση για τον θάνατο του Αγαμέμνονα. Επιπλέον μια ενδεχόμενη επιστροφή του Ορέστη βάραινε πάντα πάνω στην Κλυταιμνήστρα και αντιπροσώπευε θανάσιμη απειλή γι' αυτή (778κ.εξ.). Ακόμα πιο σημαντικό, η ύπαρξή του επιδρούσε ανασταλτικά στην τυραννική εξουσία του Αίγισθου, όπως φαίνεται από τα λόγια του, όταν πίστεψε πως ο Ορέστης ήταν πια νεκρός (1458κ.εξ.).

Αλλά η αντίσταση της *Ηλέκτρας* δεν περιορίζεται στην καθοριστική αυτή πράξη. Τα χρόνια της απουσίας του Ορέστη και ενώ η εξουσία των δολοφόνων και σφετεριστών του θρόνου είχε εδραιωθεί, η *Ηλέκτρα* συνεχίζει να θρηνεί ατελείωτα τον νεκρό πατέρα της (86κ.εξ.). Και οι εύλογες παρατηρήσεις του Χορού σχετικά με το μάταιο των θρήνων της και το ανεπανόρθωτο του θανάτου (137κ.εξ.) περισσότερο εντείνουν την παραφορά της (145κ.εξ.). Ωστόσο η αφύσικη αυτή συμπεριφορά, τουλάχιστον σύμφωνα με τον κοινό νομό, όπως τον απηχεί ο Χορός, έχει «πολιτική» σημασία. Με τον τρόπο αυτόν η *Ηλέκτρα* διατηρεί ζωντανή τη μνήμη του Αγαμέμνονα, αναγκάζει τους φονιάδες να τιμούν τη μνήμη του και γενικά δεν τους αφήνει ήσυχους να νέμονται την εξουσία τους (355-6). Η αποτελεσματικότητα της συμπεριφοράς της *Ηλέκτρας* φαίνεται κατεξοχήν στα λόγια της Κλυταιμνήστρας, όταν νομίζει πως με τον «θάνατο» του Ορέστη έχει πια λυτρωθεί από τα δυο αδέλφια. Έτσι χαρακτηρίζει την *Ηλέκτρα* μεγαλύτερη πληγή από τον Ορέστη, η οποία, όντας σύνοικός της, της έπινε συνέχεια το αίμα της ψυχής της (784-5).

Η *Ηλέκτρα* ωστόσο δεν μένει μόνο στα «λόγια». Η ψεύτικη είδηση για το θάνατο του Ορέστη την ωθεί να αποφασίσει να περάσει στο επίπεδο της δράσης. Της εί-

ναι ανυπόφορη η ιδέα ότι θα πρέπει στο εξής να είναι «δούλα» στους εχθρούς της χωρίς ελπίδα σωτηρίας (814κ.εξ.). Υπό το βάρος της προοπτικής αυτής αποφασίζει να δράσει στη θέση του Ορέστη και να σκοτώσει τον Αίγισθο (955κ.εξ.). Προσπαθεί μάλιστα ανεπιτυχώς να πείσει και την αδελφή της Χρυσόθεμη να γίνει συνεργός της. Είναι αξιοσημείωτο ότι τα επιχειρήματα που χρησιμοποιεί θα άρμοζαν σ' έναν ευγενή νέο που θα έπαιρνε εκδίκηση για τον πατέρα του, και όχι σε μια νέα της εποχής εκείνης (973κ.εξ.). Και η ειρωνεία κορυφώνεται, όταν η *Ηλέκτρα* επισημαίνει στη Χρυσόθεμη πως πάνδημη η πόλη θα τις τιμήσει για την ανδρεία τους, δηλαδή την κατεξοχήν αρετή των ανδρών (982-3). Έτσι με την απόφασή της να δράσει η ίδια, η *Ηλέκτρα* υπερβαίνει και το τελευταίο εμπόδιο του φύλου της αναφορικά με την αντίστασή της στους σφετεριστές της εξουσίας και φονιάδες του πατέρα της.

Συμβατική και εκ διαμέτρου αντίθετη στάση από την *Ηλέκτρα* κρατεί η Χρυσόθεμη η οποία έχει υποταχθεί στους τυράννους, με αντάλλαγμα τα υλικά της αγαθά. Σε κάθε ευκαιρία επικαλείται την αδυναμία του γυναικείου φύλου και δεν παύει να συμβουλεύει την *Ηλέκτρα*, αν και αναγνωρίζει ότι έχει δίκιο, να υποταχθεί στους κρατούντες (1013-4). Αυτό έχει κάνει η ίδια η οποία με ένα οξύμωρο διακηρύσσει την αρχή που ακολουθεί: αν θέλει να διατηρήσει την ελευθερία της, πρέπει να υποκύπτει στους κρατούντες (339-400)!

Η αντιστασιακή, ασυμβίβαστη στάση της *Ηλέκτρας* έχει συνέπειες γι' αυτήν που οξύνουν καθημερινά την κατάστασή της. Είναι μόνη, αποξενωμένη από όλους, χωρίς δική της οικογένεια, η Κλυταιμνήστρα και ο Αίγισθος χρησιμοποιούν βία εναντίον της, την έχουν ουσιαστικά καταντήσει δούλα στο σπίτι του πατέρα της (257κ.εξ.) και, το τελευταίο, την απειλούν με φυλάκιση μακριά από την πατρίδα (380κ.εξ.). Χαρακτηριστικά η *Ηλέκτρα* αποκαλεί τη μητέρα της *δεσπότιν*, αφέντρα (597) και *μητέρα άμητορα*, μάνα που δεν είναι μάνα (1154).

Όμως το τραγικό στοιχείο στην *Ηλέκτρα* δεν εντοπίζεται κυρίως στην εξاثλιωμένη και επισφαλή ζωή της. Περισσότερο τραγική είναι η επίγνωσή της ότι η αντίσταση που προβάλλει στο διεφθαρμένο περιβάλλον στο οποίο ζει υπε-

ρασπιζόμενη μια δίκαιη υπόθεση έχει αρνητικές επιπτώσεις στον χαρακτήρα της. Οι αρνητικές αυτές επιπτώσεις προέρχονται από τα αλληλοσυγκρουόμενα συναισθήματα και καθήκοντα καθώς και από τις αντιφάσεις που αντιμετωπίζει προκειμένου να πραγματοποιήσει τον δίκαιο στόχο της. Οι συγκρούσεις και οι αντιφάσεις αυτές, όπως θα δούμε, σφραγίζουν με τον πιο ενδιαφέροντα και σημαντικό τρόπο την προσωπικότητα της Ηλέκτρας.

Η Κλυταιμήστρα είναι μητέρα της Ηλέκτρας. Το γεγονός αυτό προκαλεί μια από τις κύριες αντιφάσεις του έργου. Η Ηλέκτρα έχει θέσει σκοπό της ζωής της να εκδικηθεί τον θάνατο του πατέρα της και κατακρίνει όσους λησμονούν τους γονείς που πεθαίνουν οικτρά (145–6). Όμως, για να μείνει η ίδια πιστή στη μνήμη του ενός γονιού της, πρέπει να επιθυμεί τον θάνατο του άλλου. Επιτελώντας το καθήκον της συγχρόνως το παραβαίνει. Την αντίφαση αυτή ακολουθούν και άλλες σε επί μέρους σημεία. Έτσι παραδέχεται η ίδια στον Χορό που προσπαθεί να τη νουθετήσει, ότι οι θρήνοι της είναι υπερβολικοί, ότι υπερβαίνουν το μέτρο και ντρέπεται γι' αυτό. Όμως οι συνθήκες υπό τις οποίες ζει και οι υβριστικές πράξεις των δολοφόνων την αναγκάζουν να φέρεται έτσι (254κ.εξ.). Όπως ομολογεί η ίδια, όποιος ζει μέσα σε κακά είναι αδήριτη ανάγκη να κάνει και ο ίδιος κακά (308–9).

Η Ηλέκτρα επιπλέον ντρέπεται για την επιθετική στάση της απέναντι στη μητέρα της και γενικά για την αλλοτρίωσή της από αυτή. Προσπαθώντας όμως να δικαιολογηθεί επιμένει ότι υπεύθυνη είναι η ίδια η Κλυταιμήστρα. Οι πράξεις της είναι που υπαγορεύουν στην Ηλέκτρα τις κατάλληλες λέξεις για να τις εκφράσει (616κ.εξ.). Το χειρότερο για την Ηλέκτρα είναι η συνειδητοποίηση ότι τελικά δεν είναι καλύτερη από τη μητέρα της. Στο πρόσωπό της αναγνωρίζει μια δεύτερη Κλυταιμήστρα (608–9). Ενώ είχε κατηγορήσει τη Χρυσόθεμη ότι ήταν παιδί της μάνας της και όχι του πατέρα της, τώρα συνειδητοποιεί το ίδιο για τον εαυτό της (365κ.εξ.).

Με λίγα λόγια, η Ηλέκτρα επιδιώκοντας να εκδικηθεί τον θάνατο του πατέρα της παρουσιάζεται στο έργο ως ο υπερασπιστής του δίκιου, της *αἰδοῦς* (σωφροσύνης, μέτρου) και της ευσέβειας (249–50). Όμως στην προσπάθειά της να

πραγματοποιήσει τον στόχο της έχει επίγνωση ότι μέσα στο διεφθαρμένο περιβάλλον στο οποίο ζει δεν μπορεί να είναι ούτε σώφρων ούτε ευσεβής (307–8).

Και όχι μόνο αυτό. Η Ηλέκτρα με τον πλέον ειρωνικό τρόπο αμφισβητεί το δίκαιο της ανταπόδοσης, το οποίο εφαρμόσε η Κλυταιμήστρα στην περίπτωση του Αγαμέμνονα και το οποίο επιδιώκει να εφαρμόσει η ίδια στην περίπτωση της μητέρας της. Σύμφωνα με την Ηλέκτρα, όποιος εφαρμόζει τον νόμο αυτό (*lex talionis*) υπόκειται κι αυτός στον ίδιο νόμο (580κ.εξ.). Επομένως και η Ηλέκτρα και ο Ορέστης, αν τον εφαρμόσουν, θα υποστούν τις συνέπειες. Με το επιχείρημα αυτό η Ηλέκτρα αναιρεί τη δικαιολογία της για το φόνο του Αίγισθου και της Κλυταιμήστρας. Προφητεύει κατά κάποιον τρόπο τον αντίκτυπο που θα έχει η εκδίκηση πάνω της.

Η εμφάνιση του Ορέστη δείχνει ανάγλυφα τη διαφορά ανάμεσα σ' αυτόν και την Ηλέκτρα. Ο Ορέστης ήλθε σταλμένος από τον Απόλλωνα και καθοδηγείται από τον Παιδαγωγό για να πάρει εκδίκηση και έτσι να ανακτήσει τον πατρικό θρόνο. Για την Ηλέκτρα η εκδίκηση ήταν μόνο ζήτημα δικαιοσύνης, στο οποίο αφιερώθηκε με ελεύθερη προαίρεση. Μόνο όταν ο Ορέστης είδε το φυσικό και συναισθηματικό κατάντημα της Ηλέκτρας συνειδητοποίησε κι αυτός τις συμφορές του *Οἴκου* του (1185).

Η πραγματικότητα που βίωνε η Ηλέκτρα τα χρόνια που απουσίαζε ο Ορέστης την έχει σφραγίσει ανεξίτηλα ώστε οτιδήποτε και να συμβεί στο εξής δεν θα μπορέσει να εξαλείψει τα σημάδια που άφησε πάνω της (1246κ.εξ.). Όταν ο Ορέστης την προειδοποιεί να μην παρουσιασθεί πολύ χαρούμενη στη μητέρα τους και έτσι να βάλει σε κίνδυνο το σχέδιό τους, η απάντηση της Ηλέκτρας είναι αποκαλυπτική. Να μη φοβάται, του λέει, γιατί το παλιό μίσος την έχει αλλοιώσει σε τέτοιο βαθμό ώστε δεν υπάρχει κίνδυνος να δει η μητέρα τους ξανά το ευτυχισμένο πρόσωπό της (1309κ.εξ.).

Ο Σοφοκλής στην Έξοδο του έργου δεν προσδιορίζει ρητά αν δικαιώνεται η όχι η μητροκτονία και ο φόνος του Αίγισθου, ούτε είναι διαφωτιστικός για τον αντίκτυπο που είχαν αυτά τα φονικά πάνω στα δύο αδέλφια. Έτσι δεν φαίνεται αν η Ηλέκτρα στο τέρμα του δρόμου έχει κερδίσει τελικά την ψυχική της γαλήνη, ισορροπία και ευτυχία.

Είναι αλήθεια ότι η Ηλέκτρα την ώρα της μητροκτονίας κραυγάζει στον Ορέστη «χτύπα, αν έχεις τη δύναμη, δεύτερη φορά» (1415), που δείχνει πως η Ηλέκτρα έμεινε σταθερή στον στόχο της μέχρι το τέλος. Παράλληλα όμως το υποθετικό «αν» ίσως δηλώνει κάποια αναστολή εκ μέρους της.

Η στάση της επίσης απέναντι στον Αίγισθο πριν από την εκτέλεσή του μαρτυρεί από άλλη οπτική γωνία μια ακόμα αντίφαση στο χαρακτήρα της Ηλέκτρας. Κανένας νόμος δεν επέβαλε να εκτελεστεί ο Αίγισθος χωρίς απολογία και να πεταχτεί το πτώμα του μακριά, προφανώς βορά των όρνιων (1483κ.εξ.). Και όμως έτσι παροτρύνει τον Ορέστη η Ηλέκτρα, ο συνήγορος της δικαιοσύνης στο έργο! Αυτά είναι τα τελευταία της λόγια... Ούτε η ακαριαία εκτέλεση του Αίγισθου θα γινόταν μάθημα σε όσους καταπατούν τον νόμο, όπως ισχυρίζεται ο Ορέστης (1505κ.εξ.).

Ίσως μια νύξη για το μέλλον να αποτελούν τα λόγια του Αίγισθου που μιλάει για παρόντα και μελλοντικά κακά των απογόνων του Πέλοπα (1498). Ωστόσο για την αποτίμηση της μητροκτονίας και γενικότερα της εκδίκησης περισσότερο βαρύνουν οι συνέπειες που προέκυψαν από την αντίσταση που προέβαλε η Ηλέκτρα στους δολοφόνους του Αγαμέμνονα: συνέπειες που έχουν να κάνουν με τα αλληλοσυγκρουόμενα συναισθήματα και καθήκοντα καθώς και τις αντιφάσεις στις οποίες παγιδεύτηκε η ηρωίδα και που προκάλεσαν την αλλοίωση του χαρακτήρα της. Όπως της είπε κάποια στιγμή η Χρυσόθεμη, υπάρχουν τραγωδίες χειρότερες και από το θάνατο (1107–8). Η Ηλέκτρα αφιέρωσε τη ζωή της σε μια δίκαιη υπόθεση και θριάμβευσε. Όμως ορισμένες φορές και η δικαιοσύνη προξενεί ζημιά, σύμφωνα πάλι με λόγια της Χρυσόθεμης (1042). Δεν είναι πάντοτε στα μέτρα του ανθρώπου. Ίσως η νίκη της Ηλέκτρας να είναι συγχρόνως και ήττα της. Εν πάση περιπτώσει ο Σοφοκλής πουθενά δεν αφήνει να εννοηθεί ότι στο τέλος η Ηλέκτρα χοροπηδά σαν μαινάδα από ενθουσιασμό και, ακόμα χειρότερα, ότι ποδοπατεί το πτώμα της μάνας της, όπως συμβαίνει στην παράσταση του Στάην.

* Ακολουθώ το κείμενο της Οξφόρδης σε έκδοση H. Lloyd-Jones και N. G. Wilson (1990).

Περισσότερο «κοινή» παρά «γνώμη»

Σταμάτης Αλαχιώτης,
Το φυλακισμένο χαμόγελο.
(Περί παιδείας ο λόγος),
Εκδ. Λιβάνη, Αθήνα 2007, σελ. 350.

Σ' αυτό τον «κήπο χαρίτων» του Σταμάτη Αλαχιώτη βρίσκει κανείς τα πάντα: Ενώ ο συγγραφέας είναι γενετιστής, εδώ, ως Φαίδων, ομότιμος καθηγητής το 2005 –έτος των τεκταινομένων στο βιβλίο–, συνομιλεί, ως πρωταγωνιστής, για την κοινωνία, την πολιτική, την ανώτατη εκπαίδευση κ.ά. με τον άλλο πρωταγωνιστή του έργου, ένα... παγκάκι, τον Απολλόδωρο, που υποτίθεται ότι αντανάκλα την κοινωνία ή τουλάχιστον ένα μεγάλο μέρος της «κοινής γνώμης». Και ενώ είναι γνωστό ότι η «κοινή γνώμη» (όπως ο Χορός στην αρχαία τραγωδία) είναι περισσότερο «κοινή» παρά «γνώμη», ο συγγραφέας το αποκαλεί επανειλημμένα «σεβάσμιο και καλαίσθητο», προφανώς γιατί τον διευκολύνει και ιδεολογικά και στην οικονομία του διαλόγου.

Οι διάλογοι είναι αμέτρητοι, όχι μόνο μεταξύ των δύο πρωταγωνιστών, αλλά μεταξύ και των 37 προσώπων (ναι, καλά διαβάσατε, τριάντα επτά, όσα περίπου στα δράματα του Σαίξπηρ και του Lope de Vega!). Και «όλα τα πρόσωπα είναι φανταστικά» σπεύδει με λανθάνουσα ειρωνεία και διαφαινόμενο αυτοσαρκασμό να προτάξει ο συγγραφέας,

ο Φαίδων του έργου, φίλος του Κρίτωνα και του Φαίδρου. Όλα τα πρόσωπα φέρουν αρχαιοελληνικά ονόματα, προφανώς από τους παλαιότερους νόστιμους διαλόγους του Φαίδωνα και του Κρίτωνα στο *Κυριακάτικο Βήμα*, που βγήκαν και σε βιβλίο· μας ακολουθούν, βλέπεις, ερευνητικά η διατριβή μας και συγγραφικά η επιτυχία της νιότης μας. Οι διάλογοι, ανάλογα με τις περιστάσεις και τα συγκεκριμένα, κινούνται από συμβατικούς μέχρι επαναστατικούς (πράγμα που, φυσικά, αναστατώνει το φοβισμένο παγκάκι με το γενναίο όνομα), από χαζούς μέχρι ιδιοφυείς, από αγροίκους μέχρι σοφούς και από άκρως βαρετούς μέχρι συναρπαστικά ευτράπελους. Λόγοι μετρημένοι, λόγοι πύρινοι, λόγοι μωροί, λόγοι σοφοί, λόγοι συντηρητικοί και αντιδραστικοί, λόγοι προοδευτικοί και ανατρεπτικοί. Όλα είναι εκεί, λόγοι, συνθήματα, στάσεις, διαδικασίες –ανάλογα με το ομιλούν υποκείμενο. Τι θα περίμενε κανείς από τους Κλέωνα, Κόδρο ή Λοξία, που είναι ακόμη καθηγητές Πανεπιστημίου (τώρα, το 2005) και τους ομότιμους Φαίδωνα, Φαίδρο και Κρίτωνα; Γενικώς τα πρόσωπα ή προβάλλονται ή ταυτίζονται προς τις περσόνες, τα προσώπια· αν μάλιστα τυχαίνει να προέρχεται από τον ίδιο χώρο, είναι μεγάλη απόλαυση να «ταυτοποιείς» (όπως λένε εγκληματολόγοι, ανακριτές και πραγματογνώμονες) δράστες, θύματα και τους άσχετους του συγκεκριμένου χωρόχρονου.

Το έργο είναι αισιόδοξο· φυσικά η θετική σκέψη του συγγραφέα θα οδηγήσει σε θετική κατάληξη και τον τίτλο *Το φυλακισμένο χαμόγελο* («να πετάξει λίγο επιτέλους, να ξεφύγει από τη φυλακή του») και τον υπότιτλο *Περί παιδείας ο λόγος*. Και δεν είναι αισιόδοξο μόνο ως προς το μέλλον (και το τωρινό, του 2007, αλλά και το τοτινό, του 2025), είναι αισιόδοξο και ως προς το παρελθόν

–αυτό που από εσφαλμένη μετάφραση του αγγλικού «optimism of the past» (=«βελτιοδοξία του παρελθόντος») έχει επικρατήσει ως «αισιοδοξία του παρελθόντος» –καθαρός παραλογισμός.

Εδώ όμως αρχίζουν τα δύσκολα: αν ο ίδιος ο συγγραφέας είναι εν ενεργεία καθηγητής ακόμη τώρα (το 2007) και είχε υπάρξει πρύτανης μεταξύ του 1994 και του 2000, αναμενόμενο είναι να μπορεί η περσόνα τού 2025 όχι μόνο να είναι αισιόδοξη, αλλά και, από απολογία και αυτοδικαίωση, να είναι «βελτιόδοξη» ως προς το παρελθόν. Αυτό βέβαια είναι δικαίωμά του να το κάνει· ουδείς ψόγος. Υπάρχει όμως προβλεπτός αντίλογος και όχι κατ' ανάγκη κακόβουλος. Γιατί, μπορεί ο ίδιος ο Φαίδων να στάθηκε στη δική του προσωπική θητεία αξιοκράτης και ευθύς, άφησε όμως, με τη συναίνεση και υποστήριξή του, τη σκυτάλη σε δύο από τους μεγαλύτερους αναξιοκράτες και φαύλους παρεοκράτες στην επόμενη πρυτανεία· ανθρωπάκια (σαν το Ανθρωπάκι του Τσίρκα στις *Ακυβέρνητες Πολιτείες*) έσερναν στην επιτροπή δεοντολογίας απροσκύνητους αντιφρονούντες καθηγητές, μόνο και μόνο για να εξυπηρετήσουν ανθρώπους της κλίκας τους και του αυτού πνευματικού και ηθικού αναστήματος. Αυτός είναι ένας από τους πολλούς λόγους που θα μείωναν την αξιοπιστία της βελτιοδοξίας του για τη δικαίωση του παρελθόντος και της αισιόδοξίας για την εξυγίανση στο μέλλον.

Η πολυδιάστατη ιδιοπροσωπία του Σταμάτη Αλαχιώτη του επιτρέπει, εκτός από θέματα παιδείας, να θίγει και ζητήματα κοινωνιολογικά, κοινωνιοβιολογικά και εν γένει ιδεολογικά. Καλό παράδειγμά του της πρώτης κατηγορίας ξεχωρίζουμε αυτό της σελ. 197, που συνοψίζεται σε μια πρόταση: «Η κοινωνία αργεί καμιά φορά να μάθει το τι γίνεται γι' αυτήν». Της δεύτερης

κατηγορίας προτείνουμε το της σελ. 17 κ.εξ. (εδώ «παίζει στο γήπεδό του»): «Δεν ισχύουν οι ίδιοι νόμοι, που ελέγχονται από τα γονίδια και διαμορφώνουν τις ομάδες ή τις κοινωνίες των ζώων, για τους ανθρώπους, διότι έχουμε μυαλό· γι' αυτό είμαστε ξεχωριστοί, γιατί μπορούμε να διαμορφώνουμε μόνοι μας τις κοινωνίες μας, όχι με το ένστικτο –χωρίς σκέψη δηλαδή, όπως συμβαίνει με τα ζώα–, αλλά με τους πνευματικούς αγώνες μας». Της τρίτης, τέλος, κατηγορίας το καλύτερο δείγμα το βρίσκουμε στη σελ. 348 κ.εξ.: «Γι' αυτό, αργά ή γρήγορα, η κοινωνική αναγκαιότητα της προώθησης μιας πλουραλιστικής και ποιοτικής (γλωσσικό «larsus calami») παιδείας σ' όλο τον κόσμο ίσως γίνει, ας πούμε, η «τελική πολιτική ιδεολογία» στον πλανήτη. Για την ιδεολογία αυτή όμως πρέπει να γίνουν πολλές «επαναστάσεις», που θα ξεκινήσουν από τους διανοούμενους, οι οποίοι κάποτε θα

καταλάβουν καλύτερα τις ευθύνες τους και τη δύναμή τους. Γιατί μόνο μ' έναν τέτοιο ιδεολογικό σκοπό θα νικηθεί η εκμετάλλευση, η διαφθορά, η φτώχεια, η αδικία και η καταστροφή του περιβάλλοντος, για να διασωθεί ο πλανήτης. Πρέπει όλοι οι άνθρωποι, σκεφτόταν πυρετωδώς ο Φαίδων, να μάθουν καλά τα δικαιώματά τους αλλά και τις αναπόδραστες υποχρεώσεις τους, τις μεγάλες ευθύνες τους· να είναι δηλαδή πεπαιδευμένοι στην απειλητική πολλές φορές πραγματικότητα, που τρέχει κατά πάνω τους με επιτάχυνση, για να την αντιμετωπίσουν με το μοναδικό αποτελεσματικό όπλο, την παιδεία. Αυτό το όπλο όμως ταιριάζει πιο πολύ στα χέρια των νέων, γιατί με αυτό το όπλο, της παιδείας, οι νέοι είναι ικανοί για όλα, συνέχισε να συλλογίζεται ο Φαίδων».

Αλλά, «*κεραυνός ἐν αἰθρίᾳ*»: Όταν είχα γράψει την παραπάνω βιβλιοκριτική

και την είχα δώσει για δημοσίευση, διαβάζω σε μεγάλη κυριακάτικη εφημερίδα άρθρο του Κώου (τώρα λαϊκά λέγεται «Κώτος» και το θηλυκό «Κώτα») γενετιστή, σινδονιάδα ολόκληρη, με τίτλο «Μάθημα κριτικής σκέψης» με έμφαση: «Το θέμα είναι πώς θα μάθουν τα παιδιά μας να ακονίζουν την κριτική τους σκέψη και όχι πώς θα παπαγαλίζουν. Και το βιβλίο της Στ' Δημοτικού *καλλιεργεί το ζητούμενο για έναν ανήσυχο μαθητή, ενεργό πολίτη του αύριο*». Είδατε αυτοαναιρετική πρόληψη του ζητουμένου ο κύριος πρύτανης; Γι' αυτό το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο παρήγαγε τόσο λαμπρό έργο επί των ημερών του συγγραφέα. Αλλά «πρὸς γὰρ τὸ τελευταῖον ἐκβὰν ἕκαστον τῶν πρὶν ὑπαρξάντων κρίνεται». Προειδοποίηση: αν προκληθώ, θα συνεχίσω με λεπτομέρειες.

Ανδρέας Παναγόπουλος
Καθηγητής του Πανεπιστημίου Πατρών

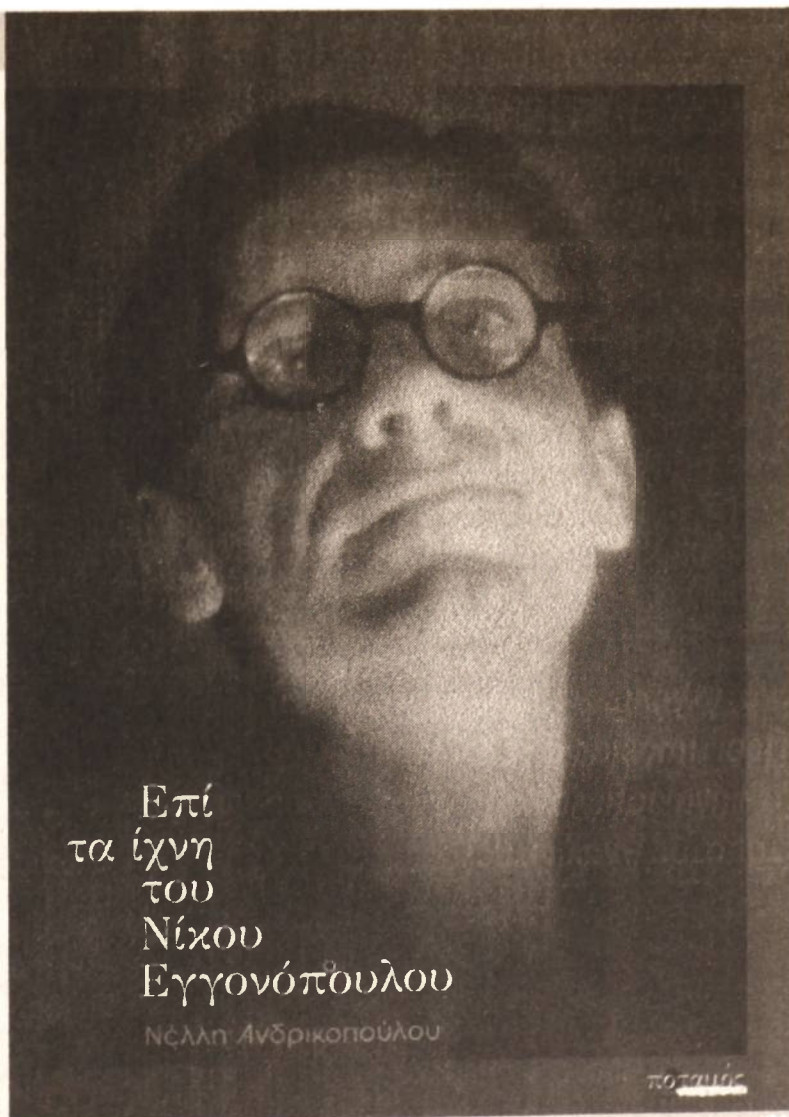
Νέλλη Ανδρικοπούλου

Επί τα ίχνη του Νίκου Εγγονόπουλου

Η Νέλλη Ανδρικοπούλου φωτίζει άγνωστες πτυχές του ζωγράφου Νίκου Εγγονόπουλου μέσα από το πρίσμα των τεσσάρων χρόνων της κοινής τους ζωής. Το κείμενό της κινείται στα όρια της (αυτο)βιογραφίας και της εικαστικής κριτικής. Η συγγραφέας, ζωγράφος η ίδια, παρουσιάζει μέσα από τεκμηριωμένες αναλύσεις αλλά και μοναδικούς εικαστικούς συνειρμούς, την καλλιτεχνική διαδρομή και τη διαμόρφωση του προσωπικού ύφους του Εγγονόπουλου. Μιλάει για την αγάπη του για τον Κόντογλου και τη βυζαντινή τεχνοτροπία, τη μαθητεία του κοντά στον Παρθένη στη Σχολή Καλών Τεχνών, τις επιρροές του Ντε Κίρικο και την αντιπαράθεση με τον Σεζάν. Άλλοτε με χιούμορ και ειρωνεία, και άλλοτε με διεισδυτικότητα και οξυδέρκεια, διηγείται ανέκδοτα και προσωπικά βιώματα ενώ ανιχνεύει καταβολές στα έργα του ζωγράφου. Δεν διστάζει να ασκήσει κριτική μιλώντας για τον εγωκεντρισμό και την απομόνωση του Εγγονόπουλου από τα «σημάδια» της εποχής του.

«... ένα αφήγημα που ακολουθεί τον μίτο των αναμνήσεων, αναζητώντας ίχνη του ανθρώπου και του καλλιτέχνη. Παραδόξως, χωρίς συγκινησιακό φόρτο, χάρη στην ανάλαφρα ειρωνική αντιμετώπιση και στην αυτοσαρκαστική διάθεση. Η μεταγενέστερη γνώση, βοηθούσης της σοφίας του χρόνου, σκιαγραφεί πρόσωπα και καταστάσεις, αποκαλύπτοντας αφανείς πτυχές». Μαρή Θεοδοσοπούλου, ΤΟ ΒΗΜΑ

σελ. 129, με εικόνες του Νίκου Εγγονόπουλου (αρχείο Πάνου Εγγονόπουλου), χαρτόδετο, 13,5 x 18,5 εκ., ISBN 960-8350-14-X, € 12,06

ΠΟΤΑΜΟΣ

Υψηλάντου 31 ■ 106 75 Αθήνα ■ τηλ: 210 7231271 ■ fax: 210 7254629
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΟΤΑΜΟΣ ■ Σκουφά 32 & Δημοκρίτου, τηλ: 210 3621844

Ένα βιβλίο για τη Θεσσαλονίκη

Mark Mazower, *Θεσσαλονίκη. Πόλη των φαντασμάτων. Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι και Εβραίοι 1430–1950*, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2006, μετάφραση Κώστα Κουρεμένου (αγγλικό πρωτότυπο: *Salonica, City of ghosts*, 2004).

Μεταξύ των βιβλίων που μελέτησα τελευταίως για τον νεότερο ελληνισμό περίοπτη θέση κατέχει το εντυπωσιακό για τη χάρη της γραφής και τη συνθετική του πολυμορφία βιβλίο του Mark Mazower *Θεσσαλονίκη. Πόλη των φαντασμάτων*. Το βιβλίο καθηλώνει όποιον θελήσει να γνωρίσει πώς συντελέστηκε το 1430 η απόσχιση της Θεσσαλονίκης από την άλλοτε κραταιά βυζαντινή αυτοκρατορία και πώς, πεντακόσια σχεδόν χρόνια μετά (1912), πραγματοποιήθηκε η επανένωση της Θεσσαλονίκης στο τότε διαμορφούμενο ελληνικό βασίλειο. Στο ενδιαφέρον του θέματος προστίθεται και ένας συναισθηματικός τόνος του συγγραφέως να διερευνήσει την υπόσταση μιας σημαντικής βαλκανικής πόλεως με την περιοχή της, μέσα στην οποία τρεις διαφορετικές πληθυσμικές ομάδες έζησαν κατά βάση ειρηνικά μεταξύ τους σχεδόν περισσότερο από πέντε αιώνες, διατηρώντας κάθε μία τη δική της θρησκεία –χριστιανική οι Έλληνες, ισλαμική οι Μουσουλμάνοι, ιουδαϊκή οι Εβραίοι– και τη δική της γλώσσα –ελληνική, τουρκική, εβραϊκή– αναστρεφόμενες και με τους άλλους γείτονες λαούς, τόσο στην καθημερινή τους επικοινωνία όσο και στις εμπορικές συναλλαγές, χωρίς να δυσκολεύονται ούτε από τη γλωσσική διαφορά ούτε από τις θρησκευτικές αντιλήψεις.

Πρόσεξα ακόμη, σε κάποιες καλοκαιρινές επισκέψεις μου μερικών ημερών στην Κωνσταντινούπολη την δεκαετία

του 1960, ότι πολλές γυναίκες, ντόπιες, διαφορετικής προφανώς εθνικότητας, πλησίαζαν τα πολυάριθμα αγίασματα στους κωνσταντινοπολίτικους δρόμους να πάρουν λίγο αγίασμα.

Επέλεξα το βιβλίο για τη Θεσσαλονίκη, γιατί νομίζω ότι δίνει πιο χαρακτηριστικά τον τρόπο που επέζησε ο παλιός πληθυσμός, πώς εντάχθηκε ο μουσουλμανικός και ακόμη πώς ο μετά το 1492 διασπαρείς στη Μεσόγειο εβραϊκός πληθυσμός προσετέθη κι αυτός. Χρήσιμο αλλά δυσχερές να προσδιορισθούν αριθμοί. Μέχρις ένα σημείο βοηθούν τα εκκλησιαστικά αρχεία μητροπόλεων ή μεγάλων εκκλησιών, εφ' όσον θεωρηθούν ακριβή και αξιόπιστα.

Θα παρακολουθήσω τη διαδρομή μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του ΙΣΤ' αιώνα και το τέλος των Εβραίων προς το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου.

* * *

Στην πλαγιά που κατηφορίζει από τα χαμηλά του Χορτιάτη βρίσκεται η Θεσσαλονίκη, στο σημείο που σμίγουν βουνά, ποτάμια και θάλασσα, καθώς εγγίζουν δύο κλιματικές ζώνες με καταρρακτώδεις βροχές τον χειμώνα και ζέστη την ημέρα τα καλοκαίρια, ελαφρυνόμενο το σούρουπο από την απογευματινή θαλάσσια αύρα· έτσι σημαδεύεται ο δρόμος, που από τη Μεσόγειο και τα Βαλκάνια οδηγεί προς την Κεντρική Ευρώπη. Είναι ακριβώς το πέρασμα που πρόσεξαν οι Ρωμαίοι και οργάνωσαν την μεγάλη οδική αρτηρία των 700 χιλιομέτρων, που ως *Εγνατία* οδός συνδέει την Ιταλία με την Μικρά Ασία, διασχίζοντας το κέντρο της Θεσσαλονίκης, προσθέτοντας ακόμη ένα λιμάνι στον κύκλο αυτών, που συνδέουν τον ελληνικό κόσμο με τους εμπορικούς δρόμους προς την Ασία, Ινδία, Αίγυπτο, Αφρική.

Η Θεσσαλονίκη –με μικρές παραλλαγές ως Σαλονίκη, Σελανίκ, Σαλούν, Salonica και άλλες παρόμοιες– κράτη-

σε το όνομα που της έδωσε ο Φίλιππος Β' όταν νίκησε τους Θεσσαλούς. Θεσσαλονίκη ονομαζόταν η κόρη του, ετεροθαλής αδελφή του Μεγάλου Αλεξάνδρου· την παντρεύτηκε ο στρατηγός του Μ. Αλεξάνδρου Κάσσανδρος και έδωσε το όνομά της στην πόλη το 315 π.Χ.

Πρωτεύουσα επαρχίας κατά τους ρωμαϊκούς αυτοκρατορικούς χρόνους η Θεσσαλονίκη με σημαντικά προνόμια κατέστη έδρα του αυτοκράτορος Γαλερίου (305–311), όπως διαιωνίζεται στους πεσσούς θριαμβικού τόξου της πόλεως, συνδέοντας την αφανή πλέον στοά με το άλλοτε τεράστιο ανάκτορο και τον ιππόδρομο, καταχωσμένα πλέον στο χώμα, γειτονικά με την αρχαία μεγάλη αγορά της πόλεως, της οποίας σημαντικά λείψανα –μαγαζιά, βιβλιοθήκη, ξεχωριστό ερωτικό ενδιαίτημα– ανακάλυψαν σημερινοί αρχαιολόγοι, αποκαθιστώντας τη *Ρουμ μιλιέτ*, την παλαιά ρωμαϊκή κοινότητα.

Πόλις σημαντική η Θεσσαλονίκη κέντρισε το ενδιαφέρον και των Σλάβων και άλλων γειτόνων λαών που δεν θα μας απασχολήσουν. Θα σημειώσω μόνον το κεφαλαιώδες, για τη γνωριμία με τον ελληνικό και χριστιανικό πνευματικό πλούτο, που κατέστησε δυνατή τη μετάφραση των κειμένων στην σλαβική γλώσσα μετά την ανάπτυξη σλαβικής γραφής. Και εδώ έγκειται η σημασία και η συμβολή της Θεσσαλονίκης.

Οι θεσσαλονικείς αδελφοί Κωνσταντίνος-Κύριλλος και Μεθόδιος, γιοι θεσσαλονικέως αξιωματούχου και γνώστες της σλαβικής γλώσσας, συνέλαβαν την ιδέα να καταρτίσουν σλαβικό αλφάβητο με βάση το ελληνικό και με αυτό να προχωρήσουν στη σλαβική γραφή με την οποία θα μεταφέρουν στο σλαβικό κόσμο τον πνευματικό πλούτο της ελληνικής αρχαιότητας και του χριστιανισμού. Αυτό ακριβώς το αλφάβητο μαθαίνουν και σήμερα οι μικροί μαθητές στα σχολεία τους

από τα βαλκανικά χωριά ως την Αγία Πετρούπολη και από τις πλαγιές του Καυκάσου ως τις ακτές του Ειρηνικού Ωκεανού και με αυτό μελετούν τα Ευαγγελικά κείμενα. Αυτό το αλφάβητο χρησιμοποίησαν και οι ονομαστοί Ρώσοι πεζογράφοι και όλοι οι άλλοι συγγραφείς του σλαβικού κόσμου να γράψουν τα έργα τους.

Ξαναγυρίζουμε στην Θεσσαλονίκη για να γνωρίσουμε ποια κατάσταση είχε διαμορφωθεί μετά την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως από τους Φράγκους το 1204, όταν Βενετοί, Γενοβέζοι, Σέρβοι, ακόμη και Καταλανοί μισθοφόροι διεκδικούσαν τον έλεγχο στην Ανατολική Μεσόγειο, την ώρα που τουρκικά εμιράτα στα μικρασιατικά εδάφη αγωνίζονταν να δράσουν και να επεκτείνουν δική τους κρατική εξουσία, όπως τελικώς πέτυχε ο Γαζή Οσμάν να εγκατασταθεί στην βυζαντινή Προύσα (1326) και στη συνέχεια ο γιος του Ορχάν να θεμελιώσει προγεφύρωμα στην Καλλίπολη (1354).

Από το δεύτερο μισό του ΙΔ' αι. οι βαλκανικές πόλεις άρχισαν να παραδίδονται η μία μετά την άλλη στους προελαύνοντες Οθωμανούς. Η Θεσσαλονίκη με τον παλαιό ελληνικό πληθυσμό βρέθηκε σε δίλημμα, να αντισταθεί –όπως πρέσβευε ο διοικητής της Μανουήλ Παλαιολόγος– ενώ ο πληθυσμός, στον οποίο είχαν εισχωρήσει και άλλα στοιχεία, δεν απέστεργε τον συμβιβασμό. Τον Απρίλιο του 1389 η Θεσσαλονίκη δέχθηκε μικρή τουρκική φρουρά στο Επταπύργιο, ο Μανουήλ Παλαιολόγος αποχώρησε. Με την ανοχή των οθωμανικών αρχών η πόλη απέφυγε την καταστροφή, υποχρεώθηκε όμως να δεχθεί το παιδομάζωμα και την επικύρωση της εκλογής νέου αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης από τις τουρκικές αρχές. Διεκόπη και η τροφοδοσία της πόλεως από τους Βενετούς.

Η κατάσταση άλλαξε όταν στη μάχη της Αγκύρας (1402) οι Οθωμανοί ηττήθηκαν από τον μεγάλο χάνο των Μογγόλων Ταμερλάνο και ο Τούρκος σουλτάνος Βαγιαζίτ αιχμαλωτίστηκε. Ο Μανουήλ Παλαιολόγος επιχείρησε να επωφεληθεί, αλλά απέτυχε. Στη μουσουλμανική πλευρά ξέσπασε εμφύλια διαμάχη, μέχρις ότου ο 26 ετών νεαρός Μουράτ (Β') επεβλήθη, επε-

κράτησε και αποκατέστησε την οθωμανική κυριαρχία, καθώς και ο μέχρι τότε σφοδρώς αντιτιθέμενος στην συνθηκολόγηση μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Συμεών πέθανε (1429). Η Θεσσαλονίκη παραδόθηκε στους Οθωμανούς και ο σουλτάνος Μουράτ Β' εόρτασε τη νίκη του σε επινίκια τελετή στην εκκλησία Παναγία της Αχειροποιήτου, την οποία ακολουθώντας μετέτρεψε σε τζαμί (1430). Ο σουλτάνος Μουράτ Β' διόρισε νέο αρχιεπίσκοπο, τον Γρηγόριο, και κάπως αργότερα παντρεύτηκε τη Μάρα, τη χριστιανή ορθόδοξη κόρη του υποτελούς του Σέρβου δεσπότη Γεωργίου Βράνκοβιτς. Η Μάρα φάνηκε γενναιόδωρη σε εκκλησίες και μοναστήρια, μερικά από τα οποία ανέκτησαν και την περιουσία τους.

Ο Μουράτ Β' θέλησε να ανανεώσει την πόλη και την ενίσχυσε με τεχνίτες που έφερε από τα Γιαννιτσά και τη Μικρά Ασία, δίνοντάς τους φοροαπαλλαγές. Αυτοί σύντομα επιφορτίστηκαν με επισκευή και τελείωση κοινωφελών έργων. Το τζαμί στην Παναγία Αχειροποιήτο με την ονομασία Παλαιά Παρασκευή και το Αλατζά (πολύχρωμο) Ιμαρέτ τζαμί με τον ψηλόλιγνο μιναρέ, στόλισαν την πόλη και μάλιστα το τελευταίο διατηρείται ακόμη ανάμεσα σε νεότερα κτίσματα πολυκατοικιών αλλά ο ψηλόλιγνος μιναρές του δεν σώζεται πια.

Από κτηματολόγιο του 1478, που είχαν συντάξει Οθωμανοί υπάλληλοι μετά την κατάκτηση της πόλεως, μαρτυρείται πληθυσμός 10.000 που μοιράζονται μισός χριστιανικός και μισός μουσουλμανικός με φρουρά από Οθωμανούς στρατιώτες. Την ευθύνη όμως συντήρησης των τειχών και επάνδρωσής τους, περιλαμβανομένων και των πύργων στη μεριά της θάλασσας μέχρι των αρχών του ΙΣΤ' αιώνα διατήρησαν οι χριστιανοί, που φαίνεται είχαν διατηρήσει και τις ιδιοκτησίες τους.

Την οικονομία της πόλεως προσδιορίζει βασικός μουσουλμανικός θεσμός, το *βακούφι* συνιστάμενο στην ίδρυση και προικοδότηση μιας ιδιοκτησίας με έσοδα από ενοίκια καταστημάτων και γης, από τα οποία ο ίδιος ο ιδρυτής του βακουφίου έχει παραιτηθεί της ιδιοκτησίας του και των κληρο-

Εβραϊκές εφημερίδες και έντυπα της Θεσσαλονίκης.

δοτημάτων της και ορίζει επακριβώς τη διοίκηση και διαχείριση των ιδρυμάτων· για το σκοπό αυτό δικαιούται να επιλέξει μέλη της οικογενείας του ίδιου του ιδρυτή που ήταν και επωφελές για τη διατήρηση της περιουσίας του βακουφίου.

Οι βακουφικές ιδιοκτησίες ήταν απαλλαγμένες από επαχθείς κρατικούς φόρους. Τα βακούφια χρηματοδοτούσαν κατασκευές, συντήρηση σε βρύσες, γεφυριών, σταθμών, ταχυδρομικών αλόγων, στάβλων. Μπορούσαν και χριστιανοί να ιδρύσουν βακούφια.

Όσο για την τρίτη πληθυσμιακή ομάδα, τους Εβραίους, απέκτησε σημαντική θέση στην πόλη της Θεσσαλονίκης μετά την εκδίωξή της από την Ισπανία. Ο Φερδινάνδος και η βασίλισσα της Ισπανίας Ισαβέλλα η Καθολική με διάταγμα του 1492 διέταξαν τους από αιώνες εκεί εγκατεστημένους Εβραίους να εγκαταλείψουν τη χώρα και έτσι βρέθηκαν αρκετοί από τους διωγμένους να παραπλεύουν τη Μεσόγειο, αναζητώντας νέο τόπο διαμονής. Στα μέσα του ΙΣΤ' αιώνα είχαν διωχθεί οι Εβραίοι και από μεγάλο μέρος τη Δυτικής Ευρώπης. Οι υποσχέσεις του σουλτάνου Βαγιαζίτ Β' για πολιτική προστασία και οικονομικές βελτιώσεις στη φορολογία έθελξαν τους Ισπανόφωνους Εβραίους να ζητήσουν καταφύγιο σε μεγάλα αστικά κέντρα, όπως την Κωνσταντινούπολη, το Σεράγεβο,

τη Σμύρνη, την Αλεξάνδρεια και προπάντων τη Θεσσαλονίκη της οποίας η γεωγραφική θέση ήταν ιδιαιτέρως ευνοϊκή για τη συγκέντρωση της πρώτης ύλης, την επεξεργασία της και την αναδιανομή της με συμμετοχή Αράβων και Αρμενίων εμπόρων. Πράγματι στο κέντρο της Θεσσαλονίκης κυριάρχησαν αλλά όχι και στην ύπαιθρο, όπου οι Εβραίοι ήταν λιγοστοί και διάσπαρτοι. Η Υψηλή Πύλη του ΙΣΤ' αι. εμπιστεύθηκε στους Εβραίους την κατασκευή στολών για το σώμα των Γενιτσάρων κάτι που σήμαινε τη συγκέντρωση του παραγομένου μαλλιού ορισμένων περιοχών γι' αυτόν το σκοπό. Η απασχόληση επεξετάθηκε και στην κατασκευή ρουχισμού των κατοίκων. Άμεση και επιτυχής υπήρξε και η θεραπεία της ελλείψεως ασημιού με παρέμβαση Βούλγαρων και Εβραίων εργατών για την εξόρυξη του ασημιού από τη Σιδερόκαψα της Ουγγαρίας, την εν συνεχεία μεταφορά και επεξεργασία του ασημιού στη Θεσσαλονίκη από Εβραίους. Με τα παλαιότερα δίκτυα κατασκοπείας Βενετίας και Αιγύπτου συνδέθηκαν και Εβραίοι. Έτσι αναπτύχθηκαν στη Σμύρνη, Καβάλλα, Θεσσαλονίκη ανθηρές εβραϊκές παροικίες με σημαντική εμπορική δραστηριότητα, των οποίων πολλά έγγραφα δημοσίευσε λίαν επιτυχώς ο Ν. Σβορώνος.

Την ίδια ακριβώς εποχή, τον ΙΣΤ' αιώνα οι Εβραίοι είχαν αναπτύξει και τεχνικές δεξιότητες, που τους επέτρεψαν τόσο την τελειοποίηση της κατασκευής πολεμικών όπλων όσο και την εκτύπωση βιβλίων με μεγάλη τεχνική επιμέλεια.

Στην κορύφωση του ΙΣΤ' αιώνα αναμετρήθηκαν ο Κάρολος Ε' των Αμβούργων (1519-1556) και Σουλεϊμάν ο Μεγαλοπρεπής (1520-1566)

από την Ουγγαρία ως την Υεμένη, από το Αλγέρι ως τη Βαγδάτη, από τις βορεινές πύλες της Βιέννης ως τη Ρόδο, Κρήτη, Τύνιδα. Τα Βαλκάνια παρέμειναν χριστιανικά αλλά ασιατικές και αραβικές χώρες μουσουλμανικές. Οι Μουσουλμάνοι δεν φαίνεται να ενδιαφέρονταν για το δόγμα και τη συστηματική θεολογική διερεύνηση σε θέματα πίστεως. Είναι χαρακτηριστικό ότι δεν υπήρξαν μεγάλοι θρησκευτικοί διωγμοί. Οι Μουσουλμάνοι προσδοκούσαν από τη θρησκεία τους ένα αίσθημα ασφαλείας σε προβλήματα ζωής και θανάτου.

Οι Μουσουλμάνοι ποτέ δεν κυριάρχησαν αριθμητικά στην Θεσσαλονίκη, κυμαινόμενοι από 50,4% μέχρι 25% ανάμεσα στα μέσα του ΙΕ' αιώνα ως το 1530. Το 1520 ο πληθυσμός της Θεσσαλονίκης υπολογίζεται σε 30.000. Στην απογραφή του 1831 η Θεσσαλονίκη είχε τον μικρότερο μουσουλμανικό πληθυσμό σε σχέση με κάθε άλλη σημαντική μουσουλμανική πόλη· ήταν όμως εξαρχής εμφανής ο ισλαμικός της χαρακτήρας. Οι Σλαβόφωνοι χωρικοί της υπαίθρου και στον περίγυρο της Θεσσαλονίκης προσδιορίζουν εαυτούς ως *χριστιανούς*. Κυρίαρχη θρησκεία στην μουσουλμανική κοινωνία το Ισλάμ, δεχόταν και την θέση του Χριστιανισμού και του Ιουδαϊσμού με ένδειξη σεβασμού ως ένα σημείο. Αργότερα παρενεβλήθησαν γεωπολιτικά, γεγονότα που έδωκαν αφορμή σε επίσημες και ανεπίσημες πολιτικές διαφορές σε θρησκευτικά θέματα.

Δεν θα προχωρήσω την αφήγηση της περαιτέρω διαβίωσης των κατοίκων της Θεσσαλονίκης μετά την προσάρτηση της πόλεως στην οθωμανική αυτοκρατορία (1430). Θεωρώ όμως χρέ-

ος να μνημονεύσω σύντομα το θλιβερό τέλος της ισραηλιτικής κοινότητας της Θεσσαλονίκης όταν οι γερμανικές αρχές κατοχής κινήθηκαν εναντίον της, όπως αποκαλύπτεται από την επίσημη πληροφόρηση της ελληνικής πλευράς με τη θαρραλέα στάση του αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού όταν χωρίς δισταγμό αντιτάχθηκε στη δίωξη της ισραηλιτικής κοινότητας της Θεσσαλονίκης με το θεμελιώδες επιχείρημα ότι στα οικεία πρωτόκολλα κατά την παράδοση της πόλεως της Θεσσαλονίκης και περαιτέρω της υπολοίπου Ελλάδος συμπεριλαμβάνεται και ο όρος, καθ' ον «*αι Αρχαί Κατοχής υπόσχονται να προστατεύσωσι την ζωήν, την τιμήν και την περιουσίαν των κατοίκων, με τον οποίον υπονοείται ότι ουδείς ποτέ θα εγένετο διωγμός των Ελλήνων υπηκόων ανεξαρτήτως θρησκείας, φυλής και γένους και ότι συνεπώς η θεωρία των φυλετικών ή θρησκευτικών διακρίσεων ουδεμίαν θα είχεν εφαρμογήν εν Ελλάδι*».

Το έγγραφο εστάλη στις 23 Μαρτίου 1943 προς τον πρόεδρο της Ελληνικής Κυβερνήσεως Κωνσταντίνο Λογοθετόπουλο και στις 24 Μαρτίου 1943 προς την «*Αυτού εξοχότητα τον πληρεξούσιον του Ράιχ για την Ελλάδα κύριον Γκύντερ Άλτενμπουργκ*» φέρον την υπογραφήν του αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης Ελλάδος Δαμασκηνού και ακολούθως των εκπροσώπων των πνευματικών ιδρυμάτων και των επικεφαλής των επιστημονικών και επαγγελματικών οργανώσεων.

Δεν ανέγραψα αυτά τα ιδρύματα και τις οργανώσεις, ούτε τα ονόματα των εκπροσώπων των πνευματικών ιδρυμάτων και των προέδρων των επιστημονικών και επαγγελματικών οργανώσεων, τα οποία αναγράφονται στα δύο έγγραφα και δημοσιεύονται στο κείμενο που εξέδωσε ο Δημ. Κούκουνας*. Είναι μοναδικά έγγραφα υπέρ των Εβραίων σε κατεχόμενη χώρα από Γερμανούς.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ
ομοτ. καθηγήτρια Φιλοσοφικής Σχολής
Πανεπιστημίου Αθηνών.

*Δημήτριος Κούκουνας, *Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός*, Αθήνα, 2004, εκδ. Μέτρον, σ. 176-8, 178-9.

Οι μικροί ήρωες

**Ξενοφών Φιλέρης,
Οι σαλταδόροι του Βύρωνα,
Εκδ. Καστανιώτη 2005**

Κάποτε, πριν αρκετά χρόνια, η κρατική τηλεόραση πρόβαλε την ταινία *το Ξυπόλυτο Τάγμα*, σε κάποια επέτειο της 28ης Οκτωβρίου. Η ταινία βασιζόταν στην πραγματική ιστορία των σαλταδόρων της Θεσσαλονίκης. Τα παιδιά, δηλαδή, του ορφανοτροφείου που οργανώθηκαν κι έκλεβαν τους κατακτητές για να ζήσουν και να βοηθήσουν τους εξασθιωμένους μ' αυτά που εξασφάλιζαν από την δράση τους, έχοντας για ορμητήριο ένα καταφύγιο στο Επταπύργιο.

Δεν γνώριζα για τους σαλταδόρους της Αθήνας και συγκεκριμένα του Βύρωνα. Διάβασα με μεγάλη προσήλωση το βιβλίο του Ξενοφώντα Φιλέρη κι έμαθα τη δράση των σαλταδόρων του Βύρωνα. Η σημαντική διαφορά από την ταινία είναι ότι ο συγγραφέας πάει πιο πέρα και αναφέρει την πορεία της ζωής ορισμένων από τους σαλταδόρους, των πιο κοντινών στον ίδιο, αφού κι αυτός ήταν μέλος αυτών των ομάδων κρούσης της Κατοχής.

Η ιστορία γράφεται για τους επωνύμους ή καλύτερα γι' αυτούς που νέμονται τα αγαθά της εξουσίας και κάθονται δίχαλα στο σβέρκο των λαών. Για τούτο το λόγο κάθε αναφορά σε πρωταγωνιστές ανώνυμους αποτελεί για μένα μεγάλο μνημόσυνο γι' αυτούς και ζωντανή μνήμη για τους ερχόμενους. Αυτό είναι και το πλεονέκτημα του συγγραφέα των σαλταδόρων του Βύρωνα.

Η αφήγηση του βιβλίου είναι λαϊκή και έχει τον τρόπο καταγραφής του ντοκιμαντέρ. Είναι ένα βιβλίο ντοκουμέντο για την εποχή της Κατοχής και για το ποια μοίρα περίμενε τους μικρούς αυτούς ριψοκίνδυνους αγωνιστές.

Σημασία έχει ο ψυχισμός αυτών των συνανθρώπων μας, δηλαδή πώς έπαιρναν τη ζωή, τι επιδίωκαν και τι ονειρεύονταν μέσα από τον αγώνα που έκαναν: γράμματα και πολιτι-

σμό. Αυτό ήταν το μεράκι της ψυχούλας τους. Όνειρα που σήμερα έχουν εκφυλιστεί μπρος στη σχιζοφρένεια της μανίας του εύκολου κέρδους και του άκρατου καταναλωτισμού που σκεπάζει την εποχή μας και την κοινωνία που ζούμε. Κι έτσι βασιλεύει η νύχτα και το βαθύ σκοτάδι για τα ιδανικά. Ιδανικά όπως η αξιοπρέπεια, η ανιδιοτέλεια, η δίψα για γράμματα και πολιτισμό, η αγάπη για τις απλές χαρές της ζωής, η δικαιοσύνη, η προκοπή με ίδιες δυνάμεις κι όχι με άνομα μέσα, η ομαδικότητα, η συντροφικότητα στον αγώνα της ζωής κτλ έχουν εκλείψει. Άλλα προέχουν στον σύγχρονο κόσμο, όπως προείπα, και το γνωρίζουμε όλοι πολύ καλά. Όποιος διαβάσει το βιβλίο αυτές οι ξεχασμένες αξίες θα σαλέψουν μέσα του. Γιατί οι μικροί αυτοί ήρωες και μετέπειτα από τη δράση τους στην Κατοχή είχαν τάξει στη ζωή τους ιδανικά κι επιδιώξεις καθάριες σαν το κρύσταλλο.

Ο συγγραφέας έχει ακριβώς την ηλικία του πατέρα μου. Είναι, λοιπόν, αυτό το βιβλίο ένας καθρέφτης της ψυχής και της καρδιάς όλων αυτών των πατεράδων που πέρασαν αυτά τα παγωμένα χρόνια.

Γιάννης Χρυσανθόπουλος

Με ευθύτητα λόγου

**Άγγελική Σιδηρά,
Άμείλιχτα γαλάζιο,
Καστανιώτης, Αθήνα 2007**

Ένατη ποιητική συλλογή της Άγγελικης Σιδηρά, αφιερωμένη στό Νίκο Φωκά που περνάει έδω και καιρό δύσκολες μέρες. Όλοι οι τίτλοι των ποιημάτων προέρχονται από φράσεις παρμένες από έργα της Μαργαρίτας Γιουρσενάρ. Κατά τη γνώμη μου πρόκειται για τήν ώριμότερη δουλειά της ποιήτριας. Η προηγούμενη της συλλογή ήταν έντονα φορτισμένη συναισθηματικά από τό οδυνηρό συμβάν του

Ωφέλιμο αλλά διόλου τερπνό, αντίθετα αυστηρό και πολεμικό, το βιβλίο της **Natasha Polony, Τα χαμένα παιδιά μας** (μετάφραση: **Ξένια Σκούρα**, επιμέλεια: **Δήμητρα Τουλάτου**, πρόλογος: **Σταύρος Ζουμπουλάκης**, εκδ. Πόλις, 2006) μας οδηγεί στην καρδιά των εκπαιδευτικών προβλημάτων. Είναι βέβαιο πως ένα βιβλίο όπως αυτό μας πηγαίνει στην αντίπερα όχθη όσων πραγματοποιούνται σήμερα σε μια σχολική τάξη. Είναι εξίσου βέβαιο πως η αναγνώριση της προβληματικής κατάστασης που ζούμε σήμερα στην εκπαίδευση είναι μια πρώτη αρχή για να ξανασκεφτούμε τα πράγματα. Ωστόσο, η «επιστροφή» στο παρελθόν δεν είναι μόνο ουτοπική· είναι αδύνατη. Και το σχολείο, ατυχώς, είναι κι αυτό μια μικρή απεικόνιση της κοινωνίας. Πώς μπορεί να κλείσει κανείς την τηλεόραση και τη λογική της επικοινωνίας σήμερα; Πώς μπορεί κανείς σήμερα –αλλά και πάντοτε– να κλείσει εξώ από την πόρτα του σπιτιού του την κοινωνική πραγματικότητα, τις κυρίαρχες νοοτροπίες και τα ήθη του καιρού μας; Μόνο να τα κρίνει μπορεί.

Αλληλογραφία Γιώργου & Μαρώς Σεφέρη – Νάνη Παναγιωτόπουλου (επιμέλεια: **Δημήτρης Αρβανιτάκης**, εκδ. Μουσείο Μπενάκη, 2006): Μία ακόμη συμβολή στη γνώση μας για τον Σεφέρη προέρχεται από την αλληλογραφία του με τον αλεξανδρινό φίλο Νάνη Παναγιωτόπουλο, έναν κοσμοπολίτη εστέτ και εξαιρετικής πνευματικότητας άνθρωπο. Η παρουσίαση και ο σχολιασμός του επιμελητή της έκδοσης άψογος, λεπτολόγος και εξαιρετικά

χρήσιμος. Η συμβολή αυτής της έκδοσης γίνεται ακόμη πιο εύκολα κατανοητή αν αναλογιστεί κανείς την χρονολογική περίοδο που καλύπτει: από το 1938 έως το 1963. Μια αδιατάρακτη φιλία και μια ανεπιτήδευτη επικοινωνία, που επέτρεπε ίσως μεγαλύτερα ανοίγματα και ειλικρινέστερη έκφραση των καταστάσεων, αποκαλύπτεται μέσα από την ανταλλαγή επιστολών που προσφέρουν επίσης τεκμήρια για τον μεγάλο Αλεξανδρινό.

Βρίσκω πως οι συγκεντρωτικές εκδόσεις άρθρων δημοσιευμένων συνήθως σε περιοδικά και εφημερίδες είναι εξαιρετικά χρήσιμες, καθώς τα εφήμερα αποκτούν μια μόνιμη θέση στη βιβλιογραφική μας ενημέρωση. Μια τέτοια περίπτωση είναι και το βιβλίο του **Δημήτρη Δασκαλόπουλου**, *Ιχνογραφία. Κριτικά σχόλια* (εκδ. Γαβριηλίδης, 2007), που μας προσφέρει τα διάσπαρτα κριτικά του κείμενα για ποιητές, πεζογράφους και κριτικούς με τρόπο που να μπορούμε όχι μόνο να ανατρέξουμε με ευκολία σε αυτά αλλά και να μπορούμε να διαμορφώσουμε μια συστηματικότερη άποψη για την κριτική εμβέλεια του συγγραφέα.

Για τη ζωντανή παράδοση της μαντινάδας στην Κρήτη όλοι κάτι ξέρουμε. Ωστόσο, πλάι στην προφορική παράδοση που συνεχίζεται αμείωτη υπάρχουν και ποιητές από την Κρήτη, που συνθέτουν και εκδίδουν το έργο τους. Μια πολυσέλιδη έκδοση είναι η *Ανθολογία Κρητικής Ποίησης 1950–2007* (επιμέλεια: **Σ.Λ. Σκαρτσής**, εκδ. Ταξιδευτής και Συμπόσιο Ποίησης,

άντρα της. Απόηχοι αυτού του συμβάντος **υπάρχουν** και στην τωρινή συλλογή, αλλά σαφώς πιο ποιητικά έσωτερικευμένοι.

Τό βιβλίο απαρτίζεται από τέσσερις ενότητες. Η πρώτη επιγράφεται: «Όπου και νά 'σκαβες θά 'φτανες στο Θεό». Η δεύτερη: «Μιά αιωνιότητα δέν είναι άλλο από μία υπέρτατη στιγμή». Η τρίτη: «Καί εάν υπάρχει μιιά ήλικία, ίσως είναι ή παιδική». Καί ή τέταρτη: «Νά ξαναπιάσω μέ τήν ήσυχία μου τό διάλογο μ' ένα φάντασμα πού είχα διακόψει». Κι αυτές οι φράσεις παρμένες από έργα της Πουρσενάρ. Άς σημειωθεί πώς οι φράσεις από τά έργα της Πουρσενάρ παίζουν αντιστικτικό ρόλο. Θετικό μέν, αλλά όχι καθοριστικό γιά τό ποιητικό αποτέλεσμα.

Η δεύτερη από τίς παραπάνω ενότητες αναφέρεται σέ γεγονότα, πρόσωπα καί καταστάσεις πού από κάποια άποψη άγγιξαν τήν ευαισθησία καί τήν ανθρωπιά τής ποιήτριας. Σημειώνω ιδιαίτερα τό ποίημα γιά τή Νανά Ήσαϊα καί τό: «Η φρικιαστική πραγματικότητα πού ρίχνει τόν έναν άνθρωπο στο έλεος του άλλου. [Ο Κουασιμόδος του Άγίου Νικολάου]». Η τρίτη ενότητα, ξεχειλίζει από τρυφερότητα, ανάμικτη μέ τό μητρικό αίσθημα, γιά τήν παιδική ήλικία. «Όλοι γελούν/ όταν γελάει ένα μωρό, ακόμα καί οι άπόντες μέσ' από/ τίς κορνίζες τους χαμογελούν.» Γενικότερα ή ποίηση τής Σιδηρά διακρίνεται γιά τούς τρυφερούς τόνους τής. Η τέταρτη ενότητα έχει νά κάνει μέ τό συμβάν του άντρα της, πού ήδη μετέχει στο παρόν τής ποιήτριας, μέ διακριτικό μέν αλλά βαθύ υποστασιακό τρόπο. Παράδειγμα τό θαυμάσιο ποίημα «Καμιά φορά... (Στό σινεμά).»

*Μόνη μου στο Σινέ Παλλάς
μ' έσένα πάντα πλάι μου νά λείπεις
νά καπνίζεις χαμογελώντας περιπαικτικά
στήν κάθε άπαγόρευση.*

*Ό θάνατος μοιάζει νά μή σέ άφορά
καθώς γλιστράς μέ άμφιβολία
τά άυλα δάχτυλά σου
στο άδειο, παγωμένο χέρι μου.*

*Ό Χόμφρεϋ Μπόγκαρτ χαμένος
μέσα στή ρεπούμπλικα
καί τή μακριά του καμπαρντίνα
τινάζει τίς στάχτες του τσιγάρου του
δίχως διόλου νά νοιάζεται κι εκείνος
πού δέν είναι ζωντανός.*

Βρέχει στο έργο καί σύ βήχεις άσταμάτητα.

*Ό ήθοποιός παράφορα τήν Μπέργκμαν
άγκαλιάζει*

*κι ένα ρίγος ανάμικτο
τρόμου και πόθου με διαπερνά.*

*Σκύβεις, κάτι μου ψιθυρίζεις
όμως δέν μπορώ ν' άκούσω
τόσο πού δυναμώσανε τόν ήχο
καί θυμώνω πού διακρίνω*

ξένες φωνές κι έκμυστηρεύσεις άλλων

*άκόμα καί τής θάλασσας τόν παφλασμό.
Τής θάλασσας πού εισβάλλει όρμητική
νά σέ διεκδικήσει πάλι.*

*Πώς νά τή συγχωρήσω
πού δέν είναι καν γαλάζια.
Άσπρόμανρη ταινία καί ζωή
κάποιες φορές άπ' τό λευκό
στο μαύρο όλισθαίνει
όριστικά.*

Τά κείμενα των τριών ενότητων, όπως καί όλου του βιβλίου, έχουν εμπειρική βάση, ξεκινούν δηλαδή από συγκεκριμένα δεδομένα. Μολαταύτα ως έκφραστικά σύνολα αποτελούν συνθέσεις εμπειρίας, συγκίνησης καί στοχασμού. Γι' αυτό καί ή ευστοχία τους κρίνεται από τήν ευστοχία μέ τήν όποία συνδυάζονται κάθε φορά αυτά τά τρία στοιχεία. Κάθε φορά, άφοϋ καί τό κάθε ποίημα, συνιστά πάντα μιιά νέα, άπρόβλεπτη, σύνθεση. Βέβαια, όπως συμβαίνει γενικά στίς ποιητικές συλλογές, όλα τά κείμενα των τριών ενότητων δέν βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο. Έτσι μπορώ νά πω ότι έχουμε ποιήματα πολύ καλά, καλά, αλλά καί κάποια λιγότερο καλά. Γεγονός είναι πάντως πώς ή Σιδηρά, μέ τήν ποιητική καλλιέργεια πού έχει άποκτήσει, δέν χάνει ποτέ τόν προσανατολισμό της άπέναντι στο έκάστοτε αντικείμενό της. Από άλλη άποψη τά κείμενα αυτά τά χαρακτηρίζει ή ευθύτητα του λόγου. Δέν συναντούμε έδω τίς περιστροφές, τήν υποκριτική ευσυγκινησία ή τά διάφορα έγκεφαλικά τσαλίμια, πού συναντούμε σέ πολλές ποιητικές συλλογές. Η Σιδηρά δέν κρύβεται, μιλάει καθαρά, άνταποκρινόμενη σέ έρεθίσματα πού πιάνουν τόπο μέσα της.

Άφησα τελευταία τήν πρώτη ενότητα του βιβλίου της, «Όπου καί νά 'σκαβες θά 'σκαβες θά 'φτανες στο Θεό», έπειδή πιστεύω πώς αξίζει ξεχωριστής μνείας. Κατά τή γνώμη μου άποτελεί κορυφαία στιγμή στην πορεία τής ποιήτριας. Σέ μιιά πρώτη ματιά έχουμε νά κάνουμε μέ θρησκευτικά ποιήματα, όλα μέ τόν ένα ή τόν άλλο τρόπο αναφέρονται στο Χριστό ή τήν Παναγία. Στην πραγματικότητα ώστόσο πρόκειται γιά κείμενα στά όποια προέχει τό αίσθημα τής μοναξιάς καί τής υπαρξιακής απογύμνωσης. Τό ποιητικό υποκείμενο, φτάνοντας σ' ένα στάδιο άπολογισμού των πεπραγμένων του καί μέ τό φάσμα του τέλους νά δίνει τό μέτρο των πραγμάτων, ένδοσκοπεί χωρίς φόβο καί πάθος τά του έαυτού του.

*Τό τζάμι τής εικόνας
έπιστρέφει τό πρόσωπό μου άλλοιωμένο
σχεδόν ξένο
κάθε φορά πιο μακρινό.
Άντίθετα ό χρόνος
πίσω από τό γυαλί σταματημένος
συγκρατεί τής Παναγίας τή μορφή
πάντοτε νέα*

καί ἀκυρώνει τή φθορά.
Τά ἀσημένια κοριτσάκια
βρέφη, γριές, ἀγέννητα
καί χθές, αἰῶνες πεθαμένα
συννομήλικά ὅλα
συνεχίζουν τόν ἀσάλευτο χορό τους ἐσαεῖ.
Ταμένη ὅλο καί πιό πολύ στό θάνατό μου
ταμένη ἐκεῖ μπροστά μου στή ζωή
ἄβουλη κλυδωνίζομαι
ἀνάμεσα στό Τέλος μου καί στήν Ἀρχή μου.

Ἔνα ἀπό τά στοιχεῖα πού χαρακτηρίζουν τήν ἐνότητα αὐτή εἶναι ἡ παντελής ἔλλειψη χιμαϊρικῶν ὑπεκφυγῶν. Καθώς ἐπίσης ἡ εἰλικρίνεια τῆς ὁμολογίας. Τίποτε νά μή σκεπάζεται, οὔτε βέβαια ἡ στρεψόδικη τάση πού κρύβεται στά βάθη τοῦ ἑαυτοῦ μας. Λόγος λοιπόν ἐκ βαθέων, σέ μιά στιγμή πού ἡ πείρα τῆς ζωῆς καί οἱ περιστάσεις φέρνουν τό ἐγώ ἐνώπιον ἐνωπίω. Κατά τρόπο ὥστε ὁ λόγος του νά φτάνει νά γίνεται ἐσώψυχη κατάθεση. Κι ἐδῶ ἡ γραφή τῆς Σιδηρᾶ φτάνει σ' αὐτό τό ὄριο. Εἶναι φανερό πώς ἡ ποιήτρια πέταξε πολλά ἀπό πάνω της: ὅλο τό κοσμικό φορτίο τῶν γλυκῶν καταστάσεων, τῶν ψευδαισθήσεων καί τῶν μάταιων προσδοκιῶν. Κρατώντας τά ἐλάχιστα, ὅ,τι δηλαδή ἀντέχει στήν κρησάρα τοῦ χρόνου, ἔδωσε στούς στίχους της τήν αὐθεντικότητα μιᾶς ἀπονενομημένης χειρονομίας.

Τέτοια στοιχεῖα συναντοῦμε καί στίς ἄλλες ἐνότητες τοῦ βιβλίου, ὅχι ὅμως στόν ἴδιο βαθμό. Ὅλες ὥστόσο οἱ ἐνότητες διακρίνονται γιά τήν ἀριότητα τῆς γραφῆς: τή γλωσσική καλλιέργεια καί τήν εὐλυγισία τῆς ἐκφρασης.

Πῶργος Ἀράγης

Διακριτική Τρυφερότητα

Ιουλίτα Ηλιοπούλου,
11 τόποι για 1 καλοκαίρι,
Εκδ. Ὑψιλον/βιβλία, Αθήνα 2006,

11 τόποι αποτελοῦν, στην προκειμένη περίπτωση, το εσωτερικό και το εξωτερικό σκηνικό περίγραμμα μέσα στο οποίο η ποιήτρια εναποθέτει, με διακριτική τρυφερότητα, μνήμες, σκέψεις και αισθήματα που τη δονούν και τη συνέχουν πνευματικά, σωματικά και, βέβαια, ποιητικά. Μνήμες, σκέψεις και αισθήματα, ὅλα διαπερασμένα ἀπό μιαν ιδιότυπη νοσταλγική διάθεση, ἡ υγρασία τῆς ὁποίας καμιάν ἐπίδραση δέν ἔχει στή διαύγεια τῶν ἀκινητοποιημένων βιωμένων περιστατικῶν καί καταστάσεων, τῶν σκηνῶν καί τῶν εἰκόνων που κοσμοῦν λειτουργικά το ποιητικό πεδίο· συμβάλλει, απλῶς, σε μιὰ λυρική διάχυση που, ἐντέλει, λειτουργεῖ προ-

στατευτικά για το κατατιθέμενο βίωμα, περιβάλλοντάς το με τήν ἀχλύ ενός χρόνου μουσικού. Ἐνός χρόνου που, ἔχοντας ἀπελευθερωθεῖ ἀπό τίς ἀντικειμενικές διαστάσεις του, με διασαλευμένα τα περιοριστικά ὁριά του, διατηρεῖ με καθαρότητα ἤχους, κινήσεις, λόγια, χειρονομίες καί φευγαλέα αἰσθήματα, κρατώντας τα ὅλα ἀφθαρτα καί πρόσφορα σε οἰοδήποτε ἐνδεχόμενο ἀνάκλησης καί ἐπαναβίωσής τους.

Ἡ λυρική διάχυση στους 11 τόπους διαφέρει ἀπό ἐκεῖνη του προηγούμενου βιβλίου (Ἀπό το ἓνα στα δύο, 2000) τῆς Ιουλίας Ηλιοπούλου. Ἐκεῖ ἦταν συνυφασμένη με μιὰ διάθεση που θα χαρακτήριζα, ἐμμέσως πλην σαφῶς, περισπαστική· ἐντέχνως ἐπικαλυπτική του κεντρικού βιωματικού πυρήνα· οδηγούσε, θα μπορούσε κανεῖς να πει, σε μιὰ «ἐμμεσοποίηση» τῶν ὁσων κατατίθεντο καί στήν «περίφραση», ἡ ὁποία, κατά τήν ποιήτρια, διαδραμάτιζε ρόλο προστατευτικό τῆς κυριολεξίας («Καμιά φορά με τήν περίφραση σώζεται ἡ κυριολεξία· ὅπως –κι ας φαίνεται παράξενο– με τή μνήμη ἡ ἐκπληξη»). Ἐδῶ λειτουργεῖ κατά τρόπο διαφορετικό· ἀποτελεῖ το σταθερό υπέδαφος καί, συνάμα, το ατμοσφαιρικό στοιχεῖο, ἐπάνω καί μέσα στα ὁποία καλλιεργεῖται ἓνας λόγος που, παρά το γεγονός ὅτι καταθέτει «ιδιωτικές σημασίες», παρά τή συχνή δευτεροπρόσωπη ἐκφορά του, εἴτε ἀμεσα εἴτε δια τῆς τεθλασμένης, βρίσκει το στόχο του· εἶναι ἐπικοινωνήσιμος, με ἢ χωρίς ἐρμηνευτικές παρεμβάσεις. Ἄλλο ἀν, συνεπῆς στήν καταγωγή του, οδηγεῖ καί σε, ὅσο χρειάζεται γιά να εἶναι ποιητικά σαγηνευτικές, «παραπλανητικές συνεννοήσεις».

Ἡ λυρική διάχυση, λοιπόν, στα ποιήματα που συνθέτουν το παρόν βιβλίο, δέν συσκοτίζει οὔτε διαβρώνει, ὅπως συμβαίνει σε παρόμοιες περιπτώσεις, τίς –με διαφορετικό κάθε φορά συναισθηματικό φωτισμό καί με διαρκῶς ἐναλλασσόμενα ποικίλματα ψυχῆς καί συγκίνησης– κατατιθέμενες πτυχές ενός ἔρωτα που θάλλει, ἄλλοτε φανερά καί ἄλλοτε μυστικά, στα σημεία-σταθμούς ενός, δίχως συγκεκριμένο προορισμό, ταξιδιού· μέσα σε ἐναλλαγές τόπων, τοπίων καί καταστάσεων. Οἱ λέξεις, ἀκόμα καί ὅταν μοιάζει να βαρύνονται ἀπό μιὰ διάθεση «γλυκασμοῦ», διατηροῦν τή νοηματική τους ευθυβολία, με συνέπεια ἀφενός να διατηρεῖται ἡ διαύγεια τῶν σκέψεων καί τῶν συναισθημάτων του ποιητικού υποκειμένου καί ἀφετέρου οἱ τόποι καί τα τοπία, οἱ ἐναλλασσόμενοι αὐτοὶ βωμοὶ τῆς ἐξάρσης, πυρπόλησης, ἀνάλωσης καί ἐξαύλωσης τῶν ἐρωτικῶν σωμάτων, να μεταρσιώνονται καί να γίνονται σύμβολα υπομνηστικά φευγαλέων στιγμῶν, εἰκόνων καί ἐρωτικῶν σκιρτημάτων.

Το ἐδῶ καί το τώρα, στήν προκειμένη περί-

2007), που μας δίνει, στο μέτρο του δυνατοῦ, δείγματα ἀντιπροσωπευτικά τῆς ποιήσεως που δημιουργεῖται στήν Κρήτη ἢ γενικά ἀπό Κρητικούς. Οἱ τοπικές ἀνθολογίες, παρά τίς ὁποῖες ἀδυναμίες τους, εἶναι χρήσιμες γιάτί μας γνωστοποιοῦν ὀρισμένα ποσοτικά στοιχεῖα που κατά κανόνα ἀγνοοῦμε καί μας προσφέρουν τή δυνατότητα να ἐρευνήσουμε στοιχεῖα ἐντοπιότητας που τίς περισσότερες φορές μας διαφεύγουν.

Διαφορετικῆς υφῆς το *Ἀνθολόγιο Ψυχάρη*, με προλεγόμενα, ἀνθολόγησι, φιλολογική ἐπιμέλεια του κατεξοχὴν ἐιδικοῦ στο θέμα **Εμμανουὴλ Κριαρά**, ἐρχεται γιά να καλύψει μιὰ μεγάλη ἀνάγκη να υπάρξουν ἐκδόσεις που να στοχεύουν στή γνωριμία μας με το ἐργο τῶν σημαντικότερων συγγραφέων τῆς Νεότερης Ἑλλάδας. Το βιβλίο αὐτό εἶναι το πρῶτο τῆς σειράς «Βιβλιοθήκη Κλασικῶν Νεοελλήνων Συγγραφέων» καί εἶναι το πρῶτο δείγμα τῆς ἐργασίας μιᾶς συντονιστικῆς ἐπιτροπῆς ἐιδικῶν:

Ερατοσθένης Γ. Καψωμένος, Κώστας Δημάδης, Μόσχος Μορφακίδης, Κωνσταντῖνος Νίκας. Με χορήγὸ το Υπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας καί Ἱεροσκευμάτων ἡ ἐκδοσι αὐτῆ του Κέντρου Βυζαντινῶν, Μεταβυζαντινῶν, Νεοελληνικῶν καί Κυπριακῶν Σπουδῶν σηματοδοτεῖ τήν ἐνεργή σχέση τῶν νεοελληνιστῶν σε ἐυρωπαϊκὰ πανεπιστήμια καί τήν προσπάθεια γιά τήν ἐνίσχυση τῶν Νεοελληνικῶν Σπουδῶν (Ιωάννινα-Granada-Napoli-Berlin, 2007).

Ενας ἀκόμη ἀμφιλεγόμενος πολιτικός, ὁ Πλαστήρας,

βρίσκει τον φιλόπονο ερευνητή **Σήφη Αναστασάκο**, που μας παραδίδει μια ογκοδέστατη, τρίτομη, ιστορική βιογραφία του: *Ο Πλαστήρας και η εποχή του* (εκδ. Επικαιρότητα, 2007). Το ενδιαφέρον της μελέτης αυτής έγκειται στην παράλληλη εξιστόρηση των γεγονότων που καθόρισαν την περίοδο που έζησε και έδρασε ο Πλαστήρας. Συνολικά οι τρεις τόμοι καλύπτουν την περίοδο από το 1878 έως το 1953.

Ζωντάνεψε τις πιο ιδιόρρυθμες απόψεις περί πνευματισμού ο **Πολύβιος Δημητρακόπουλος** όταν το 1926 παρουσίασε τη συλλογή ποιημάτων που τιτλοφορούσε *Ο υπερκόσμιος Παρνασσός*. Ούτε λίγο ούτε πολύ παρουσίαζε «τα μεταθανάτια ποιήματα από τα πνεύματα των διαπρεπεστέρων ποιητών του νεοελληνικού Παρνασσού»! Αφού μας εξηγεί ότι *έμπνευσις θα ειπή πνευματισμός*, παρουσιάζει τα «μεταθανάτια» ποιήματα «που ελήφθησαν μεσαζικώς» (!) των ποιητών: Αριστοτέλη Βαλαωρίτη, Γεωργίου Ζαλοκώστα, Κώστα Κρυστάλλη, Ανδρέα Λασκαράτου, Λαυρέντιου (!) Μαβίλη, Θεοδώρου Ορφανίδη, Δημητρίου Παπαρηγόπουλου, Αχιλλέως Παράσχου, Γεωργίου Παράσχου, Αλεξάνδρου Ρ. Ραγκαβή, Διονυσίου Σολωμού, Γεωργίου Σουρή, Αλεξάνδρου Σούτσου, Παναγιωτάκη (!) Σούτσου, Αθανασίου Χριστοπούλου. Και καλά ο Πολύβιος είχε έμπνευση, αλλά φαίνεται πως η έμπνευσή του έχει οπαδούς: Εκδόσεις Πνευματιστικού Ομίλου Αθηνών «Το θεϊόν φως», 2007. **ο χαρτοκόπτης**

πτωση, υποστασιοποιούνται και ενισχύονται από μια αύρα παλαιότητας· στο κέντρο τους, που είναι κοινό, αναδύεται ο έρωτας διστακτικά, ως μνήμη, ακόμα και όταν είναι παρών, ακόμα και όταν προσδοκάται ως μέλλον. Κάτι που συμβαίνει με μια λεκτική και συγκινησιακά φορτισμένη περιπάθεια, αλλά και με μια ταπεινότητα, εκ μέρους της ποιήτριας, σχεδόν εξορκιστική του φόβου για το ενδεχόμενο της απώλειας των τιμαλφών του

σώματος και της ψυχής της. Τοπία και τόποι, λοιπόν, στο κέντρο μιας έκτασης που η πανίδα και η χλωρίδα της ορίζεται από τις μεταλλάξεις του έρωτα· ενός έρωτα που θέλει, πάση θυσία, να διατηρήσει τη μυστικότητα του, να κρυφτεί από τη φθοροποιό τύρβη της καθημερινότητας και να παραμείνει παγανιστικά αγνός.

Κώστας Γ. Παπαγεωργίου

Περιοδικά που λάβαμε Περιοδικά που λάβαμε Περιοδικά

Αντιλήψεις 8 (Μάρτιος-Απρίλιος-Μάιος 2007).
Απόπλους, Σαμιακών γραμμάτων και τεχνών περιήγηση 39-40 (Μάιος 2007).
Αρχειοτάξιο 9 (Μάιος 2007): Αφιέρωμα «Ιστορία και φωτογραφία».
Διαβάζω 474 (Μάιος 2007): Αφιέρωμα «Οι μεγάλοι φιλόσοφοι για το ευρωπαϊκό πανεπιστήμιο»· *Διαβάζω* 476 (Ιούλιος-Αύγουστος 2007): «Αφιέρωμα στον Αντώνη Σαμαράκη».
Εντευκτήριο 76 (Ιούνιος 2007).
Θέσεις 100 (Ιούλ.-Σεπτ. 2007).
Νέα Εστία 1801 (Ιούνιος 2007)· 1802 (Ιούλ.-Αύγ. 2007).

Πανδώρα, Περιοδική έκδοση λογοτεχνίας 19 (11.2006-5.2007)· *Πανδώρα*, Περιοδική έκδοση λογοτεχνίας 20 (5.2007-11.2007).
Πλανόδιον 42 (Ιούνιος 2007): «Αφιέρωμα στον Στέφαν Γκέορκε».
Πνευματική ζωή 174 (Μάης-Ιούνιος 2007).
Ποίηση, Εξαμηνιαίο περιοδικό για την ποιητική τέχνη 29 (Ανοιξη-Καλοκαίρι 2007): Αφιέρωμα «Πέντε Τούρκοι ποιητές».
Πόρφυρας 125 (Απρ.-Ιούν. 2007), Κέρκυρα.
Σημειώσεις 65 (Ιούνιος 2007): «Σελίδες για την πολιτική ορθότητα».
Σύγχρονα Θέματα 97 (Απρ.-Ιούν. 2007).
Σύναξη, Τριμηνιαία έκδοση σπουδής της ορθοδοξίας 102 (Απρ.-Ιούν. 2007).

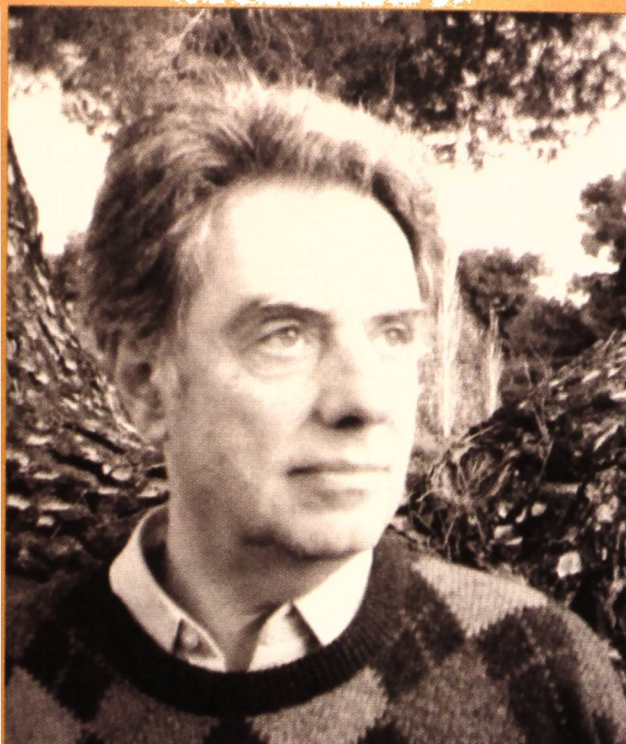
Βιβλία που λάβαμε Βιβλία που λάβαμε Βιβλία που λάβαμε

Μιχάλης Κουβελάς, *Διαλεκτική ψυχολογία. Στα βήματα του Vygotsky* (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2007).
Δημήτρης Μαμαλούκας, *Η χαμένη βιβλιοθήκη του Δημητρίου Μόστρα* (εκδ. Καστανιώτη, 2007).
Νίκη Παπαγεωργίου, *Ινδία. Μύθος και πραγματικότητα* (εκδ. Μέθεξις, 2006).
Ανδρέας Ν. Λύτρας, *Αναλύσεις περί κοινωνικής δομής. Κοινωνική οργάνωση και πολιτική στον εικοστό πρώτο αιώνα* (εκδ. Παπαζήση, 2007).
Ηλίας Σ. Σπυρόπουλος, *Φροντίσματα αρχαιοελληνικής και νεοελληνικής λογοτεχνίας* (εκδ. Επίκεντρο, 2007).
Γαβριήλ Αμίσης, *Η ευρωπαϊκή στρατηγική κοινωνικής ένταξης. Το θεσμικό οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού* (εκδ. Παπαζήση, 2006).
Πολύκαρπος Καραμούζης, *Πολιτισμός και διαθρησκευτική αγωγή. Η συγκριτική διδακτική των θρησκειών και της θρησκευτικότητας στο σύγχρονο σχολείο* (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2007).
Παναγιώτης Ν. Πανταζάκος, *Ένστικτο και ελευθερία κατά τον Τόμας Χομπς* (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2006).

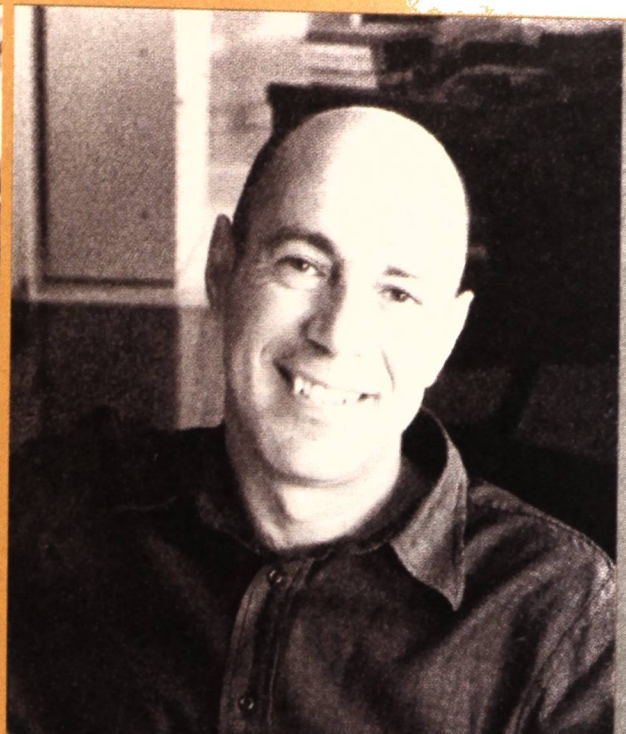
Γεώργιος Εμμ. Στεφανάκης, *Αναφορά στον Καζαντζάκη* (Νέα έκδοση συμπληρωμένη, εκδ. Καστανιώτη, 2007).
Χρήστος Αξελός, *Ανάλυση και στοχασμός* (εκδ. Νησίδες, Θεσσαλονίκη, 2007).
Μπόριςλαβ Πέκιτς, *Ο καιρός των θαυμάτων* (μετάφραση: **Μαρία Κεσίνη**, εκδ. Κέδρος, 2007).
Pascale Ballet, *Η καθημερινή ζωή στην Αλεξάνδρεια 331-30π.Χ* (μετάφραση: **Σταύρος Βλοντάκης**, Β' έκδοση, Παπαδήμα, 2006).
Αναστασία-Βαλεντίνη Ρήγα & συνεργάτες, *Αντικαιάδας. Αναπαραστάσεις και ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις για τα άτομα με ειδικές ανάγκες* (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2006).
Ματίνα Μοσχόβη, *Υλαγμοί από την απέναντι όχθη* (εκδ. Γαβριηλίδης, 2007).
Κώστας Ε. Σκανδαλίδης (προλεγόμενα, σχόλια, επιμέλεια κειμένων), *Αριστοτέλης Μανωλέας. Ένας πρόμαχος του ελληνικού σοσιαλισμού* (εκδ. Λιβάνη, 2007).
Δημήτρης Β. Παπούλιας, *Χρυσάφι είναι το Δημόσιο. Ρητορεία και πραγματικότητα των μεταρρυθμίσεων* (εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2007).
Ελένη Γ. Ζαχαριάδου, *Η μαμά δε λέει ψέματα ποτέ* (εκδ. Το Ροδακίό, 2007).

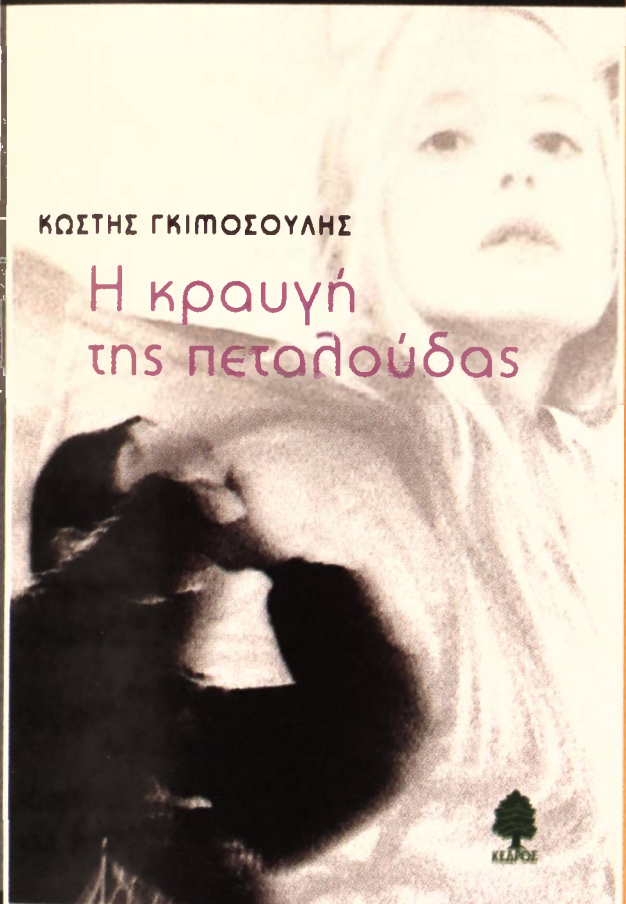
ΚΩΣΤΗΣ ΓΚΙΜΟΣΟΥΛΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗΣ

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ

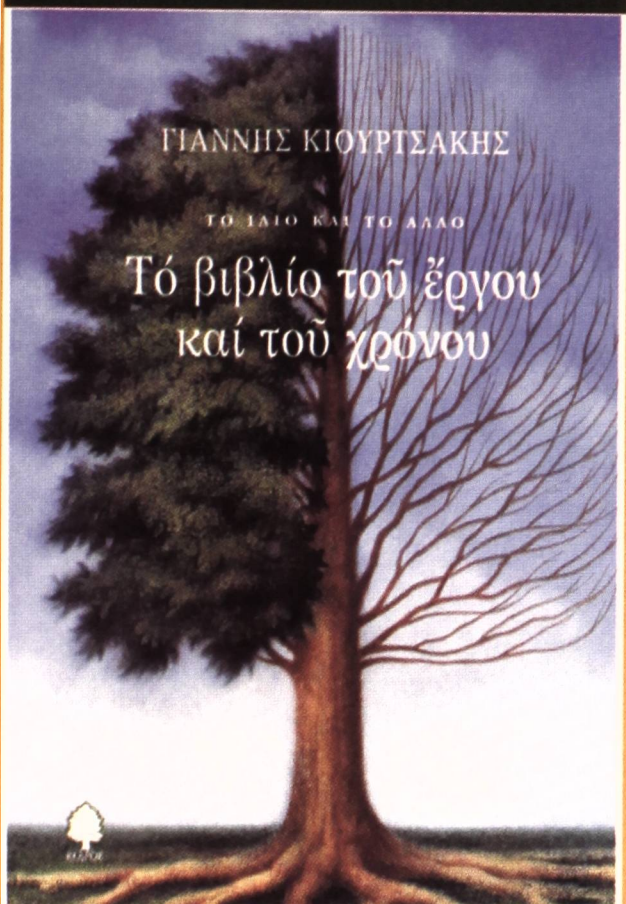

ΚΩΣΤΗΣ ΓΚΙΜΟΣΟΥΛΗΣ
**Η κραυγή
της πεταλούδας**

**Η κραυγή
της πεταλούδας**

Μια σειρά από ιστορίες, φαινομενικά αταίριαστες μεταξύ τους, με τον τρόπο του Κωστή Γκιμοσούλη και με τον γενικό τίτλο *Η κραυγή της πεταλούδας*, για όλους εμάς που, ενώ η καταστροφή πλησιάζει, παραμένουμε αθεράπευτα οι ίδιοι.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

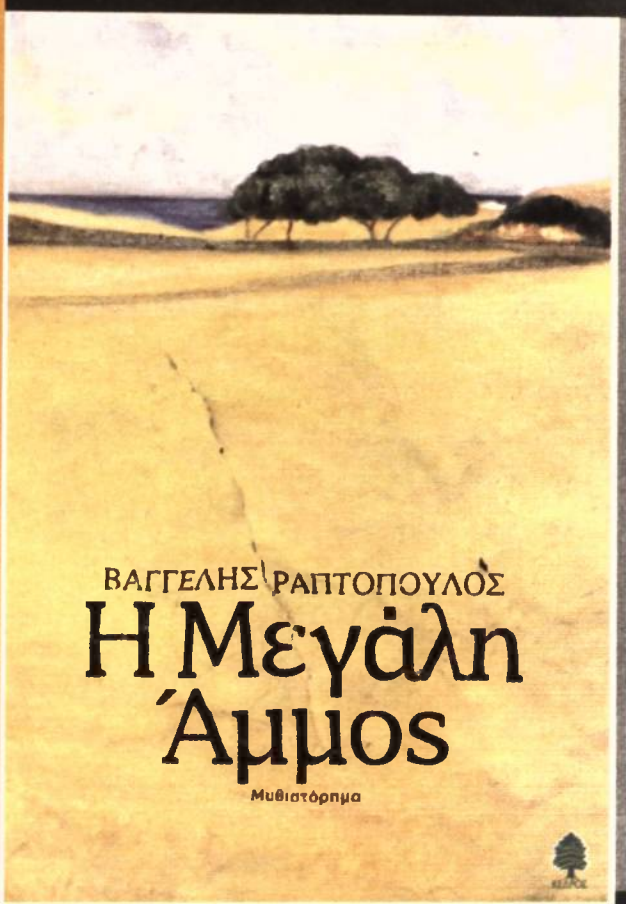

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗΣ
ΤΟ ΊΔΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΆΛΛΟ
**Τό βιβλίο του έργου
και του χρόνου**

**Το βιβλίο του έργου
και του χρόνου**

Το βιβλίο του έργου και του χρόνου ολοκληρώνει την τριλογία «Το Ίδιο και το Άλλο», που ξεκίνησε με το Σαν Μυθιστόρημα και συνεχίστηκε με το Εμείς οι Άλλοι.

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ
**Η Μεγάλη
Άμμος**
Μυθιστόρημα

**Η Μεγάλη
Άμμος**

Με φόντο ένα αιγαιοπελαγίτικο νησί, έρωτες τόσο δύσκολοι όσο μόνο σήμερα μπορούν να είναι, κι ένας φόνος που θυμίζει άλλες εποχές. Ένα μυθιστόρημα για την Ελλάδα που χάνεται και αλλάζει, ήδη άλλαξε. Ή μήπως στο βάθος παραμένει ίδια;

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Η Superleague παίζει φανατικά στη NET!

Ζήστε τους συναρπαστικότερους
αγώνες της Superleague.

Αποκλειστικά και ζωντανά
στη NET! Οι εντός έδρας

αναμετρήσεις του Ολυμπιακού,
του Παναθηναϊκού, του Άρη,
της Skoda Ξάνθης και
του Αστέρα Τρίπολης.

Απολαύστε το νέο πρωτάθλημα...

φανατικά στη **NET**